

"אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים"

ספר להבין

ביאור עבודת הקרבן

להאיר ולבאר המשמעות שבכל פרט ופרט
בסדר עבודת הקרבנות ע"פ דרכו המופלאה של
מאורן של ישראל הרש"ר הירש זצוק"ל

נערך ונכתב בעזרת השי"ת
ע"י

אהרן בלאמו"ר הגאון רבי מנשה זצ"ל שווב

מהדורה ראשונה - מרחשון ה'תשע"א

מהדורה שניה - ניסן תשע"ח

מהדורה שלישית - תשרי תשפ"ו

©

כל הזכויות שמורות
כולל איסור העתקה וסריקה

לעניני הספר להערות והארות:

0504166000

עימוד: 052-7650518

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעילוי נשמת

הגאון הצדיק רבי **מונשה** ב"ר **חיים שווב** זצוק"ל

נלב"ע פסח שני י"ד אייר תשע"ג

לעילוי נשמת

ר' **חיים** ב"ר **אליעזר שווב** ז"ל

נלב"ע ו' תשרי תשס"א

וזוגתו מרת **קלרל'ה** ב"ר **נתן** ע"ה

נלב"ע ט"ו אב תשע"ג

לעילוי נשמת

רבי **ישי** ב"ר **ראובן הלוי מאיר** זצ"ל

נלב"ע ה' תמוז תש"ס

וזוגתו מרת **פייגלא** ב"ר **יעקב** ע"ה

ל' מנחם אב תשנ"ח

ספר זה
מוקדש באהבה ובהערכה
לתורם הנכבד

'החפץ בעולם שמו'

אשר נתן רוחו וליבו והטה כתף למען
אשר יצא חיבור זה באופן המושלם
ביותר לזכות את הרבים.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שזכות
לימוד התורה של הרבים תעמוד לו
ולב"ב, שיראו ברכה גדולה בכל עמלם,
רוב נחת ושובע שמחות, ולא תמוש
התורה מפיו ומפי זרעו עד עולם, אכי"ר.

מרדכי גרוס רב ואב"ד 'חניכי הישיבות' ורב מרכז ב"ב

יום שנכפל בו כי טוב, ח"י לחודש מרחשון, לסדר "ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך" (בראשית פרק כד, ט), לשנת "יראה כל זכורך אל פני האדון ה'" ה'תשע"א לבריאת עלמא.

ראיתי את הספר הבהיר והמאיר באורה של תורה, בבהירות אשר לא יסולא, לזכות את הרבים להבין בדעת שרשיו ויסודותיו של הקרבנות והמנחות ואופן עבודתם עבודת הקודש, ושמנו נקרא "להבין – ביאור עבודת הקרבן". מהרב הגאון מאד נעלה, ירא ה' מרבים, מפואר במעלותיו ומדותיו, מופלג בחכמה ובינת נבונים מוה"ר אהרן שווב שליט"א, מרביץ תורה לעדרים, ורבים השיב מעוון, ומעמיד עדרי צאן קדשים להעמידם על מתכונתם בשרשי אמת.

בודאי זכות זו הוא בחלקו מקרא דכתיב "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וגו' תקריבו את קרבנכם" (ויקרא פרק א פסוק ב) ולא כתיב "אדם מכם כי יקריב", סיבת הדבר להורות דיסוד הקרבן הוא דכשאדם רוצה להקריב עצמו קרבן לה' יביא בהמה לקרבן, דוגמת העקידה שנצטווה אברהם אבינו ע"ה לעלות את יצחק לעולה דנכלל בזה, חדא - שיקדשו לעולה ותחול עליו קדושת עולה, ושנית - שאחר זה יעלהו על המזבח להקריבו, וכ"ה בקרבן בהמה, וכששלח ידו לקיים חלק שני של מעשה הקרבה נאמר לו מן השמים אל תעש לו מעשה הקרבה והאיל יהיה תמורת בנו, בחי' "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", דהאיל מכח הקדשתו של יצחק אבינו ע"ה.

והוא אדם כי יקריב וגו', ד"אדם" הוא הבחינה המעולה יותר משאר שמות שיש לו, וכביאור המפרשים שהוא 'אדמה לעליון', והוא במדרגה שיש בו תשוקה להיות הוא עצמו קרבן לה', כיצחק אבינו שהסכים בכל לבו להיות קרבן לה', ובוה אמרה תורה מן הבהמה וכו' תקריבו את קרבנכם, הן אמנם לא הוי כיצחק שהוא עצמו קרבן, אבל רצונו להיות קרבן הוא סיבה שהבהמה תמורתו. כן הוא בקרבן עולה, והרב המחבר שליט"א אשר הוגה בתורת ה' יומם ולילה ומוסר נפשו ודעתו, ותורה הוי תבערת אהבה שיש לאדם להקב"ה והתשוקה אליו, ע"כ זכה בספרו להעמיד התמורה בקרבן עולה.

מרדכי גרוס רב ואב"ד 'חניכי הישיבות' ורב מרכז ב"ב

כמו"כ קרבן שלמים, שאמרו חז"ל (תנחומא צו סימן ד') שענינו לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, שהוא נמי "אדם כי יקריב מכם" הקרבת חלבו ודמו עבור אהבת ה' שתחתיו הוא קרבן שלמים שיש לבעלים חלק ולמזבח חלק המורה על ברית אהבה שיש בין האדם להקב"ה דמשלחן גבוה קצו נמי אכילת הבעלים (לדעת התוס' ב"ק יג: ד"ה אי). והרב המחבר שליט"א במסירות נפש במעשיו הכבירים העמיד לגיונות להשיב לבם לאביהם שבשמים, ע"כ זכה בספרו להעמידו התמורה בקרבן שלמים.

ענין זה הוא נמי בקרבן חטאת, דמי שנכשל בעבירה ועוון, לבו כואב עליו ומוכן להקריב חלבו ודמו לשמים להתקרב לה' ית"ש, שתושלם אצלו קדושת ישראל שנפגמה ע"י החטא והקרבן תחתיו להקריב חלבו ודמו בזה לשוב לקירבת ה' ית"ש, והרב המחבר שליט"א השיב רבים מעוון לקרבן ולהשיבם אל ה' ית"ש, ע"כ זכה בספרו להעמיד כתמורת קרבן חטאת.

והאי ספרא שהוא בתורת נדבה, הוי טפי התבטלות לה' וברית אהבה עמו בתורה, שהוא "אשה ריח ניחוח לה" כדברי האריז"ל שארבע דרגות אלו הוא בנין שלם דארבע עולמות, עשיה, יצירה, בריאה, אצילות. והעוסק בפרשת הקרבנות כאילו הקריב קרבנות בקיומו של "אדם כי יקריב מכם" וכנ"ל.

אשריו שזכה לנפשיה וזכי לאחרני במילי הקרבנות שהוא תכלית הבריאה, כמתניתין דאבות פ"א משנה ב' "שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים" ופי' הראשונים ש'עבודה' הוא עבודת הקרבנות, ועיי"ש ברע"ב ותוי"ט, כי על ידם בא התכלית של התענוג האמיתי כביכול, שהוא העלאת החומר לרוחני, בארבע עבודות הקרבן, ומהם נמשך על האדם שאור נשמתו מזככת החומר שהוא השלמות, כדכתב הגר"א בספרא דצניעותא שלעתיד לבא לא ישארו אלא הצדיקים ונפש הבהמי שלהם שזככו אותם בקדושה, וכך כתב בביאורו לשיר השירים דלהכי לא כתיב בתורה ענין דעולם הבא, שיותר טוב כאשר השכינה דבקה למטה כפי שהיתה כוונת הבריאה, ושכר זה כתיב בתורה (ויקרא כו יא) "ושכנתי בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם", והוא אור הנרנח"י עד שהגוף מזוכך

מרדכי גרוס

רב ואב"ד 'חניכי הישיבות'
ורב מרכז ב"ב

לגמרי. (ועיין בכ"ז בספר "בית גנוי" בפתחה לעבודת הקרבנות).

בזכות התורה וגמילות חסדים זיכה הקב"ה להרב המחבר שליט"א לעבודה בקיום מעמדות שהוא קיום העולם, כדרשו חז"ל (מגילה לא): "אמר רבי אמי אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי".

חיבור זה הושתת על אדני הקודש, של הגאון הצדיק פאר ישורון, כש"ת מוה"ר שמשון רפאל הירש זצוק"ל, שומר משמר הקודש בעיר פרנקפורט יצ"ו, והמחבר שליט"א עשה אזניים לתורתו דיהא ברירא ביאור עבודת הקרבנות וסדרן לכל אלפי ישראל הלומדים תורת הקרבנות וההוגים בסדר קדשים.

יהא רעוא דיעלה כקרבן, כמובא בברית עולם על ספר חסידים אות תק"ל משמי דה"ל ארי" דכשכותב בספר עולה לו במקום קרבן כנאמר בקרא (תהילים מז-ח) "זבח ומנחה לא חפצת אזנים כרית לי עולה וחטאה לא שאלת. אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי", שיועיל במקום הקרבנות. ויהא בו בחי קדשי קדשים ששחיתתן בצפון, להעלות כל בקשות בני ישראל המתעכבים בצד צפון, כמובא בילקוט ראובני ויקרא משמיה דהציוני "שכל הבקשות שהאדם מבקש באות דרך צד צפון, ובהגיע אותה המתנה ששאל דרך צפון כי שם המעבר לכל השאלות והחפצים, אז אותן הכחות והכתות העומדין מצד צפון מערערים על אותה המתנה, ואם השואל ראוי לשאילה זו ישלימו חפצו ואם אינו ראוי לא יגיע להשיג בקשתו ומעכבין המתנה, והמתנה עומדת באותו מקום, ולפיכך נקרא "צפון" ששם צפונות כל השאלות והמתנות וזהו סוד "ומצפון זהב יאתה" (איוב לו כב), ולכן שוחטין קרבנות בצפון", עכת"ד.

הנני בתפילה, לזכות בקרוב לבנין בית הבחירה ומזבח על מכונו, ועבודת הקרבנות בו להמשיך יחוד העליון באש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ויקרא יו).

המצפה לגאולת עולם

בשנת "צמאה נפשי לאלוקים לא-ל חי"

א.ב.ג.

כתובת: חידושי הר"ם 3 בני ברק

הרב שלמה גוטפריד

רב שכונת גני הדר פ"ת

מכתב ברכה

לידידי הרה"ג ר' אהרן שווב שליט"א מזכה הרבים בשיעורים קבועים יום יום בשפה ברורה וכולל דף היומי בטוב טעם ודעת.

הראני את חיבורו על עניני הקרבת הקרבנות שפותח שער להבין ולהשכיל עניני הקרבנות וחשיבותם גם ללומדים שלא עסקו בעיון בסוגיות אלו.

הספר נכתב בכשרון רב וכדרכה של תורה ומסודר היטיב דבר דבור כראוי כיד ה' הטובה עליו, וסמכו עליו גדולי ישראל שראו לחלקם ולהפיצם בישראל, ויש בזה זיכוי הרבים לקרב את הענינים של הקרבת הקרבנות אל עם ה'.

והריני מברכו שיזכה לשקוד באהלה של תורה ולהגדיל תורה ולהאדירה ולזכות את הרבים.

בידידות ובהוקרה רבה

ח' אדר א' תש"ח
ב"מ גוטפריד

ברכת אב

לכ' הבן יקיר לי, הרה"ג ר' אהרן שליט"א

אודה ה' מאוד בפי, ובתוך רבים אהללנו, על שנתן חלקך ממזכי הרבים, בשיעוריך הנפלאים הן בהלכה הן בהגדה, הנמסרים יום יום לשותים בצמא את דברי תורה היוצאים מפיו, ובהקמת הבית המדרש הגדול, "מדרשית הדף היומי".

ועתה רחש לבך דבר טוב, לבאר את עומק ענין עבודת הקרבנות בצורה מסודרת על פי שיטת הגאון הצדיק רבי שמשון רפאל הירש זצוק"ל בפירושו על התורה.

ודבר בעתו מה טוב, בזמן שאלפים מאחינו בני מתחילין בע"ה ללמוד את סדר קדשים, להסביר את עומק ענין עבודה זו, שכל ענינה לקרב אותנו לאבינו שבשמים.

תפילתי להשי"ת וברכתי לך בני, שפועל ידיך ישולם, ויפוצו מעינותיך חוצה, לאור באור התורה, להגדיל תורה ולהאדירה.

אבא
אברהם

מהדורה זו מוקדשת

לעילוי נשמת

האי גברא רבא יקירא זקן ויושב בישיבה
כל ימיו לא כוש מתוך האוהל מתוך אהבה מופלגת לתורה
דבק בכל נפשו בתלמידי מרן החזון איש זי"ע
ומסר נפשו לעבודתו יתברך בדקדוק והלכה

הגאון הגדול

רבי משה ב"ר דוד לפידות זצ"ל

חתן רבי אליעזר פלצ'נסקי זצוק"ל

רב קהילת 'חזון איש' במודיעין עילית, וראש כולל 'שערי לימוד'

העמיד תלמידי חכמים מובהקים שיראתם קודמת
לחכמתם ופתח לפניהם שערי לימוד מתוך אהבה עצומה
ודאגה פרטית ענוקה לכל אחד ואחד, כמלאך המוכה על
קדקדם ואומר גדל

תפילתיו היו לשם ותהילה כמונה מעות
ובהשתפכות הלב כעבדא קמיה נוריה,
לישועת הכלל והפרט

נלב"ע כ' שבט תשפ"ה

תנצ.ב.ה

הוקדש על ידי אחינו מעריצו
הר"ר דוד ב"ר אהרן לפידות וב"ב

הקדמה

ישמחו השמים ותגל הארץ וגו' לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ (תהילים צו, יא-יג).

פסוקים אלו מתארים את השמחה הגדולה בשמים ובארץ בעת משפט ה'. וקשה, וכי מפני שבא הקב"ה לשפוט את הארץ ישנה שמחה כזאת?

אלא, שייעודם של השמים והארץ הוא החיבור ביניהם. חיבור זה נעשה כאשר בני הארץ מכירים בהשגחה העליונה, וכשהקב"ה משרה שכינתו על יושבי הארץ.

על מנת לבדוק מה ניתן לעשות כדי שהחיבור בין השמים לארץ יהיה מושלם – בא משפט ה', המכוון את בני הארץ לדרך הישר, וכל זאת למען יזכו להשראת השכינה ויכירו בהשגחתו התמידית של הבורא עליהם.

אם כן, באמצעות משפט ה' באים השמים והארץ לתיקונם, וזהו פישרה של השמחה הגדולה של השמים והארץ במשפט זה.

עיקרה של השראת השכינה בעולם הוא בבית מקדשנו ותפארתנו, זהו המקום אשר בו בחר ה' לשכן את שמו, כשתכליתו היא, "למען תלמד ליראה את ה' כל הימים" (דברים יד, כג).

בבית המקדש היו הכהנים בעבודתם, ולויים בשירם ובזימורם, וישראל במעמדם מקריבים קרבנות לה', מתחזקים ומתקרבים להקב"ה, והשראת השכינה היתה בשלמות.

אך מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, ואין אנחנו יכולים לעשות חובותינו בבית הבחירה.

לכאורה, במצבנו הנוכחי נפגמה ביותר היכולת להביא את השמים ואת הארץ לתיקונם השלם, שכן מה בכוחנו הדל לעשות כדי שנזכה להשראת השכינה בעולם?

אולם למדונו חז"ל בסוף מסכת מנחות (קי ע"א) "כל העוסק בתורת חטאת הרי הוא כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם". ועוד מאמרי חז"ל בענין זה, המשווים את עסק הלימוד של ענייני הקרבנות כעבודתם.

והדברים תמוהים, כיצד יכול לימוד הקרבנות הללו להשלים את מציאות העבודה בבית המקדש?

שנים רבות מלווה אותי קושיה זו, עד אשר זיכני הבורא למסור שיעורים כסדרם לפני משתתפי לימוד הדף היומי. כאשר הגענו, במחזור הקודם ללימוד, לסדר קדשים, נוכחתי, לדאבוני, לראות כמה רחוקים אנחנו מעבודת בית המקדש, ובמקום שיזכו כל הלומדים להבין על בוריו את סדר קדשים ועי"ז לזכות לדבקות בה' כאילו הקריבו הקרבנות, הרי היו כאלו שהלימוד היה קשה ומייגע עבורם.

וה' בחסדו הגדול האיר עיני, וראיתי את ביאורו המתוק והנפלא של **הרש"ר הירש** זי"ע בפירושו על התורה, כשהוא מבאר כל פרט ופרט בסדר עבודת הקרבנות, כיצד עבודה זו סוללת דרך בעבודת ה', וכמה נוגעים הדברים לכל אחד ואחד, ומסייעים לו להתחזק בעבודת ה' במשכן ה' שבתוך ליבו.

מיד ניגשתי למלאכת הקודש לסדר את הדברים כדי שכל הלומדים יזכו לטעום מצוף טעמה של התורה.

ואכן זכינו בס"ד לראות מהפיכה גדולה. לימוד ענייני הקרבנות הפך לחיזוק גדול, עד כי בגמר לימוד סדר זה קשתה על הלומדים הפרידה...

ראינו במוחש כי לימוד עבודת הקרבנות משפיע על האדם ועל העולם כולו, ומביא לידי דבקות בה', ממש כאילו מקריבים לפניו קרבנות אלו, שכן עיקר רצונו יתברך הוא בעבודה שבלב.

בלימוד עבודת הקרבנות יש חיבור בין שניים מעמודי העולם, עמוד ה'תורה' ועמוד ה'עבודה', אך כל זאת בתנאי שלומדים את יסודות הדברים ומבינים את עיקרי היסודות של עבודת הקרבנות, ורואים כמה עומק ודקדוק יש בכל פרט ופרט בהלכות הקרבנות.

בחיבור שלפנינו, נזכה 'להבין' בע"ה את כל סדר עבודת הקרבנות, ובפרט קרבנות היחיד, מהי המטרה המוסרית שיש לכל פרט ופרט בעבודת הקרבנות, ומהו המסר שאנו יכולים לספוג ממנה.

ואמנם, תקצר היריעה מלהרחיב לבאר כל קרבן וקרבן, על כן בחרתי לבאר בפרטות את הקרבנות העיקריים, ועל ידי הבנת המהלך שבחיבור זה יוכל הקורא להמשיך להחכים ולהבין את כלל סוגי הקרבנות.

היסודות לכל הביאורים לסדרי עבודת הקרבנות מבוססים על ביאורו של הגאון הצדיק **רבי שמשון רפאל הירש** זצוק"ל בפירושו על התורה. על אף שיש עוד מפרשים רבים ראיתי מעלה גדולה בשיטתו, משום שביאורו מקיף ומבוסס בכל התורה כולה כמין חומר, ודברים שכתב במקום אחד תואמים להפליא בביאורו בענין מקביל שבמקום אחר.

נצרף כאן את דבריו הקדושים של הגאון הגדול רשכבה"ג מוהר"ר **יצחק אלחנן** ספקטור זצוק"ל על פירושו של הרש"ר על התורה:

"הוא הביאור היקר והמהולל, שהוא עטרת תפארת "הצבי ישראל" ומלאכת שמים הכי נכבדה שלו, אוצר נחמד וסגולה להרמת קרן תורתנו הקדושה, חוסן ויקר לדת מורשה קהלת יעקב, אשר אין ערוך אל החידושים הרבים אשר חדש גאון וחכם גדול דעה כמוהו להבין דבר "מפורש ושום שכל", גם לאחד התורה והמסורה וקבלת חז"ל תורה שבעל פה באחדות גמורה", וכו'.

"ומה עמקן מחשבותיו, לגלות תעלומות חכמה ונפלאות מתורת ה', גם להסיר כל זרות וכל ספקות אשר הטילו המתחכמים מדור דור ולהראות גלוי לכל ובחכמה רבה ועמוקה, כי תורת ה' תמימה ודבר אלוקינו יקום לעד, ואור התורה שבכתב ושבע"פ ינון לעולם עד בלתי שמים".

וכ"כ הגאון הגדול רשכבה"ג מוהר"ר **חיים עוזר** גרודז'ינסקי זצוק"ל:

"ומלבד מעשיו הגדולים של הרש"ר הירש זצוק"ל, עוד איזן ותיקן ספרים הרבה שמטרתם לקרב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים כוללים רעיונות נשגבים מחקרי אלוך, דעות נאמנות ומקובלות ע"פ חכמי התעודה – מראה בעליל אמתתן, זהרן ויפתען. מחשבות טהורות הגיוני לב ישרים, רוגשות כבוד ואהבה לכל קדשי ישראל כתובות ברגשי קודש, בדברים היוצאים מלב טהור, העושים רושם נמרץ על לבב הקוראים".

ואני הקטן באלפי ישראל השקעתי ימים ושעות רבות להתבונן בעומק דבריו הקדושים, בתפילה לזכות לרדת לעומק כוונתו, שאפרש את דבריו באופן הנכון

ביותר, ולא אכשל חלילה בעיוות הדברים, וישמחו בי חברי, ואזכה לקדש שם שמים, בטהרת הלב.

אולם, מאחר ודבריו בהרבה מקומות הם בבחינת 'מגלה טפח ומכסה טפחיים', והייתי צריך לפתוח את הסתום, יש מקום לחשוש שלא תמיד יהיו הדברים בדיוק מלא לעומק כוונתו, וע"כ צרפתי לכל מאמר ולכל רעיון את המקור בדבריו הקדושים והבהירים, בכדי שהמעין יוכל לבדוק בעצמו ולהבין לפי הכלים שהקב"ה חנן אותו את עומק כוונתו.

ואסיים בציטוט מתוך דבריו הקדושים של **הרש"ר** בהקדמתו לספר "חורב":

"רק מסות – נסיונות מעז אני להציע כאן, לא דבר מושלם.

מאוסר אהיה, אם בעיני מי שמוכשר ממני ייראה פה ושם רעיון הראוי להרחיב עליו את הדיבור והוא ילך וימשיך במקום שתם כוחי.

מאוסר אהיה, אם בעטיו של ספרי יקום ולו רק אחד מטובי בני עמי ובנותיו וימלט את נפשו מן הזרמים של הזמן אל הצור האחד העומד איתן בתנודה הכללית – אל ה' ואל תורתו.

מאוסר אהיה, אם יעמידו אותי על טעויות ושגיאות שנשתרבבו במסותי, כדי שלא ירבו טעויות ושקרים בעולם; ומה גם אם ימצאו בהם אי-אלו דברי אמת וטוהר שלא ימאס בהם קדוש ישראל מלתת אותם, קטני ערך כאשר יהיו, בין אבני בניין מעון השמחה של קודש קודשי ישראל.

מי שזכה והוסיף ולו רק אבן אחת לבניין הגדול, רק טיפת שמן אחת למנורת המקדש, והיה שכרו משלם!"

במה אקדם לאלקי מרום על רוב חסדו וטובו אשר גמלני, וזיכני להיות מיושבי בית המדרש, להבין ולהשכיל ללמוד וללמד תורת ה' תמימה משיבת נפש.

ועתה עם הוצאת 'פרי ביכורי' אודה את ה' בכפל כפליים כי זכות לימוד התורה דרבים יעמוד לי שיתגדל ויתקדש שמה רבה.

זכות גדולה נפלה בחלקי, שזכיתי למאור פנים מיוחד ועידוד רב לאורך כל השנים ממו"ר הגאון רבי **מרדכי גרוס** שליט"א גאב"ד חניכי הישיבות מרכז ב"ב, ובפרט

על שהמריצני להוציא חיבור זה, ולא חשך מזמנו להדריכני בנתיב היושר, יזכהו הש"ת להמשיך להנהיג עדתו מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ולהגדיל תורה בקרב כל ישראל.

ברגשי הכרת הטוב אודה בכל ליבי באהבה עצומה לאחי מורי הרה"ג ר' אליעזר **שוב** שליט"א, אשר הקדיש מזמנו היקר מידי שבוע לעבור יחד איתי על פרקים נבחרים מתוך החיבור הזה, והוסיף לי ידיעות מרובות כיד ה' הטובה עליו, והעיר והאיר הארות נפלאות על מנת שיצא דבר טוב ומתוקן, והודאה מיוחדת לגיסתי נוות ביתו שתחי' לאו"ט על מסירותה לאורך כל הדרך, והערותיה המחכימות, שוללי הם מסופקני אם החיבור הזה היה יוצא לכלל הציבור באופן הזה.

שלמי תודה וברכה נשגר קמיה ידידי ושאר בשרי הרה"ג ר' **רפאל יהודה הרשור** שליט"א אשר השקיע רבות מזמנו לסייע בכל שלבי עריכת החיבור, יתן ה' שימשיך הלאה במלאכת הקודש מתוך בריאות איתנה והרחבת הדעת.

ולידידי היקר הרב **יעקב פוזן** שליט"א שלקח על עצמו את הפיקוד להוציא דבר מתוקן ומקובל לכל שכבות ציבור הלומדים, והשקיע בזה לילות כימים, על מנת לזכות את הרבים, לומדי התורה, ויהי רצון שיתן לו הקב"ה ברכה וסיעתא דשמיא מיוחדת שימשיך לזכות את ישראל בחיבוריו הנפלאים.

תודה וברכה מיוחדת **לת. שפריי** על עבודה מסורה ומקצועית בעריכת החומר בשפה ברורה ונעימה.

מנשים באהל תבורך, אשת החיל נוות ביתי שתחי' לאו"ט, אשר מוסרת נפשה ומאודה יום יום לפרוק מעלי כל עול וטרדה כדי שאוכל להתמסר ללימוד התורה ולזיכוי הרבים מתוך הרחבת הדעת ושלווה, יתן ה' וימלא את שאיפתה הטהורה ויברך ה' חילה ופועל ידה ירצה, ונזכה יחד לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות כל ימיהם אכ"ר.

אחתום בתפילה לאדון העולם נותן התורה, שאזכה להמשיך ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, שלא יצא דבר תקלה על ידי חלילה, ולא אכשל בדבר הלכה ובדרך אמת, ישמחו בחיבור הזה כל הלומדים, יתחברו לעומק עבודת בית המקדש, ויעלה על כל הלומדים סדר

קדשים כאילו הקריבו לפניך את כל הקרבנות לרצון, וע"י לימוד התורה על מנת לקיימה בכל פרטיה נזכה בקרוב ממש לבנין בית המקדש, אכ"ר.

כ"ב מרחשון תשע"א

אהרן שווב

תוכן העניינים

א.....תוכן העניינים

דבר קודשו של הכהן הגדול - החפץ חיים זי"ע

ט.....בענין חשיבות לימוד סדר קדשים

יג.....מהו קרבן?

בו יבואר: שורש המושג "קרבן" ♦ מהי 'קרבת אלוקים' ♦ כנגד מה ישנם ג' סוגי קרבנות, בהמה, עוף, ומן הצומח.

יז.....מבוא לקרבן מן הבהמה

בו יבואר: הטעם להקרבת בהמות ולא חיות ♦ סיבת הקרבת בהמות טהורות בלבד

כ.....סוגי בעלי החיים הראויים לקרבן

הבקר - הצאן - מין העוף - זכר או נקבה - שלמות הקרבן - גיל הבהמה

בו יבואר: סוגי הבהמות הראויות להקרבה ♦ תכונות הבהמות ומיני העופות ♦ ומה ייצוגן כקרבן.

כח.....סוגי הקרבנות - (בקצרה)

קדשים קלים

בו יבואר: החילוק בין קדשי קדשים לקדשים קלים ♦ סוגי הקרבנות ♦ התיקון שפועל כל קרבן ♦ ההתאמה בין התיקון למין הקרבן ♦ מעמדם המיוחד של 'קדשים קלים'.

לז.....עיקר הכפרה

בו יבואר: עיקר הכפרה בקרבן בהמה ועוף ובמנחה ♦ עבודת הבשר והשיריים של המנחה אינם מעכבים את הכפרה.

הקדשת הקרבן והבאתו להקרבה.....לט

איסור כל תאחר – הבאת הקרבן למקדש

בו יבואר: החילוק בין נדר לנדבה ♦ איסור כל תאחר ♦ בית דין כופין אותו עד שיאמר "רוצה אני" ♦ הבאת הקרבן למקדש.

סמיכה על הקרבן.....מג

וידוי בשעת הסמיכה

בו יבואר: מהי משמעות הסמיכה? ♦ הסיבה לכך שהסמיכה איננה מעכבת את הכפרה ♦ הפטורים מן הסמיכה וסיבת הדבר ♦ טעם צורת העמידה של הסומך והבהמה ♦ מדוע בקרבנות שהובאו בבמה לא קיימו מצוות סמיכה? ♦ טעם הוידוי בשעת הסמיכה.

שחיטת הבהמה.....מח

הכוונה בשעת השחיטה – 'קדשי קדשים' – שחיטתן בצפון – 'קדשים קלים' – שחיטתן

בכל מקום בעזרה – השחיטה על ידי הסכין מקדשת את הבהמה

בו יבואר: אופן יציאת הנפש הבהמית על ידי השחיטה ♦ ביאור שחיטת חולין ♦ טעם איסור אכילת נבלות ♦ הסיבה לכך ששחיטה כשרה בזר.

קבלת הדם בכלי שרת.....נט

קדושת כלי השרת – ביאור המושג 'קודש קדשים' – התנאים לקידוש על ידי הכלי –

משמעות הקידוש הנוסף – קבלת הדם מדם הנפש של הפר

בו יבואר: לסכין יש שם של כלי שרת, והיא מוסיפה על קדושת הבהמה ♦ הדינים הנוספים שנובעים מקדושת הגוף שנוספה על ידי הסכין.

עבודות הקרבן רק על ידי שבט הכהנים.....ע

בו יבואר: המשך העבודה חייב להיעשות דווקא על ידי הכהנים ♦ מעלת הבכורים שבשלה היו ראויים לעבוד בבית המקדש, והסיבה לאיבוד מעלה זו ♦ מפני מה נבחרו הכהנים לעמוד במקום הבכורים? ♦ משלב קבלת הדם הכהנים פועלים באופן אקטיבי בשרות האומה.

הולכת הדם.....עד

בו יבואר: מחלוקת התנאים אודות הולכת הדם, האם היא פעולה טכנית או עבודה ♦ הנפק"מ היוצאת מחקירה זו ♦ האם הושטה נחשבת כ'הולכה'? ♦ משמעות עבודת ה'הולכה'.

♦ תוכן העניינים ♦

נתינת הדם על גבי המזבח עח

המזבח - מבנה המזבח - צדדי המזבח - קרנות המזבח

בו יבואר: אופני נתינת הדם על גבי המזבח בכל סוגי הקרבנות.

הזאות הדם של החטאת צ

היחודיות של קרבן חטאת - זריקת הדם בקרבן העולה - זריקת הדם כאשם

בו יבואר: על מה מכפרת החטאת? ♦ אופן הכפרה ♦ משמעות כל שלב בסדר

עבודת הדם: הלקיחה לצד דרום והעלייה לראש המזבח ♦ הטעם לשפיכת

שאריית הדם ב'יסוד' המזבח בדרומו.

זריקת הדם בקרבן העולה צה

בו יבואר: על מה מכפרת העולה? ♦ כיצד היא מכפרת? ♦ ביאור המשמעות

של כל שלב בסדר עבודת הדם של העולה ♦ מדוע נעשית עבודת הדם בחלק

התחתון של המזבח? ♦ החילוק בין חטאת לעולה ♦ ענין זריקת הדם ♦ ב'

נתינות שהן ד' בב' זויות המזבח רק כנגד ה'יסוד'.

זריקת הדם כאשם צט

בו יבואר: על מה בא האשם לכפר? ♦ על מה הוא מכפר?

זריקת הדם בשלמים קג

בו יבואר: מהי השלימות של השלמים ♦ משמעות כל שלב בעבודת הדם של

השלמים

זריקת הדם בבכור ובמעשר ובפסח קד

בו יבואר: מדוע נתינת הדם מתבצעת על ידי מתנה אחת כנגד היסוד? ♦

הטעם שבבכור הדם ניתן על ידי זריקה ואילו בפסח ומעשר הוא ניתן על ידי

שפיכה.

הבשר והאימורים קו

הקטרת האימורים ב'אש' המזבח

בו יבואר: מהם הבשר והאימורים ומהו החילוק הרעיוני שביניהם? ♦ משמעות

כל חלק וחלק מחלקי הבהמה ותפקידו בתהליך הכפרה.

עבודת הבשר בקרבן חטאת קטו

התיקון שבאכילת הבשר על ידי הכהנים

בו יבואר: ענינה של 'אש המזבח' ♦ דמיון אש המזבח לאש שהופיעה בהר סיני

◆ להבין – ביאור עבודת הקרבן

◆ מהות ה'אש' כחלק מיסודות העולם ◆ ביאור המושג "אש-דת" ◆ ענין הקטרת האימורים על גבי אש המזבח ◆ משמעות הריח העולה מן ההקטרה ◆ מדוע אי אפשר לעבודת הבשר ללא עבודת הדם, ואי אפשר לעבודת הדם ללא הבשר?

עבודת הבשר בקרבן עולה.....קכא

בו יבואר: מדוע בעולה עולה כל הבשר כליל לה' ולא נאכל ממנו כלום? ◆ במה שונה העולה מהחטאת שבה נאכל הבשר על ידי הכהנים?

עבודת הבשר בקרבן אשם.....קכד

בו יבואר: מדוע עבודת הדם של אשם דומה לשל עולה, ואילו עבודת הבשר שלו דומה לעבודת הבשר של חטאת?

עבודת הבשר בקרבן שלמים.....קכו

אכילת השלמים על ידי הכהנים והבעלים

בו יבואר: ענינו של קרבן השלמים ◆ כיצד משלימה חלוקת כל חלקי הבהמה את רעיון השלמות של קרבן שלמים?

מצוות התנופה.....קלא

בו יבואר: אופן עשית התנופה ◆ המטרה בתנופה ◆ מדוע נעשית התנופה רק לחלבים, לחזה ולשוק? ◆ הטעם שהתנופה נעשית על ידי הכהן ביחד עם הבעלים.

מנחת נסכים.....קלג

בו יבואר: משמעות מנחת נסכים ◆ מדוע יש להביא נסכים אף לנכרי המביא קרבן?

מבוא לקרבנות העוף.....קלז

בו יבואר: סוגי העופות הראויים לקרבן ◆ מה מייחד את קרבן העוף? ◆ מדוע אין העוף בא כקרבן שלמים? ◆ מדוע אין הציבור מביא עוף לקרבן? ◆ טעם שהעוף נמלק ולא נשחט ◆ מדוע המליקה נעשית על ידי הכהן, בשונה מהשחיטה שכשרה בזר? ◆ מדוע המליקה נעשית רק בצד דרום של המזבח?

עולת העוף.....קמא

בו יבואר: מהו המסר שמביע מביא קרבן העוף לעולה? ◆ החילוק המהותי בין עולת בהמה לעולת העוף ◆ מדוע במליקה יש להפריד את הראש לגמרי מגוף העוף? ◆ מדוע נעשית נתינת הדם על ידי מיצוי הדם בחלק העליון של המזבח,

♦ תוכן העניינים ♦

על הקיר הדרומי? ♦ מדוע מסיר הכהן את המוראה ומשסע את גוף העוף לב' חלקים לפני שמקטיר את העוף על גבי המזבח?

חטאת העוף.....קמד

'חטאת העוף' באה עם 'עולה'

בו יבואר: מדוע עבודת החטאת הפוכה מעולת העוף? ♦ סיבת הדמיון לעבודת הדם של עולת בהמה, בכך ששתיהן נעשות בחלקו התחתון של המזבח ויש בה הזאה, הדומה לזריקה שנעשית בעולה ♦ מדוע מולק הכהן רק סימן אחד ואינו מבדיל את הראש כפי שצריך לעשות בעולת העוף? ♦ מדוע ההזאה נעשית בקרן דרומית מערבית? ♦ מה המסר באכילת הבשר על ידי הכהנים?

סיכום קרבנות יחיד - מן החי.....קנ

חטאת בהמה - עולת בהמה - חטאת העוף - עולת העוף - אשם - שלמים

בו יבואר: מי ראוי להביא כל אחד מסוגי הקרבנות?

מבוא לקרבנות המנחה.....קנה

בו יבואר: מטרת הבאת קרבן מנחה ♦ החילוק הרעיוני בין קרבן מנחה לקרבנות מן החי ♦ מדוע אין להביא מנחה בשותפות.

מרכיבי המנחה.....קנז

בו יבואר: מרכיבי קרבן המנחה ♦ מה מסמל כל מרכיב ומרכיב, ואיך משלימים הם זה את זה ♦ מדוע הסולת באה בכמות של עשרון והשמן בכמות של לוג ♦ מדוע הלבונה באה בשיעור 'קומץ' אפילו במנחה גדולה.

סוגי קרבנות המנחה (בקצרה).....קס

מנחת נדבה - מנחת חוטא - מנחת נסכים - הקדשת המנחה

בו יבואר: יחודיותו של כל סוג מנחה ♦ מה הוא בא להביע

הקדשת המנחה.....קסה

בו יבואר: שלבי הקדשת המנחה ♦ מדוע בהקדשת המנחה חלה רק קדושת דמים, ולא קדושת הגוף כקרבן בהמה ♦ המשמעות הההלכתית של קידוש המנחה ע"י הכנסתה לכלי שרת.

הכנת המנחה.....קסז

הכנת מנחת סולת - הכנת מאפה תנור - חלות - הכנת מאפה תנור - רקיקין -

הכנת מנחת מחבת ומנחת מרחשת

♦ להבין – ביאור עבודת הקרבן

בו יבואר: שלבי הקדשת המנחה ♦ מדוע בהקדשת המנחה חלה רק קדושת דמים, ולא קדושת הגוף כקרבן בהמה ♦ המשמעות ההלכתית של קידוש המנחה ע"י הכנסתה לכלי שרת.

הגשת המנחה אל המזבח.....קעג

בו יבואר: טעם הגשת המנחה לקרן דרומית מערבית ♦ הטעם שנעשית רק ע"י הכהן.

הקמיצה.....קעד

ההבדל בין קמיצה לשחיטה – מטרת הקמיצה

בו יבואר: אופן קיום מצות הקמיצה.

קבלת הקמיצה בתוך כלי שרת.....קעז

משמעות הקידוש הנוסף דקמיצה – קידוש הלבונה

בו יבואר: קידוש הקמיצה ע"י הכנסתו לכלי שרת.

הולכת הקומץ.....קעט

בו יבואר: משמעות עבודת הולכת הקומץ למזבח ♦ הטעם שנצרך כהן כשר עם כל פרטי הדינים.

מליחה.....קפא

בו יבואר: הטעם למצות ה'מליחה' בכל הקרבנות ♦ מדוע מצוה זו מעכבת במנחה יותר משאר הקרבנות ♦ מהות ברית המלח ♦ המלח בא משל ציבור – גם לצורך קרבן יחיד.

ההקטרה באש המזבח.....קפה

בו יבואר: ענין הקטרת הקמיצה באש המזבח ♦ מדוע אם נחסר מהשיריים של המנחה לפני הקטרת הקמיצה השיריים נפסלים ♦ ומה הטעם לשיטה הסוברת שבאופן שנחסר מהשיריים אין מקטירים את הקומץ כלל.

שיירי המנחה נאכלים ע"י הכהנים.....קפז

מנחת כהן לא נאכלת

בו יבואר: הטעם שהשיריים נמסרים לכהנים ♦ מדוע מנחת כהן עולה כולה על אש המזבח.

מאמר קרבן התמיד..... קצג

תמיד כנגד מה? - מהות קרבן התמיד - על הציבור או על היחיד - תמיד של שחר -
החילוק בין תמיד לקריאת שמע - תפילות כנגד אבות וכנגד תמידין - שני כבשים כנגד
עקידת יצחק

מוסף של שבת..... ריא

החילוק בין תמיד למוסף של שבת - כל עיסקא דשבת כפול - ענין ה"נשמה יתירה" -
"כנסת ישראל" - ה'מבט הכללי' - המשלים את ה'מבט הפרטי' - מוסף של שבת - כנגד
היחידים המרוכזים בציבור

מוסף ר"ח - כח החידוש והתשובה..... רכא

מהותו של "ראש חודש" - "ראש חודש" איקרי "מועד" - חמה כנגד עולם הזה ולבנה
כנגד שני העולמות - תפקיד החטא והרע בעולם - והתיקון על ידי ר"ח - קרבן העולה
של מוספי המועדים - החילוק בין שבת לשאר מועדים - שבת היא הקידוש של ישראל
לקראת המועדים

דבר קודשו של הכהן הגדול ה"חפץ חיים" זי"ע בענין חשיבות לימוד סדר קדשים

מתוך ההקדמות לספר "ליקוטי הלכות" על מס' זבחים

.. "ודע שלימוד סדר קדשים, אף שהוא ג"כ אינו נוגע למעשה בזמן הזה, מ"מ הלימוד בהן הוא נעלה מאד מאד. ואיתא במדרש, שעל סדר הקדשים נאמר בקרא 'מצות ה' ברה מאירת עינים', מפני שיש בו כל דיני הקרבנות, והשונה בהן אף בזמן הזה, הוא חשוב כאלו הקריב הקרבנות ממש, וכדאיתא סוף מנחות: 'אמר ר' יצחק, 'מאי דכתיב: זאת תורת החטאת, זאת תורת האשם? - כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת, כל העוסק בתורת אשם כאלו הקריב אשם', ופשוט דה"ה לכל הקרבנות, כדכתיב 'זאת תורת העולה וזאת תורת המנחה וזאת תורת זבח השלמים', ונקט חטאת ואשם שהם באים רק על חטא ידוע שעשה מקודם ונתחייב בכפרה, ואפ"ה מועיל הלימוד להתכפר לו לגמרי כאלו הקריבן".

"ואיתא במדרש פ' צו ובפסיקתא דר"כ פיסקא ט"ו ו'ר"א בשם ר' חנינא בר פפא שלא יהיו ישראל אומרים: לשעבר היינו מקריבין קרבנות ומתעסקים בהם (ר"ל גם בלימוד הלכותיהן) ועכשיו שאין אנו מקריבין מהן, מהו להתעסק בהן? אמר להם הקב"ה: 'הואיל ואתם מתעסקים בהם - כאילו אתם מקריבים אותם'. ואיתא במדרש: 'ילמדנו, אמר הקב"ה: "אע"פ שעתיד בהמ"ק ליחרב והקרבנות בטלים, לא תשכחו בעצמכם לסדר הקרבנות, אלא הזהרו לקרות בהן ולשנות אותן. (ר"ל ללמוד הלכותיהן) ואם תתעסקו בהן - מעלה אני עליכם כאילו בקרבנות אתם עוסקים". ואם רצונך לידע, בא וראה: כשהקב"ה הראה ליחזקאל צורת הבית, מה הוא אומר?" "הגד את בית ישראל את הבית" וכו', אמר יחזקאל לפני הקב"ה:

"רבש"ע, עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו, ואתה אומר לילך ולהודיע לישראל צורת הבית - 'וכתוב אותה לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו', ומה יכולין לעשות? הנח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם" אמר ליה הקב"ה ליחזקאל: "וכי בשביל שבני נתונים בגולה יהא הבנין בטל? גדולה קריאתה בתורה כבנינה! לך אמור להם שיעסקו לקרות בתורת צורת הבית, ובשכר קריאתם שיעסקו לקרות בה, מעלה אני עליכם כאלו הם עסוקים בבנין הבית". ועוד אחז"ל (מנחות קי ע"א) על הפסוק "ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי", בכל מקום ס"ד? אלא, אלו תלמידי חכמים שעוסקין בהלכות עבודה, (הכי גרס רש"י ב"מ קי"ד ב' והטור או"ח בסימן ג') מעלה אני עליהם כאלו מקריבין ומגישין לשמי.

..."ונוכל לקוות לד' הטוב שע"ז ממילא יתרבה בהמשך הזמן ידיעה גדולה לישראל בעניני העבודה הקדושה, ואז נוכל לדרוש בטח מהש"י שיביא לנו משיח צדקנו ויבנה לנו בית הבחירה, כי אנו מצדנו מוכנים לכל עניני העבודה, וכשיראה הש"י שישראל עמו מכינים עצמן לדעת דיני העבודה בכל הלכותיה, ועומדים ומצפים מתי יגיע דבר זה למעשה, בודאי יחיש לגאלנו ויבנה לנו בית תפארתנו, כי מכיון שאנחנו עשינו את שלנו הוא בודאי יעשה את שלו. (ודוגמת נישואין, כשצד אחד מוכן לגמרי ועומד תחת החופה - הצד השני מזרז עצמו ככל היכולת, ו'היפלא מה' דבר'?) וישוב אלינו ברחמים ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלים בב"א".

(מתוך ההקדמה הראשונה)

...וכונתי יודע אדון העולם ית"ש, שהוא כדי שיתוסף ידיעה לעמו ישראל בחלק התורה אשר כעת רבים רחוקים מאוד מלידע אפילו דברים המפורשים בכתוב, כמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה דזבחים: ואשר החוב גדול ללמוד ולדעת אותם וכנ"ל ויהיה זה לנחת רוח גדול להש"י, כשיתוסף לעמו ישראל ידיעה בתורתו הקדושה, שבזה תלוי

♦ בענין חשיבות לימוד סדר קדשים

כל האושר הנצחי לעוה"ב, וכמו שכתוב: 'עם תורתי בלבם', ודוגמת האב ששמח כשנודע לו שבנו עלה לגדולה. ויקויים מה שאמר הכתוב: 'יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו', ולהיפך ח"ו, כשכלל ישראל אינם יודעים להשיב על חלק גדול בתורה, ומקבלים בזיון וכלימה בעת הדין, כמה צער מצטער הקב"ה ע"ז, וכמו שכתבתי למעלה. גם מלבד כל המעלות הקדושות שמנינו למעלה בעניני לימוד הקרבנות, יש עוד מעלה עליונה והוא שעי"ז מתעורר בנפש האדם הרגש פנימי ותשוקה נמרצה לעבודת המקדש ומצפה לישועת ה': מתי יבנה ויגיע הלימוד למעשה. והוא ג"כ אחד מהדברים ששואלין לו לאדם בעת הדין: צפית לישועה? (שבת לא ע"א). וגם יהיה זכות וכבוד גדול לעם ישראל כשימצא אותם הקב"ה לעתיד לבא שלמים בידיעת כל חלקי התורה, מה שלא מצא כן לאחרים" (כדאיתא בע"ז ב ע"ב).

(מתוך ההקדמה השניה)

מהו קרבן?

בו יבואר: שורש המושג "קרבן" ◆ מהי 'קרבת
אלוקים' ◆ כנגד מה ישנם ג' סוגי קרבנות, בהמה,
עוף, ומן הצומח.

המילה^א 'קרבן' היא מלשון קירבה, כלומר משמעות המושג 'קרבן לה'
היא: התקרבות להקב"ה, וזאת באמצעות הבאת הקרבן.

בחיבור זה, נבאר בעזרת ה'חונן לאדם דעת', את פנימיות עבודת
הקרבן של היחיד, וכיצד ניתן להשיג "קירבת אלוקים" על ידי הבאת
הקרבן.

הביטוי "קירבת אלוקים" מופיע בדברי דוד המלך בספר תהילים^ב
"**וַאֲנִי קִרְבַּת אֱלֹקִים לִי טוֹב, שְׁתִּי בָּה' אֱלֹקִים מַחְסִי וְגו'**".

מהי משמעותו של ביטוי זה?

האדם מורכב מב' חלקים: האחד הוא החלק החומרי שבו, ש'לבהמות
נדמה', והשני הוא החלק הרוחני שבתוכו, שהוא הנשמה שלו החצובה
מתחת כסא הכבוד^ג.

א. הרש"ר, ויקרא א' ב', ד"ה תכלית הקרבן.
ב. תהילים עג כח, ובמלבי"ם שם בחלק באור הענין.
ג. אמנם ישנם ה' חלקים למושג נשמה, אך עיקר כוונתי לבחינת ה'נשמה' שבנשמה,
דהיינו חלק אלוך ממעל ששוכן ביהודי. כדברי הרמח"ל בספר דרך ה' חלק א פרק ג -
במין האנושי: "גזרה החכמה העליונה שיהיה האדם מורכב משני הפכים, דהיינו

החיים בעולם הזה מציבים בפני האדם ניסיון גדול, שכן מחד גיסא הוא זקוק לחומריות בכדי לקיים את גופו החומרי⁷, אך מאידך גיסא החומריות מלאה בפיתויים המנתקים אותו מן החלק הרוחני שבו. מכיון שכך, כדי שהאדם יוכל לעמוד בניסיון הגדול הזה ולא לרדת חלילה מדרגתו הרוחנית, עליו לדעת ולהפנים כי קיימת מטרה אחת ויחידה לקיומו בעולם, והיא - עבודת ה'. כשכל החומר והכלים שהקב"ה נותן לו, נועדו אך ורק לצורך מטרה זאת.

כאשר האדם יפנים זאת, הוא ידע מהו העיקר ומהו הטפל, מהו הכלי ומהי המטרה, וכתוצאה מכך תהיה כל מגמתו לעשות את רצון ה' הנותן לו את הכלים ואת הכוחות עבור מטרת עבודתו, והוא ישמר מן החטא.

הפנמה זו גורמת לכך, שלא רק שהחומריות אינה מפריעה לאדם בעבודת ה', אלא שהיא עוזרת לו להמשיך להתעלות ולהתחבר לרוחניות.

והנה, כאשר הנשמה, אשר נחצבה מתחת כסא הכבוד, ודבקה בבוראה, וזוכה לחיות את חייה האמיתיים כאן בעולם הזה, היא הופכת להיות חלק בלתי נפרד מאישיותו של האדם, ומשפיעה עליו

מנשמה שכלית וזכה, וגוף ארצי ועכור, שכל אחד מהם יטה בטבע לצדו, דהיינו הגוף לחומריות והנשמה לשכליות, ותמצא ביניהם מלחמה, באופן שאם תגבר הנשמה, תתעלה היא ותעלה הגוף עמה, ויהיה אותו האדם המשתלב בשלימות המעודת, ואם יניח האדם שינצח בו החומר, הנה ישפל הגוף ותשפל נשמתו עמו, ויהיה אותו האדם בלתי הגון לשלימות, ונדחה ממנו ח"ו, ולאדם הזה יכולת להשפיל חומרו לפני שכלו ונשמתו, ולקנות שלימותו".

ד. ענין ה'חומריות' הכתוב במאמר זה מתייחס לכל חלקי החיות שבאדם, אשר שואפים לחומריות כאן בעולם הזה, ולא רק לרווחה החומרית, המתבטאת בכסף וברכוש.

עוד ועוד רוחניות. עד כדי כך, שניתן לומר שהשכינה עצמה שוכנת באדם.

זוהי 'קירבת האלוקים' הגבוהה ביותר!

למעלה זו של 'קירבת אלוקים' זוכה האדם להעפיל ולהגיע על ידי הבאת הקרבן בבית המקדש, שכן על ידי הקרבת הקרבן הוא מוסר ל'אש דת'^ה את נפשו, את כוחותיו ואת כל הכלים שהקב"ה נותן לו, וכל זאת מתוך ידיעה ברורה שזוהי המטרה של חיו, ובכך הוא מקדש את החומר ומחבר את עצמו לגמרי למקור הרוחני שממנו הוא בא.

השאיפה לדבקות בה' מלווה את חיי האדם היהודי מתחילת היום ועד סופו, כאשר פעמיים ביום הוא מקבל על עצמו עול מלכות שמים, ומיד לאחר מכן הוא מוסיף את דברי התורה המורה לו כיצד עליו לקבל על עצמו בפועל עול זה: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך".

פירושם של דברים הוא, שהדבקות בה' מותנית במסירת הרגשות, החיים והממון, אשר מהווה צורך קיומי לאדם, לידי רצון ה' יתברך, ועל ידי כך יזכה האדם לקירבת אלוקים^ו.

קירבת אלוקים זו, המושגת על ידי הקרבת הרגשות, החיים, או הממון, נעשית על ידי הקרבנות לסוגיהם.

ה. הכוונה כאן לאש המזבח הנקראת בשם 'אש דת' כי היא מייצגת את חוקי התורה, וענין זה יבואר בהרחבה במאמר "הקטרת האימורים והבשר באש המזבח".
ו. עיין ברש"ר דברים ו' ה'.

ישנם שלשה סוגי קרבנות: קרבנות הבאים מן הבהמות, קרבנות הבאים מן העוף וקרבנות הבאים מן הצומח.

הקרבנות הבאים מן הבהמות - הם כנגד הדבקות בה' בכל לבבך, כאשר האדם מביע בעבודת הדם והבשר את שיעבוד כל הרגשות, השאיפות, הרצונות והכוחות לעבודת ה'.

קרבנות הבאים מן העוף - הם כנגד הדבקות בה' בכל נפשך, שלמרות הדלות הסבל והקושי שבחייו בעולם הזה הרי הוא נאמן לה', לתורתו ולקיום מצוותיו¹.

קרבנות הבאים מן הצומח - מבטאים דבקות בה' בכל מאודך, על ידי הקרבת המזון ההכרחי והנחוץ לקיום האדם, המכיר בכך שכל קיומו והרווחתו החומרית מקורם בבוראו, והוא מבקש למסור את הכל עבור קיום רצונו.

בפרקים הבאים יבוארו הדברים בהרחבה שלב אחר שלב.

ז. גדול ה'חי על קידוש ה'" יותר ממי ש'מת על קידוש ה'"...

מבוא לקרבן מן הבהמה

בו יבואר: הטעם להקרבת בהמות ולא חיות ◆ סיבת
הקרבת בהמות טהורות בלבד.

כפי שנתבאר לעיל, ענין הקרבת הקרבן הוא להביע את הקרבת
הכוונות והרצונות שלנו לקיום רצון ה'.

אך פשוט הדבר, שאין הכוונה להעלות חלילה את עצמנו על המזבח,
שכן קיום רצון ה' הוא על ידי שנחיה עם גופנו הגשמי ונעלה אותו
במעלות הרוחניות, ולא, חלילה, באמצעות הכחדת הגוף והשאת
הנשמה. לשם כך, נתן לנו הק-ל אפשרות להביע את הכוונות הכנות
שלנו על ידי הקרבת הבהמות הטהורות על גבי המזבח, אשר הן
תהוינה תחליף לאדם המקריב, ודרכן יביע את שאיפתו להידבק בק-ל
חי.

הבהמות הטהורות מיוחדות לכך משתי סיבות:

הסיבה הראשונה היא שבהמות נועדו מטבע בריאתן להיות
משועבדות לאדם, לעומת החיה, שבטבעה היא עצמאית וחיה בחוץ
ללא שלטון האדם^ח.

הסיבה השניה נעוצה בעובדה שהן טהורות.

משמעות הטהרה של הבהמה היא, שהתכונה הפנימית המאפיינת
אותה מתאימה לאופי האדם המתעלה, ואינה משאירה באדם האוכל

ח. רש"ר ויקרא יא ב, בראשית א כד - כה.

את בשרה, את התכונות השליליות הספוגות בה, באופן שיכול להפריע לאדם המתעלה להמשיך להתעלות.

ואבאר -

לכל אחד מבעלי החיים יש תכונה מיוחדת שמאפיינת אותו, כדוגמת מאמר חז"ל במשנה באבות^ט "הוי עז כנמר, קל כנשר, רץ כצבי, גיבור כארי". בכל תכונה ותכונה ניתן להשתמש איתה לטוב, ולעומת זאת ניתן להשתמש איתה למוטב, לדוגמא: יש 'עזות דקדושה', ויש 'עז פנים' שהוא ראוי לגהנום, יש 'קלות כנשר' שעניינה הוא היפך העצלות, ויש 'קלות דעת' שאינה דבר חיובי כלל וכלל, וכן בשאר התכונות המאופיינות בבעלי החיים.

תכונות אלו מצטרפות לאופי הכללי של מין החיה או מין הבהמה, וספוגות בבשרה כחלק ממנה ממש. דרך משל, תכונת העזות של הנמר מצטרפת לתכונה הבסיסית שלו בהיותו חייתי ואכזרי. ולכן יכול האדם ללמוד ממנו את המוסר המתבקש, אולם אסור לו לאכול ולהכניס לתוך גופו את בשר הנמר, משום שהחייתיות שלו היא שלילית לחלוטין אצל היהודי. בדומה לכך, רוב הבהמות והחיות, השקצים והרמשים, שמלאים בתכונות בסיסיות שליליות הנצרכות להם לצורך הישרדותם, אין האדם המוסרי נזקק להם. אדרבה, התכונות האכזריות הללו עלולות להביא אותו לשחיתות מוסרית, על ידי הגברת כוח התאוה באופן בלתי מבוקר, ובאמצעות חיבור של האדם לחלק הגשמי שלו באופן כזה שינתק אותו מהחלק הרוחני שבו.

ט. אבות ד כ.

י. הרש"ר ויקרא יא מג-מד, וב"חורב" בתחילת מאמר "מאכלות אסורות".

◆ מבוא לקרבן מן הבהמה

מעלת הבהמה הטהורה היא, שלמרות התכונה הבסיסית שלה במה שיש לה 'נפש בהמית', התחדשה אצלה מציאות אשר מאפשרת לרוממה, להיות ראויה לאדם המתעלה, וזאת על ידי הוצאת הנפש הבהמית במעשה ה'שחיטה', כפי שיבואר להלן. כך מתגלה בה רק התכונה החיובית שבה.

נמצא, שהבהמה הטהורה היא המסוגלת ביותר להיות שותפה באדם, מאחר ויש לה קשר אליו בשני ענינים:

א. במה שהיא **בהמה** ולא חיה, ולכן היא נוטה להיות משועבדת לאדם.

ב. במה שהיא **טהורה** וראויה להתחבר לתוך גוף האדם, לאחר שיוציאו ממנה את הנפש הבהמית על ידי מעשה השחיטה.

לכן גזרה חכמתו יתברך, שכאשר אדם מרגיש רצון או צורך לעמוד לפני הקב"ה ולהקריב לפניו את תמצית רגשותיו, שאיפותיו, רצונותיו וכוחותיו, ולהידבק בה' בבחינת "בכל לבבך", עליו להקריב קרבן בהמה טהורה, שהיא השותף הנאמן מבין בעלי החיים. עליו לכוון שבהמה זו תהווה תחליף לרצונו ולשאיפותיו, ועל ידה יזכה לקירבת אלוקים.

סוגי בעלי החיים הראויים לקרבן

בו יבואר: סוגי הבהמות הראויות להקרבה ♦ תכונות
הבהמות ומיני העופות ♦ ומה ייצוגן כקרבן.

סוגי בהמות מסוימים ראויים לבוא אל המזבח ולשמש כקרבן, ולא בכדי. תכונותיהם של בעלי החיים הללו מאפשרות למקריב להביע את רצונו להשתעבד ולהתקרב אל הבורא^א:

הבקר

סוג בהמה זה מייצג בהמת עבודה הפועלת ללא לאות, כמאמר הכתוב: "ורב תבואות בכח שור"^ב, ובכך הוא מסמל אדם הפועל ועובד בכל כוחו את עבודת קונו.

אדם המביא קרבן ממין הבקר, ומקריבו על גבי המזבח, הרי הוא מביע בכך את שאיפתו הגדולה להתקרב אל בוראו באמצעות מסירות בעבודת ה' בכל הכוח וללא לאות.

ישנם שני סוגי בקר הבאים לקרבן: הפר והעגל.

הפר הינו בן בקר במלא אוננו, ומשמש כסמל לאיש ציבור הפעיל בשליחות הציבור, ומקדיש את חייו לעבודת ה'. לפיכך, ביום הכיפורים כאשר הכהן הגדול רוצה לכפר על עצמו - הוא מביא פר, וכן מביאו

יא. הרש"ר בראשית טו, ט-כא, ויקרא א, ג.

יב. משלי יד, ד.

כהן המשיח שחטא, ואף הציבור מקריב "פר העלם דבר של ציבור" כדי לכפר על חטאו.

ואילו העגל מסמל את כח העשייה והפעולה כשהוא בראשית צמיחת התפתחותו.

הצאן

מין זה הינו בהמת מרעה, והוא מסמל את היחס של המקריב אל מול הבורא יתברך, כאשר הקב"ה הוא הרועה, כמאמר הכתובים "ה' רועי לא אחסר"^{יג}, ואילו המקריב, שהוא העם כולו או אדם פרטי, הריהו הצאן, שנאמר: "ואתן צאני צאן מרעיתי"^{יד}.

כאשר האדם מביא קרבן ממין הצאן, הוא מביע בזאת את תחושת ההכנעה של הצאן אל מול הרועה הנאמן שלו, כשהוא תולה את גורלו בידי הרועה הגדול מתוך ידיעה שכל מה שיש לו מגיע רק מאיתו. סדר עבודתו, ובעיקר הקרבת הדם והבשר על גבי המזבח, מסמלים גם הם את התלות וההשתעבדות הגמורה לרצון ה'.

כמה וכמה מיני צאן באים לקרבן:

שה או כבש הוא מין הצאן הכנוע והמשועבד לרועה באופן מושלם, והוא מהווה ביטוי כללי ל'אישיות הלאומית הישראלית' המשועבדת כעדר הצאן אל רועהו - בוראו. לכן קרבן התמיד המוקרב פעמיים ביום בשם עם ישראל בא ממין זה, וכן קרבן פסח המוקרב עבור כל העם מידי שנה. ואף

יג. תהילים כג, א.

יד. יחזקאל לד, לא.

היחיד, אשר איננו פעיל בשליחות הציבור^{טו} מביא לחטאת כשבה, המורה על נאמנות וכניעה.

איל הינו הכבש הבוגר, ההולך לפני העדר, בכך הוא מסמל את גדולי העם, עתירי הנכסים ובעלי הרכוש, ולכן הוא מכפר על עבירות התלויות בממון, כגון 'שפחה חרופה' 'מעילות בהקדש' או גזילות וכיוצא בכך, שעניינם הוא התנהגות בממון באופן בלתי ראוי. או שהוא בא לכפרה עבור אדם שמעמדו הקנה לו זכויות יתירות, כגון בקרבות המילואים.

שעיר עזים, שמו מעיד על היותו "עז", תקיף וקשה. השעיר רך ונכנע כלפי אדונו אך מאיים בקרניו על כל זר בכך הוא מסמל את מי שמציית למצוות אדונו ועומד בתוקף אל מול כל פיתוי, כאשר הוא משתמש בכוח ההתנגדות שיש בו ובעצמאות שהוא נוחן בה.

המביא שעיר לקרבן מביע בכך את כוונתו לציית לכלל המצוות שציווהו הבורא יתברך, ולעמוד בתוקף אל מול כל הרוחות הרעות המפריעות בקיום רצון ה' בעולם. משום כך ראוי להקריבו כקרבן חטאת, שכן החטאת באה על קלות הדעת שגרמה לשגגה. על ידי הבאת השעיר מביע המקריב את ההיפך מקלות ראש זו, ומצהיר כי מעתה ואילך ישתדל ביותר להיות ערני לכל אפשרות של פיתוי לסטייה מעבודת ה'.

כמו כן בא השעיר לכפר על 'עוון עבודת כוכבים', ומשמש כ'שעיר העם' בחטאת יום הכיפורים, 'שעיר נשיא', ו'שעיר ר"ח'.

טו. כנשיא או כהן משיח

מין העוף

הציפור הינה ברייה חסרת אונים, נטולת כח התנגדות כמעט לגמרי, ולמרות זאת היא משתמטת משלטון האדם בכוח מעופה.

ציפור הדרור בורחת ופורחת ונמלטת בכנפיה בעורמה כאשר רודפים אחריה, ומסמלת בזאת את עם ישראל ה'מעט בכוח' מחד, ומאידך 'רב בדרור'.

הקרבן הבא מן העוף מסמל את האדם המעורטל מכל רכוש, מעמד וכוח, אשר די לו בעצם היותו חי.

בקרבן זה ישנו סמל נוסף לאדם שקם מחוליו וזכה שנית בחיי דרור רעננים, ולכן מביאים היולדת, הזבה, הזב והמצורע ציפורים לקרבן.

בקרבן עוף מבדילים בין תור לבין בני יונה, בעוד התור הינו עוף בוגר וגדול, המביא בכנפיו את בשורת האביב^{טז}, בשובו מארצות הדרום לאחר שזכה לראות עולם וחופש, ובעקבות מרחקי תעופה עצומים שעבר, המסמלים ביתר שאת את חיי החירות והדרור.

באים בני היונה ומסמלים את החלש שמודה לבוראו על עצם קיומו, שכן אין עימו כוח שמגן ומקיים את עצמו אלא כוח מעופו. כדי לסמל חולשה זו הוא מוקרב רק כשהוא צעיר מאד.

ראוי לציין כי דיני העבודה בעופות שונים עד מאד מדיני קרבנות הבהמה, ובמקרים מסוימים, אף הפוכים לגמרי. נעמוד על פרטיהם ומשמעותם בהמשך דברינו^{יז}.

^{טז}. כמאמר שלמה המלך בשיר השירים ב, יב: "הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו".

^{יז}. ומבואר באריכות ברש"ר ויקרא א, יז ד"ה אם נעין.

זכר או נקבה

ישנם קרבנות שניתן להביאם רק ממין הזכר, וישנם קרבנות שניתן להביאם רק ממין הנקבה, ויש שניתן להביאם מכל מין. זאת משום שכל מין ומין מ'בעלי החיים' יכולות תכונותיו לבוא לידי ביטוי בכוח פעולה אקטיבי (זכר), או מתוך פסיביות של קבלה ותלות (נקבה). והנה, המביא את הקרבנות ממין הזכר מעוניין לזכות לקרבת אלוקים דרך המסר האקטיבי, והמביא את הקרבנות ממין הנקבה מעוניין לזכות לקירבת אלוקים דרך מסירתו המוחלטת לידי אדון הכל והתלות המושלמת בו^{יח}.

שלמות הקרבן

בו יבואר: הטעם שאסור להקדיש ולהקריב בהמה בעלת מום, והחסרון בהקרבת בהמה חולה.

אחד מן התנאים ההכרחיים להקרבת הקרבן הוא, ההקפדה על כך שהבהמה המוקדשת להקרבה תהיה מושלמת בכל איבריה החיצוניים והפנימיים, ללא שום מום קבוע.

יח. קרבן עולה – ראוי לבא רק מן הזכר, משום שמטרת 'קרבן העולה' הוא להביע התקדמות אקטיבית בעבודת ה', ולכך צריך שיביא קרבן זכר הפועל באקטיביות.

קרבן חטאת (חוץ משעיר נשיא או קרבן ציבור) – ראוי לבא רק מן הנקבה, משום שמטרת 'קרבן החטאת' הוא להביע את החזרה בתשובה וכניעה מוחלטת לרצון ה', ולכך ראוי שיביא ממין הנקבה שהינה כנועה ומקבלת.

קרבן אשם – ראוי שיביא ממין הזכר, משום שמטרת 'קרבן האשם' היא לכפר על עבירות הבאות לאדם שרצה להתקדם ולהרחיב את מעמדו האישי ואת תחום השליטה שלו. לכן הוא צריך להביא קרבן זכר בכדי לפעול באקטיביות להתקדם אך ורק על פי דרך התורה.

תנאי זה הינו הכרחי לאור העובדה שהבהמה מייצגת את המקריב אותה, ואדם הבא להתקרב אל ה' צריך לעשות זאת בשלמות ללא שום חיסרון שעלול למנוע ממנו להתמסר לגמרי לעבודת ה'.

זאת ועוד, מאחר וכל איבר מאיברי הבהמה מייצג תכונה בנפש, איבר פגום גורם לכך שהתכונה שהוא מכוון כנגדה, לא תשתתף במלאכת ההתקרבות אל ה'יט. לכן, בהמה שאיננה תמימה אלא היא בעלת מום, יש בה פגם מהותי, והיא איננה יכולה להוות ביטוי ל'החלטה רצונית תמימה'!

לפיכך קיים איסור להקדיש אותה, לשחוט אותה, לזרוק את דמה, להקטיר אותה, ואפילו במקצת^י, כי כאשר נעשות כל אחת מן העבודות הללו בבהמה בעלת מום, כביכול יש בכך משום אמירה ש"אין צורך להתקרב לה' במסירות מושלמת, אלא ניתן להשאיר כמה תכונות ורצונות שאותם לא נשעבד אל רצון ה'...", ודברים אלו הינם ההפך המוחלט מכל מהותו של הקרבן.

זהו הטעם אף לאיסור הבאת בהמה חולה לקרבן, שכן בהבאת קרבן צריך האדם לייצג את החיים הבריאים והחזקים, אשר מכופפים את עצמם ומשעבדים את כל כולם לאביהם שבשמים, בניגוד מוחלט לאלו הסבורים שהתקרבות אל ה' קיימת אך ורק בשעת קושי, חולשה או משבר, חלילה כ^א.

יט. הרש"ר ויקרא כב, כג ד"ה הפסוק שלנו, ויקרא א, ג ד"ה הקרבן.
כ. כדברי הגמ', תמורה ו ע"ב: "המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום חמשה שמות: משום בל תקריבו, בל תקדישו, בל תשחטו, ומשום בל תזרקו, ומשום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו".
כא. ברש"ר שם, ד"ה מלאכי.

גיל הבהמה

בו יבואר: משמעות גיל הבהמה ♦ הטעם שיש
להמתין לפחות שמונה ימים לאחר שנולדה ♦ מה
הטעם לפסול בהמה שאמה מתה מיד עם לידתה.

חשיבות רבה נודעת לגיל הבהמה הבאה לקרבן, אולם גילה של הבהמה אינו קבוע אלא משתנה מקרבן לקרבן: יש שהתנאי להקרבתו הוא "בן שנתו", ויש שמוקרבות בגיל אחר.

הסיבה לשינוי זה נעוצה בעובדה שישנם קרבנות הבאים להביע את חולשת הבהמה, או את זכותה, ולשם כך נדרשת הקרבתו בגיל צעיר יחסית, לעומת זאת, יש קרבנות אשר בבסיס הקרבתו טמונה המטרה להביע ניסיון או כח ועוצמה הנרכשת עם רוב השנים, ולכן אלו ראויים להיות מוקרבים דווקא בגיל בוגר יותר.

אולם, בכל הקרבנות ללא יוצא מן הכלל יש להקפיד שהבהמה תהיה לאחר שמונה ימים מלידתה, משום שעד אז היא עדיין נחשבת כ'נפל'י, ועניין זה הינו חיסרון מהותי הגורם לה להיחשב כבעלת

כב. הרש"ר שמות כב, כט. והוא מבאר כן ע"פ דברי הלחם משנה על הרמב"ם פ"ג מהלכות איסורי מזבח הל' ח שמאריך לדון שם בטעם הפסול של מחוסר זמן קודם יום השמיני, וכתב שהוא מדין נפל, והוכיח זאת מהגמ' בשבת קל"ה ע"ב: תניא, אמר רשב"ג: כל ששהה שלושים יום באדם אינו נפל וכו', ושמונה ימים בבהמה, שנאמר 'וביום השמיני ירצה', והוסיף שם שאין זה כדין ספק נפל רגיל, שיועיל לו מה שידוע שכלו לו חדשיו, אלא זה גזירת הכתוב מיוחדת שצריך לחכות שמונה ימים, ורק כך יוציא מספק נפל לחזקת בריא.

ונראה לי לבאר שהטעם בגזירת הכתוב הזה הוא, שאין כאן רק חיסרון שאולי הוא ימות ויתברר שלא כלו לו חודשיו, אלא כל עוד שהבהמה לא נכנסה לעומק החיים הרי היא עדיין לא מושלמת להביע את שלימות ההתקרבות לה. ויש לכך סימוכין מלשון

◆ סוגי בעלי החיים הראויים לקרבן

מוס^{כב}, שהרי בהיותה בגיל זה היא עדיין איננה יכולה לבוא במלוא כוחותיה, ולפיכך אף איננה מביעה את האדם המוסר את כל כולו בשלמות לעבודת השם.

תנאי נוסף שחובתו להתקיים בכל קרבן הוא, היותה של הבהמה תחת אמה מיד לאחר שנולדה, משום ששלימותה של הבהמה - הנמנית על היונקים - מותנית בכך, שהרגעים הראשונים בחייה חלפו עליה כאשר היא מסתופפת בצילה של אמה. בלא זה, קיים חיסרון בשלמות הבהמה, וזהו הנקרא 'יתום'^{כד}.

המדרש שמבאר את הטעם שיש להמתין אחר שמונה ימים בכדי שיעבור עליו השבת קודם שיבא לפני ה', וביאור הדברים לכאורה שחסר משהו בשלימות של הקרבן, ודו"ק. **כג.** וז"ל לשון הרמב"ם בפ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה י: "המקריב מחוסר זמן כמקריב בעל מוס". **כד.** הרש"ר ויקרא כב, כז ד"ה תחת אמו.

סוגי הקרבנות – (בקצרה)

בו יבואר: החילוק בין קדשי קדשים לקדשים קלים
♦ סוגי הקרבנות ♦ התיקון שפועל כל קרבן ♦
ההתאמה בין התיקון למין הקרבן ♦ מעמדם המיוחד
של 'קדשים קלים'.

הקרבנות כולם מתחלקים לשני סוגים עיקריים: קודשי קדשים וקדשים קלים. כל אחד מן הסוגים הללו נועד לסמל דרך וגישה בעבודת ה'.

'קדשי קדשים' הם קרבנות שמקריב אדם המרגיש חיסרון בדרגה הרוחנית שבה הוא נמצא, מחמת השפעת החומריות הקיימת בעולם, ועל כן הוא מביא קרבן ובכך מביע את ההשקפה והמבט האמיתיים, כי החומריות בעולם נועדה אך ורק כדי לסייע לאדם להתעלות בעבודת ה'. זוהי הסיבה שכל קרבנות 'קדשי קדשים' אינם נאכלים על ידי הבעלים, שכן הללו עדיין לא מתאימים לדרגה הגבוהה שבא קרבנם להביע.

לעומת זאת -

'קדשים קלים' באים לאדם אשר ברור לו שהחומריות בעולם נועדה אך ורק לצורך עבודת ה', ואשר על כן הוא שמח מאד במתנת הק-ל. משום כך באכילת הקרבנות הנמנים על קדשים קלים משתתפים גם הבעלים, שכן גם בפעולת האכילה, הגשמית לכאורה, כוונתם היא אך ורק לקיים את רצון ה'.

לכשנתבונן בכל קרבן וקרבן נמצא, כי התיקון שכל אחד מהם פועל, מתאים באופן מוחלט לסוג הקרבן שעליו הוא נמנה. כלומר: העולה,

החטאת, האשם, והמנחות מבטאים את דרך עבודת ה' של "קדשי קדשים", ואילו קרבן השלמים מבטא במהותו את טיבה של עבודת "קדשים קלים".

קדשי קדשים -

עולה^{כה} - קרבן זה מסמל את השאיפה של האדם להתעלות מעבר לדרגה הרוחנית שבה הוא נמצא כעת, ולהשתעבד לבוראו באופן מוחלט.

הא כיצד?

קרבן עולה בא לכפר על ביטול מצוות עשה. ביטול, המוכיח על האדם שלא התעורר בשמחה לקיים מיד כל מצווה שהקב"ה מזמין לו, זאת מחמת שהוא אדיש לרצון ה'.

אדם כזה, בעל אדישות לקיום רצון ה', מוכיח כי בתוך תוכו קיים חסרון בשעבודו המוחלט להקב"ה!

וכיצד, אפוא, מגיע יהודי למצב שבו ליבו אינו משועבד לגמרי לבוראו?

אין זאת אלא שהוא אינו מחובר לחומריות שבעולם הזה באופן נכון, והעולם הזה, על שלל פיתוייו הגשמיים, מונע ממנו להתקשר באופן מוחלט לבוראו.

באמצעות הבאת קרבן העולה עם כל פרטי מצוותה, זוכה המקריב לקבל על עצמו שיעבוד מוחלט, אשר יאפשר לו להמשיך להתקדם עוד ועוד בעבודת ה', ובזה הוא מכפר על האדישות שהיתה לו בביטול מצוות עשה.

כה. הרש"ר ויקרא א' ג, ד"ה עלה

לאור דברים אלו נבין את הסיבה לכך שניתן להקריב קרבן עולה מכל מיני הבהמות הכשרות לקרבן: ממיני הצאן - עז או כבש, או ממיני הבקר - פר או עגל, מאחר וישנם אופנים רבים שבהם ניתן לבצע את ההשתעבדות המוחלטת לפני הקב"ה. יש הבוחר להשתעבד כ'שה' הכנוע לפני אדונו, יש המתעלה על ידי ציות חסר פשרות לדבר אדונו, ובשמירה על המסגרת של העדר כמו ה'עז', ויש אחר המתעלה דרך הקדשת כל כח הפעולה שלו למען עבודת הבורא, כשהוא אינו נרתע מקושי ומעמל לשם השגת מטרתו, והוא מביע זאת על ידי מין ה'בקר'. אולם, מצד שני, יש להביא לקרבן עולה רק ממין הזכר, וזאת משום שהתעלות האקטיבית שייכת אך ורק למין זה.

חטאת^{כו} - את קרבן החטאת מביא אדם אשר חטא בשוגג באחד מן החטאים החמורים ביותר מבחינה יהודית: חטא שעל זדונו חייב כרת, כלומר: החוטא במזיד בחטא זה גורם להפסקת תפקידו כחלק מעם ישראל!

אדם המבקש לחזור בתשובה על חטא מעין זה, ולהעמיד מחדש בתוכו את יסודות היהדות, עליו להביא חטאת, מתוך תקווה שמעתה הוא לא יקל ראשו יותר, ויזכה לראות את מטרת החיים כאן בעולם באור נכון ומכוון יותר.

משום כך רוב רובן של החטאות צריכות להיות מוקרבות ממין נקבה של הצאן בלבד, מלבד החטאות הפנימיות וחטאות הציבור והנשיא, שכן עיקר מטרת ההקרבה במקרה כזה, היא הקבלה של החוטא מכאן ולהבא להתנהג באופן כנוע לרצון בוראו, והצאן, ובעיקר מין הנקבה שבו, מסמלים יותר מכל את הכניעה, שכן טבעה של הנקבה הוא להיות תלותית וכנועה אל מול האדון יותר מהזכר.

כו. הרש"ר ויקרא ד' כד, ד"ה לעומת זאת.

אשם^{כז} - קרבן זה בא לכפר על עבירות שבאות לאדם שרצה להתקדם ולהרחיב את מעמדו האישי ואת תחום השליטה שלו. כתוצאה מכך הוא נהיה מרוכז בטובת עצמו ואדיש לכשרות רכושו ולפעילותו, ולא דקדק לפעול בהם כפי דרישת התורה. התיקון על חטא זה יהיה בכך, שהאדם יתחבר להסתכלות הנכונה, ש"כל המטרה של המעמד החברתי והכלכלי של האדם הוא אך ורק בשביל להיות כלי להתעלות בעבודת ה' ללא טרדות ומחסור".

על ידי כך תובן סיבת הקרבת איל לקרבן זה (מלבד בקרבן נזיר טמא ומצורע). **האיל** מסמל את הכבש הבוגר שזכה להיות המוביל שבמין הצאן, וכל זאת בזכות ההשקעה הגדולה שהושקעה בו עד עתה.

מנחה^{כח} - מסמלת את ההודאה של האדם לבוראו, מתוך תחושת הכרת הטוב למי שדואג ל'רווחתו החומרית', ומחמת זה הוא מבקש להתחזק ולחוש עוד 'קירבת אלוקים', וזאת באמצעות הגשת מנחה לאות הודיה והשתעבדות.

המנחה נעשית **מסולת ומשמן**. גם ברכיבים אלו טמונה משמעות. הסולת מסמלת את המזון הבסיסי שמקיים את האדם, והשמן מסמל את הרווחה הכלכלית שהקב"ה נותן לו בעין יפה.

ישנם חמישה מיני מנחה, כאשר כל סוג מנחה בא לבטא הודאה להקב"ה על המתנה הקיומית שהעניק לאדם. כל אחד ואחד קבל מתנות אלו באופן מעט שונה, ומזווית מבט אחרת, והדברים יבוארו בהרחבה במאמרי קרבן המנחה.

כז. הרש"ר ויקרא ה כו, ד"ה ולכך מתאימים.

כח. הרש"ר ויקרא ב א.

קדשים קלים

שלמים^{כט} - קרבן שלמים מתאר מצב של שלימות מצד האדם המקריב, והוא מבקש את 'קירבת אלוקים' מתוך תחושת שביעות רצון, כשהדבר היחיד שחסר לו הוא תוספת קירבת אלוקים! נמצא שהוא מבקש את ה' - ולא מבקש דבר מידיו, שהלא הוא אינו חסר דבר.

קרבן השלמים הינו קרבן יהודי מובהק, שהרי כאשר גוי מביא שלמים הרי הם נהפכים מיד להיות עולות^ל, וזאת משום שכדי להקריב שלמים צריך המקריב בעצמו להיות בעל תחושת שלימות, כשכל בקשתו היא תוספת של 'קירבת אלוקים', מבלי שתהיה בו שאיפה לבקשות חומריות נוספות.

רק אצל אדם מישראל מהווה הבקשה לקירבת אלוקים מטרה מרכזית העומדת בפני עצמה, והיא איננה קשורה להשלמת חיסרון פסי וחומרי כלשהו בעולם. לעומת זאת אצל אומות העולם כל הקשר עם הבורא נועד על מנת להשלים חיסרון אישי, כי העולם הזה הוא מרכז חייהם ובו כל עניינם, ואילו עבודת ה' אצלם היא תשלום ותמורה למעשיהם ולפועלם עלי אדמות^{לא}.

כט הרש"ר ויקרא ג א, ד"ה עתה, ובד"ה קרבן שלמים.

ל. ע"פ הגמ' במנחות עג ע"ב.

לא. תוספת ביאור:

אדם המביא שלמים איננו חייב להיות עשיר מבחינה חומרית, אלא הוא עשיר בבחינת "איזהו עשיר השמח בחלקו", שכן הוא יודע כי כל מה שיש לו בעולם הינו כלי לעבודת ה'; והוא שמח בכל כלי שהוא מקבל, מבלי שתהיינה לו כל שאיפות עצמיות לקבל יותר ממה שה' הקציב לו. התייחסות מעין זו הינה התייחסות יהודית מובהקת, לעומת

מובן, אפוא, שרק אצל עם ישראל ישנה שייכות למושג "קידוש החומר", שפירושו לחיות באופן קדוש את החיים החומריים, ואילו הגויים אינם מסוגלים להפנים זאת, מאחר שאילו יחיו כך, וישתמשו בגשמיות לצורך רוחני - הם לא יצליחו לחוש שקבלו תמורה למעשיהם.

כך יכולים ישראל לאכול ובד בבד להתקדש ולקיים מצווה, על ידי שהם מכוונים באכילה הגשמית הזו לקיים את רצון ה' באכילת קרבן. ואילו אנשי הדת אצל אומות העולם, להבדיל, מצהירים בשעה שהם רוצים להתקדש, על התנזרות מוחלטת מן העולם הזה^{לב}.

את קרבן שלמים ניתן להביא ממין הבקר וכן ממין הצאן, כשכל אחד מהם מביע דרך שבה יכול האדם להקדיש את כל כולו לעבודת הבורא.

הבאת קרבן שלמים ממין הבקר מעידה על כך שהמקריב רוצה לזכות לקירבת אלוקים על ידי הקדשת כל כוחו ומרצו למען היותו עבד ה', בעוד שהבאתו ממין הצאן מוכיחה כי המקריב רוצה לזכות בקירבת אלוקים מתוך מבט של עבד הכנוע לפני רבו, ומתוך ידיעה ברורה ש"כל מה שיש לי מגיע מאיתו יתברך ואליה אני מחויב להקדיש את כל ישוטי", ואם קיימת באדם תחושת קנאות של שמירה על קוצו של יו"ד במצוות ה' והתנגדות לכל רעה שיכולה להפריע לו בכך, הרי שמן הראוי שיביא את קרבנו ממין העיזים.

ההתייחסות הגויית, הרואה את הרווחה הכלכלית בעולם הזה כמטרה בפני עצמה, ולכן אף פעם לא מסוגלים הגויים לשמוח במה שיש להם ללא שאיפות חומריות נוספות. **לב.** ועיין עוד במה שהאריך בזה בספר "שפתי חיים" להגה"צ ר' חיים פרידלנדר זצוק"ל, מועדים א' עמ' שכ ושכא.

קרבן זה יכול לבוא מעמדה פעילה ואקטיבית וכן מעמדה של תלות וקבלה, כי גם מעמדת מקבל ניתן להרגיש שלמות^ל, ולכן הוא יכול לבוא הן ממין הזכר והן ממין הנקבה.

בנוסף לקרבן השלמים הרגיל, ישנם עוד סוגי קרבנות שלמים הבאים לבטא קירבת אלוקים מתוך שלמות במצבים שונים, לדוגמא: "קרבן תודה", "בכור", "מעשר שני" ו"פסח".

לג. כתחושת השלמות של הנקבה, ודו"ק.

סדר
עבודת
קרבן בהמה

עיקר הכפרה

בו יבואר: עיקר הכפרה בקרבן בהמה ועוף ובמנחה
עבודת הבשר והשיריים של המנחה אינם מעכבים
את הכפרה.

עיקר הכפרה ב'קרבן בהמה' או 'קרבן העוף' נעשה על ידי נתינת הדם
על המזבח^{לד}.

כדי להגיע לשלב הזה, ישנן שלוש עבודות מקדימות, שבעשייתן
מכשירות את הדם להיות ראוי למעשה הכפרה הזה, ואלו הם: שחיטה,
קבלת הדם והולכת הדם אל המזבח.

לעומת זאת במנחה, עיקר הכפרה הוא הקטרת הקומץ על גבי המזבח,
וגם לפעולה זו קודמות שלוש עבודות המכשירות את המנחה למעשה
הכפרה. עבודות אלו הן: קמיצה, הכנסה לכלי שרת והולכה אל
המזבח.

לאחר נתינת הדם על המזבח, ישנה מצווה לשפוך את שארית הדם על
גבי יסוד המזבח.

לד. בעולה באשם ובשלמים ע"י זריקת הדם למטה בב' נתינות שהם ד', בחטאת ע"י
נתינה על גבי ד' קרנות המזבח, בעולת העוף ע"י מיצוי דם העוף בחלק העליון של
המזבח (מעל לחוט הסיקרא), ובחטאת העוף צריך הזאה ומיצוי בחלק התחתון של
המזבח, ויבואר במקומו.

ההשלמה של 'עבודת הדם', תתבצע על ידי 'עבודת הבשר' של הקרבן:

בקרבת עולה - כל הבהמה, דהיינו האימורים והבשר, עולה כליל באש המזבח.

בקרבת חטאת ואשם - האימורים עולים לאש המזבח, והבשר נאכל על ידי הכהנים, ולבעלים מתווספת כפרה באמצעות אכילתם של הכהנים^{לה}.

בקרבת שלמים - האימורים עולים לאש המזבח, והבשר נאכל על ידי הכהנים והבעלים, שאף הם זוכים להיות שותפים בקיום מצוות אכילת הקרבן.

מאחר ועיקר הכפרה בקרבתות הוא ב'נתינת הדם', ובמנחה ב'הקטרת קומץ המנחה', כל המצוות שיש לעשות אחר כך - כגון עבודת הבשר והשירים - אינן מעכבות את מהות הקרבן, ולכן המביא יצא ידי חובתו בהבאת הקרבן ואינו צריך להביא עוד קרבן אם הן לא נעשו, אלא שמאחר ובמקרה כזה לא נתקיימה המצווה בשלמותה יש בה הפסד מעלה^{לו}.

לה. ובודאי שאין עיקר הכפרה תלויה בזה, שהלא כיוון שנזרק הדם אע"פ שנטמא הבשר או נפסל נתכפרו הבעלים ואינם חייבים להביא עוד קרבן, ולא עוד אלא שאסורים להביא עוד קרבן דהוי חטאת או אשם שנתכפרו בעליה. אלא יש עוד מעלת כפרה ע"י אכילתם של הכהנים, ויבואר לקמן במאמר עבודת הבשר של קרבן חטאת.

לו. שיטת רבי יהושע בזבחים קד ע"א שצריך שיהיה בשר כשר להקטרה בשעת זריקת הדם, אחרת אין הזריקה כשרה, למרות זאת אם היה בשר בשעת זריקת הדם ואח"כ נפסל הבשר, לכו"ע אין זה מעכב את הכפרה, כי עיקר הכפרה הוא בזריקת הדם, כנ"ל.

הקדשת הקרבן והבאתו להקרבה

בו יבואר: החילוק בין נדר לנדבה ◆ איסור כל תאחר
◆ בית דין כופין אותו עד שיאמר "רוצה אני" ◆
הבאת הקרבן למקדש.

הקדשת הבהמה לקרבן יכולה להיעשות אפילו באמצעות מחשבה. אדם שגמר בליבו להביא קרבן, הרי זה כאילו אמר זאת בפיו, ומרגע זה ואילך חלה עליו החובה להביא את הקרבן^{לז}.

ישנן שתי אפשרויות לאופן ההתחייבות להבאת הקרבן: בלשון נדר או בלשון נדבה, והאופן שבו התחייב המקריב על הבאת קרבנו, הינו בעל השלכה למעשה.

אם אמר על בהמה תמימה "הרי זו עולה" - הרי הוא התחייב בנדבה, משמעות הדבר היא, שהוא מחויב להביא את הבהמה הזאת לקרבן, ואם הבהמה הזאת נפסלה מלהביאה לקרבן או שאבדה - הרי הוא נפטר מחובתו.

מלבד זאת, לאמירת "הרי זו" ישנה משמעות נוספת: מרגע האמירה הבהמה מוקדשת לקרבן, ויש להיזהר שלא ליהנות ממנה כדי שלא לעבור על איסור מעילה בהקדש, וכן אי אפשר לפדותה ולהוציאה לחולין, אלא אם כן נפל בה מום הפוסל אותה מלשמש כקרבן.

לז. מסכת שבועות כו ע"ב וילפינן מהפסוק "וכל נדיב לב עולות" דברי הימים ב' כט לא.

אולם, אם אמר "הרי עלי להביא קרבן עולה" - הרי הוא התחייב בנדר. משמעות הדברים היא שהוא התחייב באופן אישי מצידו לבקש את קירבת האלוקים דרך הבאת קרבן^{לח}, ולכן אם הוא הפריש בהמה לקרבן ולאחר מכן ארע בה פסול, או שאבדה, ומחמת כן הוא נמנע מלהביאה, הרי ששאיפתו וההתחייבות הקודמת שלו עדיין ברות תוקף, ועליו להפריש בהמה אחרת ולהביאה לקרבן.

איסור בל תאחר

המתחייב להביא את הקרבן חלה עליו מצוות עשה להביאו בחג הקרוב ביותר^{לט}, ואם עברו ג' רגלים ולא הביא, עבר בלאו ד"לא תאחר".

לח. ובזה נבאר מה שיש לדייק בלשון הפסוק בויקרא כב כג - בבהמה בעלת מום "נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה" כלומר שניתן להביאו לבית המקדש לצורך בדק הבית והוא יהיה קדוש בקדושת דמים בלבד, אבל אסור להקדישו בקדושת הגוף לצורך קרבן.

דיש לדייק מדוע מה שקדוש בקדושת דמים נקרא 'נדבה', ואילו הקרבן שקדוש בקדושת הגוף נקרא 'נדר'.

ונראה שיש חילוק מהותי בין נדר לנדבה, ה'נדבה' הינה מתנה של חפץ מסוים למטרה עליונה, (נדב קרוב לנטף, נביעה ממקור פנימי - רש"י שמות לה ה), לעומת זאת 'נדר' הינו התחייבות אישית להתקרב ולהתמסר לעבודת ה'; וזה נעשה באמצעות הקרבן, לכן כאשר התורה רוצה לבטא את חומרת האיסור של בהמה בעלת מום היא בוחרת את המשפט "לנדר לא ירצה", וכפי שנתבאר לעיל - שהחיסרון בבהמה בעלת מום הינו חוסר שלימות ההתמסרות לעבודת ה', ול'נדר' שכל ענינו הוא התמסרות האישית לעבודת ה', א"א לקיימו דרך בהמה שיש חיסרון באחד מאיבריה.

לט. מסכת ראש השנה ו' ע"ב.

◆ הקדשת הקרבן והבאתו להקרבה

אדם שחזר בו ושוב איננו רוצה להביא את קרבנו, בית דין מצווים לכופ אותו עד שיאמר 'רוצה אני'.

הסיבה לכפייה זו, המביאה את האדם להצהיר "רוצה אני", היא מפני שהבאת הקרבן צריכה להיעשות 'לרצונו', שכן הקרבן אמור להביע את רצון המקריב להתקרב להקב"ה, ואם לא עשה זאת מרצונו - עיקר הענין חסר מן הקרבן.

לכאורה נראה כי הבאת קרבן בגלל כפיית בית הדין מהווה סתירה להבאתו מרצונו של המקריב, אך ביאור הענין הוא, שתפקיד בית הדין הוא לכפות את יצרו הרע של האדם, ומאחר וכאשר ניטל מן האדם יצרו הרע הוא רוצה רק בטוב^מ. כעת, משפגה השפעתו של היצר, אומר האדם "רוצה אני", ומביע בכך רצון אמיתי להקרבת הקרבן, ומעתה יבטא הקרבן את רצונו הכן להתקרב להי"מ^א.

וכאן המקום להוסיף, כי בית הדין אינו מצווה לכופ את מי שחייב קרבן חטאת או אשם, מאחר שהם קרבנות הבאים לכפרה, ואין חשש שמא יפשע האדם ולא יביא קרבן לכפר על חטאו^{מב}.

וז"ל הרש"ר ויקרא כג לח: "כל מועד הוא אזהרה לכל יחיד לערוך את חובותיו למקדש, בין הנובעות מחיייו הפרטיים בין קבלן על עצמו מרצון, משפגע בו רגל ראשון הרי הוא חייב לקיים את החובה".

מ. כדברי הרמב"ם בהלכות גירושין פרק ב הלכה כ.

מא. רש"ר ויקרא א ג ד"ה יקריב אותו.

מב. משנה ערכין ה', ו - ישנן שיטות ראשונים שכל דברי המשנה הוא עד לעבר ג' רגלים, אולם אחר שעברו ג' רגלים כופין וממשכנין אף בחייבי חטאות (עיין בב"ק במלחמות ה' על דף לו, וכן בתוס' ר"ה ו' ע"א, ד"ה תו יקריב).

הבאת הקרבן למקדש

לשם מה יש להביא את הבהמה למקדש או למשכן העדות ולהקריבה שם?

התשובה לכך נעוצה בשורש עניין הקרבן ובמהותו, שהם: בקשה לקירבת אלוקים^מ. אין מקום לקירבת אלוקים מבלעדי התורה הקדושה, וכל התקרבות אל הקב"ה צריכה להיעשות בכפיפות גמורה למסגרת מצוות התורה שנתנו לנו, ובהתאמה מוחלטת לדרך התורה. לפיכך מן הראוי להביא את הקרבן, המאפשר את ההתקרבות לפני ה', אל בית המקדש או אל משכן העדות, שם שוכן ארון העדות שבתוכו התורה הקדושה^מ.

יש לציין, כי ראוי שהנודר לא יקדיש את הבהמה עד שיכנס למקדש, בכדי שלא יכשל חלילה באיסור מעילה בקרבן.

מג. כפי שבואר בהרחבה בפרק א.

מד. רש"ר ויקרא א ג, ד"ה אל פתח.

ועיין עוד ברש"ר דברים יב ט, שהאריך לבאר את האיסור להקריב מחוץ לבית המקדש ובענין "היתר הבמות".

סמיכה על הקרבן^{מה}

בו יבואר: מהי משמעות הסמיכה? ♦ הסיבה לכך
שהסמיכה איננה מעכבת את הכפרה ♦ הפטורים מן
הסמיכה וסיבת הדבר ♦ טעם צורת העמידה של
הסומך והבהמה ♦ מדוע בקרבנות שהובאו בבמה לא
קיימו מצוות סמיכה? ♦ טעם הוידוי בשעת הסמיכה.

למושג 'סמיכה' ישנן שתי משמעויות, ושתיהן מתאימות למצוות
הסמיכה על הקרבן: הראשון מלשון הישענות והיסמכות, והשני
מלשון מינוי והסמכה לתפקיד כלשהו. קיים קשר רעיוני בין שתי
המשמעויות הללו: שכן אדם שנסמך על חברו, משמע שהוא סומך על
חברו שיעשה את המוטל עליו בצורה הראויה והנכונה ביותר, ולכן
הוא ממנה ומסמיך אותו לשמש בתפקידו.

ולפי זה יש לבאר, שמאחר ועניין הקרבן הוא להביע את מסירות נפשו
של המקריב להקב"ה, ואת הקדשת כל רצונותיו, מאווייו וכוחותיו
למען עבודת הבורא, ומאחר ובעל הקרבן איננו מבצע זאת בפועל
בהקרבת עצמו על גבי המזבח ממש, אלא שולח את הבהמה במקומו,
כמייצגת שלו, עליו לסמוך את ידיו עליה כדי למנות אותה לתפקיד
זה, ולהעביר אליה את כל כוחו.

ולכאורה, זוהי הסיבה לכך שהסמיכה צריכה להיעשות בכל הכח^{מו},
ושהסומך צריך להיות דווקא בעל הקרבן ולא שליח שלו. שליחות

מה. הרש"ר ויקרא א ד, ד"ה וסמך.

מו. כפשיטות הסוגיא במסכת חגיגה טז ע"ב "סמיכה - בכל כוחו בעינין".

איננה מועילה לסמיכה, משום שהסמיכה איננה דין בקרבן עצמו, אלא כל עניינה הוא לחבר את האדם אל השליחות שהבהמה עושה בעבורו, וזוהי מצווה שבגופו, אשר איננה יכולה להיעשות על ידי שליח.

דין זה קיים, לכאורה, בכל קרבן שמביא אדם יחיד, ובפשטות נראה לבאר, כי ללא הסמיכה קיים חסרון בכוח הקרבן לייצג את המקריב.

לאור דברים אלו מתעוררת, אפוא, השאלה: מדוע אם לא נעשתה סמיכה, עדיין מועיל הקרבן לכפר לבעלים^מ, על אף שחסר בכוחו של הקרבן לייצג את הבעלים?

ועוד קשה, מדוע נשים, עבדים, נכרי, חש"ו וסומא פטורין מלסמוך^{מח}, וכי הקרבן איננו צריך לייצג אותם באופן מושלם?

כדי ליישב שאלות אלו, עלינו להקדים ולבאר כי המכנה המשותף של כל אלו שמביאים קרבן בלא לסמוך עליו (נשים, עבדים, נכרי, חש"ו וסומא) הוא: שכולם פטורים מקיום חלק מן המצוות. פטור זה גורם לכך שהם אינם ראויים לייצג את התורה הקדושה בשלמותה.

ומאחר וכל הפטורים מקיום חלק מן המצוות פטורים אף ממצוות הסמיכה, נראה בעליל שעניין הסמיכה איננו רק הענקת כח לקרבן על

מז. הגמ' במנחות צג ע"ב מבארת ש"סמיכה שיירי מצוה היא", ביאור הדבר שאמנם יש בזה מעלה שמשלימה את המצוה, אך היא אינה מעכבת את עצם הכפרה של הקרבן. וז"ל הגמ' שם "תנו רבנן וסמך ונרצה, וכי סמיכה מכפרת? והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר, אלא לומר לך שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה, מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר", וז"ל רש"י שם: "כאילו לא עשה מצוה מן המובחר כדכתיב (ויקרא א, ד) 'וסמך... ונרצה' ואפילו הכי כיפר, דכפרה בדם הוא".

מח. עיין בגמ' מנחות צג ע"א.

מנת שייצג את המקריב^{מט}, אלא הוא בא בעיקר כדי לכוון את עבודת הקרבן באופן הנכון לאור התורה הקדושה. הוא בא להורות שאין קירבת אלוקים שאיננה עוברת דרך קיום התורה והמצוות, אלא כל עניין ההתקרבות להקב"ה נעשה אך ורק דרך המחויבות לתורה הקדושה.

בעלי הקרבן הסומכים את ידיהם על ראש הבהמה, משמשים כנציגי האומה הישראלית, המחויבת בקיום תורה ומצוות בשלמות. ומתוקף מעמדם כ'בעלי' הקרבן, ביכולתם לייצג את התורה הקדושה ולכוון את מטרת הקרבן ל'קירבת אלוקים' הכפופה לכללי התורה והמצוות.

בכך תתבאר ההלכה^ה שהסומך עומד עם פניו כלפי מערב, וכן הבהמה עומדת עם פניה כלפי מערב, שהרי בצד מערב העזרה נמצא ארון העדות שבקודש הקדשים, ובמעשה הסמיכה הרי הוא מחבר את יעוד הקרבן לאמת התורנית הנמצאת שם.

אולם, מאחר ועניין זה הינו רק תוספת ומעלה רעיונית בקרבן, והוא איננו חלק בלתי נפרד מעצם הקרבן^{נא}, אין הסמיכה מעכבת, וגם קרבן שלא נעשתה בו סמיכה בכוחו לכפר לאדם, אלא שהבעלים הפסיד בכך מעלה חשובה ביותר של הבעת הקשר בין קירבת אלוקים לקיום התורה והמצוות בשלמות, וקביעת מטרת הקרבן באופן זה.

מט. וז"ל הרש"ר בשמות כט, י: "סמיכה אינה שימת ידיים גרידא, אלא תמיכה בכל כוחו של הסומך, בכך מביע האדם את הזדהותו עם הקרבן".
נ. יומא לו ע"א.

נא. ובזה יבואר לשון הגמ' בזבחים ו' ע"א לגבי מי שלא עשה סמיכה "כיפר גברא, לא כיפר קמי שמיא", שכלפי האדם עצמו הרי היה כאן קרבן שדרכו הוא זוכה ל'קירבת אלוקים', אולם כלפי הקשר שלו עם השמים, שזה מה שהוא מביע את המחויבות לתורה, לא כיפר.

זוהי אף הסיבה לכך שהנשים, העבדים, הנכרי, חש"ו וסומא אינם סומכים, שכן מאחר והם פטורים חלקית מקיום התורה והמצוות, הם אינם יכולים לייצג את התורה ומצוותיה בשלמות, ומשום כך הם אינם יכולים להביע מעלה מיוחדת זו. אולם, אין כל ספק שעל אף שהם אינם מבצעים את פעולת הסמיכה, קרבנם יכפר בעדם.

לאור דברים אלו נבין את הסיבה לכך שקרבנות שהוקרבו בבמה לא קיימו בהם מצוות סמיכה, שכן רק במקדש, שהוא מקומם של ארון העדות והתורה הקדושה, קיים עניין שתבוא הסמיכה ותביע את הנאמנות ל'דבר התורה', אולם בבמה שיש לכל אחד בביתו, שעליה הקריבו בשעת היתר הבמות, אין טעם לפעולת הסמיכה, שכן אין במקום זה ייצוג תורני^{נב}.

ידידי בשעת הסמיכה

בשעה זאת, כאשר הבעלים סומך את ידו על הקרבן, וקובע בשם 'עם התורה' שמטרת הקרבן היא לקיום רצון ה', הרי הוא ניצב מול דרישת התורה לשלמות המעשים וקידוש החיים בעבודת ה', באופן הברור ביותר.

נב. ובזה מבואר מדוע אין חיסרון של בהמה בעלת מום בבמות, משום שכל החיסרון של בעלת מום הוא משום שחסר בתמימות ובשלמות ההתמסרות לרצון ה' כאשר איבר אחד מאברי הבהמה פגום, אולם הקרבנות שבבמה קרובים להיות כקרבנות אומות העולם, שאינם מביעים את ענין ההתמסרות לתורה הקדושה, אלא הם מעין תשלום ומתנה לבורא על מה שנתן, מתוך תקווה ותפילה שימשיך להשפיע כל טוב, ובזה לא נחשב פגם באיבר כמום, אלא אם כן הוא מחוסר איבר, שעליו נאמר במלאכי א, ח 'הקריבהו נא לפחתך'.

◆ סמיכה על הקרבן

זהו, אפוא, הזמן המתאים ביותר להתוודות על כך שלא זכה לחיות את חייו באופן המושלם ביותר^{נג}.

נג. על פי דברי הגמ' ביומא לו ע"א, שאף המביא את העולה צריך להתוודות על ביטול מצוות עשה.

שחיטת הבהמה

בו יבואר: אופן יציאת הנפש הבהמית על ידי
השחיטה ♦ ביאור שחיטת חולין ♦ טעם איסור
אכילת נבלות ♦ הסיבה לכך ששחיטה כשרה בזר.

הבהמות הטהורות הינן בעלות מעלה גדולה - הן ראויות לייצג את האדם המבקש את קרבת אלוקיו וחפץ להידבק באדוני^י, אולם למרות זאת, כל עוד קיימת בנפש הבהמית של הבהמה חיות, היא מרוכזת בעצמה ועסוקה במילוי צרכיה הגשמיים. במצב כזה היא איננה מסוגלת לייצג את האדם, אשר בקרבתו לה' הוא כלל אינו מתרכז בהתעסקות האנוכית שלו, אלא כל כולו שואף להיכנס אל היכל הקודש בהשתעבדות מוחלטת.

אם כן, כדי להכשיר את הבהמה לתפקידה בייצוג האדם, יש להוציא ממנה את הנפש הבהמית ולהביאה למצב שבו היא תיוותר עם תכונותיה החיוביות בלבד, ללא החסרונות שמטביעה עליה הנפש הבהמית שבקרבה. הדרך לביצוע עניין זה הינה באמצעות "מצוות השחיטה".

יש לבאר, אפוא, מפני מה יוצאת הנפש הבהמית דווקא על ידי מעשה השחיטה?

נד. כפי שמובאר בהרחבה במאמר "מבוא לקרבן מן הבהמה"

כדי להבין עניין זה לאשורו, נתבונן תחילה בשחיטה הנעשית בחולין ונעמוד על מטרתה של פעולה זו¹:

השחיטה מנתקת את הקשר בין גוף הבהמה למקור חייה, באמצעות חיתוך רוב ב' סימנים, שהם: הקנה והושט, המאפשרים לה לבצע את פעולת הנשימה והאכילה.

כל עוד נשמרת שלמותם של הקנה והושט, ממשיכה הנפש הבהמית להניע את רצון החיים, לדאוג לעצמה, לפעול לפי תאוותיה, ולהפיח בבהמה את השאיפה לקיים את מציאותה בעולם, ועם חיתוכם של הקנה והושט, נוצר ניתוק, שעוקר מן הבהמה את הקשר עם הנפש הבהמית.

כאשר האדם משחרר את הבהמה מכבלי היצרים של הנפש הבהמית שלה, הוא מביא אותה להיות ראויה לחיבור אל האדם שהינו מרומם יותר ממנה, ועל ידי כך היא זוכה להיות בשר מבשר האדם האוכל אותה. מעתה, הריהי חלק בלתי נפרד מגופו של האדם, שהוא מהווה, למעשה, כלי לנשמה השוכנת בקרבו. משמעות הדברים היא, שבאמצעות שחיטתה מתעלה הבהמה עד הגיעה לכך שהיא מהווה כלי לחלק הרוחני שבאדם!²

ישנה שיטה שתנאי עיקרי במעשה השחיטה, הוא הכוונה של השוחט בשעת השחיטה³, כי ע"י זה הוא שהוא מכוון במעשה השחיטה הרי

נה. הרש"ר, דברים יב, כא.

נו. זבח מלשון לספח, לחבר אל חלקו של האדם.

נז. יש לציין שה'כוונה' הנצרכת כאן הינו כוונה מינימלית, ובגמ' במסכת חולין יב ע"ב נחלקו תנאים אי בעינן כוונה בשחיטה, לשיטת ר"נ לא בעינן כוונה כלל אלא צריך שיהיה כאן מעשה אדם – לאפוקי אם נפל הסכין מהגג ושחט – משום דכתיב 'וזבחת'.

הוא פועל את עליית הבהמה להיות ראויה לאדם, ולכן הוא חייב להיעשות רק ע"י ישראל, ואילו שחיטה שתיעשה ע"י נכרי לא נחשבת, ואף שיעשה לפי כל דקדוקי ההלכה הבהמה תיחשב לנבלה, וזאת משום שאין בכוחו של הנכרי להעלות את הבהמה לדרגת אדם, כי חסר לו החלק הרוחני שבאדם שיוכל לכוון אותו לשם דרגת אדם, וללא השחיטה לשם עלייתה לדרגת אדם יש כאן מעשה הריגה וניבול הבהמה. באופן כזה הרי הוא נהפך להיות חומר אורגני פשוט השייך לדרגת הצומח והדומם, ואינו ראוי לדרגת ה'מדבר הישראלי'.

ובזה נתבאר ענין השחיטה באופן כללי, במה שנוגע לשחיטת חולין.

ולפי זה נבאר את משמעות השחיטה במעשה הקרבנות - מאחר ועל ידי השחיטה יוצאת הנפש הבהמית מן הבהמה, ראויה הבהמה מכאן ואילך לייצג את האדם בתכונות החיוביות הקיימות בדמה ובבשרה.

יש לציין, שמעשה השחיטה איננו פעולה שמרוממת בפועל את הבהמה, אלא רק מוציא את החלק השלילי שבה, בבחינת 'סור מרע'.

(וכך פסק הרמב"ם להלכה), ולרבנן צריך שיהיה כוונה. (וכתב הרשב"א דלרבנן בעינן כוונת חתיכת סימנים).

והנה לשיטת רבנן הדברים ברורים, שצריך כוונה של חיתוך הסימנים, ומשמעות הדבר שהוא מכוון להוציא את הנפש הבהמית על ידי מעשה החיתוך, ואפי' לשיטת ר"ג שאין צורך בכוונה כלל, עדיין יש חובה שיעשה השחיטה מכח אדם מישאל, וזאת משום שרק הוא יכול לבצע סוג מעשה כזה שיביא את הבהמה להיות ראויה אל האדם המתעלה - כל אחד מישראל.

נח. אף שיש לאדם חומרים השייכים לדרגת הצומח וכדו', כאן יש חיסרון במה שזה חומר שירד מדרגתו לעומת הצומח שזה חומר שעולה ומתקדם מדומם לצומח, ודו"ק היטב.

נט. ובזה מבואר שבכל הקרבנות מעשה השחיטה נאמר בתורה בלשון 'שחיטה', לעומת שחיטת חולין שמוזכרת בלשון 'זבח', (חוץ מקרבן השלמים שנקרא 'זבח

משום כך יכולה השחיטה להיעשות על ידי זר ולא נצרך בעבורה כהן, שכן כל מעלת הכהנים היא במה שהם מקרבים בפועל את הדבר אל הקב"ה בבחינת 'עשה טוב'. פעולת השחיטה, לעומת זאת, נועדה אך ורק על מנת להכשיר את הבהמה להיות ראויה להקרבה.

הכוונה בשעת השחיטה

בו יבואר: סיבת הכוונה בשחיטה ♦ טעם החיוב
לשלמות המזבח בשעת השחיטה ♦ טעם חומרת
האיסור של אכילת פיגול - מחשבת חוץ לזמנו או
חוץ למקומו.

אף לשיטות ששחיטת חולין לא צריכה להיעשות עם כוונת השוחט, והבהמה מתרוממת להיות ראויה לדרגת אדם בעצם זה שאדם מישראל גרם לכך שתישחט, בשחיטת הקרבנות לכו"ע צריך כוונת שחיטה, משום שהכוונה כאן נצרכת במיוחד בכדי לרומם את הבהמה ולהופכה להיות ראויה לגבוה.

השלמים), וזאת משום שלשון זביחה היא מלשון ספיחה של הדבר להיות חלק מהאדם, כי זה עיקר המעשה כמבואר לעיל, לעומת זאת לשון 'שחיטה' היא מלשון סחט או שחת (כמבואר ברש"י הירש בראשית ו ב), שענינו הפקעת החיים של הבהמה ע"י האדם, אשר באמצעותה יוצאת הנפש הבהמית, ומאחר שבקרבנות עיקר ענין השחיטה הוא הפקעת הנפש הבהמית, נקראת פעולה זו בשם 'שחיטה'. לעומת זאת כאשר הבהמה מתה שלא בשחיטה הרי היא יורדת עוד יותר, שכל עוד שהיא חיה היא היתה בעלות אישיות משלה – בהמית ככל שתהיה, לעומת זאת כאשר היא מתה היא נהפכת להיות חלק ממסגרת הבריאה הדוממת, אינה ראויה עוד אל האדם או לייצג אותו.

קיימות שש כוונות שיש לכוון בשעת השחיטה^ט:

- א. לשם כפרה על האדם המביא אותה.
- ב. לשם סוג הקרבן שלשמו הוקדש (עולה, שלמים או חטאת וכדו').
- ג. לשם ה' (לאפוקי לשם עבודה זרה).
- ד. לשם הקטרת החלק שיעלה על המזבח לאישים ולא לעשותם צלי.
- ה. לשם ריח.
- ו. לשם עשיית נחת רוח לפני הקב"ה.

מאחר וכל מטרת הזביחה צריכה להיות לשם עליית הקרבן על גבי המזבח, אומרת התורה^{סא}: "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו עולותיך וגו'". אמנם, כל מעשי הזביחה והשחיטה נעשים לצד המזבח ולא עליו, ולכאורה כל תפקידו של המזבח הוא רק לקבל את הדם ואת הבשר לאחר השחיטה, אולם הפסוק מדגיש: "וזבחת עליו עולותיך", משום שרצתה התורה ללמדנו, שכל מעשה הזביחה צריך להיעשות לשם עליית הקרבן על גבי המזבח.

זוהי גם הסיבה לכך שנפסקה ההלכה שאם המזבח נפגם בשעת שחיטת הקרבן הרי הקרבן פסול^{סב}, אפילו כאשר הוא תוקן מיד לאחר מכן, משום שבשעת השחיטה חסר היה החיבור בין מעשה השחיטה לבין מטרתו, שהיא העלייה על גבי המזבח לריח ניחוח.

ס. כדברי המשנה זבחים מו ע"ב, ומבואר באריכות במפרשי התלמוד בדף ב' ע"ב.

סא. שמות כ, כא, וברש"ר שם ד"ה וזבחת עליו.

סב. זבחים נט ע"א, וברמב"ם פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כב.

לאור זאת נוכל להבין את חומרת האיסור של מחשבת פיגול בשעת השחיטה, אשר פוגמת בקרבן ופוסלת אותו, כפי שיתבאר להלן:

אחת הכוונות שיש לכוון בשעת השחיטה היא, שכל אכילות הקרבן תעשנה בתוך זמנו המותר^{סג}, כלומר שזריקת הדם או העלאת האימורים על גבי המזבח תתבצע בו ביום ללא לינה, וכן שאכילתו על ידי הכהנים או הבעלים תיעשה בזמנו (בחטאת, באשם, בתודה, ובמנחה - ביום הבאת הקרבן, ובשלמים - עד לשקיעה של יום המחרת).

כוונה זו חשובה במיוחד, שכן אם בשעת השחיטה היתה, חלילה, מחשבה שאכילת הקרבן תיעשה חוץ לזמנו, נפגל הקרבן. משעה שנפגל, אפילו אם הבשר יאכל בתוך זמנו - מתחייב הבעלים בכרת!

כמו כן, כל מחשבה על אכילה מחוץ למקום שבו מותר לאכול את הקרבן, אף היא אסורה^{סד} (בקדשי קדשים - חוץ לעזרה, ובבשר קדשים קלים - חוץ לירושלים).

טעם הדבר^{סה}, משום שכל ענין השחיטה נועד כדי להעלות את הבהמה להיות ראויה לדרגת קרבן, ולהביאה למקום גבוה, כך שתביע את רצונו הטהור של מביא הקרבן להתעלות ולהשתעבד במסירות לרצון ה'. כל הפסקה שנעשית בין השחיטה לאכילה, ובין הכנת

סג. אין זה משש הכוונות המנויות לעיל, משום שלא צריך כאן מחשבה מיוחדת לכך, אלא שלא יהיה מחשבה הפוכה.

סד. ברש"ר שם ביאר באריכות מדוע על מחשבת חוץ למקומו לא מחייבים את אוכלו בכרת, אלא הוא רק בלאו.

סה. הרש"ר ויקרא ז, יח.

הקרבן^{טו} להשלמת ייעודו, משבשת את הרעיון הזה, ומפרידה בין נטילת חיי הבהמה לבין מימושה של המטרה העליונה הזאת.

הפסקה זו מראה, לכאורה, שנטילת חיות הבהמה היא מטרה בפני עצמה, וכביכול יש לק-ל תכלית בהפסקת החיים, והרי זה ההיפך המוחלט של הקרבן, שענינו המשך החיים תוך כדי העלאתם לדרגות גבוהות יותר, על ידי השתעבדות והתבטלות החומריות למטרת קיום רצון ה' בעולם.

אכילה מבשר הבהמה שבשחיטתה היתה מחשבת פיגול, אשר מחד גיסא היא הוקדשה לצורך קרבן וכל אופן הכנתה ועשייתה היו מושלמים כדיני הקרבן^{טז}, ומאידך גיסא היא מורה על ההיפך המוחלט מרצון ה', הריהי כנתינת גושפנקה למחשבה שיש מטרה בנטילת החיים של הבהמה בפני עצמה, או שיש מקום לאכילת בשר הקרבן בלא קשר למעשה השחיטה שירומם אותו. ענין זה הינו כה מהותי ביסודות הדת, עד שהאוכל במזיד מקרבן כזה חייב כרת!

ראוי להדגיש, כי קיים הבדל בין מחשבת פסול בשעת השחיטה, לבין בשר שנותר לאחר שפג זמן אכילת הקרבן. בעוד מחשבת פסול של אכילת כזית מתוך הקרבן חוץ לזמנו, פוגמת בכל מעשה השחיטה וההכנה של הקרבן, ופוסלת את כל תהליך הכפרה, לעומת זאת בשר שנפסל משום 'נותר', איננו פוגם בכלל הקרבן, שהרי נזרק הדם בכשרות ונתכפרו כבר הבעלים.

טו. בכלל זה כלולה קבלת הדם והולכת הדם, וגם זריקת הדם ביחס לאכילת האימורים והבשר.

טז. דיני פיגול מתקיימים רק בקרבן שתהליך הכפרה של הקרבן היה מושלם חוץ מהחיסרון של הפיגול.

'קדשי קדשים' – שחיטתן בצפון

בו יבואר: הטעם לשחיטת קדשי קדשים דווקא
בצפון ♦ משמעות ה'צפון' שבעזרה ♦ הסיבה שהלכה
זו נאמרה בפרשת 'קרבן צאן' דעולה.

מקום שחיטת קדשי קדשים מופיע בתורה בפרשת 'קרבן צאן' של העולה, ושם נאמר כי השחיטה צריכה להיעשות דווקא בצפון, ובשאר הקרבנות הנמנים על 'קדשי קדשים' מובא, שמקום השחיטה הוא בצפון, כפי שנזכר בקרבן צאן של העולה^{סח}.

יש להבין, מפני מה עיקר עניין השחיטה בצפון קשור דווקא לקרבן הצאן של העולה?

על מנת לבאר זאת, עלינו להקדים ולברר את עניינה של השחיטה בצפון^{סט}:

צד צפון הוא הצד המסמל את העשירות, כמאמר הגמרא^ע "הרוצה שיעשיר יצפין, וסימניך: שולחן בצפון".

אדם המוציא מן הבהמה את הנפש הבהמית האנוכית שלה בצד צפון, מוכיח בזאת שבעיניו העשירות והרווחה הכלכלית, אשר הצפון מסמל אותן, הינן אך ורק כלי למטרה היחידה והחשובה ביותר, של עבודת ה' יתברך. הוא מראה כי כל רצונו ושאיפתו הם לשחוט ולהפקיע את האנוכיות ואת התאוות הגשמיות שלו עצמו, ולהקדיש את כל כולו רק לרצון ה'.

סח. כלשון הפסוק בויקרא ד, כד, וכן שם כט, ושם לג, ועיין בויקרא ו, יח.
סט. הרש"ר ויקרא א, יא, וכן שם ג, ב ד"ה פתח אוהל מועד, וכן שם ו, יח ד"ה במקום.
ע. בבא בתרא כה ע"ב.
וענין צד הצפון יבואר בהרחבה בהמשך, במאמר 'צדדי המזבח'.

הבחנה ברורה זו בין הכלי ובין המטרה הינה התנאי הראשון אצל האדם המתעלה^{עא}. שכן אדם השרוי בבלבול ובאי ידיעה ברורה אודות מטרתו בעולם, והכלים שנועדו להוביל אותו להשגת מטרה זו, עלול למצוא את עצמו שוקע, חלילה, בתוך ביצת הרווחה הכלכלית שהקב"ה נתן לו, כשהוא מתרכז אך ורק בסיפוק צרכי עצמו^{עב}, למרות המטרה הנעלית והאמיתית של חיו.

וזוהי, למעשה, הסיבה העיקרית לכל חטאי האדם, המתבטאת הן בביטול מצוות עשה והן בעבירות בשוגג אשר חייבים עליהן חטאת או אשם.

מפני מה, אפוא, קשורה השחיטה בצפון בעיקר לקרבן עולה הבא מן הצאן?

משום שעניינו של קרבן עולה הוא השאיפה להתקדם ולהתעלות מעלה, כדי לזכות להגיע לדרגה גבוהה יותר מזו שבה נמצא האדם לפני הקרבת הקרבן. זהו למעשה "קרבן השטייגען", המבטא רצון בלתי פוסק לעלייה.

קרבן הבא מן הצאן מביע התעלות מתוך כניעה מוחלטת לבורא העולם, כשה לפני הרועה וכעבד לפני אדונו הדואג ומשפיע עליו כל טוב^{עג}.

לפיכך מתאים שהשחיטה בצפון, המביעה את רצונו של המקריב להקדיש את כל כולו לקיום רצון שמים ולשחוט את החומריות שבו,

עא. כפי שנתבאר לעיל במאמר "מהו קרבן".

עב. כמאמר הכתוב בדברים ח יא - יד: "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וגו', פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירבון וגו' ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים".

עג. כפי שנתבאר במאמר "סוגי בעלי החיים הראויים לקרבן", עין שם.

תתחדש דווקא בפרשת קרבן עולה הבא מן הצאן, אשר כל עניינו כניעה מוחלטת לפני ה' וביטול עצמי מוחלט, ומכאן יילמד העניין לכל הקרבנות הנמנים על קדשי קדשים, אשר כל ענינם הוא ניתוק האדם מן החומריות שבו והתקרבותו אל הרוחניות שבקרבן.

'קדשים קלים' – שחיטתן בכל מקום בעזרה

בו יבואר: הייחודיות של קדשים קלים הנשחטים
בכל מקום בעזרה ♦ החובה לשחוט בשעה שפתח
ההיכל פתוח.

קרבן השלמים, הנמנה על קדשים קלים, הינו בעל מעלה גדולה יותר, מאחר שעניינו הוא "קידוש החומר", כלומר: האדם המקריב אותו איננו רואה את החומריות כגורם מפריע להתעלות, אלא אדרבה, הוא מוצא בו גורם מדרבן, המאפשר לו לנצל את העולם הזה לצורך העולם הבא.

אשר על כן לא קיימת סתירה, לדידו, בין החומריות שבחיי היומיום לקדושה, ולפיכך אין הוא זקוק לשחוט את הבהמה במקום שיביע את שחיטת החומריות ושיעבוד נפשו לעבודת ה', שמהווה עבורו עניין פשוט ומובן מאליו. וזהו הטעם לכך שבקרבן שלמים זוכים הבעלים להיות שותפים באכילת הבהמה, שכן אף הם מצליחים להתחבר לקדושה שבקרבן זה.

ברם, שחיטת קרבן השלמים מותרת אך ורק בשעה שפתח אהל מועד פתוח, משום שכל הפעולות בקרבן צריכות להתחבר לאמת התורנית, המושפעת מלוחות הברית הנמצאים בארון העדות שבקדש הקדשים, ובזה מביע קרבן זה את קידוש החומר בקדושה הראויה והנכונה כפי רצון ה'.

השחיטה על ידי הסכין מקדשת את הבהמה

בו יבואר: לסכין יש שם של כלי שרת, והיא מוסיפה
על קדושת הבהמה ♦ הדינים הנוספים שנובעים
מקדושת הגוף שנוספה על ידי הסכין.

פעולת השחיטה על ידי הסכין מעלה את הקרבן לדרגת היותו קדוש, וזאת משום שהסכין הינה 'כלי שרת'. קדושה נוספת יש כאן, בשעה שדם הקרבן נכנס לתוך כלי שרת בפעולת "קבלת הדם"^{עד}, ומשמעותן של קדושות אלו תתבאר במאמר הבא.

דינים חדשים חלים על הקרבן בעקבות שחיטתו המעלה אותו למעלת קדושה מיוחדת, אחד מהם הוא היותו של הקרבן 'פסול לינה', שמשמעותו היא שיש לבצע את כל עבודות הקרבן שנתקדשו ב'כלי שרת' בו ביום, ואחר שעובר היום הרי הוא נפסל.

דין נוסף המתחדש במצב זה הוא 'פסול ביוצא', שפירושו שאסור להוציא את הקרבן מן המקדש, ולו יוציאו את הדם מן העזרה הרי הוא נפסל, וכן היותו 'נפסל בטומאה' על ידי נגיעה של טבול יום או של מחוסר כיפורים.

עד. גמרא סוטה יד ע"ב: "ונותנו (את הקמיצה) לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת, למה לי הא קדשה חדא זימנא (כשהכניס את כל המנחה בתוך כלי שרת) מידי דהוה אדם, דם אף על גב דקדשיתה סכין בצואר בהמה הדר מקדיש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא".

קבלת הדם בכלי שרת

בו יבואר: ש'קבלת הדם' במזרק שהינו כלי שרת,
גורמת לקדושה נוספת בדם ♦ החילוק בין הקדושה
שיוצרת הסכין, לקדושה שיוצרת קבלת הדם במזרק.

מיד לאחר השחיטה, מקבל הכהן את הדם בתוך המזרק. מזרק זה הינו
'כלי שרת', וקבלת הדם באמצעותו נועדה לקדש את הדם שאמור
לעלות למזבח בקדושה נוספת.

מהי משמעותו של הקידוש הכפול שנעשה בדם, אשר מתקדש
לראשונה על ידי סכין השחיטה, ובאמצעות קבלת הדם בכלי שרת
זוכה להתקדש בקדושה נוספת?

אם כי עצם עניין הקדושה שמתוספת לקרבן באמצעות הסכין הינו
עניין השנוי כולו במחלוקת גדולה כפי שיבואר בהערה^ע, מכל מקום

עה. בגמ' בסוטה יד ע"ב משמע, שהסכין מקדשת את הקרבן כדין כלי שרת. וכן משמע
בגמ' במנחות עח ע"ב שהסכין מקדשת את הקרבן ואף את החלות הבאות יחד עם
התודה, וישנה דעה שבקידוש על ידי הסכין צריך שיהיה גם דעת בעלים כדי שיגדיר
מה מצטרף לקידוש, בשונה מקידוש שעל ידי כלי שיש לו תוך, שכל מה שנכנס בפנים
מתקדש. אולם התוס' בכמה מקומות (ובפרט בזבחים מז ע"א ד"ה קדשי קדשים) דנים
האם צריך שהסכין יהיה כלי שרת או לא, ומביאים ראיות לכאן ולכאן, ולכאורה יש
להוכיח מהראיות דלעיל דוודאי בעינן כלי שרת.

והרמב"ן בחולין ג' ע"א כתב שאכן לכתחילה בעינן כלי שרת בכדי לקדש את הקרבן,
אולם בדיעבד אם שחט בסכין שאינו כלי שרת הקרבן כשר. וכך פסק הרמב"ם בפרק
ד' מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז. משמע, שזה רק למצווה, אולם הקרבן מגיע אל

בפשטות נראה לבאר את כפל הקדושה, בכך שהשחיטה על ידי הסכין

יעדו ולקדושתו הראויה גם ללא הקדושה הכפולה, וצריך ביאור אם כן, מה הטעם שצריך ב' קדושות? ואי אפשר לומר שזה נעשה בדרך אגב, כלומר: שמאחר והבהמה נשחטת בכלי שרת הרי היא מתקדשת, אולם אין ענין בזה כלל, דאם כן מה הטעם שבמנחה צריך לעשות ב' הקדשות, כדי שיהיה כמו בבהמה?

ונראה לבאר בשיטת הרמב"ם והרמב"ן, שמה שהשוותה הגמרא את קידוש המנחה, היינו לענין הקדושה השניה של הקמיצה. כלומר שלגמרא הוקשה, שלכאורה אחרי שהוקדשה המנחה במה שנכנסה לכלי שרת בשעת המדידה והבלילה, מדוע צריך אם כן לקדש את הקומץ שוב? וע"כ מיישבת הגמרא, שהלא רואים שיש לקדש את הדם בקבלת הדם בכלי שרת למרות שכאשר נעשית השחיטה בסכין של כלי שרת הרי הבהמה מתקדשת בזה, וכך יהיה גם בקומץ המנחה שיתקדש שוב.

והטעם שאכן צריך הקדשה נפרדת שוב עבור הדם או הקומץ, י"ל דיש לחלק בין הקדושה הכללית שיש לכל שיירי המנחה או הבשר לבין מה שעולה למזבח לצורך הכפרה עצמה, ויש לזה קדושה מיוחדת, וכפי שיבואר בהמשך המאמר.

שיטת הריטב"א בחולין ג' ע"א ד"ה איבע"א, שהסכין מקדש את הדם מעט, מאחר שהשחיטה כשרה בזר, ועיקר הקדושה חלה ע"י קבלת הדם בכלי שרת.

ויש לבאר מהו הגדר של הקצת, ומדוע נצרכים לאותה קדושה?

ובדבר אברהם חלק ג' סי' א מאריך בביאור הריטב"א הנ"ל והמסתעף, ועיקר דבריו הוא, ששיטת הריטב"א היא כשיטת התוס' בזבחים כ' ע"ב ד"ה יציאה, שהכלי מקדש רק לגבי להיפסל ע"י טבול יום ומחוסר כיפורים ולינה, אבל לגבי פסול יוצא, הרי הוא נפסל רק ע"י עבודה, ולכן מאחר והשחיטה אינה עבודה שהרי כשרה בזר, הרי הקדושה של הדם לגבי להיפסל ביוצא לא תחול בו עד שהכהן יקבל את הדם בכלי שרת – שזו עבודה, אבל לגבי להיפסל בשאר דברים מספיק כלי השרת של השחיטה, וזה מה שכתב הריטב"א: להיפסל מעט.

הגרי"ז במסכת מנחות יד ע"ב, כתב בביאור שיטת התוס', שעיקר הקידוש הוא ע"י הסכין, ואילו הכלי שרת דקבלת הדם אין הוא מוסיף תוספת קדושה, ולכאורה אין הדברים כפשוטם, שהרי ודאי בעינן שיתקבל הדם או הקמיצה בכלי שרת, אלא כוונתו שמבחינה דינית אין שינוי, אבל ודאי יש לזה משמעות מבחינת הקדושה, שצריך שיהיה ראוי לשלב של העליה אל המזבח, והדברים יבוארו ע"פ המשך המאמר.

מקדשת את כלל הקרבן, דהיינו: הבשר, האימורים והדם, ואילו קבלת הדם בכלי שרת מקדשת רק את הדם.

קדושת כלי השרת

בו יבואר: מהו כלי שרת? ♦ כיצד הוא מתקדש על מנת שיוכל לקדש את הנוגע בו? ♦ מהות שמן המשחה.

כדי להבין את משמעותה של הקדושה הנוספת, עלינו להבין כיצד נוצרת קדושת כלי שרת.

התורה הקדושה אומרת^ע: "שבעת ימים תכפר^ע על המזבח, והיה המזבח קדש קדשים, כל הנוגע במזבח יקדש". כוונת הדברים היא, שכלי הנמשח בשמן המשחה, מקבל קדושה מיוחדת, שהיא בגדר "קדש הקדשים", וכתוצאה מכך יש בכלי יכולת להחיל קדושה על מה שנכנס בתוכו^ע.

הא כיצד?

עו שמות כט, לז, ועיין שם ברש"ר בארוכה.

עז על ידי משיחה בשמן המשחה, כמבואר שם.

עח בהמשך נבאר את הענין של 'כלי שרת עם תוך' (כלומר, דרך השימוש שלו הוא ע"י שמכניסים דברים לתוכו) אשר מקדש את מה שנכנס בתוכו, כגון המזרק שמקבל את הדם או הכלי שמכניסים בו את קומץ המנחה.

והנה הרש"ר שמות ל כה, ד"ה שמן. הוסיף עוד תוספת בענין, שלכל כלי יש ב' תכונות, האחד - מה שהוא מנתק את מה שבתוכו מכל מה שנמצא בחוץ, בבחינת 'סור מרע', והשני - מה שהוא מחבר את כל מה שבתוכו להיות יחד ומיועד למטרה הנרצית.

ענין זה נכון וברור לגבי 'כלי עם תוך', שמקדש את מה שנכנס בתוכו, אולם כבר נתבאר לעיל שאף הסכין מקדש, ואף מקדש את החלות הבאות יחד עם התודה למרות שהם לא נכנסים לתוך הכלי, ויש להרחיב ולבאר כיצד הסכין מקדש.

השמן הינו חומר גבוה ורוחני, (בבחינת הספרה 'שמונה' המבטאת מצב מעל לגדר הטבע, לאחר הסיפרה "שבע" המביעה את הטבע), לפיכך דווקא באמצעות השמן, מודלק אור המנורה, כי האור הוא כוח רוחני.

שמן המשחה הוא חומר גבוה עוד יותר, משום שמתוספים אליו בשמים מיוחדים, ועניין הריח שבהם שייך לנשמה ולפנימיות האדם^{עט}. ולא זו בלבד, אלא ששמן המשחה נעשה על ידי משה רבנו בעצמו, משום שרק הוא ראוי להעניק לשמן זה את המשמעות הגבוהה של רצון ה', כפי שהיא מתבטאת בתורה הקדושה^פ.

על ידי משיחת כלי שרת בשמן המשחה^{פא}, מתקדש הכלי בקדושה פנימית מרוממת מאד, עד כדי שהוא זוכה לקבל שם של "קודש קדשים".

ביאור המושג 'קודש קדשים'

בו יבואר: מהו 'קודש קדשים'? ♦ ביאור מהלך יום הכיפורים בתוך מעגל השנה וכניסת כהן גדול ביום הכיפורים לקודש הקדשים ♦ קרבנות שהם קודש קדשים אל מול קרבנות שהם קדשים קלים.

קדושת "קדש הקדשים" משמעותה היא: מציאות של קודש, אשר ביכולתו ליצור קדושה נוספת, כשם ש"מלך מלכי המלכים", פירשו: "ממליך מלכים", ובכך טמון ההבדל בין 'קודש' לבין 'קודש הקדשים'.

עט. הצדיקים נמשלו לבשמים, כמו: אסתר היא הדסה, ואכמה"ל בזה.

פ. הרש"ר שמות ל כג, ד"ה ואתה קח לך.

פא. משיחה זו נעשתה בימי משה רבנו, ואילו בדורות שאחר כך 'עבודתן מחנכת', כלומר: עצם השימוש בכלי היה מועיל לנתינת הקדושה המיוחדת, כמו הקדושה שעשה משה רבנו בתחילה, ויבואר בהמשך.

עניין זה בא לידי ביטוי גם ביום הכיפורים, אשר הוא יום של 'קודש קדשים'. ביום הכיפורים יוצא היהודי מן המסגרת הרגילה של חיו, ונדמה בהנהגותיו למלאך. אמנם, אין מן הראוי לחיות באופן כזה במשך כל ימות השנה, שכן תפקידו של היהודי הינו קידוש החומר, ולא התנתקות ממנו. אולם יום הכיפורים ניתן לנו, על מנת שנצא במשך יום אחד בשנה מן המסגרת השגרתית שלנו, ונתרומם למסגרת גבוהה יותר. זאת כדי להשפיע מקדושתו של יום זה על שאר ימות השנה הבאה לאחר מכן, כך שכל אחד יוכל לפתוח כעין 'דף חדש' בקידוש החומר בפסגות גבוהות יותר.

החיים ב'קודש הקדשים' אינם יכולים להתמשך על פני זמן ארוך, ואכן, אסור לכל אדם להיכנס ל'קדש הקדשים' שבמקדש, ואפילו על הכהן הגדול נאסרה הכניסה לשם, למעט ביום הכיפורים במסגרת סדר העבודה.

'קדש הקדשים' הינו מקום מרומם יותר מכל מקום אחר על פני העולם הזה, והוא איננו מתאים לבני אדם. שייך הוא לעולמות העליונים, אשר דרכם מגיעות ההשפעות לעולם הזה, אולם הקדושה העליונה שבתוכו דרושה לעולם כולו, שכן היא הגורמת לכל מציאות 'קידוש החומר' הקיימת בעולם, וזאת משום שכל החומר שבעולם שואף להתקדש ולקבל מ'קודש הקדשים' את השפעת הקדושה.

לאור דברים אלו נבין את החילוק בין קרבנות של 'קדשי קדשים' לעומת הקרבנות של 'קדשים קלים':

'קדשי הקדשים' תפקידם לרומם את האדם, ולכפר לו על חטאיו^{פב}, ולכן הקרבנות מסוג זה הינם גבוהים יותר, והריהם כבחינת יום

פב. ואף העולה באה לכפר על ביטול מצות עשה, ועיין היטב בסוגיא בזבחים ז ע"ב, וביומא לו ע"א.

הכיפורים. כמו כן, קדשי הקדשים אינם ראויים לאכילת הבעלים, והעובדה שהכהנים אוכלים מהם היא משום שיש בזה בחינת כפרה כאכילת מזבח^{פג}. לעומת זאת 'קדשים קלים' הם קרבנות השייכים לדרגת הבעלים, ולכן יש להם מצווה לאוכלו, כי זהו 'קידוש החומר' האמיתי.

מזה יבואר, שכלי שרת אשר נאמר עליו שהוא בבחינת 'קדשי הקדשים', הינו בעל מעלה מיוחדת שבזכותה הוא מקדש את אשר יכנס אל תוכו.

התנאים לקידוש על ידי הכלי

בו יבואר: התנאים ליכולת הכלי לקדש את מה שנכנס לתוכו ♦ הסיבה להתקדשות רק על ידי קיום התנאים הללו ♦ כיצד מקדש הכלי?

שני תנאים הכרחיים נדרשים כדי לאפשר לכלי לקדש את מה שבתוכו:

א. שהדבר הנכנס אל תוך הכלי יהיה ראוי לקדושה^{פד}.

ב. שיהיה בדעת הכהן שמה שנכנס לתוכו יתקדש^{פה}.

הסיבה לחובת קיומם של שני תנאים אלו הינה ברורה, שכן אין לעלות על הדעת כי השפעת קדושתו של כלי השרת נעשית באמצעות הדבקת הקדושה שבתוכו לכל מה שנכנס לתוכו, כעין 'חידקים' קדושים, אשר נדבקים במה שבתוך הכלי... אילו כך היו פני הדברים, היה הכלי מקדש כל מה שנכנס לתוכו, בין אם הוכנס בכוונה תחילה

פג. ויבואר באריכות במאמר "התיקון שבאכילת הבשר ע"י הכהנים"

פד. כדברי הסוגיא בזבחים פז ע"א.

פה. עין סוכה מט ע"ב ובתוס' חגיגה כג ע"ב בדברי ר"ת שם.

ובין אם לאו, בין אם הכהן היה מחזיקו ביד ימין, ובין אם ביד שמאל וכיוצ"ב^פ.

אלא, שהקדושה חלה מחמת היותו של הכלי קדוש בקדושה עליונה, והריהו כ'כוס של המלך', וכשם שלאחר מזיגת הכוס למלך, מתייחדת הכוס להיות דווקא של המלך וחל איסור לזר לשתות את מה שבתוכה, כן הדבר כאן. הכלי התקדש להיות גבוה יותר מהחומריות שבארץ על ידי שמן המשחה המקודש, או לאחר השימוש הראשוני שנעשה בו לשם ה'פ'. כתוצאה מכך, כלי השרת מתעלה והופך להיות כלי של המלך.

משום כך רק דבר הראוי אל הכלי ומוכנס לתוכו מתקדש, ולא כל דבר שהזדמן לתוכו בדרך מקרה. בדיוק כפי שמשקה המוכנס בדרך מקרה לכוס המלך, בודאי איננו מיוחד וראוי לבוא אל המלך.

כמו כן ישנה דעה, שכדי לקדש בכלי כל מה שנכנס לתוכו, צריך הדבר להיעשות עם דעת הכהן, ומתוך כוונה לקדש את מה שנכנס לתוכו.

פו. כמובן שאם כן יקשה כיצד הסכין מקדש את לחמי התודה שמצטרפים לקרבן תודה.

פז. במשך כל הדורות שאחרי משה רבנו, כפי שמובא במסכת שבועות טו ע"א. ביאור הדבר הוא שמשם רבנו בנה את המושג שנקרא 'כלי שרת', שפירושו עשיית כלי עבודת הקרבנות ככוסו של המלך, על ידי 'שמן המשחה'. וכפי שנתבאר לעיל, אחרי שקיים בעולם מושג נעלה כזה הנקרא כוס של המלך, כל הכלים שיגדרו מעתה ככלים של המלך יהיה להם את הענין הזה שטבע משה בכלי שרת, ולכן, מכאן ואילך, די שהעבודה עצמה תקדש את הכלי.

משמעות הקידוש הנוסף

בו יבואר: מדוע יש להקדיש את הדם גם באמצעות
השחיטה בסכין וגם על ידי קבלתו בכלי שרת?

הקדושה הנוספת בקרבן אינה מיועדת להחלת דינים נוספים על הקרבן, אלא רק להוסיף קדושה בקרבן בהתאם לכל שלבי התקדמות שלו אל יעדו המרומם והקדוש. הדינים השונים המתוספים לשלבי ההקדשה, אינם אלא תוצאה של הקדושה שנוצרת, משום כך אין מקום לשאלה אודות המשמעות ההלכתית של הקידוש השני שנעשה על ידי קבלת הדם בכלי שרת או הקמיצה הניתנת בכלי שרת.

בקידוש הראשון, אשר נעשה על ידי שחיטת הבהמה בסכין שהיא כלי שרת, מתקדש הקרבן על כל חלקיו לשם קרבן לה', וכך הדם, האימורים והבשר מתקדשים. בשלב זה מתקדמת הבהמה באופן משמעותי אל יעדה, שהרי מעתה ואילך אי אפשר לפדותה בשום אופן! פח

כמו כן בשלב זה יצאה מתוכה הנפש הבהמית, ובכך היא נכנסת אל הקודש פנימה, באופן שאין לה דרך חזרה.

הקידוש השני, לעומת זאת, נועד כדי להעלות ולייחד את הדם כך שיהיה ראוי אל הכפרה, ואל מה שאמור להורות העבודה ב"דם הנפש", שהוא ההשתעבדות, השאיפות והרצונות של האדם המביא את הקרבן, בהתאם ליסודות העולים ממזבח העולה, משום כך יש לבצע בקרבן מעשה הקדשה נוסף.

(לביאור הענין בבהירות ובעומק עיין בהערה פ"ט).

פח. שא"א לקיים בה העמדה והערכה.

פט. לבהירות כל סוגית ההקדשה לשלביה ארחיב לבאר את הדברים על פי משל:

אדם חשב והחליט לקנות מתנה עבור חברו, וקנה לו חפץ כלשהו באלף זוז. בבחירת סכום זה, הראה לחברו עד כמה גדולה חשיבותו של החבר בעיניו, עד שהוצאת סכום כסף כה גדול הינה מוצדקת בעיניו. אם מסיבה מסוימת יחליט נותן המתנה להחליף את המוצר שקנה לדבר אחר, **אין הגיון בכך שהוא יקנה משהו השווה פחות מהסכום הנ"ל**, כי יש בכך פגיעה. (ולכן דבר שנתקדש בקדושת דמים ניתן לפדותו ולשנותו לדבר אחר, אולם אסור להפחית מערך הסכום שהוקדש בתחילה).

והנה, לאחר שקנה החפץ וארזו למתנה, **אין הגיון בכך שהוא יקח את המתנה לעצמו**. אלא אם כן החפץ נפל ונשבר. (לכן בבהמה תמימה שהיא עצמה ראויה להקרבה כמות שהיא, הרי הוא חייב להביא את הבהמה הזאת ואינו יכול לפדותה, אלא אם כן נפל בה מום).

ואם הוא כתב הקדשה אישית לחברו, וציין עליה את שם החבר, הרי שהוא איננו יכול לתת את המתנה הזאת למישהו אחר. (ולכן אחרי שהקדיש את הבהמה לשם כפרת הבעלים או לשם קרבן, אי אפשר לשנות את מהות הקרבן שהיה לצורך דבר אחר).

אחרי שהביא את המתנה לבית חברו, על אף שיתכן כי עדיין לא נתנה לו, הוא לא יציא אותה מבית חברו, וכן לא יתעכב ללא סיבה, אלא ישתדל להזדרז לתתה לו, וכן ישמור מאד שלא תתלכלך המתנה. (ולכן אם הקדיש את הקרבן והביאה לכלי שרת של המלך הרי זה מתקדש וצריך להיזהר שלא יפסל בלינה או ביוצא או בטומאה).

אם תיפול המתנה ותתקלקל הרי שהוא לא יתן אותה לחברו באופן כזה. אולם, אם הוא כבר הגיש לו את המתנה ליד, ואז מתגלה שהיא פגומה, יקח ממנו החבר את המתנה למרות אי הנעימות שיש בעובדה שהמתנה איננה מושלמת. (וזה ביאור ההלכה שאם עלה למזבח לא ירד).

אם המתנה מורכבת מכמה חלקים, הרי שישנם שני שלבים בנתינתה: ראשית - הבאת כל המתנה הגדולה הכוללת את הכל, ושנית - פירוק המתנה ויחוד כל חלק מהמתנה לצורך מקבל המתנה באופן נפרד.

ובזה מבואר הנידון דנן, שיש הקדשה כללית לקרבן, הנעשית על ידי השחיטה בסכין, או קבלת המנחה בתוך כלי שרת, ואחר כך יש הקדשה נקודתית של המוצר שהוא חלק מהמתנה הכללית - הדם או הקומץ. ומאחר ויש רגשות ואלמנטים מיוחדים בשלב הזה של המתנה, והוא מיועד לדבר ספציפי מיוחד - כפרה על ידי נתינה על גבי המזבח - הוא דורש תשומת לב מיוחדת, וזוהי ההקדשה השנייה.

קבלת הדם מדם הנפש של הפר

בו יבואר: שהדם המוקרב למזבח יהיה דם הנפש
בלבד ◆ הדם צריך להתקבל ישירות לתוך כלי שרת
◆ קבלת הדם בכלי שרת לאחר הפסקה פוסלת את
הדם מלהיזרק על גבי המזבח.

הגמרא^א לומדת מהפסוק^א "ולקח הכהן המשיח מדם הפר", שהדם הראוי לקבלה בכלי שרת ומיועד להינתן על גבי המזבח צריך להיות **'דם הנפש' דוקא, ולא דם העור ודם התמצית.**

מכאן לומדת הגמרא דין נוסף: **שצריך לקבל את הדם ישירות מצוואר הבהמה, ולא שיעבור דרך מקום אחר^ב, ולכן אם הדם נשפך על הרצפה קודם שנכנס לכלי אי אפשר לקדש אותו עוד על ידי הכנסתו לכלי מאוחר יותר.**

ביאור הענין בכך^ג הוא, שכל עבודת הדם נעשות ב'נפש' הבהמה, שכן תכונות הבהמה נמצאות בדם, כפי שנאמר^ד: **'כי הדם הוא בנפש כפר'.**

לקיחת הדם צריכה להיעשות באופן שהיא תייצג את התכונה שעמה אנו באים לפני ה', כלומר הדם צריך לצאת מן הבהמה כשהיא מייצגת

צ. זבחים כה ע"א.

צא. ויקרא ד ה.

צב. עד כדי כך החמירה הגמרא בזה, שאמר רבי יוחנן שצריך שהורידין יהיו תוך אויר הכלי, כדי שהדם יכנס מהצוואר לתוך הכלי ללא שום הפסק אויר רצפה.

צג. הרש"ר על הפסוק.

צד. ויקרא יז יא.

◆ קבלת הדם בכלי שרת

את התכונה^{צה} החיובית שבה, ומיד להעלות את התכונה זו לקדושה על ידי הכנסתה לכלי שרת. כאשר נעשה דבר זה, אותה תכונה אשר שימשה את הבהמה בעודה בחיים, תתעלה ויהיה בכוחה לייצג את התכונה הזאת בדרך הקדושה.

אולם אם ארע והדם שיצא מן הבהמה נשפך על הרצפה, הרי שבזה התנתק הקשר בין ה'דם' ל'בהמה', וממילא הריהו כדם בעלמא הנכנס לכלי, והוא אינו מייצג את תכונת הנפש של הבהמה.

צה. עיין לעיל במאמר 'סוגי בעלי החיים הראויים לקרבן' שבו הרחבנו לבאר את תכונתו המיוחדת של כל מין ומין ממיני הבהמות.

עבודות הקרבן רק על ידי שבט הכהנים

בו יבואר: המשך העבודה חייב להיעשות דווקא על ידי הכהנים ♦ מעלת הבכורים שבשלה היו ראויים לעבוד בבית המקדש, והסיבה לאיבוד מעלה זו ♦ מפני מה נבחרו הכהנים לעמוד במקום הבכורים? ♦ משלב קבלת הדם הכהנים פועלים באופן אקטיבי בשרות האומה.

החל^{צו} משלב 'קבלת הדם בכלי שרת' נעשית העבודה רק על ידי שבט הכהונה, כי רק הם הראויים להגיש את קרבן האדם אל ה'.

מהי מעלתם המיוחדת של הכהנים אשר בשלה זכו לשמש בתפקידם?

שבט הכהנים בני אהרן נבחרו והוקדשו על ידי הקב"ה לשמש כנציגים של העם בעבודת המקדש, במקום הבכורים^{צז}, כלומר: עבודת הכהנים מהווה תחליף למה שהיתה אמורה להיות עבודת הבכורים.

הבכורים הם אלו שזכו מלכתחילה בתפקיד הנכבד של שרות בבית המקדש, וזאת משום שמעלה מיוחדת נודעת לבכור, שהוא הראשון להתהוות המשפחה, ובשל כך על שכמו מוטלת האחריות על הכוונת

צו. הרש"ר במדבר ג, יב.

צז. כדברי הפסוק במדבר ג יב-יג: "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלויים. כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל מאדם עד בהמה לי יהיו אני ה'".

דרכם של שאר האחים שיוולדו אחריו, ויש בידו אפשרות להשפיע מנקודת מבט של בן במשפחה על דרכם של האחרים.

כדי שמתחילת דרכו הוא יוביל את אחיו בדרך התורה, מקדשו הקב"ה מרחם^{צח}, ועל ידי כך מעלתו האישית תשפיע על אחיו הנולדים אחריו, הוא ילמד מהי הדרך הנכונה בעבודת הבורא יתברך, ויעניק להם את המבט הנכון על החיים בעולם הזה, וייטע בהם את הידיעה שכל החומריות הקיימת בעולם נועדה אך ורק לעבודת ה', ואין מקום בחיים הנכונים למחשבה אגוצנטרית ולרדיפת הנאה אישית.

מאחר שזהו המסר העולה אף מעבודת הקרבנות, ראויים, אפוא, הבכורים לעבוד בבית המקדש, ולחבר את העם לרעיון הזה.

אולם, במבחן הראשון לאחר מתן תורה שהיה לעם ישראל, מבחן העגל, לא נהגו הבכורים כפי המצופה מהם, הם נסחפו אחרי אוירת ה'ערב רב', במקום להעמיד את אחיהם על טעותם הגדולה והחמורה, ולומר להם כי - "חטא העגל הוא סימפטום לחוסר רצון של השתעבדות מוחלטת לבורא העולם - נותן התורה". ובתוך כך לדבר עמם על המטרה היחידה שבגינה הם באו לעולם, ועל כך שכלל אין מקום לחשבונות אישיים אל מול מטרה זו.

היחידים בעם ישראל שעברו חלוצים בתוך העם ללא כל שיקול אישי, ובאו לקריאת "מי לה' אלי", היו הלויים, אשר הרגו בקנאות איש את אחיו ואיש את רעהו, לפיכך אמר להם משה רבנו^{צט}: "מלאו ידכם היום

צח. שמות יג, ב, וברש"ר שם.

צט. שמות לב, כט.

לה' כי איש בבנו ובאחיו לתת עליכם היום ברכה"ק, ובשל כך זכו הלויים באותה שעה ליטול מן הבכורים את תפקידם.

מכאן אנו רואים, כי עבודת הכהנים היא לשמש כמצפן לכלל ישראל בעבודת ה', ולעמוד על המשמר פן יתערבו בעבודתם שיקולים אישיים זרים. זוהי הסיבה לכך שאין לכהנים חלק ונחלה בארץ יחד עם שאר השבטים, כי עליהם להיות רחוקים מהתעסקות חומרית וארצית, שכן רק ה' הוא נחלתם^{קא}.

וזהו שאמר הנביא^{קב} "כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות", הרוצה לקבל את דבר התורה בשלמותו ללא נגיעות, צריך לבקש זאת רק מן הכהן הדומה למלאך ה' צבאות שאין לו בחירה לפגום בציווי ה' אפילו במשהו, והוא השומר בקנאות על קיום דבר ה' ללא סטייה.

והנה, כל עבודת הקרבנות בבית המקדש, עניינה להורות על קידוש החומר ושעבודו לעשיית רצון ה', ולכן שבט הכהנים שהראו נחישות לקיום רצון ה' בשלמות הם הראויים יותר מכל לייצג את כוונת העם בקורבנותיו, לשעבד את החומר אל רצון ה'.

ק. וכענין הזה ממש מצינו לגבי פנחס שזכה לכהונה רק בעבור קנאתו לה', והרג את זימרי כי עשה את המחוייב מרצון ה', ולא נתן מקום לחשבונות אישיים כלל, וזה הנקרא "ברית שלום", דהיינו ברית שמורה על שלימות עושה הברית.

קא. דברים י ט.

קב. מלאכי ב ז. העניין שעליו מדבר הנביא הוא תפקיד הכהנים בעם ישראל, ואילו בפסוק הבא נאמר: "ואתם סרתם מן הדך הכשלתם רבים בתורה שחתם **ברית הלוי** אמר ה' צבאות". ברית זו היא כנגד ברית שלום שעשה הקב"ה עם הלויים.

◆ עבודות הקרבן ע"י הכהנים

החל מהשלב של 'קבלת הדם בכלי שרת' מתחיל תהליך אקטיבי של הקרבת הקרבן ליעדו הגבוה והמרומם^{קד}, לפיכך, מן השלב הזה ואילך, צריכה העבודה להיעשות אך ורק בידי הנמנים על שבט הכהונה, אשר משמשים כנציגי האומה. לכן צריך הדם להתקבל על ידי כהן, כשהוא לבוש בבגדי כהונתו^{קד}, ומורה בכך על היותו נציג האומה.

כמו כן, קבלת הדם נעשית ביד ימינו של הכהן, ובכך מוכח שזהו פועל העובד באקטיביות מקסימאלית, ויכול הוא למלא את תפקידו על הצד היותר טוב.

קג. וכפי שנתבאר לעיל במאמר "שחיטת הבהמה" השחיטה היא רק הוצאת הנפש הבהמית, ונחשבת לפעולה של מניעת ה'מפריע' – בבחינת 'סור מרע', ורק מן השלב הנוכחי, שלב 'קבלת הדם', מתחיל תהליך החיובי של התקדמות הקרבן – בבחינת 'עשה טוב'.

קד. זבחים טו ע"ב לת"ק, אבל ר"ש מכשיר ביד שמאל.

הולכת הדם

בו יבואר: מחלוקת התנאים אודות הולכת הדם,
האם היא פעולה טכנית או עבודה ♦ הנפק"מ
היוצאת מחקירה זו ♦ האם הושטה נחשבת
כ'הולכה'? ♦ משמעות עבודת ה'הולכה'.

לאחר קבלת הדם במזרק, שהינו 'כלי שרת', מוליך הכהן את הדם אל
המזבח לקיום מצוות נתינת הדמים על גבי המזבח.

לכאורה, אם מעשה השחיטה יהיה צמוד למזבח, ניתן לדלג על השלב
הזה, ומיד עם קבלת הדם בכלי - לזורקו על המזבח. אולם רבנן
סוברים^{קה} שההולכה איננה פעולה טכנית של קרוב הדם אל המזבח,
אלא היא נחשבת כעבודה חשובה.

היוצא מדברנו הוא, שאם היה בהולכה מחשבת פסול, כגון: חטאת
ופסח שעשאו שלא לשמה, או מחשבת פיגול, הרי היא פוסלת את
הקרבן!

רבי שמעון חולק וסובר שלא מועילה בו מחשבת פסול לפסול את
הקרבן, מכיוון שניתן לדלג על השלב הזה, כלשון הגמרא: 'עבודה
שאפשר לבטלה', וממילא אין היא עבודה חשובה, אך למרות זאת

קה. במשנה בזבחים יג ע"א.

סובר ר"ש שזה נחשב עבודה, שמצוותה רק ב'כהן' ואסור ל'זר' לעשות זאת^{קי}.

ויש להבין איזו 'עבודה' יש במעשה ההולכה?

נקל להבין מדוע מעשה ה'שחיטה' נחשב לעבודה, שכן נתבאר לעיל שעניינו הוא הוצאת הנפש הבהמית של הבהמה, ועל אף שפעולה זו הותרה בזר, משום שזוהי עבודה בבחינת 'סור מרע', בכל זאת אם תהיה במעשה זה מחשבת פסול, הקרבן נפסל.

כמו כן, ברור מדוע פעולת 'קבלת הדם' נחשבת ל'עבודה', משום שבהכנסת הדם לכלי שרת מתקדש הדם.

אולם עבודת 'הולכה' נראית כפעולה טכנית, אשר צריכה להיעשות כדי לקרב את הדם ממקום השחיטה אל המזבח, מדוע, אפוא, צריכה עבודה זו להיעשות דווקא בכהן?

לביאור העניין נביא את דברי הגמרא^{קי} ש'הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה', כלומר: הכהן צריך לנוע ממקומו כדי לקרב את הדם, ולא יועיל שיושיט את המזרק לחברו, וחברו יושיט לחברו, עד שיגיע הדם

קו. סוגיא דזבחים יד ע"ב. לדברי רבה ורב יוסף שם לר"ש יהיה היתר בזר, כי לא נחשב לעבודה כלל. אולם הגמ' דוחה זאת וכן שיטת עולא שודאי נחשב לעבודה, ורק לגבי פסול מחשבה יש לחלק בין אפשר לבטלה או א"א לבטלה, והטעם לחלק הוא משום שפסול מחשבה נלמד מפיגול, ופיגול פוסל רק בעבודה המתירה את הזבח (כפי שיבואר במקומו), וסובר ר"ש שעבודה שאפשר לבטלה לא נחשבת למתיר את הזבח ע"פ רש"י שם ד"ה אפילו.

הגמ' בזבחים טו ע"א מביאה מחלוקת אמוראים האם דם שזר הולך אותו יועיל מה שהכהן יחזיר אותו למקומו הקודם ויעשה שוב הולכה, או שמא זה נפסל לגמרי בעצם מעשה הזר.

קז. זבחים יד ע"ב, טו ע"א.

למזבח, אלא הוא צריך לנוע תוך כדי העברה, ואם אינו מקרב את הדם אל המזבח בגופו הרי הוא פוסל את הדם מלעלות על גבי המזבח^{קח}.

יסוד גדול בגדר עבודת ה'הולכה' נלמד מהלכה זו: המטרה בעבודה זו איננה שהדם יגיע באופן כלשהו אל המזבח, אלא - שהכהן, שהוא מסמל את שלמות קיום התורה ללא חסרון כלל, הוא יהיה זה שיביא את הדם למזבח, כפי שכתוב: "והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם", כלומר מן הכהנים נדרשת פעולה אקטיבית להקרבת הדם.

כלומר, הקרבת הדם באמצעות הכהנים נעשית באמצעות שתי פעולות: האחת היא 'קבלת הדם' בכלי שרת, והשנייה היא 'הולכת הדם' אל המזבח^{קט}, כאשר ההולכה של הדם הינה פעולת המשך למעשה 'קבלת הדם'.

כפי שנתבאר לעיל, אם הדם נשפך על הרצפה לפני שנכנס לכלי, הרי שנוצרת הפסקה רעיונית בין תכונת הנפש המיוצגת בדם לבין ההקדשה בתוך הכלי. על כן יש להקפיד שכל פעולת החיבור בין הדם שמגיע מצוואר הבהמה ועד להגעתו אל המזבח, יעשה באופן פעיל^{קי} על דעת הכהן, אשר יחבר בין השלבים השונים. כל פעולת הגעה והתקרבות שנעשית בדרך אגב ללא פעילות הכהן המחבר בין הבהמה למזבח, יוצרת גם היא הפסקה רעיונית בין תכונת נפש הבהמה לבין הקרבתה על גבי המזבח.

קח. כמסקנת הסוגיא שם.

לפי שיטת עולא - בביאור דברי ר' יוחנן שם - אין לדם עוד תקנה ע"י שיחזירו את הדם שוב, כלומר שהדם ממש נפסל, אבל הגמ' דוחה את שיטתו.

קט. ושניהם נלמדים מהמילה 'והקריבו', משמע שענינם שווה.

קי. הבא לידי ביטוי בהולכה ברגל ובנטילת הכלי ביד ימין.

◆ הולכת הדם

זוהי, אם כן, הסיבה לכך שיש צורך דווקא בכהן שיעשה את ה'הולכה',
וכן הטעם שלדעת רבנן צריך שלא יהיה פסול מחשבה במעשה
ההולכה של הדם.

נתינת הדם על גבי המזבח

בו יבואר: אופני נתינת הדם על גבי המזבח בכל סוגי הקרבנות.

נתינת הדם על גבי המזבח היא עיקר הכפרה שבקרבן, ובלעדיה כלל לא נחשב הקרבן.

ישנם כמה סוגי נתינה:

בקרבן חטאת בהמה - הדם ניתן על ידי אצבע הכהן הטובל אותה בכלי עם הדם, ומורה אל עבר קרנות המזבח בחלק העליון של המזבח, והן ד' מתנות כנגד ד' קרנות המזבח.

בקרבנות עולה, אשם, ושלמים - הדם ניתן בזריקה ובתנופה מהכלי אל המזבח בחלקו הנמוך - על היסוד - ב' מתנות שהן ארבע, כלומר, אל מול זווית המזבח, אחת בזווית מזרחית צפונית, והשניה בזווית מערבית דרומית, כך שכל ד' צדדי המזבח מקבלים את הדם.

הבכור, הפסח, והמעשר - הדם ניתן במתנה אחת בחלקו התחתון של המזבח, על היסוד.

בעולת העוף - הדם ניתן על ידי מיצוי דם העוף, בחלקו העליון של המזבח, מעל לחוט הסיקרא ('חוט הסיקרא' נועד להבדיל את החלק העליון של המזבח מחלקו התחתון).

בחטאת העוף - הדם ניתן על ידי הזאת הדם ישירות מהעוף אל החלק התחתון של המזבח, על היסוד, ואת מה שנותר לאחר ההזאה יש למצות אל קיר המזבח כנגד היסוד.

כדי להבין את טעם החילוק בין אופני הנתינה השונים של הדם בכל סוגי הקרבנות, יש להקדים ולבאר את ענינו של המזבח ומטרת נתינת הדם על גביו.

המזבח

בו יבואר: מהותו של המזבח ♦ הקשר בין המזבח
להר סיני ♦ מהותו של הר סיני ♦ מדוע המזבח חייב
להיות מחובר לקרקע ולא על גבי כיפין או מחילות?
♦ הטעם לפתיחת שערי ההיכל בשעת העבודה
במזבח.

הנביא^{קיא} מתאר את המזבח בשם "הראל", תאור אשר משמעותו היא:
"הר האלוקים". והנה, ההר הידוע לנו בכינוי "הר האלוקים" הינו הר
סיני, אשר עליו ירד הקב"ה כשנתן את התורה לעם ישראל.

ההוכחה לקשר הקיים בין הר סיני לבין המזבח מקבלת משנה תוקף
בצווי התורה על קרבן התמיד, בו אומר הפסוק^{קיב}: "עולת תמיד
העשויה בהר סיני לריח ניחוח אשה לה".

עלינו לעמוד על משמעות הדברים, ולהבין את פשרו של הקשר בין
המזבח לבין הר סיני.

ונראה לבאר, שבהר סיני נעשו שני קשרים בין העליונים לתחתונים:
האחד מצד העליונים על ידי נתינת התורה מן השמים לבני הארץ,
והשני מצד התחתונים שאמרו: "נעשה ונשמע".

קיא. יחזקאל מג טו.

קיב. במדבר כח, ו.

חיבור זה בין השמים והארץ נעשה גם כן על ידי המזבח, בו מקריבים בני האדם לפני ה' את החומריות שאותה הקדישו לשמו, בצרוף התוכן הפנימי של כוונותיהם המתלוות אל הקרבן.

אדם המקריב את עצמו, את שאיפותיו ואת רצונותיו אל ה', הריהו אומר בכך להקב"ה "נעשה ונשמע", ומשתעבד לפניו באופן מוחלט ללא חשבונות אישיים. השתעבדות זאת נעשית גם בקרבנות ציבור. נמצא, אפוא, שבהקרבת קרבן התמיד, אומר כלל ישראל פעמיים בכל יום: "נעשה ונשמע" לפני ה'ק"ג.

באמצעות חיבור זה מתעלה העולם ומתרומם האדם, וזוהי, למעשה, עיקר עבודתנו בעולם.

החיבור בין תכלית החומר לפיסגת הרוח נראה ב'הר סיני', שהוא מורכב מן החומר החומרי ביותר, ומחובר לדבר הנמוך ביותר - קרקע העולם, ולמרות זאת הוא מרומם ועולה אל על, עד כדי כך שעליו ניתנה התורה אשר היא פסגת הרוח!

זהו אף עניינו של המזבח, כפי שהוא רמוז בצווי התורה על הקמתו, שבו נאמרק"ד: "מזבח אדמה תעשה לי", ומכאן לומדת הגמראקטו שאין לעשות מזבח על גבי כיפין ולא על גבי מחילות, אלא שיהיה מחובר לקרקע וגבוה ממנו".

כלומר, המזבח הוא תכלית החומר ומחובר לקרקע הנמוכה היטב, אולם עליו מעלים את הקרבנות למעלות עליונות!

קיג. ע"פ השפת אמת' על הפסוק - פרשת פנחס שנת תרמ"ד, תרנ"ח ותר"ס.

קיד. שמות כ, כא.

קטו. זבחים נח ע"א.

אולם יש לזכור, שדרך העלייה צריכה להיעשות אך ורק על פי הכוונת התורה, ובהתאם להוראותיה, לפיכך אין מקום לעבודת המזבח אם שערי ההיכל סגורים, שכן, רק כאשר השערים פתוחים, והמזבח מכוון כנגד קודש הקדשים אשר בארון העדות שבו נמצאת התורה הקדושה, ניתן להעלות את החומר אל על באופן הנכון.

מבנה המזבח

ובו מתואר: מבנה המזבח שלב אחרי שלב כמדרגות.

המזבח עשוי כמין מדרגות, ומבנה זה מביע את ההגדרה המדויקת שלו "מזבח העולה"קט", ואת היותו מעלה ומרומם אל על.

חלקו התחתון של המזבח נקרא 'יסוד'ק", גובהו מגיע לאמה אחת (א), והוא הבסיס לכל המזבח.

החלק שמעליו (ב) נכנס אמה אחת פנימה, באופן שנוצרת מדרגה ברוחב אמה סביב למזבח, הבולטת החוצה משאר המזבח. מדרגה זו אינה מקיפה את כל המזבח, אלא רק את חלקו, באופן שבצדדים צפון ומערב היא נמצאת בשלמות, ואילו בצדדים מזרח ודרום היא בנויה רק באמה הסמוכה לצפון ולמערב.

קטז. כלשון הפסוק בכל התורה.

קיו. וז"ל הרש"ר שמות שם: "העיקר הראשון במזבח הוא היסוד, יסוד איתן ניתן לו למזבח במקום הקבוע לו על אדמת מקדש התורה, לפני שער הפתוח אליו, על יסוד התורה עומד המזבח, ומן המקום הזה באה לו חשיבותו, בכך הוא נעשה ל"הראל" להר ה' המוביל אל מעלת התורה, ואש-דת שלה יוקדת על פסגתו".

יוצא, אפוא, שבשלוש מתוך ארבע זוויות המזבח ישנו יסוד, אולם בקרן דרומית מזרחית לא קיים יסוד.

עובדה זו משמעותית לגבי זריקת הדם, אשר צריכה להיעשות אך ורק כנגד היסוד, ולפיכך איננה יכולה להתבצע בקרן דרומית מזרחית אשר בה אין יסוד^{ק"ח}.

מעל היסוד ישנו חלק נוסף, אשר גובהו חמש אמות, שנקרא 'סובב'^{ק"ט(ב)}.

לפני האמה האחרונה של ה'סובב' יש חוט אדום, הנקרא 'חוט הסיקרא'^(ג), ומטרתו היא להבדיל בין החלק העליון של המזבח לחלקו התחתון, שכן יש דמים שיש לזרוקם בחלק בתחתון ויש דמים שצריך לתת דווקא בחלק העליון^{ק"י}.

החלק העליון של המזבח^{קכ"א(ד)} המתנשא לגובה שלש אמות מעל הסובב, הוא הנקרא 'מזבח'. חלק זה נכנס אמה נוספת פנימה, ובכך נוצרת מדרגה נוספת ברוחב אמה המקיפה את כל המזבח. על גבי מדרגה זו מהלך הכהן כדי לתת את הדמים העליונים על קיר המזבח.

סך כל גובהו של המזבח מקרקעיתו ועד פסגתו מגיע לכדי עשר אמות.

ק"ח. ענין זה יבואר בהמשך.

ק"ט. שעליו עולה הכהן כדי לתת את הדמים העליונים.

קכ. ויבואר בהמשך.

קכ"א. כמו שכתוב בתורה - שמות לח א: "ויעש את מזבח העולה עצי שטים וגו' ושלש אמות קומתו".

על גג המזבח נמצאת המערכה ואש המזבח העולה אל ה', ואף בזה יש דמיון להר סיני שנאמר בוקבב "ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל".

האש מהווה שלב אחרון בזיכוך הבהמה החומרית בטרם העלאתה אל על. זוהי, למעשה, פעולה של מידת הדין, המבקשת על ידי כך לזהות את התוכן הפנימי של אותה מציאות חומרית, כשבאמצעות שריפה היא מפרקת את השקר שבה, וכך הפנימיות מתנתקת מן החומר באופן סופי ועולה לעשות נחת רוח להקב"ה.

בפסגת המזבח, בד' צדדיו, עומדות זקופות ד' קרנות מרובעות, אשר גובהן ורוחבן הינו אמה אחת. ארבע הקרנות הללו מסמלות את 'פסגת העליה' של המזבח, וכל המדרגות - מהיסוד הנמצא בבסיס, דרך הסובב וכלה במזבח - מכוונות לשם.

צדדי המזבח

בו יבואר: משמעות רוחות השמים לפי סיבוב השמש
המאירה בעולם ♦ הסיבה לכך ש"הרוצה להחכים
ידרים" ו"הרוצה להעשיר יצפין" ♦ הטעם שיסוד
המזבח נמצא רק בצד מערב ודרום ♦ מדוע ה'כבש'
נמצא בצד דרום?

מסלול השמש המאירה את העולם מדי יום ביומו הינו קבוע ומוגדר: היא מתחילה להאיר מצד מזרח, וממשיכה אל יעדה, שהוא צד מערב, כשהיא עוברת דרך צד דרום. צד צפון, נותר, אפוא, תמיד פחות מואר משאר הצדדים.

עובדה זו שופכת אור גם על המציאות הרוחנית שבעולם^{קכג}, שכן תכלית תפקידם של השמש וצבא השמים היא להאיר באור יקרות על הארץ, כדי שנכיר את גדלותו של הבורא, נודה לו ונשתעבד אליו.

נקודת המוצא של השמש היא צד מזרח, וזוהי הסיבה לשם הנוסף שיש לצד זה - "קדם", שניתן לו משום שהוא קודם. לאור דברים אלו תתבאר הסיבה לכך שהכניסה אל המקדש הינה דרך צד מזרח, משום שדרכו האדם מקדים ומבקש להתחזק ולהיכנס אל הקודש פנימה, כך שיוכל לקבל את השפעת אור התורה הנמצא בתוך תוכו של המקדש, בצדו המערבי^{קכד}, בארון העדות אשר בקודש הקדשים.

צד צפון הוא הצד שבו השמש איננה מאירה, ועל כן יש לו נטיה להיות חשוך יותר, זהו מקום שבו אור ה' אינו פועל בו כל כך, ולכן מתאים שדווקא בו תתקיים החומריות החיצונית^{קכה}. ואכן, חלק נכבד מאד מן הנסיון של העולם הזה, מתבטא בכך שהחומר תופס מקום של חשיבות על חשבון התוכן, שהוא אור ה', ולכן נקרא צד זה בשם 'צפון', שהוא מלשון מוחבא וטמון, שכן האור האלוקי אינו גלוי בו.

קכג. דבר זה מבואר בגמ' ב"ב כה ע"א: "אמר ריב"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעו מקום תפלה דכתיב: וצבא השמים לך משתחווים", וברש"י שם "וצבא השמים - השמש והירח העומדים במזרח. לך משתחווים - למערב".

קכד. צד מערב נקרא גם 'ימה', וכידוע שכל השפע בעולם מגיע משער החמישים שהוא גימ' ים, ואין כאן המקום להאריך בזה.

קכה. ודבר זה נראה בעליל, שברוב העולם הצד הצפוני שלו יותר 'מתירני' מהצד הדרומי.

לעומת זאת, צד דרום אשר דרכו עוברת השמש ומאירה נקרא בשם 'נגב'. משמעות שם זה היא היותו של צד זה "מנוגב מכל טוב, שאין בו אלא תורה"קכו.

לפי זה יובן מאמר הגמרא^{קכז} "אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים ידריש ושיעשיר יצפין, וסימניך שולחן בצפון ומנורה בדרום".

העושר החומרי מצוי בצד צפון, ומטרת השולחן, הנמצא בהיכל בצד צפון אל מול קודש הקדשים שהוא מקור ההשפעות, היא להורות, שאף החומר המקיים את האדם בעולם הוא ממקור ההשפעות, ומטרתו הינה לתת כוח לאדם לקדש את החומר ולרומם אותו אל מקור ההשפעות.

לעומת זאת "הרוצה להחכים", דהיינו: לראות את הבריאה מהזווית הפנימית שלה^{קכח} - מוזמן להדריש, שם הארץ מנוגבת מכל טוב ואין לחומר מקום בה, וניתן לראות רק את האור הגדול של לומדי ועוסקי התורה לשמה! כפי שמורה ה'מנורה' שנמצאת בצד דרום.

לסיכום:

- הצדדים מזרח ומערב מסמלים את נקודת המוצא ואת היעד הסופי.
- הצדדים צפון ודרום מסמלים את הכלים שאיתם האדם מתקדם דהיינו ה'חומר' וה'רוח'.

קכו. רש"י שופטים א טו.

קכז. ב"ב כה ע"ב.

קכח. כמובא בתיקוני זוהר דף קיא ע"א שחכמה אותיות 'כח - מה', דהיינו הכח הפנימי שמניע את סיבת קיום הדבר.

ניתן לחלק בין הצדדים באופן נוסף:

צד דרום וצד מזרח שייכים לתכונות האדם עצמו, שכן בקשת החכמה והרוח הן תכונות הטבועות בנפשו של האדם.

ולעומת זאת הצדדים **צפון ומערב** שייכים למתנות חיצוניות שהקב"ה נתן לאדם, הלא הן: ארץ חמדה טובה, אשר יש בה רווחה חומרית, המסמלת את החומר (צפון), והתורה הקדושה (מערב) ^{קכט}.

לפי זה נבין את הטעם לכך ש'**יסוד'** המזבח נמצא רק בצד צפון ומערב, וזאת משום שצדדים אלו המסמלים את מתנות הק-ל, שהן מתנת התורה והארץ, הם הצדדים המסמלים את השלמות, שכן מתנות אלו מושלמות מצד הנותן. לעומת זאת, הצדדים האחרים, **דרום ומזרח**, המסמלים את אישיות האדם המתקרב והמתעלה אינם מושלמים, כי תמיד הוא שואף להתעלות מנקודת החומר הנמוך שבו הוא נמצא^{קל}.

ואף מקומו של ה'**כבש'**, אשר דרכו עולים אל 'מזבח העולה', יתבאר לאור דברים אלו: הכבש הינו בצד דרום, כדי לרמז על כך שעלייתו הרוחנית של האדם עליה להתחיל מכלי הרוח שבו, הלא המה השכל

קכט. ברש"ר ויקרא ד, כה ד"ה כבר, באר שלפי ההבנה הזאת, ד' רוחות השמים מקבילים לד' פרשיות התפילין, 'קדש' כנגד עם התורה – מזרח, 'והיה כי יביאך' כנגד הרווחה החומרית שיש באר"י – צפון, 'שמע' כנגד התורה עצמה – מערב, 'והיה אם שמוע' כנגד תלמוד תורה – דרום.

קל. ובזה נבאר את הגמ' זבחים נג ע"ב: "וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד. מ"ט? אמר ר' אלעזר: לפי שלא היתה בחלקו של טורף, דאמר רב שמואל בר רב יצחק: מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה".

וביאור הדבר, שיהודה הוא בבחינת 'עני', שמרגיש חסר ושואף תמיד לעלות, לעומת זאת בנימין הוא בבחינת 'צדיק' שהוא מושלם, והוא יסודו של העולם, ולכן היסוד במקומו של בנימין הצדיק ולא במקומו של יהודה – דוד החסיד, ודו"ק.

והחכמה שלו. כל התקדמות בעבודת ה' אשר מגיע מנקודת השכל הישר של האדם, היא שורשית יותר ומחזיקה מעמד היטב לעומת עלייה והתקדמות המגיעות מתוך רגשות גואים דרך ערפול החושים, לפיכך המקום המתאים ביותר לעלייה אל 'מזבח העולה' הינו דווקא מצד דרום, אשר מסמל שכל וחכמה.

קרנות המזבח

בו יבואר: המשמעות העולה מכל קרן וקרן של קרנות המזבח, הנמצאות בזווית המזבח.

קרנות המזבח הינן 'קרני הוד' של המזבח, והן מייצגות את פסגת המסר העולה מן המזבח. הן מסמלות את תמצית השאיפה לעלות במעלות התורה, המובעת במזבח העולה, ולפיכך עלינו להתבונן היטב ולהעמיק בעניינם.

קרנות המזבח נמצאות בזוויות החיבור בין שני צדדי המזבח, וכל חיבור וחיבור מייצג עניין אחר, כך שכל אחת מהן מהווה את פסגת הביטוי למסר העולה מן המזבח.

'קרן דרומית מזרחית'

צד דרום מסמל את החכמה ואת השכל של האדם, וצד מזרח מסמל את האדם או את העם הבאים לכיוון מערב, ומבקשים להתקרב ולזכות לקבלת השפע מן הגילוי האלוקי הנמצא בקודש הקדשים שבצד מערב.

נמצא, ש'קרן דרומית מזרחית' מורה על הדרך שבה צריך האדם לבוא ולבקש את דרך התורה, אשר היא באמצעות כלי ה'חכמה' שיש לו.

'קרבן מזרחית צפונית'

צד מזרח מסמל את האדם או העם הבאים להתקרב אל ה', ו**צד צפון** מסמל את הרווחה החומרית שעליה נשען האדם לצורך קיומו הפיסי.

נמצא, ש'קרבן מזרחית צפונית' מורה על האדם או העם הבאים לבקש את ה', ולוקחים עמם את הכלי של הקיום הפיסי על מנת לקדש אותו וליעד אותו למטרה העליונה של דבקות בה' וקיום מצוות תורתו בשלמות.

'קרבן צפונית מערבית'

צד צפון מסמל את הרווחה החומרית של האדם, המקיימת את האדם מבחינה פיסית, ו**צד מערב** מסמל את התורה הקדושה הנמצאת בארון העדות שבקדש הקדשים. קדש הקדשים נקרא 'דביר', משום שמשם מגיע 'דבר ה' המדריך אותנו כיצד נלך בדרך הישר להתקרב אל בוראנו.

נמצא, ש'קרבן צפונית מערבית' מורה על שעבוד החומריות, שהינה ההכרחית לקיומו של האדם, אל התורה ומצוותיה, כמאמר המשנה^{קלא}: "אם אין קמח אין תורה".

'קרבן מערבית דרומית'

צד מערב מסמל את התורה הקדושה המורה לנו כיצד לנהוג, ו**צד דרום** מסמל את כלי הרוח של האדם, כלומר: החכמה שניתנה בו.

אם כן, 'קרבן מערבית דרומית' מורה על חיבור התורה הקדושה אל חיי הרוח של האדם, כך שהאדם המחובר אל חיי הרוחניים בהתאם לרצון

קלא. אבות ג, יז.

◆ נתינת הדם ע"ג המזבח

התורה, זוכה להגיע אל התכלית הנרצית של דבקות אמיתית של האדם בקב"ה.

לאחר הקדמה זו, ניגש לביאור הזאות הדם של קרבן חטאת על ארבע קרנות המזבח, וזריקת הדם של קרבנות עולה, אשם, ושלמים ביסוד המזבח.

הזאות הדם של החטאת

בו יבואר: על מה מכפרת החטאת? ♦ אופן הכפרה ♦
משמעות כל שלב בסדר עבודת הדם: הלקיחה לצד
דרום והעלייה לראש המזבח ♦ הטעם לשפיכת
שארית הדם ב'יסוד' המזבח בדרומו.

קרבן חטאת בא לכפר לאדם שחטא ב'שוגג' בחטא חמור שזדונו כרת.
כלומר, מדובר בסוג חטא כזה שעשייתו במזיד מנתקת את האדם
מקיום היעוד שלו בעולם, ואין לו המשכיות בעבודת ה' במסגרת כלל
ישראלקלב.

מדוע כה החמירה התורה בחטא שנעשה בשגגה?

משום שהחוטא בשוגג מגיע לחטאו כתוצאה מקלות ראש, ניתוק,
חוסר מחשבה וחוסר התבוננות בראיית תכלית החיים בעולם הזה,
שהינה כולה לשם תכלית אחת ויחידה - עבודת ה'.

שכן, לו היה חוטא זה מחובר אל ההווה התורנית הנכונה, הרי שהיה
זהיר מאד שלא תארע לו תקלה כזו, שתגרום לו לניתוק מ'כלל ישראל'
הדבקים בה'.

התיקון לחטא 'קלות הדעת' יהיה בהבאת קרבן 'חטאת', כשעל ידי
עבודת הכהן בכל שלביו יחזור האדם להתחבר אל המבט הנכון כלפי
חייו כאן בעולם הזה.

קלב. ע"פ הרש"ר ויקרא פרק ד פסוק ב ד"ה הגבלת.

◆ הזאות הדם של החטאת

שחיטת החטאת נעשית בצד צפון, כשבפעולה זו מוצאת הנפש הבהמית השלילית מן הבהמה. השחיטה נעשית בצד צפון, המסמל את החומריות, כדי להורות על עקירת החומריות הזאת שהיא ללא תכלית ואינה משועבדת לעבודת ה'.

מיד לאחר מכן לוקח הכהן את הדם ומוליכו אל כבש המזבח הנמצא **בצד 'דרום' של העזרה**, וזאת כדי להורות על לקיחת הדם שהיה עד עתה משועבד לחומר אל מקום הרוח, כשמעתה ואילך הוא יהיה קדוש ומשועבד לחיי הרוח.

הכהן עולה על גבי הכבש של המזבח, כדי לתת את 'דם הנפש' של הקרבן על קרנות המזבח. במעשה זו מתחברים המסרים העולים מן הקרנות, אל נפש האדם המיוצג על ידי דם הקרבן, כפי שנתבאר לעיל^{קלג}.

בתחילה פונה הכהן ל'קרן דרומית מזרחית' הנמצאת בצד 'מין שלוקל', ונותן באצבעו את הדם על הקרן שהיא פסגת המסר העולה מן הזוית של דרום ומזרח. במעשה זה מחבר הכהן את האדם החוטא אל הרעיון המוסרי הטמון בקרן זו, שעל האדם לנצל את הכלי של החכמה וחיי הרוח שלו (דרום) בכדי להתקרב אל ה' (מזרח)^{קלה}. וזהו שנאמר: "סוף מעשה במחשבה תחילה", כלומר, התוצאה שתבוא בסוף התהליך של הזאות הדם היא חיי הרוח שמכוונים על פי התורה (המסומל בקרן האחרונה - קרן דרומית מערבית), ומתחילת תהליך הזאת הדם הוא מכוון לתוצאה הסופית הזאת.

קלג. בפרק "נתינת הדם על גבי המזבח".

קלד. ע"פ גמ' יומא טו ע"ב ש"כל פניות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין".

קלה. ראה עוד בהרחבה בפרק "נתינת הדם על גבי המזבח".

לאחר מכן ממשיך הכהן ל'קרן מזרחית צפונית' ונותן גם על הקרן הזאת את הדם, ובכך הוא מחבר את האדם החוטא אל פסגת המסר העולה מן חיבור הזויות של מזרח וצפון, והוא: שהאדם המתקרב ומתעלה בדרך ה' (מזרח) המעוניין לקבל את 'כלי החכמה' צריך להקדים ולקחת את הכלי החומרי שהקב"ה נתן בעולם (צפון) כדי שיהיה לו קיום פיסי ויוכל לעבוד את ה'.

משם ממשיך הכהן ל'קרן צפונית מערבית' ונותן את הדם על הקרן הזאת כשהוא מחבר בכך את האדם החוטא אל פסגת המסר העולה מן החיבור של צפון ומערב, שהוא: 'קידוש החומר', על ידי שיעבוד החומר (צפון) לתורה (מערב), שעל ידי החומר יהיה לאדם כוח לקיים את דברי התורה בעולם הזה, ובלא זה אין תכלית וקיום לחומר^{קלי}.

סיום תהליך הכפרה נעשה בהגעתו של הכהן ל'קרן מערבית דרומית', ונתינת הדם על הקרן הזאת, באופן זה מתחבר החוטא אל פסגת המסר העולה מן החיבור של מערב ודרום, שהוא: קבלת התורה (מערב) והכנסתה אל תוך חיי הרוח של האדם (דרום).

עם סיום נתינת הדם בארבע קרנות המזבח, נסגר המעגל והושלמה שחיטת הבהמה בצפון, שכן בתחילה נעקרה החומריות הבהמית אשר היתה ללא תכלית, לאחר מכן נלקח הדם והועלה דרך חיי הרוח שבדרום אל המזבח, ולבסוף הוא הוחזר לצד צפון באופן המושלם, כשהוא מהווה כלי לחומר, וכל כולו נועד למען חיי הרוח.

על ידי השלמת הפעולות הללו זוכה האדם לכפרה, מאחר והוא חוזר ומתחבר אל היסודות החשובים ביותר בחיים, ומכאן ואילך יכול הוא להמשיך ולהיות חלק מכלל עם ישראל, המתעלים בדרך ה' ובקיום מצוות התורה הקדושה.

קלו. וכדברי התנא באבות ג, יז "אם אין קמח, אין תורה. אם אין תורה, אין קמח".

עם סיום עבודת הדם, יורד הכהן מן המזבח בכבש בצידו המערבי, לוקח את שארית הדם שבמזרק ושופך אותה אל היסוד הדרומי, להורות שמכאן ואילך מחובר האדם שהביא את קרבן החטאת, באופן ברור אל חיי הרוח הנכונים המשועבדים אל דרך התורה.

היחודיות של קרבן חטאת קלז

בו יבואר: מדוע חטאת שמת בעליה או חטאת שאבדה אין לה תקנה אלא במיתה? ♦ חטאת 'שלא לשמה' פסולה.

שינוי מהותי קיים בין עבודת הדם של 'קרבן חטאת' לבין שאר הקרבנות, בעוד שבכל הקרבנות נעשות עבודות הדם בחלקו התחתון של המזבח, בחטאת - נותן הכהן את הדם בקרנות המזבח.

הסיבה לשינוי זה היא משום שדרך תיקונו של החוטא צריכה להיעשות באופן זה, כדי לחברו בחזרה ליסודות היהדות, אולם אין זו הדרך הראויה למי שמבקש להתעלות בדרך העולה אל בית ה', משום שנתנת הדם על קרנות המזבח מראה על שלימות ופסגת המעלה, שאליה צריך האדם לשאוף, כמבואר לעיל, ואל לו לאדם לעבוד את ה' מתוך עמדה של השגת השלמות, אלא מתוך שאיפה לעלות עוד ועוד.

נמצא, שמטרת עבודת הדם בחטאת שונה מהותית מאשר בשאר הקרבנות, כי קרבן החטאת נועד להעמיד את האדם אל מול התכלית הרצויה ביהדות, ואילו עבודת הדם של שאר הקרבנות נועדה להביא את האדם לשאוף לעלות שלב אחרי שלב אל פסגת המעלה.

קלז. הרש"ר ויקרא ד, כד.

לאור זאת יתבארו כמה מן ההלכות המיוחדות שהתחדשו בקרבן חטאת:

אסור להביא חטאת אל המקדש עבור מי שמת, או למי שכבר נתכפר בחטאת אחרת, וכן אסור להביא ולד החטאת ותמורת חטאת. שהרי הם אינם באים לכפר על חטא כלשהו, וכל ההיתר להביא קרבן 'חטאת' הוא אך ורק בשביל לכפר על חטא, וללא ההיתר הזה אסור להביא קרבן חטאת המורה על שלימות הדרגה, חלילה.

אין לאותן בהמות תקנה אלא במיתה, משום שהם נתקדשו לחטאת, ואי אפשר להביאם באופן הזה בשום פנים.

הבדל נוסף קיים בין כל הקרבנות לקרבן חטאת, שבכל הקרבנות אם נעשו ד' עבודות הדם שלא לשם מה שהוקדשו הרי הם כשרים, (כגון עולה שנשחטה לשם שלמים, הרי היא עולה), אלא שיש בזה פגם ביחס לתועלת שיש לבעלים שהביאו את הקרבן הזה, ולכן הם יצטרכו להביא עוד קרבן בכדי שיעלה להם לרצון.

לעומת זאת, חטאת שנעשו ד' עבודות הדם שלה שלא לשמה, אלא במחשבה לשם קרבן אחר, או קרבנות אחרים שנעשו במחשבה שיהיו לשם חטאת הרי הם פסולים, משום שכל תהליך ההכנה של הקרבן נפגם, כאשר הוא לא נעשה לאותה מטרה, ובפרט כאשר המטרות הללו סותרות האחת את זולתה.

זריקת הדם בקרבן העולה

בו יבואר: על מה מכפרת העולה? ♦ כיצד היא
מכפרת? ♦ ביאור המשמעות של כל שלב בסדר
עבודת הדם של העולה ♦ מדוע נעשית עבודת
הדם בחלק התחתון של המזבח? ♦ החילוק בין
חטאת לעולה ♦ ענין זריקת הדם ♦ ב' נתינות
שהן ד' בב' זויות המזבח רק כנגד ה'יסוד'.

קרבן העולה מכפר על ביטול מצוות עשה^{קלח}, ועל הרהור הלב^{קלט}.

המבטל מצוות עשה או המהרהר בחטא אינו פועל פעולה אקטיבית
המרחיקה אותו מה', אלא הוא אדיש למטרה שבגינה הוא בא לעולם,
וממילא הוא פסיבי ולא מתקדם בעבודת ה'.

כדי 'להעיר' אותו, ולכפר על האדישות הזאת שאיננה במקומה, עליו
להביא קרבן עולה, שמשמעותו 'הבעת השאיפה להתעלות'.

שחיטת העולה נעשית בצד צפון - בפעולת השחיטה מורים על
הוצאת הנפש הבהמית השלילית של הבהמה; השחיטה הנעשית בצד

קלח. יומא לו ע"א, ושם מובא ג"כ 'לאו הניתק לעשה' שאין בו מלקות,
קלט. וז"ל התלמוד ירושלמי יומא פרק ח הלכה ז: "והעולה מכפרת על הרהור הלב,
מ"ט 'והעולה על רוחכם היו לא תהיה' וכן איוב אומר: 'והשכים בבקר והעלה עולות
מספר כלם' וגו' הדא אומר שהעולה מכפרת על הרהור הלב", וכן במדרש רבה ויקרא
פרשה ז פסקה ג 'אמר רשב"י לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב' וכו', כי
אמר איוב (איוב א, ה) 'אולי חטאו בני וברכו אלהים בלנכם' הדא אמר אין העולה בא
אלא על הרהור הלב".

צפון מסמלת את עקירת החומריות ההיא אשר איננה משרתת את האדם ואיננה מסייעת לו בעבודתו הרוחנית.

מיד לאחר מכן לוקח הכהן את הדם בכלי שרת ומביאו אל כבש המזבח, הנמצא בצד 'דרום' של העזרה. במעשה זה נלקח הדם, שעד עתה היה משועבד לחומר, אל מקום הרוח, כדי להביע שמכאן ואילך הוא יהיה קדוש ומשועבד לחיי הרוח.

השתעבדות זו הינה תהליך הכרחי בכפרת קרבן העולה, משום שרק באופן כזה ניתן להבטיח שהאדישות שהפריעה לאדם להתקדם בעבודת ה' לא תשוב אליו שוב, שכן כל עוד הוא מחובר לחומריות כמטרה בפני עצמה וללא תכלית, הרי הוא עלול ליפול שוב, חלילה.

כעת, נשאר הכהן בחלק התחתון של המזבח ואינו צריך לעלות לתת את הדם על קרנות המזבח, משום שהוא אינו צריך לחבר מחדש את מביא הקרבן למסרים העולים מקרנות המזבח, שהרי מעולם לא נטש את היסודות הללו, אלא שבאדישותו הוא לא עשה דִּי כדי לחיות על פי המסרים הללו, לראות בהם דרך חיים ודרך לעלייה, ולא ניצל את ההזדמנויות שנקרו בדרכו להמשיך להתעלות.

על מנת לתקן את נפשו של מביא הקרבן, עומד הכהן מול יסוד המזבח ב'קרן מזרחית צפונית' ומבקש לשאוף לעלות מעלה לפסגת המסר העולה ממנה, לפיו על האדם המתקרב ומתעלה בדרך ה' לקחת את הכלי החומרי שהקב"ה נתן בעולם עבור קיומו הפיסי, על מנת שיוכל לעבוד את ה', כלומר: לראות את הכלים החומריים ככלי לעבודת ה' ולא כדרך להתחבר אל חיי החומר בעולם הזה.

ההבעה הטובה ביותר לכך שהוא שואף עם כל 'דם נפשו' להתעלות עם המסר הזה, נעשית על ידי זריקת הדם בחלק התחתון של המזבח.

◆ זריקת הדם בקרבן העולה

בכך שונה קרבן החטאת מקרבן העולה^{קמ}, קרבן החטאת נועד עבור הזכרת היסודות הבסיסיים בעבודת ה', משום כך מעלים את הדם אל קרנות המזבח, והכהן נותן אותו באצבעו היישר אל קרנות המזבח ללא פעולה זריקה. זאת כדי לשחזר ולחבר מחדש את היסודות שהאדם חייב לדעת כדי להיות את חייו בעולם הזה וכדי להינצל מכרת.

לעומת זאת, בקרבן עולה, אשר עניינו הוא להביע שאיפה ורצון להתחזק במסרים העולים מן הקרנות, נזרק הדם אל החלק התחתון, בפעולה שנעשית מן המדרגה התחתונה שהיא ה'יסוד'. בכך הוא מביע שאיפה אדירה להתקרב ולעלות עוד ועוד לעבר פסגת הקרן והמסר שטמון בה.

לאחר שזרק הכהן מתנה אחת אל מול ה'קרן הצפונית מזרחית' הוא פונה ל'קרן מערבית דרומית', המורה על חיבור התורה לחיי הרוח של האדם. בזריקת דם זו הוא מביע את שאיפת האדם ליטול את כל כוחו ואת כלי החומר שהקב"ה נתן לו ולשעבדם לצורך השגת המטרה העליונה שהיא לימוד התורה הקדושה וקיום מצוותיה בשלמות, וכן החדרת אור התורה אל תוך אישיות האדם.

כעת, משהושלמו הפעולות, ושאיתנו של האדם בעולם ברורה ומחוורת לפניו, כשרצונו הוא לעבוד את ה' ולהקדיש את כל שאיפותיו, כוחותיו וממונו לשם כך - אין חשש יותר שמא ישוב ויהיה אדיש לציווי ה', או שירצה חלילה לעבור על רצונו יתברך, ובכך נתכפרו לו עוונות ביטול מצוות עשה והרהורי החטא שהיו לו.

לפיכך, עם סיום עבודת הדם, לוקח הכהן את שארית הדם שבמזרק ושופך אותה אל היסוד הדרומי, בפעולה המבטאת שמעתה בעל

קמ. ראה עוד בפרק הזאות הדם של החטאת.

◆ להבין – ביאור עבודת הקרבן

הקרבן שואף באופן ברור אל חיי הרוח הנכונים המשועבדים אל דרך התורה.

זריקת הדם באשם

בו יבואר: על מה בא האשם לכפר? ♦ כיצד הוא מכפר?

קרבן אשם^{קמא} בא לכפר על עבירות שבאות לאדם שרצה להתקדם להרחיב את מעמדו האישי ואת תחום השליטה שלו, וכתוצאה מזה הוא נהיה מרוכז בטובת עצמו ואדיש לכשרות רכושו ופעילותו, ולא דקדק לפעול בהם כפי דרישת התורה^{קמב}.

קמא. למרות שדיני זריקת הדם של 'אשם' ושלמים' הם כדיני זריקת הדם של 'עולה', לא נמנעתי מלפרשם באופן נפרד, משום שהמסר העולה מעבודת הדם משתנה לפי סוג הקרבן ועל מה הוא בא לכפר ולתקן.

קמב. ישנם ששה סוגי אשמות, חלקם הם עבירות של אדישות כתוצאה מהרצון להרחיב את תחום השליטה הממונית, וחלקם הם עבירות הבאות כתוצאה מניצול המעמד החברתי הגבוה שאליו הוא שייך, או רצון להגדיל את מעמדו האישי בחברה. אלו ג' הראשונים המוזכרים בפרשת ויקרא **שייכים לעבירות הבאות מתוך רצון להרחיב את תחום הממון:**

אשם מעילות – אדם שהיה ברשותו ממון של הקדש, וטעה בשוגג ומתוך שלא הבחין בין ממונו שלו לממון הקדש בא לידי מכשול ומעל בכסף ההקדש.

לולי אדישותו מחמת השאיפה להרחיב את תחום ממונו, הוא היה זהיר יותר ליצור הפרדה ברורה יותר בין ממונו לממון ההקדש ולא היה בא לידי טעות כזאת.

אשם תלוי – אדם שהיו לפניו שתי חתיכות זהות, כאשר אחת מהן היתה של היתר והשניה של איסור (איסור כזה שאם נודע לו אחר כך בבירור שאכל את האסור, יתחייב בחטאת, ואם אכלו במזיד, יתחייב 'כרת') ואכל אחת מהן, ואינו יודע איזה מהם אכל, ויתכן מאד שעבר על איסור, הרי הוא צריך להביא קרבן אשם תלוי, וכשיוודע לו באופן ברור שחטא, יתחייב בחטאת.

לולי אדישותו מחמת השאיפה לשמור על ממונו הוא היה זהיר יותר ליצור הפרדה ברורה יותר בתוך רכושו, בין חתיכה המותרת לחתיכה האסורה, ולא היה נכשל בספק איסור.

אשם גזילות – אדם שהתכחש לפיקדון חברו או לחוב וכדו', ונשבע לחברו על שקר כדי לחזק את ההכחשה, כלומר: הוא השתמש בשם ה' בשביל להתעשר בממון לא לו. מתוך רצונו העז להתעשר ולהתקדם מבחינה כלכלית הוא השתמש בשמו של הקב"ה באופן השלילי ביותר – שבועת שקר, מעשה זה מוכיח עד כמה הוא נסחף אחרי תאוות הממון עד שטחו עיניו מראות את ההידרדרות העמוקה שהוא נפל לתוכה. שלושת סוגי האשמות הבאים שייכים ל**מי שחטא מחמת ניצול מעמדו החברתי או רצון להרחיב את מעמדו האישי בחברה**:

אשם שפחה חרופה – אדם מישאל שבא על שפחה שהיא בתהליכי שחרור מהעבדות, וחציה שפחה וחציה בת חורין, והתקדשה לעבד עברי, הרי היא בתהליך בניית מסגרת נישואין כבת חורין.

חוסר הרגישות שיש לאדם הזה בא מתוך תחושה שבשל מעמדו המיוחד – כבן חורין – הוא יכול להרשות לעצמו הפקרות כזאת, ובכך הוא מחלל את מעמדו בפני אותה 'חצי שפחה' שנמצאת כעת בתוך התהליך של כניסה אל תוך המעמד הגבוה שבו הוא נמצא.

אשם מצורע – הצרעת היא עונש של הוצאת האדם מתוך ביתו ושכניו, לאחר שביהירותו ביקש להוציא את חברו מחוץ למסגרת החברתית של כלל ישראל ע"י דיבורים אסורים.

האדם הזה נסחף אחרי הרצון לבנות לעצמו מעמד חברתי טוב יותר מחברו, והוא חושב שניתן להבנות ולהתקדם כך על חשבון קלון חברו.

אשם נזיר – אדם שקיבל על עצמו נזירות, ותוך כדי קיום נזירותו הוא נטמא. חטאו הוא במה שהתנתק מהחברה ביהירות, כביכול הוא נוהג בחסידות ובפרישות. והנה, לו היה זוכה לעמוד בדרישות ההנהגה של הנזירות, הרי שהיה מתברר כי נזירותו מהנוהג המקובל בחברה היתה מוצדקת וראויה להערכה, אולם כאשר הוא נכשל באחד מייסודות הנזירות ונטמא, התברר שהוא לא היה ראוי לנזירות. לכן, לפני שהוא מתחיל את השלב הבא של קיום הנזירות, הוא צריך להפנים את מעמדו השווה לכלל האומה, ולתקן את השממה שכביכול נוצרה בעקבות השינוי שביקש ליצור בינו ובין החברה.

מעמדו החברתי והכלכלי של האדם הינו חשוב, רק בתנאי שהוא משמש ככלי להתקדמות האדם בעבודת ה', על ידי קיום מצוות התורה ללא סייג. לפיכך שאיפתו של אדם זה, הנכשל בחטאים אלו, לחזק את מעמדו החברתי והכלכלי, עד כדי כך שהוא נכשל בזלזול במצוות התורה - מוכיחה כי הוא יצר חלל ושממה רוחנית בכלי הנפלא של החברה או הממון, וכי אין הוא משתמש בו באופן הראוי^{קמג}.

התיקון על חטא זה יהיה בכך, שכל עבודת הדם של הבהמה תבטא את ההסתכלות הנכונה, כך ש"כל המטרה של המעמד החברתי והכלכלי של האדם הוא אך ורק בשביל להיות כלי להתעלות בעבודת ה' ללא טרדות ומחסור". ראיית הדברים באופן הזה תביא את האדם לתשומת לב ונתינת הדעת לכך שלא יגרם על ידי מעמדו שום חטא.

לפיכך התיקון שייעשה על ידי הבאת קרבן אשם^{קמד}, יתחיל במה שישחט את הבהמה בצפון להורות על הוצאת החיים הבהמיים

יש לציין שד' האשמות הראשונים, יש בהם **ניצול המעמד המיוחד שהקב"ה זיכה אותו להיות אדם בעל מעמד ואמצעים**, ולכן קרבנו יבוא מ'איל' שמציין את האדם שהינו בעל מעמד, ומטרת הקרבן הוא להדגיש את זה שהקב"ה נתן לו מעמד מיוחד כזה בשביל שימלא אותו בתוכן אמיתי ע"י קיום רצון ה'.

לעומת זאת ב' קרבנות האשם האחרונים - מצורע ונזיר - חטאו היה במה **שביקש לתת לעצמו מעמד חברתי מיוחד** ומנותק מהמסגרת החברתית המקובלת, וע"כ קרבנו יבא מה'כבש' כלומר הרי הוא כאחד העם המבקש להיות חלק מהכלל תחת רצון הרועה 'אדון הכל'.

קמג. שורש המילה "אשם" הוא יצירת שממה. וכדברי 'חיי אדם' (חלק שני, כלל קמג) על סדר הוידוי "אשמנו ע"ש הכתוב בהושע ה, טו: 'עד אשר יאשמו ובקשו פני', והוא לשון ואשמה הנפש ההיא, פי' הרמב"ן בחומש שהוא לשון שממה".

קמד. רש"ר ויקרא ה, כו.

והאגואיסטים מהבהמה, ולקיחת דמה אל דרום המזבח על מנת לחברה עם שאיפת הרוח והחכמה של האדם.

משם יזרק הדם אל מול יסוד המזבח תחת הקרן המזרחית-צפונית, להורות על כך שהרווחה הכלכלית, שאותה מסמל הצפון, אינה מהווה סתירה לבקשת האדם להתקדם ולהתעלות, אשר נרמזת במזרח, והיא איננה 'מוקצה מחמת מיאוס', אלא מקורה מן הקב"ה ורצונו ית' שניטול את הכסף ונשתמש בו באופן הראוי לו.

לאחר מכן, יזרק הדם ביסוד המזבח תחת הקרן המערבית-צפונית, ובכך יורה על קידוש החומר למען מטרה אחת ויחידה, שהיא: עבודת הבורא נותן הממון והרווחה הכלכלית.

עם סיום עבודת הדם, לוקח הכהן את שארית הדם שבמזרק ושופך אותו אל היסוד הדרומי, ובכך הוא מבטא שמעתה שואף האדם שהביא את הקרבן באופן ברור לקחת את הכלים שהקב"ה נתן בידו ולהשתמש בהם אך ורק עבור חיי הרוח המשועבדים אל דרך התורה.

זריקת הדם בשלמים

בו יבואר: מהי השלימות של השלמים ♦ משמעות כל
שלב בעבודת הדם של השלמים.

קרבת שלמים מוקרב מאדם המרגיש שאיפה לקירבת אלוקים מתוך
תחושת שלימות ללא חיסרון, ומאחר והוא מכיר בכך שמצב נפלא זה
ניתן לו מאת הבורא המעניק לו כוחות וכלים מיוחדים על מנת לעבוד
אותו ית', על כן הוא מביא קרבן ומנצל את מצבו להתקרבות לה'.

זריקת הדם ביסוד המזבח תחת הקרן צפונית מזרחית מביעה את
התחושה שאכן הוא כאיש הבא להתקרב, שאותו מסמל המזרח,
הלוקח את החומר שהקב"ה השפיע עליו בעולם בכדי לשאוף ולעלות
בעבודת ה', כפי שמסמל הצפון.

בפעולת זריקת הדם ביסוד תחת הקרן מערבית דרומית הוא מביע את
היותו משעבד את עצמו לתורה הקדושה ומחבר את חיי הרוח שלו על
פי דרך התורה.

זריקת הדם בבכור ובמעשר ובפסח

בו יבואר: מדוע נתינת הדם מתבצעת על ידי מתנה
אחת כנגד היסוד? ♦ הטעם שבבכור הדם ניתן על
ידי זריקה ואילו בפסח ומעשר הוא ניתן על ידי
שפיכה.

בקרבנות הבכור, המעשר, והפסח נעשית נתינת הדם על גבי המזבח
על ידי מתנה אחת כנגד היסוד.

הטעם לכך הוא, משום שקרבנות אלו לא נועדו לשם קידוש מעשי
האדם, כמו בכל הקרבנות שנמנו עד כה, אלא הם מסמלים את קידוש
הקיום של האדם, כלומר: הם מורים שעצם הקיום של האדם הוא מאת
ה', כשכל המטרה בחיי האדם היא לעבוד אותו יתברך. אין בהם ענין
לפירוט הכוונות כיצד לעבוד אותו, אשר זוהי המטרה בזריקה של
שתיים שהן ארבע, כמבואר לעיל^{קמח}.

אופן נתינת הדם אינו אחיד בכל הקרבנות הללו. בבכור, נותן הכהן את
הדם באמצעות זריקה, המביעה שאיפה להתקדם, ואילו במעשר
ובפסח נתינת הדמים נעשית רק על ידי שפיכה על היסוד, אשר היא
באה לבטא את ידיעתו הברורה של המקריב שהוא מחובר לרעיון

קמח. הרש"ר במדבר יח, יז.

◆ הבשר והאימורים

העולה מן המזבח, מבלי שעליו להביע את שאיפתו להגיע למצב מסוים קמו.

עבודת הדם של העופות ועבודת המנחה יבוארו בהמשך.

קמו. טעם החילוק יבואר לקמן בפירוט כל קרבן וקרבן.

הבשר והאימורים

בו יבואר: מהם הבשר והאימורים ומהו החילוק
הרעיוני שביניהם? ♦ משמעות כל חלק וחלק מחלקי
הבהמה ותפקידו בתהליך הכפרה.

בכל הקרבנות, מלבד בקרבן עולה, מתחלקת עבודת הבשר לשני
חלקים: ה'בשר' עצמו נאכל, וה'אימורים' עולים על גבי המזבח לריח
ניחוח אשה לה'.

בקרבנות 'קדשי קדשים' הבשר הנאכל הינו חלק בלתי נפרד מתהליך
הכפרה, ולכן הוא נאכל רק בתוך העזרה ביום הקרבת הקרבן בלבד,
ורק על ידי הכהנים.

לעומת זאת, ב'קדשים קלים' אכילת הבשר איננה חלק מתהליך
הכפרה, אלא עניינה הוא קידוש החומר באמצעות 'אכילת קודש' זו,
ולכן נאכלים קרבנות אלו בתוך תחומי החיים הקדושים של האדם
בכל מחנה שכינה בירושלים, וזמן אכילתם הוא עד לשקיעה של יום
לאחר יום ההקרבה (חוץ מקרבן תודה ואיל נזיר וקרבן פסח שנאכלים ביום ובלילה עד
חצות).

כל חלק בבהמה נועד לתקן ענין אחר בעבודת הקרבן, כפי שיובן על
פי ביאור עניינו: הבשר - בשר השרירים והעצבים^{קמז}, הבשר הוא זה
שמוציא לפועל את רצון הנפש, שהרי בכל פעולה שהאדם עושה, נותן

קמז. רש"ר ויקרא א, ט.

המח הוראות למערכת העצבים, וזו מפעילה את השרירים הנמצאים בבשר.

בבשר יש שני חלקים מיוחדים:

חזה - החזה נמצא במקום הלב, והוא מייצג את הרגשות, המחשבות והרצונות, זהו המקור הרוחני של כל העשייה של האדם.

שוק - היא החלק ברגל שמחבר בין הירך לכרעי הבהמה, והוא מציין את כוח העמידה וההליכה, ומסמל את גבורת האיש ושאיפותיו להתקדמות.

האימורים הם החלקים שאמורים לעלות על גבי אש המזבח, ואלו הם קמח:

חלב קמט - התוצרת האחרונה של פעילות מערכת העיכול, המורכב ממותר מיצי המזון שלא נהפכו לדם^ק, תפקידו להגן על מערכת העיכול, ויחד עם זאת, הוא משמש אוצר לבהמה לעת מחסור. בשונה מה'שומן' החלב איננו חלק מן הבשר ואינו מעורב בתוכו, אלא הוא מונח לעצמו ומכוסה קרום דק המתקלף בקלות.

על המזבח יש להעלות את החלבים הבאים:

החלב המכסה את הקרב - פרוש כסודר על הקרביים שבכל חלל הבטן.

קמח. ויקרא ג ד"ה אלה הם.

קמט. שם פסוק ג ד"ה החלב.

קנ. הרש"ר ויקרא ג, יז ד"ה וזה הרעיון, מבאר שחלב מלשון 'חלף', כלומר שמחליף את הדם, **חלב** הוא דם שנתחלף למטרות אנוכיות - לקיום עצמו בעתיד במקרה של מחסור, ואילו **חלב** הוא דם שנתחלף למטרות של חסד - לקיים את דור ההמשך.

החלב אשר על הקרב - החלב שעל בית הכוסות, המסס, הקיבה, ועל הדקין.

החלב שעל שתי הכליות ואשר על הכסלים - החלב שעל שריר המותניים.

אליה - בכבשים בלבד, בזנב שבקצה הגוף של הכבש.

בנוסף לכך יש להעלות למזבח:

כליות, שתפקידן הרעיוני הוא 'מקור התשוקה החושנית' שבאדם קנא.

יותרת שעל הכבד - היא הסרעפת, המפרידה בין כלי הנשימה והלב לבין מערכת העיכול, מסייעת לתנועת הנשימה, וחלקה האחורי, הפונה לכבד, חשוב לתהליך העיכול.

חלק מן הכבד, אשר תפקידו הרעיוני הינו היותו מקור הכעס לפי דברי חז"ל^{קנב}, כלומר: הכבד מתקומם כנגד כל דבר שזר לו, כשבכך, הוא פועל באופן הפוך ומשלים לכליות, שכן הכליות משתוקקות לכל דבר שהאדם רוצה ומעוניין בו, ואילו הכבד, שהינו מקור הכעס, מפעיל התנגדות לכל מה שזר לו.

אם כן, מבחינה רעיונית כוללים האימורים את החלבים, המסמלים את התוצרת האיכותית של מערכת העיכול, את הכליות המסמלות את

קנא. ביאר שם הרש"ר ש'כליות' מלשון 'כָּלָה' המציין כיסופים ותשוקה עזה.
קנב. במסכת ברכות סא ע"א: "תנו רבנן כליות יועצות, לב מבין, לשון מחתך, פה גומר, ושט מכניס ומוציא כל מיני מאכל, קנה מוציא קול, ריאה שואבת כל מיני משקין, כבד מועס, מרה זורקת בו טפה ומניחתו, טחול שוחק, קרקבן טוחן, וכו'".

מקור התשוקה החושנית, את הכבד שמסמל את הכעס, ואת היותה ששייכת גם לחלק העיכול וגם לחלק הכבד.

נמצא, שאת כל המערכת החושנית התאוותנית של הבהמה, אנו מקריבים על המזבח, כפי שנבאר בהמשך דברינו.

הקטרת האימורים ב'אש' המזבח

בו יבואר: ענינה של 'אש המזבח' ♦ דמיון אש המזבח
לאש שהופיעה בהר סיני ♦ מהות ה'אש' כחלק
מיסודות העולם ♦ ביאור המושג "אש-דת" ♦ ענין
הקטרת האימורים על גבי אש המזבח ♦ משמעות
הריח העולה מן ההקטרה ♦ מדוע אי אפשר לעבודת
הבשר ללא עבודת הדם, ואי אפשר לעבודת הדם
ללא הבשר?

כדי להבין את עניין הקטרת האימורים על אש המזבח, עלינו להקדים ולבאר את עניינה של האש היוקדת על גבי המזבח.

הרש"ר על הפסוק "בלבת אש"^{קנג} כתב וז"ל:

"כשם שנאמר במתן תורה 'והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש' וכו', 'ומראה כבוד ה' כאש אכלת בראש ההר', כן השכינה בכל מקום שהיא שורה עלי אדמות תופיע בדמות אש. התורה עצמה אינה אלא 'אש דת' אש גולפה להיות לחוק, כוחה – גבורת אש, ייעודה – כדרכה של אש לבוא בקרבנו לצרפנו ולהחדיר בנו חוס וחיות, ואש זה אנו מכלכלים ומקיימים אותה בהקריבנו לה את אשר לנו כלחם אשה לה".

קנג. שמות ג, ב: "וירא מלאך ה' אליו בלבת האש מתוך הסנה".

ועל הפסוק "מימינו אשדת למוי^{קנז} כתב הרש"ר וז"ל:

"אש הוא הכח היוצר תנועה, שינויים וחיים בכל היצורים הפיסיים, היא האש השחורה, האש הכהה הסמויה מן העין שבאמצעותה מתבצע החוק הנצחי של העולם שניתן ביד ה' והשולט בכל יצוריו, חוק זה מתקיים בכל היצורים שלא מדעתם ושלא לרצונם, הוא נקבע על ידי הדעת העליונה והרצון העליון, כי ה' קבעו ורצה בו והוא מבצע אותו ע"י רצונו הכל יכול, חוק זה שולט גם באדם שהוא היציר שנועד לחירות מוסרית, אך אין הוא מתקיים בו שלא מדעתו ושלא לרצונו אלא הוא ניגש אליו על מנת שיקבל אותו בחירות רוחו ורצונו, חוק זה הוא התורה, התורה איננה אלא חוק ה' שנאמר אל האדם ושמתיים מאליו בשאר כל היצורים, כאשר האדם מקיים את התורה הוא עושה מדעת ובחירות את מה ששאר כל היצורים עושים בלא דעת ובלא חירות, התורה היא האש שהפכה לדת" עכ"ל.

ומחמת עומקם של הדברים נרחיב מעט לבארם בע"ה:

'אש' הינה כוח הגבורה שקיים בעולם המניע את העולם, כך שכל כוח תנועה וגבול הקיים בעולם הוא מיסוד האש. למעשה, מהווה האש 'כוח עליון' השולט על החומר, כשביכולתה לפרק אותו, או לשנות את צורתו.

והנה, כל 'חוק' מבטא גבול ומידה, כי ה'חוק' מגביל את הדבר להיות קיים אך ורק לפי תנאי החוק. העולם כולו מתקיים על ידי חוקים,

קנז. דברים לג ב, ומבואר במדרש רבה פרשה ו פסקה יב "שהיתה כתובה מאז לפניו באש שחורה ע"ג אש לבנה".

ולהבדיל, אף עם ישראל קיבל חוקים שאותם הוא מקיים בבחירתו, הלא הם חוקי התורה הקדושה, שניתנה לנו בסיני.

כינויה, של התורה הקדושה: "אשדת", מוכיח על קשר רעיוני הדוק הקיים בין התורה ובין האש, קשר, אשר בא לידי ביטוי גם כאשר הקב"ה התגלה באש, כדי להביא לעם ישראל את התורה.

מאחר שהתורה היא החוק השולט על העולם, ראויה היא להופיע על ידי האש, המסמלת את הכח הרוחני השולט על העולם. וכשם שתפקידה של האש הוא לצרף ולנקות את כל מה שאינו מתאים, כך התורה מנקה אותנו מכל נגיעה וטעות, ובונה אותנו באופן הראוי.

בין המזבח ובין הר סיני קיימת זיקה, כפי שפורט במאמר "המזבח"^{קנה}, מאחר ושניהם נועדו לקשר ולחבר בין השמים לארץ. זיקה זו מקבלת משנה תוקף בדברים אלו, כאשר האש הניסית שיוקדת על גבי המזבח מסמלת את ה'אשדת', כלומר: את החוק האלוקי אשר הוא מעל גדר הטבע ושולט על מערכות הבריאה והטבע, כשם שעל הר סיני ירדה אש ניסית מן השמים, עם נתינת התורה הקדושה מאת ה'.

מלבד האש מן השמים, יוקדת על גבי המזבח גם האש שהכהנים מצווים לתיתה מדי יום ביומו, אשר היא נמשלת לתורה שבעל פה, הבאה בעמל מאת לומדי התורה בני האדם יושבי הארץ, ומקבלים על עצמם בלימודה עול מלכות שמים^{קני}.

קנה. ראה במאמר "נתינת הדם על המזבח".

קנו. הרש"ר ויקרא א, ז ד"ה כבר. ושם הוסיף לבאר את הענין של ב' גזרי עצים שהביאו הכהנים, וז"ל "השמירה המתמדת על אש זו נעשית ע"י שני גזרי עצים בבוקר ושני גזרי עצים בלילה, ללמדנו שאין די להכיר פעם אחת בעיקרון שהתורה שולטת בכוח אש, אלא יש צורך לקיים הכרה זו בכל עת ולחדש אותה ברוח ישראל, וזו משמעות שני גזרי העצים המועלים בידי כהן אחד בבוקר, ובידי שני כהנים בערב,

לתוך האש הזאת מוכנס בשר הקרבנות, ובכך, כביכול, ניתנת הוראת ביטול לכל החומר החיצוני, וזאת באמצעות אש התורה, שהיא החוק התורני המהווה את המציאות הפנימית הרוחנית של העולם.

החלק הרוחני הפנימי שקיים בבשר הוא הריח של הבשר. באמצעות הקטרת הבשר באש הגדולה השורפת את חלקי הבשר הגשמיים, אנו מוכיחים כי תכלית עבודתנו בעולם הזה היא להעלות את החומר אל הרוח, ובכך זוכה ריח זה לעלות ולהיות לריח ניחוח לה'.

נמצא, שלאחר שהבענו את שאיפתנו בכל לב ונפש לדבוק בדרך התורה שנמסרה לנו בסיני, וזאת על ידי מצוות זריקת הדם על גבי יסוד המזבח, אנו ממשיכים ומתקדמים למימוש מעשי יותר של השאיפה הזאת, על ידי 'הקטרת הבשר' שמסמל את הכוח הפעיל של הבהמה עצמה המועלה על גבי אש המזבח, ועל ידי זה מאפשרים לחוקי ה'אשדת' לשלוט בחומר, לצרפו ולהעמידו באופן הרוחני שבו^{קנז}.

נקודה נוספת קיימת באש הבערת על גבי המזבח, אשר יש בה הקבלה נוספת לאש התורה ולחוקיה הרוחניים בעולם:

השמירה על ההכרה בתורה מוטלת על הכלל (כהן אחד – תמיד דבר שנעשה בשם הציבור ע"י אחד הרי הוא מסמל את הציבור הבא כיחידה אחת) ועל היחידים המרובים (שני כהנים – כי מה שבא ע"י הציבור ב'שנים' מורה על כל אחד ואחד מתוך הציבור). וכו'.

קנז. הרש"ר ויקרא א, ט ד"ה והקטיר.

בנתינת הבשר בתוך האש ישנם שני תהליכים המתרחשים בד בבד: הבשר נשרף על ידי האש, ובמקביל האש ניזונה מן הבשר^{קנח}.

גם באש התורה אנו רואים עניין זה: ה'אש-דת' שולטת על כוחותיו של האדם, וזהו שלטון הרוח על החומר, ובזה גופא יש כוח ל'אש-דת' להמשיך לדלוק ולבעור, וכביכול אין מקום למלכות ה' בעולם אלמלא נקבל על עצמנו עול מלכות ה', כענין "אין מלך בלא עם"^{קנט}.

נמצא, אפוא, שמערכת כפולה קיימת בענין זה: הקב"ה נתן לנו את התורה הקדושה, ובמה שאנחנו מקיימים אותה, אנחנו נותנים לה חיות ומקום בעולם.

עבודות הקרבן שנעשות בדם ובבשר משלימות זו את זו עבור השגת מעלת הקרבן, ואי אפשר לזו בלא זו; שכן, **עבודת הדם ללא עבודת הבשר** מגלה על שאיפות נפשיות חלולות ללא מעשים, כביכול יכול האדם להסתפק, חלילה, ברצון פנימי ללא הקרבה מעשית.

ואילו, **עבודת הבשר ללא עבודת הדם** מראה שיש מקום לעבודה ללא התקרבות הלב, בבחינת 'מצוות אנשים מלומדה'.

קנח. הרש"ר ויקרא ג יא ד"ה מסירת, ושם מבואר שהתהליך שהאש מצרפת את האימורים או הבשר הוא הנקרא "אשה", ותהליך זה שהאימורים או הבשר מזינים את אש המזבח נקרא "לחם".

קנט. זה לשון פרקי דרבי אליעזר פרק ג: "מיד נתייעץ הב"ה בתורה ששמה תושיה לבראות עולם, השיבה ואמרה לו: רבון כל העולם, אם אין צבא למלך ואם אין מחנה למלך על מה הוא מולך? אם אין עם לקלס למלך אי זה הוא כבודו של מלך?" וז"ל הלשם שבו ואחלמה בספר הקדו"ש - שער הפונה קדים פרק ג: "וכן נקרא בשם מלכות שהוראתו הוא למלך על זולתו כי אין מלך בלא עם. והוא מלך עליהם, שמתנהגים על ידו ע"י המלכות ועצתו, והם מקבלים עול מלכותו תמיד. **כי רק בזה מסכבים את גילוי להם אשר לעתיד**".

אם כן, ודאי שהדרך הנכונה והמושלמת משלבת את 'כוונת הלב' עם 'הקרבה מעשית', וכך כרוכות זו בזו הן עבודת הדם והן עבודת הבשרקס.

קיים הבדל בעבודות הבשר בין הקרבנות השונים, והחילוק ביניהם יתבאר בפרקים הבאים.

קס. הקשר בין ב' העבודות הללו נלמד מהפסוק "וזבחת עולותיך הבשר והדם", ויש שיטות ראשונים, הסוברים שאותו הכהן שזורק את הדם הוא גם יקריב על גבי אש המזבח את הבשר, משום שאלו ב' חלקים המשלימים זה את זה. וזה הטעם שאם אין כזית בשר כשר להקרבה בשעת זריקת הדם אין זורקים את הדם, כדברי הגמ' בזבחים קד ע"א: "אם אין דם אין בשר, ואם אין בשר אין דם", אלא שאם זרקו את הדם ואח"כ נטמא הבשר אין זה מעכב את הכפרה של הקרבן, משום שעיקר הכפרה תלויה בעבודת הדם, שבזה מכוונים נכון את שאיפות הנפש. אולם החלק המעשי ניתן להשלים בעצם החיים, כאשר מקיימים בפועל את המצוות.

עבודת הבשר בקרבן חטאת

בו יבואר: תהליך התיקון של מביא החטאת מתחלק
לג' חלקים: עבודת הדם, האימורים והבשר ◆ כיצד
משלימים החלקים זה את זה?

קרבן חטאת מוקרב על ידי אדם שמחמת קלות ראשו שגג באחת מן
העבירות החמורות שיש עליהן כרת^{קסא}. קלות ראש זו באה אליו
מחמת חסרון בהתייחסותו אל האמת האלוקית המלמדת את האדם
כיצד עליו לנהוג בעולם החומרי, מהו העיקר ומה הטפל, מהו ה'כלי'
ומהי ה'מטרה'.

שלוש העבודות הנעשות בקרבן החטאת הן: האחת בדם, השניה
באימורים והשלישית בבשר נועדו לתקן פגם זה, כשעניינם אחד -
להראות מהו עיקר ומהו טפל, ולהזכיר לאדם מהי המטרה ומהם
הכלים שניתנו לו לצורך השלמתה.

בעבודת הדם נותן הכהן את דם הקרבן על קרנות המזבח, על מנת
להזכיר לאותו חוטא את יסודות היהדות הנישאים אל על בקרנות
המזבח, אשר עיקרם הוא שעם ישראל (מזרח) מקבל רווחה חומרית
(צפון) בשביל לקבל את התורה (מערב) ולחיות חיי רוח על פיה (דרום).

בפעולה זו מחבר הכהן את שאיפת נפשו של מביא הקרבן אל
היסודות הללו, ומטמיע בתוכו את הידיעה כי החומר שבעולם משמש
אך ורק ככלי עבור המטרה האמיתית - קיום התורה והמצוות.

^{קסא}. ראה עוד במאמר 'הזאת הדם של החטאת'

את הדם הנשאר שופך הכהן אל מול יסוד הדרומי של המזבח המסמל את חיי הרוח המושלמים על פי התורה, וזאת על מנת להורות, שמעתה האדם שהביא את קרבן החטאת מחובר באופן ברור אל חיי הרוח הנכונים המשועבדים אל דרך התורה.

המשך תיקון הכפרה של אותו חוטא נעשה על ידי עבודת האימורים, המסמלים את מקור התחושה החושנית של האדם, אשר אף היא נטייה פנימית בנפש, אם כי היא נטייה נמוכה יותר יחסית לדם, המורה על שאיפותיה הגבוהות של הנפש.

תחילה מולחים במלח את האימורים^{קסב}, לאחר מכן לוקח הכהן את האימורים של הבהמה ומעלה אותם אל אש-דת שעל גבי המזבח, ובכך מביא לקיומם של שני מהלכים: הראשון הוא הימצאותם של האימורים בתוך האש המצרפת אותם, והשני הוא הזנת האש מן האימורים הללו^{קסג}.

משמעות מהלכים אלו מבחינה רעיונית מקדמת את הליך הכפרה של אותו אדם:

המהלך הראשון מסמל שהמקריב מקדיש את ה'תשוקה החושנית' המיוצגת באימורים, ומזככה ומצרפה באש התורה, כדי שתפעל רק לפי כללי התורה, מבלי שתהיה לה זכות קיום באופן אחר.

במקביל לכך, בשריפת האימורים נוצר תהליך נוסף, אשר מוסיף כבוד שמים בעולם בכלל, ובפרט באדם המקריב. שכן, התענוגות מפריעות לשכינה הקדושה לשרות על האדם, ורק בלב פנוי מן התאוות יכולים

קסב. משמעות פעולת ה'מליחה' תבואר בהרחבה במאמרי קרבנות המנחה.

קסג. ראה עוד בפרק "הבשר והאימורים"

דברי התורה להיכנס^{קסד}. נמצא, אפוא, שעל ידי כך שאש התורה שורפת את התשוקות החושניות, הופך האדם ונהיה כלי לקבלת התורה הקדושה.

במעשה זה נוסף שלב בכפרת האדם החוטא, שכן שורש החטא מגיע מן החומר העכור המנסה להחטיא את האדם ולהורידו מן הקדושה, וכדי להתחבר בחזרה אל מקור הקדושה, עליו להבין שיש להקריב את התשוקה החושנית ולהקדישה לשם ה', ובכך להצהיר כי החומריות שבעולם הזה איננה מטרה בפני עצמה כלל, אלא היא נועדה רק על מנת לאפשר את קיומו החומרי של הגוף שהוא כלי לקיום התורה.

התיקון שבאכילת הבשר על ידי הכהנים

בו יבואר: אכילת הבשר על ידי הכהנים מהווה כפרה
עבור הבעלים ◆ הטעם לאכילת הבשר על ידי שבט
הכהנים.

השלב הבא בכפרה הוא 'אכילת הבשר על ידי הכהנים', כדברי חז"ל על הפסוק^{קסה} "ואכלו אתם אשר כפר בהם", מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים^{קסו}.

קסד. כדברי הרמח"ל ב'מסילת ישרים' פרק יג בביאור מדת הפרישות: "כי הפרישות ודאי צריך ומוכרח והזהירו עליו חכמינו ז"ל, הוא מה שנאמר בתורת כהנים פרשה א: קדושים תהיו, פרושים תהיו. עוד אמרו בתענית יא ע"א: כל היושב בתענית נקרא קדוש קל וחומר מנזיר. עוד אמרו בפסיקתא רבתי פרשה טז : צדיק אוכל לשובע נפשו, זה חזקיהו מלך יהודה, וכו' עוד אמרו בתנא דבי אליהו פרק כו: עד שאדם מתפלל על דברי תורה שיכנסו בתוך מעיו, יתפלל על אכילה ושתייה שלא יכנסו בתוך מעיו. הן כל אלה מאמרים מורים בפירוש צורך הפרישות והחובה בו. הרי לך הכלל האמיתי, שכל מה שאינו מוכרח לאדם בעיני העולם הזה ראוי לו שיפרוש מהם, וכל מה שהוא מוכרח לו מאיזה טעם שיהיה כיון שהוא מוכרח לו, אם הוא פורש ממנו הרי זה חוטא".

כיצד פועלת האכילה של הכהנים על הבעלים שחטאו?

בשר הקרבן מסמל את הכוח הפועל, כי כל יכולתה של הבהמה ללכת ולפעול נזקפת לזכות הבשר והשרירים שבה^{קסז}, ובכך מיוצג אף הכח הפועל באדם המקריב.

והנה, האדם החוטא השתמש בכלים שחנן אותו הקב"ה לצורך עצמו, ולא לשם התכלית שייעד עבורו הקב"ה בעולם, לפיכך התיקון שעליו לעשות הוא לקדש את הכלים שהעניק לו הקב"ה ולהשתמש בהם אך ורק לצורך עבודת ה'.

משום כך, לוקח החוטא את בשר הקרבן, אשר הוא הכח הפועל אצל הבהמה, ומעניק אותו לכהנים, אשר הם משרתי ה' בבית המקדש^{קסח}. הכהנים האוכלים אותו ניזונים ממנו, ועל ידי אכילתם אוזרים כח כדי להמשיך בעבודתם - עבודת ה'.

ומאחר ומעלת הכהנים היא היותם מסורים לעבודתם ללא נגיעות ושיקולים אישיים^{קסט}, דומה אכילתם לאכילת מזבח, שכן אכילה זו מפרקת את החומר, כפי שאש המזבח מפרקת את הבשר העולה על

קסח. שמות כט לג.

קסו. יבמות צ' ע"א, פסחים נט ע"ב.

קסז. ראה עוד במאמר 'הבשר והאימורים'.

קסח. רש"י שמות כט יד. ושם מבואר שהכהן המביא חטאת הרי הוא אוכל את הבשר בתורת כהן, ולא כבעלים, ובשעה שהכהן אוכל הוא צריך להיות בעזרה, ולבוש בבגדי כהונה, כלומר שאכילתו תהיה אכילה של משרת ה', בלא עוד צדדים שיש בו, כי עיקר האכילה היא להראות באופן מוחשי ביותר שכל הכוח של האדם שהוא סופג מן הבריאה נועדה רק לדבר אחד - עבודת ה' יתב'.

קסט. כפי שנתבאר לעיל במאמר 'עבודת הקרבן ע"י שבט הכהנים'

◆ עבודת הבשר בקרבן חטאת

המזבח, נמסכת בדמם ומהווה כלי עזר חשוב לעבודתם, אשר כל כולה מיועדת לעשות נחת רוח לבורא העולם.

נמצא, אם כך, שנתנית הבשר למאכל הכהנים, היא הצעד המעשי הראשון של האדם החוטא, שבה הוא מוכיח התייחסות נכונה אל כלי ה'כוח הפועל' שהקב"ה נתן בו, כשהוא מצהיר בכך כי מעתה ואילך יקדיש תמיד את הכוח הפיסי והחומרי, שהקב"ה נתן לו לשם ה', וישתמש בו אך ורק לעבודתו יתברך.

משום כך בשר זה הוא 'קודש קדשים', מושג אשר משמעותו היא: 'קודש הפועל קדושה על אחרים'^{קע}, ולכן מן הראוי כי רק מי שפועל בקודש, דהיינו הכהנים משרתי ה' הנמצאים בתוך העזרה, הם יהיו אלו שיאכלו אותו, מאחר ומכוחו הם יוכלו להמשיך בעבודת הקודש שלהם.

ואילו לזר או לכהן בעל מום, אשר איננו עובד בבית המקדש, ישנו איסור חמור באכילתו.

באכילת הקרבן הושלמה מערכת הכפרה והתיקון לחטא בשוגג שנעשה, שכן באמצעותו למד החוטא שכל מטרת החומר נועדה אך ורק לצורך עבודת ה'.

בתחילה על ידי תיקון החלק הפנימי והמרומם שבאדם, דהיינו הרצונות והשאיפות שבנפשו, וזאת באמצעות לקיחת הדם אל קרנות המזבח, וההצבעה שם בעזרת 'דם הנפש' על החומר (שבצפון) שמיועד עבור הרוח (שבדרום).

לאחר מכן על ידי לקיחת האימורים המייצגים את מקור התשוקה החושנית והקרבנות על גבי אש המזבח, כשבמעשה זה מסמלים שאש

קע. ראה עוד במאמר 'קבלת הדם בכלי שרת'.

התורה מצרפת ומלבנת את התשוקות הללו, כך שיועילו אך ורק לעבודת ה'.

ולבסוף נלקח הבשר, המסמל את חיי המעשה כאן בעולם הזה, כלומר: הכוח היוצא אל הפועל, ומשמש לצורך גבוה בלבד, כשעל ידי אכילתו הוא נותן לכהנים, אשר הם משרתי ה', כח להמשך עבודת הקודש שלהם.

עבודת הבשר בקרבן עולה

בו יבואר: מדוע בעולה עולה כל הבשר כליל לה' ולא
נאכל ממנו כלום? ◆ במה שונה העולה מהחטאת
שבה נאכל הבשר על ידי הכהנים?

מקריב ה'עולה' מביע בקרבנו את שאיפתו להתעלות ולהתקדם מעבר
לדרגה הרוחנית שבה הוא מצוי, ואת רצונו להקדיש את כל כוחותיו
עבור קיום רצון ה' ברמה גבוהה יותר מזו שהיה בה עד כה.

רצון זה בא לידי ביטוי בעבודות הדם שנעשות בקרבן העולה, על ידי
זריקת הדם אל יסוד המזבח, כאשר פעולת הזריקה מוכיחה על
השאיפה העזה של נפשו להתקדם, וכן באמצעות זריקת הדם מן
החלק התחתון של המזבח המביעה את הרצון להגיע אל הדרגות
הרוחניות העצומות שאותן מסמלות קרנות המזבח.

השלמת הפעולות הללו מביאה את המקריב לתיקון פנימיות אישיותו
מבחינת הרצונות והשאיפות שאותם מסמל דם הנפש של הבהמה.

השלב הבא בתיקון נפש המקריב יפעל בכל המערכת הגופנית של
הבהמה, הכוללת את הבשר, שהוא הכח הפועל של הבהמה, וכן את
האימורים, שבהם נמצאת כל מערכת התאווה החושנית של הבהמה,
ולפיכך הם מהווים את כל הכוחות הפנימיים המניעים אותה - על ידי
העלאתם על גבי אש המזבח^{קעא}.

קעא. רש"ר ויקרא א ט' ד"ה אולם, שהאריך לבאר - שבפסוק כאן נאמר "והקטיר
הכהן הכל המזבחה", משמע שאת כל הבהמה עם כל חלקיה מעלים למזבח, לעומת

לשם כך מנתחים הכהנים את הבהמה כולה לח"י נתחים^{קעב}, מולחים את כל חתיכות הבשר^{קעד}, מעלים אותם בכבש המזבח, והכהן זורק אותם^{קעד} מסוף הכבש אל עבר אש המערכה שעל גבי המזבח. פעולה זו מבטאת את לקיחת כל כוחותיה של הבהמה שגורמים להוצאת כל רצונותיה מן הכוח אל הפועל, והקטרתם בתוך ה'אש-דת' שעל המזבח, וזאת על מנת לצרפם, להעלותם ולתת להם מהות מחודשת רוחנית, באמצעות הפיכתם לריח ניחוח לה'קעה.

בפעולה זו מקבל על עצמו המקריב להשתמש בכל כוחותיו למען התורה וקיום מצוות ה', ולהעמיד את עצמו בעולם של רוחניות, כשכל קיומו הפיסי בעולם היווה אך ורק כלי לקיומו הרוחני, על מנת לעשות נחת רוח לפני בוראו.

זאת בדברים יב כז כתוב "ועשית עולתך הבשר והדם" משמע שרק הבשר עולה ע"ג המזבח, ומכאן מסיקה הגמ' בזבחים פה ע"ב ש"העצמות הגידין והקרנים והטלפים כשהם מחוברים יעלו, ואם פרשו לא יעלו", משמע מכאן שהעיקר הוא הבשר ממש, ושאר החלקים עולין כטפילין לבשר.

קעב. הרש"ר בספרו "ישורון" שנתון י"ב באר את הקשר הרעיוני בין ח"י הנתחים הללו לבין ח"י הברכות שבתפילת שמונה עשרה, ומאחר והוא נכתב בגרמנית ולא מצאתי תרגום לו, הוא נסתר מאיתנו בשלב זה.

קעג. משמעות המליחה תבואר בהרחבה במאמרי הקרבנות המנחה,

קעד. הטעם שהכהן זורק את הבשר על גבי אש המערכה מבואר בגמ' זבחים קד ע"א מהפסוק "ועשית עולתך הבשר והדם", להקיש את ענין זריקת הדם לזריקת הבשר, ולצורך זה היה אויר בין הכבש למזבח, והענין בזה הוא אחד – להורות על שאיפה ותשוקה להתקדם הלאה.

ועיין עוד ברש"ר ויקרא א, ט ד"ה והקטיר.

קעה. ובזה מבואר הדין שהזבח צריך שישחט 'לשם ריח', כדברי המשנה בזבחים פרק ד משנה ו, וכמבואר בגמ' זבחים מו, ע"ב כי ע"י שזה מוציא ריח הרי החומר נהפך להיות רוח.

◆ עבודת הבשר בקרבן עולה

תיקונו של קרבן זה אינו מתקיים על ידי אכילת הכהנים משרתי ה', כמו בקרבן חטאת, משום שתיקונו של מקריב החטאת שונה מתיקונו של מקריב העולה.

בעוד שבחטאת היה המקריב במצב של חטא, כלומר: בדרגה פחותה מן המצב האידיאלי שבו הוא אמור להיות, ואשר על כן יכולים הכהנים, משרתי ה', אשר פועלים בעולם באופן הנכון והראוי, לאכול את בשר הקרבן, ולתקן על ידי אכילתם את פגם החוטא, שהשתמש בכלים שניתנו לו מאת הבורא יתברך באופן שלילי.

בליבו של מקריב העולה, לעומת זאת, בוערת תשוקה עזה לנסוק לגבהים חדשים בעבודת ה', בשל כך הוא איננו מסתפק באכילת הכהנים, שכן שואף הוא לעלות ולהתעלות לדרגה גבוהה מהם, לפיכך רק אש-דת המייצגת את השלמות המוסרית של חוקי התורה, היא זו שתצרך ותזכך את בשר קרבנו, ובכך תבוא לידי ביטוי שאיפתו לשלמות האמיתית.

עבודת הבשר בקרבן אשם

בו יבואר: מדוע עבודת הדם של אשם דומה לשל
עולה, ואילו עבודת הבשר שלו דומה לעבודת הבשר
של חטאת?

בקרבן אשם מתחלקים עבודת הבשר והדם, ומדמים לשני קרבנות
שונים. בעוד עבודת הבשר של האשם דומה לעבודת הבשר בקרבן
חטאת, עבודת דמו של האשם דומה להלכותיה של העולה.

מהו טעמו של חילוק זה?

חטאו של המתחייב באשם נובע מכך, שרצונו להתקדם ולהרחיב את
מעמדו האישי ואת התחום הממוני שלו, מביאו לכך שהוא מרוכז
בטובת עצמו, אדיש לכשרות רכושו ופעילותו, לפעול בהם כפי
דרישת התורה.

מעשים אלו מעידים על כך שנושא מעמדו האישי מהווה, לדידו,
מטרה בפני עצמה, ואינו רק אמצעי לעבודת ה'. לפיכך, כאשר נוצרה
התנגשות בין צו התורה לבין כבודו, ממונו ומעמדו - הוא העדיף את
ממונו ומעמדו על פני קיום צו התורה.

אך מאחר שאין מדובר כאן באדם שחטא בחטא, אשר מנתק אותו
מבסיס המוסריות היהודית, כפי שקורה לאדם החוטא בחטא שעונשו
כרת, הוא איננו זקוק לנתינת הדם באצבע על קרנות המזבח למעלה,
ודי לו במה שיזרוק את הדם ביסוד המזבח כמו מקריב העולה. בזה
הוא מביע את רצונו לשאוף מעתה לחיות חיים על פי התורה

◆ עבודת הבשר בקרבן אשם

ולהקדיש את הכלים^{קע} שהקב"ה נתן לו לעבודת ה'.

הביטוי המעשי לכך בעבודת הדם הוא על ידי זריקת הדם תחת הקרן הצפונית-מזרחית המורה על כך שההרווחה החומרית הינה כלי שניתן לנו בידי שמים לצורך קיומנו, וזריקת הדם תחת הקרן הדרומית-מערבית על מנת לרמוז על התכלית, הלא היא: חיי רוח לפי התורה הקדושה.

אך מאחר והמתחייב באשם חטא בכך שהוא השתמש בכלים שהעניק לו הבורא באופן מוטעה, גמר תיקונו יהיה כמו בקרבן חטאת, דהיינו: הקרבת האימורים המסמלים את מערכת התאוות על גבי אש-דת המזבח, וכן אכילת ה'בשר' - הכלי הפועל שנתן לו הקב"ה - על ידי הכהנים משרתי ה'.

באמצעות הפעולות הללו הוא מתקן ומכפר את הקלקול שהיה לו, בהצהירו כי מכאן ואילך כל הכלים שנתן לו הקב"ה ישמשו אותו אך ורק עבור עבודת ה' והשלמת ייעודו בעולם.

קעו. הכוללים את המעמד החברתי וכלי הממון, וכן את האנרגיה והכוחות הפיזיים שהקב"ה נותן לו כדי לחיות.

עבודת הבשר בקרבן שלמים

בו יבואר: ענינו של קרבן השלמים ♦ כיצד משלימה
חלוקת כל חלקי הבהמה את רעיון השלמות של
קרבן שלמים?

קרבן שלמים הוא מלשון: "שלם", דהיינו: המקריב מרגיש שהוא נמצא
במצב של שלימות, ועל כך הוא מודה לה'.

בשורות הבאות ננסה לעמוד על משמעות הדברים:

חוסר שלמות הינו מצב שבו הקב"ה מעניק לאדם כוחות וכלים בעולם
הזה, אולם הוא אינו מנצל את הכלים שניתנו לו באופן הנכון והראוי.

כל הקרבנות שפורטו עד כה: החטאת, העולה והאשם, עסקו במצב
של חוסר שלמות, והביעו בפעולותיהם קבלה לעתיד לגבי
ההתייחסות הראויה לחיים, כשהמקריב מתחייב להקדיש את כל
כוחותיו ואת הכלים שניתנו לו לצורך עבודת ה'.

לעומת זאת, קרבן שלמים הינו קרבן שמקריבו יודע היטב את
ההשקפה הנכונה, ומבין יפה שכל מה שניתן לו על ידי הקב"ה, נועד
אך ורק למטרת עבודת ה'. לפיכך הוא חש עצמו 'עשיר', בבחינת
'איזהו עשיר? - השמח בחלקו', שכן אם הקב"ה דואג לספק לו את כל
הכלים הדרושים לו לעבודת ה', מאומה איננו חסר לו! כל מה שצריך -
ישנו, ומה שאין - לא צריך קעו'.

קעז. תחושת חיסרון נוצרת כאשר אדם רוצה לנהל לעצמו את החיים שלו, ובשל
הציפיות שבנה לעצמו שאינן מתממשות הוא מתמלא באכזבה.

◆ עבודת הבשר בקרבן שלמים

מתוך תחושה זו הוא מרגיש רצון עז להמשיך עוד ועוד בעשיית רצון ה' ולעובדו בלב שלם, לפיכך הוא מביא את קרבנו מתוך הודיה להקב"ה על כל הטוב שניתן לו, ומבטיח להמשיך ולהקדיש את חייו לעבודת ה' ללא ליאות.

הלכות הקרבת קרבן שלמים מבטאות עניין זה:

שחיטת הבהמה נעשית בכל מקום בעזרה, ולא דווקא בצפון, כשאר קרבנות, משום שאין כאן צורך לחדד את ענין 'שחיטת האגו' במקום החומריות, משום שאצל האדם המביא את השלמים, נושא זה הינו ברור ומחוויר, וכל מחשבה על לקיחת החומריות למטרה אחרת מקיום רצון ה', איננה קיימת אצלוק^ע.

מאחר והשקפה זו אודות מקומה של החומריות בעבודת הבורא היא הרעיון שמביע בית המקדש וזהו אף הרעיון שמייצגים הכהנים בחייהם, נמצא שקיימת כאן שלמות של תמימות דעים בין הקב"ה, הכהנים והבעלים, ולכן כולם סועדים יחד מסעודת קרבן זו^{קעט}.

עבודת הדם של קרבן השלמים מבטאת את השאיפה ואת הרצון להמשיך ולהתעלות בדרך ה', על ידי זריקת הדם בקרן מזרחית צפונית, המורה על לקיחת הכלים שהקב"ה נתן לאדם, ולאחר מכן

לעומת זאת, אדם שלא מנהל לעצמו את חייו, אלא מבין שהוא בא לעולם כדי להשלים את רצון ה', אין לו שאיפות גשמיות וחומריות כלל, אלא כל כולו מבקש ה': **קעת.** ובזה הוא מתקן את העולם, כי כשהחומריות היא כלי לעבודת ה' אין מגיעה לשפע לרדת לעולם ללא גבול, וזה מה שכתוב במדרש, ילקוט שמעוני ויקרא רמז תנח "כל המביא שלמים מביא שלום לעולם".

קעט. וזה מה שכתוב במדרש תנחומא צו סימן ד: "ולמה נאמר זבח שלמים שהוא עושה שלום בין המזבח ובין הכהנים ובין ישראל".

זריקה בקרן מערבית דרומית, המורה על קידושם באמצעות השימוש בהם לצורך חיי התורה.

עבודת הבשר בקרבן השלמים מביעה גם היא את הרעיון הזה, כשהיא מתחלקת לשלושה חלקים:

האימורים - עולים על גבי המזבח, להורות על הקרבת ה'תשוקה החושנית והתאוותנית', ואש התורה מזככת ומצרפת אותם, כך שהם יפעלו אך ורק לפי כללי התורה.

החזה והשוק - ניתנים לכהנים כמתנה וכהערכה לתרומתם לאושר הרוחני שחשים הבעלים בהביאם את הקרבן.

שאר הבשר - נאכל על ידי הבעלים לקיום מצוות אכילת בשר הקודש, ובזה הם זוכים לקדש את החומר ברמה הגבוהה ביותר.

אכילת השלמים על ידי הכהנים והבעלים

בו יבואר: השינוי בדין אכילת הבשר של הכהנים בחטאת ואשם מן האכילה של קרבן שלמים ♦ מה מסמלים ה'חזה' וה'שוק' ומדוע מקבלים הכהנים דווקא את החלקים הללו? ♦ מהי משמעות אכילת בשר על ידי הבעלים? ♦ מדוע בקדשים קלים ניתן לאכול את הבשר בכל ירושלים?

אכילת הבשר על ידי הכהנים בקרבן שלמים שונה מן האכילה בקרבן חטאת ובאשם. בקרבן החטאת והאשם אכילה זו הריהי כאכילת מזבח, המשמשת חלק בלתי נפרד מתהליך הכפרה, ואילו בקרבן שלמים, עניינה של האכילה היא צירוף הכהנים לסעודה של שמחה על חיים באופן הנכון, כשחלקם של הכהנים בסעודה זו נובע מחמת הערכה שיש בלב הבעלים על כך שלכהנים חלק בלתי מבוטל בחיים

הללו, בהיותם משמשים דוגמא אישית לחיים יהודיים נכונים, אשר כל כולם מוקדשים לעבודת הבורא.

רעיון זה מובע בחלקים שאותם מעניקים לכהן: החזה והשוק.

החזה^{קפ} מסמל את תחום ההרגשות, המחשבות והרצונות שבאדם, ומהווה את המקור הרוחני לכל העשייה שלו. בנתינת החזה לכהן משתפים הבעלים את הכהן בשמחתם, ומודים לו על חלקו בסיבת העושר, שהרי כל האושר הרוחני של מביא הקרבן הוא מההשקפה התורנית שאותה הכהן מייצג, דהיינו הקרבת כל הכוחות והתשוקות שלו לעבודת ה', והחזה הזה של קרבן השלמים הוא המייצג את הרגשות והמחשבות החיוביים הללו שיוצרים לאדם את האושר הזה.

השוק, המסמלת את כח העמידה, היציבה וההתקדמות, ניתנת אף הוא כהערכה לכהן, מתוך הכרה שאין האדם זוכה למעמד איתן ויציב אלא אם כן הוא מקדיש את כל כולו לחיי תורה כפי שהם מיוצגים על ידי הכהן.

שאר הבשר נאכל על ידי הבעלים מתוך שמחה על כך שיש להם יכולת לראות את החומר כגורם מחזק בעבודת ה', ובכך הם זוכים להתחבר לסעודה אחת ביחד עם הקב"ה והכהנים תחת דגל ורעיון אחד.

מקום אכילת בשר השלמים מסמל אף הוא את אותו רעיון, בכך שאינו רק במקום המקדש, וזאת משום, שהחזיק ועוצמת המסר שבשר זה נותן, אינו מוגבל רק למעשים הנעשים בצל הקדושה המיוחדת שבעזרה, אלא שייך לכל חיי המעשה היומיומיים, שכן, על האדם מוטלת החובה לחיות על פי עקרון זה את כל מהלך חייו.

קפ. הרש"ר ויקרא ז לב ד"ה מאיל המילואים.

אשר על כן יכולה אכילה זו להיעשות בכל ירושלים, היא העיר שנתקדשה בזכות חיי המעשה המתהווים בה מתוך שלמות ובהתאם להשקפה הרוחנית האמיתית קפא.

קפא. וזה מקור השם "ירושלם" יראה שלם, כמאמר הבראשית רבה פרשה נו פסקה י: "אברהם קרא אותו יראה שנאמר: 'ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה' שם קרא אותו שלם שנאמר 'ומלכי צדק מלך שלם', אמר הקב"ה... 'אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם, יראה שלם'.

מצוות התנופה

◆ בו יבואר: אופן עשית התנופה ◆ המטרה בתנופה
◆ מדוע נעשית התנופה רק לחלבים, לחזה ולשוק?
הטעם שהתנופה נעשית על ידי הכהן ביחד עם הבעלים.

מצווה מיוחדת נתחדשה בקרבן שלמים, והיא: 'מצוות התנופה'.

לפני תחילת עבודת הבשר, לוקחים הבעלים את החלבים של הקרבן עם החזה והשוק, אשר כל אחד מהם מהווה סמל בפני עצמו: החלבים מייצגים את מקור התשוקה התאוותנית, החזה מייצג את מקור הרגשות והמחשבות הרוחניות ואילו השוק מבטאת את העמידה היציבה וההתקדמות^{קפב}.

הכהן מניח את ידיו מתחת ידי הבעלים וביחד הם מקיימים את מצוות התנופה, אשר נעשית^{קפג} על ידי תנועה אופקית לד' רוחות השמים (מוליך ומביא), וכן בתנועה של הרמה והורדה (מעלה ומוריד).

התנועה האופקית שנעשית לד' רוחות השמים, הנקראת "תנופה", מסמלת את החיבור של הסביבה לקרבן, כביכול יש בפעולה זו מעין אמירה של הבעלים:

"השמחה והאוויר שלנו אינם מרוכזים בתוך תוכנו, ואין אנו בעלי מבט אגואיסטי, אלא אדרבה, כולם שותפים בשמחה

קפב. כמבואר במאמר 'הבשר והאימורים'

קפג. הרש"ר שמות כט, כב-כה, ויקרא ז, לב.

זו, שכן לכולם יש חלק באושר הזה, בכך שזכו להיות העם הנבחר, העם שזכה לקבל את תורת האמת".

התנועה הנוספת שהיא תנועת ההרמה וההורדה, המסמלת את החיבור בין השמים והארץ, נקראת "תרומה"; בתנועה זו ישנה הבטחה של הבעלים המביאים את הקרבן:

"נקיים בארץ את הציווי האלוקי השמימי, ובכך נעלה את קדושת הארץ אל על"קפד.

פעולות אלו נעשות על ידי הבעלים, תחת הדרכתו והכוונתו של הכהן, אשר מניח את ידיו מתחת ידי הבעלים ומניפם לכל רוח יחד עם הבעלים, וזאת משום שזאת תפקידו של הכהן עלי אדמות להנחות ולכוון את דרך האמת החדה והברורה של תפקיד האדם בעולם.

קפד. בשמות כט, כז כתוב "וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה אשר הונף ואשר הורם" וגו'.

ויש להבין מדוע לגבי 'חזה' הוא מזכיר לשון 'תנופה', ואילו לגבי ה'שוק' הוא מזכיר לשון 'תרומה'.

ומבאר הרש"ר שמאחר וה'חזה' שייך לתחום המחשבות והרגשות ונקל להם להגיגי האדם ולרצונותיו להידבק במחשבה על ה', יותר מאשר במחשבה על הציבור שסובב אותו, לכן הפעולה המשמעותית ביחס אליו היא הפעולה שביחס לסביבה וההנפה אל רוחות השמים.

ואילו ה'שוק' מסמלת את העמידה היציבה ואת כוח ההתקדמות, השייכים לגבורת הבהמה. גבורה פיסית זו היא בדרך כלל ענין לתכלית סביבתית וציבורית, ולא מופעלת לצורך תכלית אלוקית, לכן במעשה התנופה יתרכזו הבעלים להרימה ולחברה לתכלית האלוקית.

נמצא שפעולת ההנפה וההרמה תמיד תפעל את המידה שלכאורה חסרה. בחזה יש יותר רגש אלוקי וחסר חיבור לזולת, ולכן יודגש בו ענין התנופה, ובשוק באופן טבעי חסרה התכלית האלוקית, ולכן התרומה תרומם אותה לתכלית האלוקית.

מנחת נסכים^{קפה}

בו יבואר: משמעות מנחת נסכים ◆ מדוע יש להביא
נסכים אף לנכרי המביא קרבן?

אדם המביא קרבן נדבה - עולה או שלמים - חייב להביא עם קרבן
הבהמה: מנחה ויין לנסכים.

בהבאת התוספת הזאת על הקרבן ישנה כעין אמירה -

"האלוקים המצווה אותנו לקיים את דברי התורה, אשר דרך
קרבן הבהמה הבענו כל שאיפותינו ורצוננו להתקדם
ולהתקרב אליו, הוא הוא האחראי לכל פרט בקיומנו
ובהרווחתנו החומרית.

יודעים אנו כי אף אושרנו תלוי בו, ונמשיך להיות מושפעים
ממנו, אולם כל זאת רק בתנאי שנמשיך לשעבד את רוחנו,
נפשנו וגופנו לעשיית רצונו וקיום מצוותיו כפי שציוונו
בתורה הקדושה"^{קפו}.

'מנחת נסכים' היא קרבן חובה, שכל מי שמביא קרבן עולה או שלמים
צריך להביאה, וזאת על מנת שחלילה לא יעלה על הדעת שישנן שתי
מערכות בעולם, אחת המתווה דרך רוחנית, והשניה זו הדואגת

קפה. הרש"ר במדבר טו טו ד"ה כאמור.

קפו. המסר הזה מקביל לחלוטין לפרשת 'והיה אם שמוע' הנאמרת בק"ש, שכל עושר
והאושר בעולם מותנה ועומד בקיום רצונו יתב', ודו"ק.

ל'רווחה הכלכלית', אלא הכל ניתן מאת ה', והזכות לקבלת השפע והרווחה הכלכלית תלויה אך ורק בקיום החיים על פי דרך התורה.

ולכן אף כאשר מביא נכרי קרבן למקדש, על הכהנים לדאוג לכך ש**יביאו עם קרבן זה נסכים**^{קפז}, מאחר שאין זה ציווי המופנה אל האדם שמביא את הקרבן, כי אם ציווי המקביל להקרבת הקרבן במקדש^{קפח}.

קפז. וכדברי הגמ' בתמורה ג' ע"א "אזרח מביא נסכים ואין העובד כוכבים מביא נסכים יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה".

קפח. מאחר וכל ענין קרבן "מנחת נסכים" בא לבטא את ההתייחסויות של כלל ישראל כאומה ולא כיחיד, לא הארכת בחיבור זה לבאר את כל פרטי הדינים, אלא הם יבוארו בהרחבה במאמרי 'קרבנות הציבור', בע"ה.

סדר
עבודת
קרבן העוף

מבוא לקרבנות העוף קפט

בו יבואר: סוגי העופות הראויים לקרבן ◆ מה מייחד את קרבן העוף? ◆ מדוע אין העוף בא כקרבן שלמים? ◆ מדוע אין הציבור מביא עוף לקרבן? ◆ הטעם שהעוף נמלק ולא נשחט ◆ מדוע המליקה נעשית על ידי הכהן, בשונה מהשחיטה שכשרה בזר? ◆ מדוע המליקה נעשית רק בצד דרום של המזבח?

את העופות ניתן להביא לב' סוגי קורבנות: עולה וחסאת, כאשר בקרבן עולה מדובר בהבאת העוף לנדבה, ובקרבן חסאת - בקרבן חובה.

שני מיני העופות הכשרים להקרבה הינם: תורים ובני יונה.

היונה - היא היונה המוכרת לנו, הכשרה לקרבן רק בהיותה קטנה, כלומר מן הלידה^{קצ} עד שמתחיל השער הצהוב שבצווארה להראות.

התור - הוא עוף הגדל בארצות החמות, מגיע לארץ בתחילת האביב וחוזר לארצות החמות עם בא הסתיו^{קצא}. בשונה מן היונה, התור כשר להקרבה רק בהיותו גדול, דהיינו משיזהיבו כנפיו^{קצב}.

קפט. הרש"ר ויקרא א יז, ד"ה העוף.

קצ. גמ' חולין כב, ע"ב אמר אביי מכי שמיט גדפא מיניה ואתי דמא.

קצא. כמאמר הכתוב בשיר השירים ב, יא-יב "כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו. הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו", ואף שמו מורה כן על כך שהוא תר כתייר ממקום למקום, ולכן הוא כשר רק בבגרותו, שאז הוא בשיא מעופו.

קצב. רש"י שם "משיזהיבו - שיהא כנפי גופן גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב".

דיני 'קרבן העוף' שונים מדיני העבודה של 'קרבן הבהמה' בכל שלבי העבודה, נמצינו למדים, אפוא, שהמסר העולה ממנו הינו שונה בתכלית, אולם בטרם נפרט ונבאר את דיניו, עלינו להקדים ולבאר את אופיו ואת הסימבוליקה שבו;

כאשר רוצה הנביא לתאר מצב של אדם חסר הגנה הנס מפני רודף, כשקיומו מוטל בסכנה, או שהוא נתון בצרה וצוקה, הרי הוא מתאר כ'ציפור'קצג.

ובמדרש^{קצד} איתא "בשעה שהקב"ה אמר למשה על הקרבנות, היה משה סבור שיקריב טווסים או פסיונים או אווזים, ולא אמר לו כך, אלא 'ואם מן העוף עולה קרבנו לה' והקריב מן התורים או מן בני היונה'^{קצה} ולא צפור אחר, אמר הקב"ה, הואיל והם נרדפים, מהם מבקש אני קרבן, והאלקים יבקש את נרדף".

קצג. כגון:

חרדה - "יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור" - הושע יא, יא.

עניות - "שקדתי ואהיה כצפור בודד על גג" במזמור 'תפילה לעני' - תהילים קב ח

מנוסה מהרודפים - "נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים" - תהילים קכד, ז.

התעללות - וכן "התשחק בו כצפור ותקשרנו לנערותיך" איוב מ כט, וכן "צוד צדוני כצפור אויבי חנם" ג, נב

חוסר יציבות - "כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא" - משלי כו, ב, וכן "כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו" - משלי כז ח, וכך ביאר רש"י על תהילים יא א "כל אדם המיטלטל נמשל לצפור הנודדת מן קינה כדכתי': כצפור נודדת מן קינה כן איש נודד ממקומו".

קצד. פסיקתא רבתי הוספה א פרשה א.

וכן איתא בילקוט שמעוני ויקרא רמז תמו "אמר ר' אבהו לעולם יהא אדם מן הנרדפים ולא מן הרודפין שאין לך נרדף בעוף יותר מתורים ובני יונה והכשירים הכתוב לגבי המזבח".

קצה. ויקרא א יד.

◆ מבוא לקרבנות העוף

מכאן ניתן להסיק, ש'קרבן העוף' מורה על עבודת ה' מתוך קושי וסבל ותחושת רדיפה, המסומלים ב'עוף'קצו.

ההתמודדות של האדם הזה, היא אינה כיצד לקדש את החומריות של העולם הזה, משום שאין לו כ"כ 'חומר' לקדש... אלא עיקר ההתמודדות שלו היא, כיצד להמשיך בעבודת ה', למרות החוסר שיש לו בכל ענייני החומריות שבעולם הזה.

לאור דברים אלו יתבארו כמה מן ההלכות המיוחדות שיש בקרבן הבא מן העוף:

אין קרבן שלמים מן העוף - כי קרבן שלמים מבטא קידוש החומר, ממבט של תחושת שלמות ויציבות, ואילו מהותו של ה'עוף' מסמלת את החסר ואי היציבות.

אין הציבור מביא 'קרבן עוף' - משום שאין אצל ציבור חיסרון ומוותקצו, (ואילו בהיות עם ישראל בגלות, כאשר בחינת החסרון והמוות חלה עליו, אין לו מקדש להקריב בו קרבן כזה).

העוף לא נשחט בסכין מן הצואר כדרך הבהמה, אלא **נמלק על ידי הציפורן בצד העורף**, ובכך מתואר מצב של סבל והשמדה גסה הנעשית באלימות.

המליקה נעשית רק על ידי הכהן, בשונה משחיטת הבהמה הנעשית על ידי הבעלים, משום שמטרת שחיטת הבהמה היא הוצאת הנפש הבהמית של הבהמה על מנת לרומם אותה ולהביא אותה לדרגה של קרבן לאדם, לעומת זאת

קצו. הרש"ר ויקרא א יז ד"ה העוף, ועיין עוד רש"ר בראשית טו ט-כא.

קצז. כמאמר הגמ' בתמורה טו, ע"ב "אין הציבור מתיים".

מליקת העוף באה לבטא מציאות של סבל הבאה בגזירת עליון, ולכן רק הכהן, שהוא שליח ה', מבצע אותה.

המליקה תיעשה בצד דרום של המזבח בשונה מקרבנות בהמה קדשי קדשים שנשחטים בצפון העזרה, נעשית המליקה בדרומו של המזבח, וזאת משום שבקרבת העוף אין ענין בהוצאת החיים הגשמיים כמו בקרבן בהמה, אדרבה - יש ענין לחבר את הסבל של העוף לייסורים הממרקים והמרוממים את האדם, ומביאים אותו לחיי רוח, ולכן עיקר העבודה מתבצעת בדרומה של העזרה, בצד שמסמל את חיי הרוח המרוחקים מכל חומריות.

לאור דברים אלו ניטיב להבין את סוגי הקרבנות הבאים מן העוף, כפי שהם יפורטו בהרחבה בפרקים הבאים.

עולת העוף קצח

בו יבואר: מהו המסר שמביע מביא קרבן העוף לעולה? ♦ החילוק המהותי בין עולת בהמה לעולת העוף ♦ מדוע במליקה יש להפריד את הראש לגמרי מגוף העוף? ♦ מדוע נעשית נתינת הדם על ידי מיצוי הדם בחלק העליון של המזבח, על הקיר הדרומי? ♦ מדוע מסיר הכהן את המוראה ומשסע את גוף העוף לב' חלקים לפני שמקטיר את העוף על גבי המזבח?

המקריב קרבן עוף לעולה מבטא בכך שהסבל והמצוקה שהוא נמצא בהם מהווים בעיניו גורם, אשר דרכו ניתן לעלות ולהתקדם בעבודת ה', והוא איננו נופל לזרועות היאוש ואינו נכנע תחת עול הקשיים האופפים אותו.

אדרבה, יודע הוא היטב כי כל מקרי החיים הינם חלק מרצון ה', ואם הקב"ה גזר עליו קושי אין ספק כי זהו רצונו, והוא מקבל את גזירותיו באהבה, תוך שהוא מחפש את הדרך לנצל את המצב שנוצר לעלייה בעבודת ה'קצט.

זוהי, למעשה, פסגת הרוממות והעלייה, מאחר שבאופן טבעי אדם הנמצא בצרה, הריהו יורד מבחינה נפשית ורוחנית. הוא אינו מאמין בעצמו ובכוחותיו, ואין בו את הכח הדרוש להתמודדות, ואפילו לא

קצח. הרש"ר ויקרא א יז ד"ה ונראה.

קצט וכדברי הרבינו יונה בשערי תשובה, שער רביעי אות יג "יסורי הבחינה לא יבואו זולתי על הצדיקים, שהם מקבלים אותם באהבה ומוסיפים תיקון במעשיהם, והיסורים לטובתם ותועלתם וגודל שחרם".

עם המצפון האישי שלו...

והיה, אם למרות זאת בעל ייסורים זה מחזיק בקרנות המזבח, הרי הוא כבר עמד בניסיון, ובזה גופא הוא עולה גבוה בפסגת העליה, עד כדי קיום הציווי של "ואהבת את ה' אלוךך בכל נפשך - אפי' נוטל את נפשך".

נמצא ששינוי מהותי קיים בין 'עולת העוף' ל'עולת בהמה', כי 'עולת בהמה' נועדה לאדם שהחומריות של העולם הזה הכניסה אותו לאדישות בעבודת ה' ולכן הוא מקדש את החומר בעבודת הקרבן, ומקבל על עצמו להתחזק ולשאוף לעלות. לכן עבודת הדם תהיה על יסוד המזבח מתוך שאיפה ורצון לעלות, לעומת זאת המביא את 'עולת העוף', נמצא במצב שהסבל והמכאוב עלולים להביא אותו לידי יאוש, ועל כן עבודת הדם תתרכז אל מול פסגת המזבח, המסמלת את האידיאל התורני, כאומר 'למרות הכל אני דבק בהקב"ה ובתורתו, ואת תמצית דמי אתן כדי להישאר איתן בדעתי באידיאל הזה'.

זוהי עמידה פסיבית עם משמעות מאד אקטיבית!!

לאור דברים אלו נוכל לבאר את ההלכות המיוחדות שנאמרו בעולת העוף:

בתחילה מביא הכהן את העוף לצד דרום של המזבח - המורה על חיי הרוח, ומשם הוא מעלה אותו אל ראש המזבח.

ר. כדברי המשנה בברכות ט ה: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר בדברים ו, ה: 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך' וכו' ובכל נפשך" - אפילו הוא נוטל את נפשך", ועיין שם בפירוש המשניות לרמב"ם.

בפסגת המזבח נעשית ה'מליקה', כשהכהן מפריד לגמרי את הראש משאר הגוף, ומיד לאחר מכן הוא ממצה את דם העוף כולו^{יא} על הקיר הדרומי של המזבח.

בפעולה זו ישנה תזכורת לאדם, אשר נגזרו עליו חיי צער וסבל - עליו לדעת, שהדרישה התורנית היא שיאחז בכל כוחו באידיאל של התורה ולא ירפה ממנו, וידבק בו עד כדי מיצוי הנפש, ואפילו במחיר של אובדן כוח החיים!!!...

משום כך לאחר מצוי דם העוף כולו, מסיר הכהן את מוראתה^{יב} עם נוצתה ומשסע את גוף העוף לשני חלקים - ובזה בא לידי ביטוי המסר, שאפילו בשעה שהאדם איבד את ההגנה שלו - את ה'נוצתה', ועמה הוא איבד כל אפשרות להחיות את נפשו ב'מוראתה', בכל זאת הוא נשאר דבק באלוקיו.

זוהי רמה גבוהה מאד של דבקות בהקב"ה, והיא ראויה עד מאד לעלות על אש המזבח ולהיות לריח ניחוח לה', לא פחות ממי שמקדיש את החומר ופועל במעשיו בעבודת ה', ואולי אף יותר מכך...

על כך אמר דוד המלך ע"ה "יקר בעיני ה' המוותה לחסידיו"^{יג}, זהו מעלת בעל היסורים המקבלם באהבה.

רא. בין דם הראש ובין דם הגוף, אלא דם הגוף מעכב, וכדברי הגמ' בזבחים סו ע"א "תנו רבנן, עולה אע"פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש, יכול מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף ת"ל הוא".

רב. נחלקו הראשונים מה כלול ב'מוראתה', ומבאר הרש"ר בויקרא א טז שענין המוראה הוא המזון שבמעיים שעדיין לא עוכל במערכת העיכול.

רג. וכן תהילים צד יב "אשרי הגבר אשר תיסרנו ק-ה ומתורתך תלמדנו", דהיינו שזאת המעלה הגדולה ביותר להיות דבק בתורה יחד עם היסורים, וזה הנקרא יסורין של אהבה, כי אין בהם ביטול תורה וירידה, אלא אדרבה עליה רוחנית וחיזוק גדול.

חטאת העוף^{יד}

בו יבואר: מדוע עבודת החטאת הפוכה מעולת העוף? ♦ סיבת הדמיון לעבודת הדם של עולת בהמה, בכך ששתייהן נעשות בחלקו התחתון של המזבח ויש בה הזאה, הדומה לזריקה שנעשית בעולה ♦ מדוע מולק הכהן רק סימן אחד ואינו מבדיל את הראש כפי שצריך לעשות בעולת העוף? ♦ מדוע ההזאה נעשית בקרן דרומית מערבית? ♦ מה המסר באכילת הבשר על ידי הכהנים?

האיש הדל והסובל שלא זכה להחזיק באידיאל התורני כפי שצווה, מביא חטאת העוף.

בעקבות הררי הצרות ועול החיים שהכניסו אותו ליאוש ולאדישות מעצמו ומדתו, חולפות לו בראשו מחשבות והרהורים שכביכול הקב"ה כבר לא משגיח בו והפקיר אותו לגורלו, חלילה.

משום כך, יתרכז כל ענין הקרבן שלו ב'הצתה' מחודשת, מתוך שאיפה לעלות ולהתרומם מהמקום הנמוך שבו הוא נמצא.

לפיכך, עבודת הקרבן של 'חטאת העוף' הפוכה לגמרי מ'עולת העוף' והיא נדמית בעבודתה דווקא ל'עולת בהמה', שכל עבודתה הינה בחלקו התחתון של המזבח ונעשית בה פעולת הזאה הדומה לזריקת הדם שנעשית בעולת בהמה.

רד. הרש"ר ויקרא ה יג ד"ה תור ויונה, וד"ה מעשי.

◆ חטאת העוף

הסיבה לזיקה זו בין חטאת עוף ובין עולת בהמה הינה רעיונית: כשם שאת עולת הבהמה מקריב מי שרוצה לצאת מן האדישות שהחומריות גרמה לו, ולשם כך הוא זורק בתנופה את דמה אל עבר יסוד המזבח, כך גם מביא את חטאת העוף בכדי לצאת מאדישותו שנפל בה מחמת צרותיו צריך 'להזות' את דם העוף אל יסוד המזבח, והזייה זו דומה לזריקת הדם, בשונה מעולת העוף שהדם ניתן על ידי 'מיצוי'.

לאור דברים אלו נבאר את ההלכות המיוחדות שנאמרו בחטאת העוף:

בתחילה נעמד הכהן עם העוף בקרן דרומית מערבית של המזבח על רצפת העזרה - להורות על חיבור של 'חיי הרוח', הנרמזים בדרום, עם עבודת ה' על פי התורה, המיוצגת במערב.

שכן, אדם סובל זה אמנם חי חיי רוח יותר מחיי חומר, אולם מאחר והוא אינו מבחין בקשר בין חיי הרוח לתורה, הוא נכשל בחטא מתוך אדישות לתפקיד שיש לו לקדש את חיי הרוח נטולי החומר לעבודת ה'.

בקרן זו מולק הכהן את העוף בצפורנו מול העורף, וחותר שם רק סימן אחד, כשהוא אינו מבדיל את הראש מגוף העוף.

בפעולה זו ניכר עיקר החילוק בין מעשה המליקה ב'עולת העוף' ל'חטאת העוף': בעולה חותר את שני הסימנים, על אף שבכל שחיטת עופות אין צורך בחיתוך יותר מסימן אחד, והוא אף מבדיל את הראש מגוף העוף, ולעומת זאת בחטאת הוא חותר רק סימן אחד כדין שחיטת עוף, וישנן שיטות שאם חתך שני סימנים הקרבן נפסל, שהרי התורה אמרה "ולא יבדיל", והוא עשה הבדל יותר מן הצורך¹¹.

מהו הטעם לחילוק בין עולת החטאת לעולת העוף בעניין זה?

רה. חולין כח, ע"א וברש"י שם. וע"ע רש"י על התורה וכל הנושאי כלים - ויקרא ה, ת.

מאחר ומעשה העבודה בעולת העוף נועד לסמל את פסגת הסבל והייסורים, אשר יש בהם מקום לתחושה המוטעית של נתק מהקב"ה, נותן הכל, ולמרות זאת בעל הקרבן דבק בהקב"ה ובאידיאל התורני המסומל בראש המזבח, בא עניין זה לידי ביטוי בהבדלת הראש מן הגוף במעשה המליקה, ולאחר מכן בהוצאת הדם מן הראש ומן הגוף מתוך דבקות מוחלטת בראש המזבח.

לעומת זאת, מקריב החטאת נכשל בחטא מחמת תחושת החידלון הזאת. לכן צריכה עבודת הקרבן להתבצע רק בהיות הראש מחובר לגוף, שכן מטרתנו בכך היא לעודד את החוטא הנופל ולהציג לפניו את האמת, על כך שהקב"ה משגיח עליו ללא הרף, ועליו מוטל לחזור, לשאוף לשוב אליו, ולעבוד אותו למרות הקושי שיש לו. לכן בחטאת העוף אם הבדיל את הראש - נפסל הקרבן.

לאחר המליקה מזה הכהן את הדם בקרן דרומית מערבית - פעולת ההזאה דומה מאד לזריקת הדם הנעשית ב'עולת בהמה', ומטרתה להורות על שאיפה ורצון להתחבר לחיי רוח, המיוצגים בדרום, על פי התורה, שאותה מסמל המערב, ובנוסף לכך להתנתק מהעצבות ומהאדישות הנגרמות כתוצאה מחיים נטולי חומר, ולהבין שלפי השקפת התורה רק מתוך שאיפה ורצון כאלו, יכול האדם להתקדם בדבקות לה' יתברך.

את שיירי הדם ממצים על יסוד המזבח, בפעולה המבטאת מסירה מוחלטת של רצון החיים למען יסודות היהדות המסומלים במזבח ה'.

ואת בשר העוף יאכלו הכהנים, באמצעות אכילה זו מעניקים הבעלים כח למשרתי ה', אשר מלמדים באכילתם כי כשם שאף לבשר דל בכמות, כמו זה של העוף, ישנה חשיבות מרובה, והוא מסוגל להחיות ולתת כוח לעבודת ה', כך שיש לדל להסיק כי גם המעט שיש לו לפרנסתו ניתן לו מאת ה' לעבודת הקודש, והוא יכול לנצל אותו באופן הראוי.

'חטאת העוף' באה עם 'עולה'

בו יבואר: מדוע קרבן חטאת בא תמיד יחד עם עולה? ◆ מה הטעם שהיולדת והזב צריכים להביא חטאת העוף? ◆ מדוע לעולם קודמת החטאת לעולה?

קרבן חטאת העוף בא לעולם עם עולת העוף, מלבד יולדת עשירה המביאה כבש לעולה ביחד עם העוף לחטאת, ויש להתבונן בטעם הדבר.

פשטות הדברים היא, שחטאת העוף אמורה לבוא במקום חטאת בהמה, אולם מאחר ואין לאש המזבח חלק בחטאת העוף, יש לצרף את עולת העוף, אשר תהיה כנגד החלק שניתן על המזבח בחטאת בהמה.

אולם עדיין קשה, מדוע אין חלק מבשר עוף החטאת עולה למזבח, ויש להביא עולת עוף במקומו?

ועוד קשה, מדוע קרבן היולדת והזב, אשר כולל רק עופות, ואינו בא במקום חטאת בהמה, כולל אף הוא עוף לעולה מלבד העוף לחטאת?

ויתכן שיש לומר, כי קרבן חטאת העוף איננו מושלם דיו כדי לעלות על המזבח, שכן הוא מבטא התעוררות מן היאוש ומן החולשה שתקפו את האדם בשל דלות מצבו החומרי בעולם, יאוש אשר הביא אותו לכלל חטא.

כעת, עם התחזקותו המחודשת, עדיין הוא חסר את העמידה היציבה אל מול יסודות היהדות, שכן מצבו הנפשי של הדל הינו רעוע מחמת הסבל שהוא מנת חלקו בכל חייו, ואין הוא לבדו מהווה ערובה לכך שלא תהיה לו נפילה נוספת בעתיד.

נמצא, אפוא, שאלמלא עולת העוף אשר דמה יגיע לרום קרנותיו של המזבח, לא הגענו אפילו לדרגת חטאת בהמה, ולכן אין בשר קרבן החטאת עולה על אש המזבח.

אולם, עם הבאת עולת העוף, מביע הדל ואיש הסבל את עמידתו האיתנה מול יסודות היהדות למרות מצבו הקשה, ובכך מושלמת עבודת התשובה שלו.

באופן דומה ניתן ליישב גם את עניין קרבנות היולדת והזב, אשר על אף שאין קרבנם בא על חטא ידוע, בכל זאת ידעה התורה כי המצב הנפשי הירוד שבו שניהם נתונים, הינו מצב של פאסיביות בעבודת ה'. מצב נפשי זה עלול להשכיח מהם לגמרי את ייעודם בחיים, כפי שקורה ליולדת, אשר היא כמי שנשבעת שלא תזדקק לבעלה יותר, מצב שרק מי שאינו זוכר את תפקידו בעולם יכול להגיע אליו.

משום כך אף היולדת והזב זקוקים להבאת שני הקרבנות הללו: החטאת, על מנת להעיר את הנופל כך שישאף לחזור למקום הראוי לו, ואילו העולה נועדה כדי להעלות את המקריב לפסגת האידיאל התורני העולה מקרנות המזבח למרות מצבו הנפשי הירוד.

רו. וכדברי הגמ' במסכת נדה לא ע"ב: "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה אמרה תורה יולדת מביאה קרבן אמר להן בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן". וכתב הר"ן בנדרים ד ע"א על דברי הגמ' שם 'והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה' – "ואפילו לר' שמעון דאמר בפרק המפלת, נדה לא, דיולדת חוטאת היא דבשעה שכורעת ויולדת קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה עיקר קרבנה אינו בא על חטא שהרי אפילו יודעת בעצמה שלא הרהרה בדבר כלום, מביאה קרבן", וא"כ צ"ב מה היתה כוונת ר"ש.

אלא ודאי הכוונה שהרי היא כמי שנשבעת, וכ"כ היחתם סופר' שם "אנו אומרים שלכן נאסרה היולדת על בעלה להיות גלוי לפניו ית"ש שהיא קופצת ונשבעת שלא להזדקק לבעלה עוד", עיי"ש.

◆ חטאת העוֹף

סדר ההקרבה של שני הקרבנות הללו הינו קבוע ולעולם קודמת החטאת לעולה, משום שתחילה צריך האדם לצאת מהמקום הירוד שאליו הוא נקלע, ורק לאחר מכן הוא יכול להתקדם לעליה רוחנית.

סיכום קרבנות יחיד - מן החי

בו יבואר: מי ראוי להביא כל אחד מסוגי הקרבנות?

חטאת בהמה:

לאדם שנפל מן הרמה המוסרית המתבקשת בעם ישראל, מחמת רשלנות הבאה משכחת יסודות היהדות, בתחום קידוש החיים לעבודת ה'.

עולת בהמה:

לאדם השואף להתעלות מעבר לדרגה הרוחנית שבה הוא נמצא.

חטאת העוף:

לאיש הדל והסובל, שחטא מחמת יאוש ואדישות שתקפה אותו.

עולת העוף:

לאיש דל וסובל שמצליח להחזיק בקרנות האידיאל התורני ובדבקות בה' למרות מצבו החומרי הקשה.

אשם:

לאדם שמחמת הרצון שלו להתקדם ולהרחיב מעמדו האישי ואת תחום השליטה שלו הפך להיות מרוכז בטובת עצמו, והוא

♦ סיכום קרבנות יחיד – מן החי

אדיש לכשרות רכושו ופעילותו, ואינו דואג שיתנהלו כפי רצון התורה.

שלמים:

לאדם המושלם, שמבין היטב שכל כוחות החיים ועניני החומר בעולם הזה נועדו אך ורק למטרת עבודת ה'.

♦ קנא ♦

סדר
עבודת
קרבן המנחה

מבוא לקרבנות המנחה

בו יבואר: מטרת הבאת קרבן מנחה ◆ החילוק
הרעיוני בין קרבן מנחה לקרבנות מן החי ◆ מדוע
אין להביא מנחה בשותפות.

קרבנות^ר הבאים מן החי, באים בעיקר להורות על 'קידוש המעשים', כלומר, מביא הקרבן מקדיש מעתה את השאיפות, הרצונות, הכוחות והמעשים שלו אך ורק לעבודת ה'.

קרבן המנחה, לעומת זאת, בא כהודאה לקב"ה על מה שהוא נותן לאדם את הרווחה החומרית, ועל כן הוא בא מן הסולת של החיטה, שהיא המרכיב המרכזי בתזונת האדם, ובהקרבת המנחה מביע המקריב שהנכסים המיוצגים באותה מנחה הם קניינו של מקבל המנחה - הקב"ה. מידידו ניתנו לו וברצונו הם שאולים בידידו^י. הוא נכנע למקבל המנחה ביחס להנהגתו בנכסים אלו, שהוא מוכן לפעול בהם כרצונו^י.

רז. הרש"ר ויקרא ב א.

רח. כדברי הכתוב בדברי הימים א כט, יד: "כִּי מִמֶּךָ הִפֵּל וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לָךְ". ועיין שם במלבי"ם שפירש: "רק כי ממך הכל - כל העושר הזה קבלנו ממך, וגם עתה אינו שלנו עד שנאמר שנתנו לך מידנו, רק מידך נתנו לך - כי עדיין הוא בידך וברשותך והוא שלך עד שנתנו לך את שלך, ואת אשר בידך".

רט. כפי שנתבאר בתחילת החיבור, שקרבן הבא מן הבהמה הוא כנגד "בכל לבבך", קרבן העוף הוא כנגד "בכל נפשך", וקרבן המנחה הוא כנגד "בכל מאודך", ודו"ק.

מאחר וכאמור, קרבן המנחה הנו קרבן הודאה על מתנת הק-ל - "הרווחה הכלכלית" אשר ניתנה לאדם על מנת שיוכל לחיות ולעבוד אותו 'יתב' - משום כך אין להביא קרבן זה בשותפות, כי הרווחה הכלכלית של האדם היא אינדיבידואלית - אישית - כל אחד ואחד לפי צרכיו, והיא מחייבת אפוא הודאה פרטית מכל יחיד על מה שקיבל".

לא כן קרבן הבא מן הבהמה, שבא לבטא את הקרבת השאיפות והכוחות למען עבודת ה', ודבר זה אפשר שיבוא בשותפות, שהלא כל ישראל ערבים זה לזה, ויכולים כולם להתאחד יחד למען מטרה אחת משותפת^{ריא}.

רי. וכדברי הגמ' במנחות קד ע"ב: "הכל באין בשותפות, לא סילק הכתוב אלא מנחה, שנאמר: נפש".

ריא. והרש"ר ויקרא ב א ד"ה כאמור, ביאר עוד, שהרי בפרשת 'שמע', שנאמרה בלשון יחיד, נאמר: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", ואילו בפרשת 'והיה אם שמוע', שנאמרה בלשון רבים לכלל האומה, נאמר: "ולעובדו בכל לבבכם ובכל נפשכם", ולא מוזכר **בכל מאודכם**, ומכאן חיזוק נוסף לדברים דלעיל, שאין הציבור פועל יחד בהודיה לקב"ה על חלקו ברווחה הכלכלית, כי זה ענינו של כל יחיד ויחיד.

מרכיבי המנחה

בו יבואר: מרכיבי קרבן המנחה ◆ מה מסמל כל
מרכיב ומרכיב, ואיך משלימים הם זה את זה ◆ מדוע
הסולת באה בכמות של עשרון והשמן בכמות של לוג
◆ מדוע הלבונה באה בשיעור 'קומץ' אפילו במנחה
גדולה.

קרבנות המנחה מורכבים מג' חומרים עיקריים^{ריב}:

סולת חיטה - סמל המזון. סולת החיטה מהווה מרכיב מרכזי בתזונת האדם, והיא מייצגת את כל הנכסים שקיומו של האדם תלוי בהם. בנוסף התייחדה החיטה בהיותה מזון בעל השפעה על דעת האדם^{ריג}.

שיעור הסולת - צריך שיביא לכל הפחות 'עשרון', היינו עשירית האיפה, שהוא שיעור ה'מן' שייעד הקב"ה לכל אחד מישראל בהיותם במדבר, כלומר, זהו השיעור הבסיסי של מזון האדם לצורך חיותו.

הסולת צריכה להיות נקיה ביותר, ולכן מנפים אותה ג' פעמים, ניפוי אחר ניפוי. וטעם הדבר, כי בכל מזון ישנם חלקים שתועלתם גדולה

ריב. ה'מלח', על אף היותו מרכיב מחוייב בכל קרבן מנחה, לא נמנה כאן בין מרכיבי המנחה, משום שאין מטרתו להביע את מה שהמנחה בא לבטא, אלא הוא מדיני ההקברה על גבי המזבח, כפי שיבואר בהמשך, ולכן לא עירבוהו בתוך בלילת המנחה.

ריג. וכדברי המדרש, ילקו"ש בראשית רמז כא: "עץ הדעת טוב ורע - מה היה אותו האילן שאכל ממנו אדם הראשון? רבי מאיר אומר: חטים היו, כד לא הוה בבר נש דעה אינן אמרין לא אכל ההוא גברא פיתא דחטין מן יומו".

וכן איתא בגמ', ברכות מ ע"א: "רבי יהודה אומר: חטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן".

יותר, וחלקים אחרים שהתועלת מהם היא משנית, וזוהי בעצם הפסולת^י. כאשר מודה האדם לקב"ה על המזון, הודאתו הינה על החלק העיקרי והחשוב שבו - נתינת ה"דעת", לכן צריך שהסולת תהא נקיה, ללא כל תוספת^{יט}.

שמן - סמל העשירות^{יט}, והבאתה מבטאת הודאה לקב"ה על 'תחושת העושר' שישנה לאדם מחמת מתנת הא-ל.

ריד. בזה יבואר מה שהרפואה בימינו מעודדת אכילת הפסולת הזאת (הנקראת 'סיבים תזונתיים'), וודאי שתועלתה מוכחת, אלא שתועלת הפסולת הזאת היא משנית ומשמשת ככלי לצורך אכילת עצם הדגן. ומאחר ועיקר ההודאה לקב"ה צריכה להיות כלפי עיקר התועלת שישנה לאדם מן המזון, היינו הדעת, לכן אין להביא למנחה רק סולת הנקייה מכל דבר שאינו ממש סולת.

רטו. על דרך זו מבואר מדוע אין מביאים קרבן מנחה משאר מיני דגן, כי אמנם שאר מיני דגן משביעים ומזינים את האדם, ובשל כך לכאורה היו ראויים להביא מהם קרבן הודאה על הרווחה הכלכלית, אולם מאחר וענין ה'דעת' - שהיא התכלית הגבוהה יותר במזון - קיים בעיקר ב'חיטה', ע"כ ההודאה שלנו על הרווחה הכלכלית צריכה להתמקד בדבר המבטא את אותה תכלית גבוהה שבמזון.

רק הסוטה, שעשתה מעשה בהמה, תביא קרבן מהשעורים, כי בזה היא מבטאת את חסרון הדעת שהיה לה כשנסתרה, ולכך אינה יכולה להביא מנחה מהחיטה, כי חסרה לה התכונה שהחיטה מסמלת (ואין כאן המקום להאריך בזה ויבואר במקומו).

וכן כלל ישראל מביאים את קרבן העומר מן השעורים, בכדי לבטא את המציאות שקרבן העומר קודם למתן תורה, וביחס לזה הם מוגדרים כחסרים בדעת (ויבואר במקומו בס"ד).

רטז. בהרבה מקומות מצינו את הלשון 'שמן' כביטוי לעשירות, כגון "וישמן ישורון" - דברים לב, טו, "מאשר שמנה לחמו" - בראשית מט, כ, "שמן חלקו" - חבקוק א, טז ובעוד מקומות.

ונראה להוסיף, שכידוע השמן הוא דבר גשמי הקרוב אל הרוחניות (שהרי ה'אור' במנורה בא מן השמן), ואף תחושת העשירות והרווחה הינה תחושה רוחנית הבאה ע"י הגשמיות (שהרי הוא עשיר גדול ואעפ"כ חש בתחושת חסר, ורוצה עוד ועוד...).

שיעור השמן - לוג אחד לכל עשרון סולת, שיעור זה של השמן הינו הכמות הראויה לבלילה נכונה של השמן עם הסולת. אם יביא פחות משיעור לוג, נמצא שהשמן שבמנחה יהיה טפל, ולא יורגש באופן שיסמל את ההודאה על 'תחושת העושר' האמורה להיכלל במנחה^{ריז}.

לבונה - היא הנותנת ריח טוב, ומסמלת את 'שביעות הרצון'. שכן, יתכן שתהיה לאדם פרנסה ברווח, ואף עשירות - ועדיין לא יהיה שבע רצון, שהרי "יש לו מנה - רוצה מאתים". הלבונה באה להביע הודאה לקב"ה מתוך תחושה מושלמת של שביעות רצון האדם בקבלו את פרנסתו מאת ה', עקב היותו עשיר השמח בחלקו ואינו תאב לעוד ועוד ממון, אלא מרוצה ממה שהעניק לו הקב"ה, בהבינו שאלו הכלים הנצרכים לו לצורך עבודת ה'.

שיעור הלבונה - קומץ אחד לכל המנחה, ואפילו לכמות של ששים עשרונים.

תחושת שביעות הרצון, אותה מסמלת הלבונה, שייכת לתחום רוחני, כי עיקרה הסתכלות פנימית של האדם על המציאות הכלכלית שלו בעולם ככלי לעבודת ה', ומכאן עיקר שביעות רצונו. לכן שיעורו של הלבונה הוא כשיעור קמיצת האדם, ואינה נמדדת לפי גודל המנחה, כמו כן, אין הלבונה נבללת יחד עם הסולת והשמן, אלא נותנים אותה במקום אחד מכונס על גבי הסולת.

ריז. בזה יתבארו דברי הגמ' במנחות יח ע"ב; קג ע"ב: "תנן: ששים נבללין, ששים וא' אין נבללין, והוינן בה כי אינם נבללין מאי הוי, והתנן לא בלל כשרה, ואמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו". וביאור הענין, כי אין הבילה מעכבת בעצם, אלא שיעור הבילה היא הראיה לכך שכמות השמן מותאמת לכמות הסולת באופן כזה שתורגש נוכחות השמן במנחה.

סוגי קרבנות המנחה (בקצרה)

בו יבואר: יחודיותו של כל סוג מנחה ♦ מה הוא בא להביע.

קרבנות המנחה המובא לבית המקדש על ידי ה'יחיד' מתחלקים לכמה סוגים:

מנחת נדבה, שיש בה חמשה מינים - מנחת סולת, מנחת מאפה תנור חלות, מנחת מאפה תנור רקיקין, מנחת מחבת ומנחת מרחשת. **מנחת חוטא** - בקרבן עולה ויורד, או מנחת סוטה. **מנחת נסכים** - הבאה עם הקרבנות מן החי.

מנחת נדבה: ר"ח

מנחת סולת - מייצגת את היסודות הכלליים של האושר, כאשר הסולת מייצגת את המזון המחיה הגופני של האדם, השמן מייצג את העושר שיש לאדם, מעבר למזון הבסיסי, והלבונה מייצגת את שביעות הרצון של מביא הקרבן ממצבו הכלכלי כאן בעולם ומהכלים הנהדרים שהעניק לו הקב"ה לצורך עבודת ה'.

מנחת תנור - היא הלחם הנאכל על ידי האדם מידי יום, והבאתו הינה ביטוי להשפעת הרווחה הכלכלית במסגרת חיי היום יום (בשונה ממנחת סולת המורכבת מחומרים כלליים ואינה מעובדת לכדי אוכל ממש). מנחה זו מתחלקת לב' מינים: חלות ורקיקין.

ר"ח. הרש"ר ויקרא ב, ז מד"ה 'כאמור' עד סוף ביאורו על הפסוק.

החלות מסמלות את הלחם העשיר, שבו השמן נבלל בתוך העיסה שלו.

הרקיין מסמלים את הלחם הצר, בו נשאר השמן חיצוני לעיסה.

שכן, ישנם אנשים שאצלם העושר (-ה"שמן") נועד לצורך הוצאות המחיה, והרי שהוא מתגלה כביכול בתוך מזונם, ויש אחרים שמסתפקים במזון בסיסי, ואת העושר שומרים הם לצרכים אחרים, וכל אחד ממביאי קרבן המנחה, מוזמן לבטא את הודאתו לקב"ה על הרווחה הכלכלית כפי שהוא חש ורואה אותה במבטו.

מנחת מחבת - היא העוגה, הערבה לחיך, ומבטאת את ההנאה המיוחדת שישנה במזון וברווחה הכלכלית, שאף עליה מחוייבים אנו להודות לקב"ה שנתן בעולמו אפשרות 'להנות בהם בני אדם' י"ט.

מנחת מרחשת - היא תבשיל ה'חטיף'י^כ, המייצגת מתת אושר רגעית וחולפת, ואף היא כקודמתה מייצגת את חיי המותרות וההנאה שיש למביא הקרבן, והריהו מודה להשי"ת על הרווחה הכלכלית המאפשרת לו אף להנות מבריאתו המושלמת והנעימה.

ריט. כלשון הברכה בברכות מג ע"ב: "ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות (להנות - רש"י) בהן בני אדם".
וכך ביאר הרע"ב על המשנה במסכת ברכות ו, ח: "**נורא נפשות רבות וחסרונן** - פירוש חסרונן, כמו לחם ומים שאי אפשר להתקיים בלא הם, **על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי** - כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא נבראו יכולין הבריות להתקיים, **ולא נבראו כי אם לתענוג ולתוספת טובה**".
רכ. לשון הרש"ר: "תבשיל הנאכל בין רגע".

מנחת חוטא רכא:

בקרבת עולה ויורד - אדם שחטא באחד מהחטאים שחייבים עליהם 'קרבן עולה ויורד'^{רכב}, והוא דל ביותר, אין ביכולתו להביא קרבן מן הבהמה ואף לא מן העוף, מביא קרבן מנחה.

אין פלא שאדם הנמצא במצב כזה של עניות חושב מחשבת טעות, שכביכול הקב"ה אינו דואג לו, ובכך נעשה קרוב אל החטא, עד שלבסוף נכשל בו.

ובהבאת קרבן זה מביע המקריב העני, שאף המזון הפשוט ביותר הנצרך לקיום האדם בא מאת ה', ולכן אין בקרבן הזה שום תוספת מעבר לסולת! אין שם 'שמן' ואין 'לבונה', כי עיקר הרעיון המונח מאחורי חיוב הבאת הקרבן הוא, לחברו ע"י הקרבן להבנה היסודית שהקב"ה לא זנח ולא יזנח אותו לעולם והוא הדואג לקיומו התמידי, אלא שהעושר והאוסר ממתנים לו, וכאשר ישוב מדרכו הרעה יקבלם, כי במקום שיש חטא - גם העשיר לא יזכה בעושר ואושר^{רכג}.

מנחת סוטה - אשה שבעלה קינא לה שלא תסתור עם פלוני, ונסתרה, התעורר ספק האם נבעלה אשה זו באיסור ונאסרה על בעלה או לא,

רכא. הרש"ר ויקרא ה, יג ד"ה חטאת הבהמה, ובהמשך בד"ה אפשר.

רכב. אדם שנשבע שבועת העדות בשקר על מנת להפטר מעדות שידע עבור חברו, או אדם שנשבע שבועת ביטוי, או אדם שנטמא ונכנס אל המקדש בשוגג. המכנה המשותף של מצוות אלו, שהן ביחס לידיעות שבלב, שהעובר עליהן מתכחש לידיעה או מסיח דעתו ממנה, ונאריך בזה במקומו.

רכג. וכפי שביארנו בתחילת דברינו, שתחושת העושר והאוסר היא ענין של מבט, והעשיר אשר אינו מבין את מטרת החיים בעולם הזה, אושרו מעושרו יהיה קצר ביותר, שהרי יש לו מנה רוצה מאתיים, וזה מה שלימדונו חז"ל "איזהו עשיר השמח בחלקו". עוד אריכות בענין קרבן עולה ויורד נרחיב במקומו.

והבעל מביא עבור אשתו את מנחת הסוטה, ובהקרבתה מבקש הוא את הכרעת השי"ת האם מותר להם להמשיך לחיות יחד.

אף שיש לנו ספק האם האשה נאסרה על בעלה, אין ספק בכך שחטאה כלפי בעלה שקינא לה והיא עברה על דבריו, ויש כאן 'רגלים לדבר' של פירצה חמורה בגדרי הצניעות הנדרשת מהאשה. לכן הקרבן המוקרב עבורה מובא מן השעורים, שהוא מאכל בהמה.

אצל אשה זו, אשר נהגה בחוסר דעת, אין מקום להודאה על ה'דעת' הטמונה ב'מזון החיטה', ועליה להודות לקב"ה על מציאות קיומה במובן הבסיסי ביותר, ובהגשת המנחה הבעל יבקש את דבר ה' - מקיים כל המציאות ויודע כל נעלם - האם יש 'קיום' להמשך קשר נישואין זה.

מנחת נסכים: רכד

אדם המביא קרבן נדבה - עולה או שלמים - חייב להביא עם קרבן הבהמה מנחה ויין לנסכים.

בהבאת תוספת זו על הקרבן מונחת כעין אמירה -

"האלוקים המצווה אותנו לקיים את דברי התורה, ואליה הבענו - דרך קרבן הבהמה - את כל שאיפותינו ורצוננו להתקדם ולהתקרב אליה, הוא הוא האחראי לכל פרט בקיום וברווחה החומרית שלנו, ואף אושרנו תלוי בו, ואנו נמשיך להיות מושפעים ממנו, אולם כל זאת בתנאי שנמשיך לשעבד

רכד. הרש"ר במדבר טו, טו ד"ה כאמור.

את רוחנו, נפשנו וגופנו לעשיית רצונו וקיום מצוותיו
הכתובות בתורה^{ירכה}.

'מנחת נסכים' אינה קרבן הבא לבטא את הקרבת היחיד השואף
להודות לה' על רווחתו הכלכלית, אלא היא קרבן **שהמקדש מחייב**
את כל המביא קרבן עולה או שלמים, שחלילה לא יעלה על דעתו
שישנן שתי מערכות בעולם: אחת - המתווה דרך רוחנית, והשניה -
מערכת הדואגת ל'רווחה הכלכלית', אלא הכל ניתן מאת ה', והזכות
לקבלת השפע והרווחה הכלכלית תלויה אך ורק בקיום מצוות התורה.
מטעם זה, אף נכרי המביא קרבן למקדש, על הכהנים מוטלת החובה
לדאוג לכך שיביא עם הקרבן נסכים^{יכז}, כי אין זה ציווי על מביא הקרבן
אלא זהו ציווי המקביל להקרבת הקרבן במקדש^{יכז}.

רכה. מסר זה מקביל לחלוטין לפרשת 'זוהיה אם שמוע' הנאמרת בק"ש, שכל העושר
והאושר בעולם מותנה ועומד בקיום רצונו ית', ודו"ק.
רכז. וכדברי הגמ' בתמורה ג' ע"א "אזרח מביא נסכים ואין העובד כוכבים מביא נסכים
יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה".
רכז. מאחר וכל ענין קרבן "מנחת נסכים" הינו בא לבטא את ההתייחסויות של כלל
ישראל כאומה, ולא כיחיד, לא הארכת בחיבור זה לבאר את כל פרטי הדינים, אלא הם
יבוארו בהרחבה במאמרי קרבנות הציבור, בע"ה.

הקדשת המנחה

בו יבואר: שלבי הקדשת המנחה ◆ מדוע בהקדשת
המנחה חלה רק קדושת דמים, ולא קדושת הגוף
כקרבן בהמה ◆ המשמעות ההלכתית של קידוש
המנחה ע"י הכנסתה לכלי שרת.

אחר שגמר האדם בלבו להביא את קרבן המנחה, עליו להביא לבית
המקדש את הסולת, השמן והלבונה בכלים נפרדים, להקדישם בפה
ולומר שיהיו לשם מנחה.

הקדשה זו נותנת על המנחה חלות של קדושת דמים בלבד, ולא
קדושת הגוף^{כח}, ולכן ניתן יהיה לפדות את הסולת, השמן והלבונה,
ככל ממון הקדש הקדוש בקדושת דמים (כגון בדק הבית).

בנקודה זו שונה דין הקדשת 'הבהמה' לדין הקדשת 'המנחה', שהלא
בהקדשת בהמה תמימה לקרבן, מקבלת הבהמה דין קדושת הגוף, ואי
אפשר לפדותה אלא א"כ נפל בה מום, ואילו במנחה - ההקדשה יוצרת
קדושת דמים בלבד.

רכה. החילוק המהותי בין קדושת דמים לקדושת הגוף הוא, שקדושת הגוף עניינה
שהדבר נהפך להיות קרבן בעצמותו (כמו גוי שהתגייר, שנהפך להיות מציאות אחרת),
ולכן לא מועילה בזה פדייה, ואסור לפגום קרבן זה ע"י יציאה מן המקדש, טומאה, או
המתנה מעבר ליום ההקרבה הנוכחי (פסול לינה). לעומת זאת בקדושת דמים, הרי זה
ענין ממוני בלבד (כמו שחפץ מסוים יכול להיות של אדם אחד, ולאחר זמן להיות של
מישהו אחר), ולכן מועיל בזה פדייה, ולא חלים עליה כל דיני הקרבן הנ"ל.

טעם החילוק הוא, משום שהבהמה המוקדשת כבר ראויה לגמרי לקרבן, ורק מחוסרת מעשה שחיטה, לכן היא מתקדשת מיד בקדושת הגוף. ה'מנחה', לעומת זאת, תהיה ראויה לקרבן רק לאחר הבלילה והשלמת כל שלבי ההכנה ע"י הבעלים. רק אז ניתן להגישה אל הכהן. לכן בשלב זה אין להקדשה בפה כח להחיל קדושת הגוף על המנחה ולקבוע עליה שם קרבן בעצם.

אולם אח"כ, כשמביא את הסולת ואת השמן לתוך כלי המדידה^{רכט}, מתקדש הקרבן בקדושת הגוף, ושוב לא ניתן לפדותו. הגם שהשמן והסולת עדיין אינם בלולים עם השמן ואינם ראויים להיות קרבן - עצם הכניסה ל"כלי שרת" שהוא כלי של המלך^ל גורם לכך שאי אפשר כבר להחזירו לחולין ע"י פדיון, ויש לנהוג בו קדושה בכל דיניו (שלא להוציאו מן המקדש או לטמאותו) ולהקריבו בו ביום, כפי שנתבאר בארוכה לעיל במאמר "קדושת כלי שרת".

רכט. את הסולת הוא מודד בכלי המדידה המיוחד לדברים יבשים, שהוא בשיעור 'עשרון', ואת השמן מביא בכלי המיוחד לדברים לחים, שהוא בשיעור 'לוג'.
ל. כמבואר במאמר "קדושת הדם בכלי שרת" בקטע "התנאים לקידוש ע"י הכלי" ובקטע "משמעות הקידוש הנוסף", ועיין בהערה שם עם המשל.

הכנת המנחה

משלב זה של ההכנה, יש חילוק בין סוגי מנחות הנדבה, כפי שנפרט כאן שלב אחרי שלב:

הכנת מנחת סולת

בו יבואר: אופן הכנת מנחת הסולת ♦ טעם נתינת השמן בתחילה, באמצע ובסוף.

אחרי שמדד הבעלים את הסולת והשמן בכלים המיועדים למדידה, הוא מכניס את הכל לתוך כלי שרת מיוחד לצורך הבלילה^{לא} והיציקה.

סדר נתינת מרכיבי המנחה לתוך הכלי היה כדלהלן:

תחילה היה יוצק לתוך הכלי כזית מן השמן, לאחר מכן שופך פנימה את הסולת, ועל הסולת היה נותן את השמן מהכלי לצורך בלילת המנחה. והיה משייר בכלי מעט שמן - כשיעור כזית - לצורך היציקה בסוף, ואותו היה יוצק לאחר הבלילה.

רלא. בלשון הגמ' מנחות ט ע"א: "בללה חוץ לחומת עזרה, רבי יוחנן אמר פסולה - כיון דעשייתה בכלי הוא, נהי דכהונה לא בעיא פנים מיהת בעיא", משמע שנצרכת בלילה בכלי שרת. אולם הרמב"ם, פי"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ה, כתב שמכניסים את המנחה לכלי שרת רק אחרי הבלילה, לפני היציקה השניה, וצ"ב. ועיין ב'משנה למלך' שם, שהרמב"ם סובר שהכלי שהגמ' מדברת שם אינו כלי שרת, ועיין תוס' שם בסוגיא, והרמב"ם לא רצה להידחק כך, ודו"ק.

המסר העולה מאופן ההכנה הזאת:

שהודאת מביא 'מנחת הסולת' מתרכזת ברווחה הכלכלית, שהתוצאה שלה הוא מזון לקיום הגוף ברווח, ולכן נעטפת הסולת בשמן כרקע - ע"י נתינת כזית שמן בתחילה, וכציפוי - ע"י נתינת כזית שמן בסוף, ואף הסולת עצמה תהיה כלולה בשמן.

לאחר מכן מוסיף המקריב את ה'לבונה', ומרכז אותה במקום אחד, בכדי שיוכל הכהן ליטול את כולה ולהניחה מעל הקמיצה.

הכנת מאפה תנור – חלות

בו יבואר: אופן הכנת חלות של מאפה התנור ♦
מדוע אין יוצקים שמן בתחילה, כמו במנחת סולת ♦
איסור חמץ במנחה ♦ מה מסמל המספר 'עשר' (עשר חלות).

אחר שמדד הבעלים את הסולת ואת השמן בכלים המיועדים למדידה - הוא מכניס את הכל לתוך כלי שרת מיוחד, לצורך הכנת המנחה למאפה תנור.

בתחילה הוא שופך את עשרון הסולת לתוך כלי שרת ריק, אח"כ הוא מוסיף לתוך הכלי עם הסולת את כל הלוג שמן, ובולל את השמן עם הסולת, ולתוך הבלילה שופך עוד מים פושרים.

המסר העולה מאופן ההכנה הזאת:

אין בקרבן הזה ביטוי לשמן בפני עצמו, אלא הוא נמצא בתוך העיסה, משום שהקרבן הזה של החלות בא לבטא את ההודאה על המזון והקיום היומיומי, כמו הלחם.

משלב זה, צריך המקריב להיזהר מאוד שלא תחמיץ המנחה, כי המנחה צריכה להיות מצה, שהכנתה מהירה ללא השתהות.

שכן, השהיה מקורה בעצמאות ובריבונות - אדם ש'עיתותיו בידיו' - והמקריב קרבן על אש המזבח, הרי הוא משועבד לבוראו בעבדות מוחלטת, וקרבן המנחה שלו צריך להתאים לאותה עבדות, לכן נעשית המנחה 'מצה'.

מהעיסה של עישרון סולת שמן ומים מכין הכהן עשר חלות^{רלב} - כמו בלחמי תודה, והענין בזה הוא שהמספר 'עשר' מסמל 'שלמות ללא פגם וללא דופי', עקב היותו מספר עגול.

לאחר שמרח מים על פני החלות, הוא מכניס אותן לתנור לצורך אפיה ומניחם ברצפת התנור.

עם גמר האפיה היה פותת כל חלה וחלה לפתיתין. כופל את החלה לשתיים ואת הכפל שוב כופל לשתיים^{רלג}, עד שיהיה שיעור של כזית לכל חתיכה^{רלד}, ומבדיל בין החתיכות לצורך הקמיצה.

רלב. בגמ' מנחות עו ע"א: "כל המנחות באות עשר עשר, מנלן? גמר מלחמי תודה, מה להלן עשר אף כאן עשר", ובלחמי תודה ביאר הרש"ר ויקרא ז, יד, שמספר עשר הינו מסמל שלמות ללא פגם וללא דופי, שהוא מספר עגול.

רלג. המפרשים נחלקו בדבר זה, הרע"ב כתב במנחות ו, ד: "דלאחר שעשה כזיתים, כופל כל זית לשנים ושנים לארבעה", ומלשון הרמב"ם פרק י"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"י, משמע שהתוצאה של הפתיתה הן חתיכות בשיעור כזית.

רלד. הרש"ר אינו מבאר את המשמעות הפתיתה, אולם זה ודאי שאין ענין הפתיתה לשם הקמיצה, כי זהו רק לשיטת ר"ש במנחות עה ע"ב, אולם לדעת רבנן פותתים אפילו מנחת כהנים שאין בה קמיצה, וע"כ נראה ברור שיש מטרה בפני עצמה לפתיתה.

ואפשר אולי לבאר את ענין הפתיתה בשיעור כזית, כי זה השיעור המחייב ברכה, ורק אכילת שיעור כזית נחשבת לאכילה, ונמצא שמטרת הפתיתה היא להורות שאין ההודאה באה דוקא על לחם שלם, אלא על כדי שיעור אכילה, כי זה עיקר המזון ולא

לאחר מכן הוסיף את ה'לבונה', וריכז אותה במקום אחד, בכדי שיוכל הכהן ליטול את כולה ולהניחה מעל הקמיצה.

הכנת מאפה תנור – ריקיקין

בו יבואר: אופן הכנת הריקיקין של מאפה התנור ♦
מדוע אין יוצקים שמן, רק מושחין בסוף ההכנה.

אחרי שהבעלים מדד את הסולת ואת השמן בכלים המיועדים למדידה, הוא מכניס את הכל לתוך כלי שרת מיוחד לצורך ההכנה של המנחה למאפה תנור.

בתחילה היה שופך את עשרון הסולת לתוך כלי שרת ריק, ואח"כ הוא היה מוסיף מים לתוך הכלי עם הסולת, לש, שומר את הבצק שלא יחמיץ, מחלק לעשר חלות, מרדד אותן שתהיינה דקות כמו מצות, ומכניסן לתנור לצורך אפייתן.

ואחרי האפיה הוא מושך אותם בשמן, ונחלקו^{לה} כיצד מושחן, לת"ק מושחן שוב ושוב עד שגומר את כל הלוג שמן, ולר"ש מושחן כמין כי (כמו האות ט') והשאר לכהנים.

המסר העולה מאופן ההכנה הזאת:

ה'שמן' אינו מרכיב בתוך הריקיקין, אלא ניתן בהם לאחר גמר ההכנה, ולשיטת ר"ש רק מעט ממנו ניתן ברקיק, והשאר ניתן לכהנים. משמעות הדבר שמנחה זו באה לבטא את ההודאה על העושר והרווחה הכלכלית כחלק חיצוני ממערכת המזון

החיצוניות של מבנה הפת (ועיין 'דגל מחנה אפרים' פרשת ויקרא ד"ה קרבן, שביאר כדרך הזו, ובמלבי"ם ויקרא פרק ב על ספרא קכד).
רלה. מנחות עה ע"א.

של האדם, כי ישנם אנשים שעושרם לא בא לידי ביטוי במזון, ולכן הם מביאים מנחה של מצות דקות, והשמן, המסמל את העושר, חיצוני מהן.

השלב הבא הוא פתירת הרקיקין ונתינת הלבונה - כפי שנתבאר לעיל ב'חלות'.

הכנת מנחת מחבת ומנחת מרחשת

בו יבואר: אופן הכנת מנחת מחבת ומנחת מרחשת ומשמעותן ♦ החילוקים ביניהן.

אחרי שמדד הבעלים את הסולת ואת השמן בכלים המיועדים למדידה, הוא מכניס את הכל לתוך כלי שרת מיוחד לצורך ההכנת המנחה.

תחילה היה נותן לתוך הכלי כזית מהשמן, ואז הוא היה שופך פנימה את הסולת, ועל הסולת היה נותן את השמן מהכלי לצורך בלילת המנחה, ומשייר בכלי מעט שמן - כשיעור כזית (לצורך היציקה בסוף, שאותה היה נותן לאחר ה'פתיתה' קודם ה'קמיצה'). לאחר הבלילה הוא היה מוסיף מים לצורך הלישה, לש, ומחלק כל עשרון לעשר חלקים שווים.

אחר כל זה, היה אופה את המנחה במחבת, או במרחשת.

המחבת הינה כלי ללא דפנות, ולכן כל הנוזלים היו יוצאים החוצה ונשאר מאפה קשה^{רל}, והמרחשת הינה כלי עמוק,

רלו. זה לשון הרמב"ם, הלכות מעשה הקרבנות פי"ג ה"ז: "מה בין מחבת למרחשת, מרחשת יש לה שפה והבצק שאופין אותו עליה רך, שהרי יש לה שפה ואינו יוצא, ומחבת אין לה שפה והבצק שאופין אותו בה קשה כדי שלא יצא מכאן ומכאן". משמע

וכתוצאה מכך הנוזלים שבעיסה היו נשארים בפנים והמאפה נשאר רך ורטוב.

פותת את המאפים ויוצק לתוכם את השמן הנותר, ועליהם הוסיף את הלבונה.

כל שלבי הכנת המנחה עד לשלב הזה, נעשו ע"י הבעלים (או כל זר).

המסר העולה מאופן ההכנה הזאת:

שהודאת מביא 'מנחת המחבת או 'מנחת המרחשת' מתרכזת ברווחה הכלכלית שהתוצאה שלה הוא מזון לקיום הגוף בהרווחה, ולכן היה עטוף בשמן בתחילה ובסוף, ואף המאפה עצמו היה בלול בשמן.

הן המחבת והן המרחשת אינן חלק מהמרכיב מהמזון הבסיסי של האדם - כמו ה'לחם', אלא בגדר מותרות הן, כ'עוגות' וכ'חטיפים'. קרבן זה בא לבטא את ההודאה לקב"ה על ה'רווחה הכלכלית' הגורמת לנו אושר, ועל הכל אנו מודים לו ומקלסים לפניו.

מדבריו שמכינים את העיסה של המחבת שתהיה פחות דלילה בכדי שלא תצא מכאן ומכאן. ועיין 'לחם משנה' שם.

הגשת המנחה אל המזבח

בו יבואר: טעם הגשת המנחה לקרן דרומית מערבית
♦ הטעם שנעשית רק ע"י הכהן.

אופי המנחה כביטוי של השתעבדות, מתקבל ע"י 'הגשה'. דבר זה מוצאים אנו בתיאור מלכותו של שלמה המלך ע"ה"ל: "ושלמה הָיָה מוֹשֵׁל בְּכָל הַמַּמְלָכוֹת מִן הַנָּהָר אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרַיִם מִגְשִׁים מִנְחָה וְעֹבְדִים אֶת שְׁלֹמֹה כָּל יְמֵי חַיָּיו".

לכן, לאחר שמביא המנחה היה נותן לכהן את הכלי עם המנחה המוכנה, הכהן היה מגיש אותה לקרן דרומית מערבית.

כפי שנתבאר לעיל^א, 'צד מערב' מסמל את התורה הקדושה הנמצאת בארון, ו'צד דרום' מסמל את חיי הרוח. נמצא, שענין הגשת המנחה בתחילת עבודת הכהן נועד להורות על כך, שהמביא מעוניין להביע את כוונתו בהבאת המנחה, לשעבד את המזון ואת הרווחה הכלכלית לחיי הרוח על פי התורה הקדושה.

פעולת הגשה זו תיעשה אך ורק ע"י הכהן, משום שהוא המתאים ביותר להביע בשם הבעלים הסתכלות זו של שיעבוד החומר לחיי הרוח ע"פ התורה, שהלא הוא מוכיח זאת יום ביום בעצם כך שאין לו נחלה לפרנסתו אלא ה' הוא נחלתו. היינו משום שכל שבט הכהונה משועבד לחיי הרוח על פי התורה.

רלז. מלכים א ה, א.

רלח. במאמר "נתינת דם ע"ג המזבח" בקטעים "צדדי המזבח" ו"קרנות המזבח".

הקמיצה

בו יבואר: אופן קיום מצות הקמיצה.

הכהן היה מכניס את ידו לתוך הבצק, בחלק שבו כמות השמן המרובה ביותר, וחופה את ג' אצבעותיו עד שהגיע על פס ידו וקומץ. מה שנאחז בידו באמצעות סגירת שלוש אצבעותיו התיכוניות יהיה 'קומץ', וע"י הזרת והבוהן (אגודל) היה מוחק את מה שבולט מעבר לג' אצבעותיו.

ההבדל בין קמיצה לשחיטה

בו יבואר: מדוע נעשית הקמיצה ע"י הכהן, בשונה מן השחיטה שכשרה בזר ♦ טעם החילוק בין שחיטת קדשי קדשים הנעשית רק בצפון העזרה, וקמיצת המנחה הנעשית בכל העזרה.

קמיצת המנחה מקבילה לפעולת השחיטה בקרבן הבהמה. כשם שע"י השחיטה מופרש דם הבהמה מן הבשר ונכנס לתוך כלי השרת - כך הקמיצה היא הפרשת החלק העולה על גבי המזבח משאר המנחה.

אמנם, ישנם מספר חילוקים הלכתיים בין השחיטה לקמיצה:

השחיטה כשרה בזר, ואילו הקמיצה נעשית דוקא ע"י הכהן.

שחיטת קרבנות 'קדשי הקדשים' נעשית בצפון העזרה, ואילו הקמיצה יכולה להיעשות בכל שטח העזרה.

ביאור החילוק הוא, שבשחיטת הבהמה יציאת הדם נעשית מאליה, ועיקר פעולת השוחט היא לגרום לבהמה להפסיק את חייה הבהמיים,

◆ הקמיצה

כדי שתוכל לעלות ממדרגת בהמה ולהיעשות קרבן לה'. זוהי בחינת "סור מרע" ולכן ניתן לעשות זאת גם ע"י זר. לעומת זאת בקמיצת המנחה, עיקר הפעולה הוא "עשה טוב", להעלות מתוך המנחה את החלק המוקרב על גבי המזבח לזכרון לפני ה'לט, ולכן צריך שיעשה דוקא ע"י הכהן.

על פי יסוד זה מובן גם הטעם לכך שהקמיצה נעשית בכל מקום בעזרה, משום שרק פעולה כשחיטת הבהמה, שעניינה הוצאת החיים החומריים הנמוכים מן הבהמה, להורות על הקדשת חיי החומר לצורך חיי הרוח על פי התורה הקדושה - פעולה כזו ישנה חובה לעשותה בצפון - סמל ושורש החומריות העולם הזה. לא כן המנחה, שעצם הבאתה מביעה את הקדשת החומר למטרת קיום רצונו ית', שהרי ענין המנחה להורות שמאת ה' בא המזון והרווחה הכלכלית ולמען מטרת עבודת ה'ימ.

מטרת הקמיצה

בו יבואר: מדוע הקומץ נקרא "אזכרה" ◆ איזה זיכרון מונח במנחה ◆ מדוע אין מקטירים את כל חלקי המנחה.

ה'קומץ' העולה על אש המזבח נקרא בתורה בשם "אזכרת המנחה"רמא. משמעות הדבר שהחלק הנקמץ העולה על גבי המזבח

רלט. כפי שיבואר בהמשך.

רמ. וכפי שמובא בדברי המבוא לקרבנות המנחה (ובהערה שם שמבואר על פי הפסוק בדברי הימים א, כט יד: "כִּי מִמֶּנָּה הִפֹּל וּמִיָּדָה נִתְּנוּ לָהּ").

רמא. כמו שנאמר "והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה" - ויקרא ב, ב. ומדייק הרש"ר שם, שהיה צריך להיות כתוב "אזכרה", מהו "אזכרתה"? אלא ללמד שהקומץ המוקטר הרי הוא אזכרה לכל המנחה.

◆ קעה ◆

משמש כאזכרה לכלל המנחה, כלומר, גם לשיריים שנותרו בכלי ויאכל ע"י הכהנים.

נמצא שמטרת ה'קומץ' היא להיות ה'נציג' של כל מה שנשאר בכלי לעלות לזכרון לפני ה'. כלומר, בעצם ראוי היה שכל המנחה תעלה על גבי המזבח, להביע את הרעיון שהכל מאת ה' והכל שלו ולמענו. מאידך, יש כאן צד שאין זה נכון וראוי, שכן כביכול הקב"ה נותן למעננו מתנה ואנחנו מחזירים לו אותה, אין לו ענין בחזרה הזאת, ולכן נעלה לפניו רק מזכרת מתוך המנחה, ועם השאר נשתמש באופן המרומם ביותר - ע"י אכילת ה'כהנים' משרתי ה'.

משמעות ה'מזכרת' כאן היא אפוא כפולה: ראשית, מקריב המנחה זוכר כי בידי ה' כל מזונותיו, עושרו ואושרו, והוא מבקש מאת ה' שיזכור אותו לטובה, יברך את נכסיו ויעניק לו כלים חיצוניים נוספים, על מנת שיוכל לעובדו בנקל, ללא דאגות וטרדות.

זהו שאמר דוד המלך ע"ה בתהלים^{רמב}: "יִזְכֹּר כָּל מִנְחָתְךָ", כי עיקר עבודת המנחה הוא בזכירה שה' זוכר אותנו על ידי הקטרת הקומץ.

וזה לשון המדרש, ספרא פרשת צו פרשתא ב "והקטיר המזבח לריח ניחוח אזכרתה לה; **נזכרים בה** ונזכרים בקמיצתה ונזכרים בלבונתה".
וכן במנחת סוטה נאמר כלשון הזה, במדבר ה כו: "וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה", ולמעלה מזה נאמר הלשון "מנחת זכרון".
רמב. תהלים כ, ד.

קבלת הקמיצה בתוך כלי שרת

בו יבואר: קידוש הקמיצה ע"י הכנסתו לכלי שרת.

לאחר שקמץ הכהן את המנחה הוא היה נותן את מה שקמץ לתוך 'כלי שרת' שביד ימין של כהן אחר, ובזה התקדש ה'קומץ' ונעשה ראוי להעלות על גבי המזבח. זאת למרות ההקדשה הראשונה שנעשתה לכל המנחה, כשהכניסו הבעלים את המנחה לכלי המדידה של העשרון והלוג.

משמעות הקידוש הנוסף דקמיצה

בו יבואר: מה הטעם בקידוש הקמיצה, אחר שכבר נתקדשה יחד עם כל המנחה בכלי שרת.

כאן יש להתבונן מה עניינו של הקידוש הנוסף, הלא ע"י הקידוש הראשון חלה על קרבן המנחה 'קדושת הגוף', ומה יש להוסיף עוד הקדשה על הקדשה?

ונראה, שהרי מטרת כל הקדשה היא לרומם את חלקי הקרבן לפי תפקידם ומטרתם. אם כן, ההקדשה הראשונה התייחסה לכלל המנחה, שיש בה חלקים הראויים לכהנים ויש בה חלקים העולים על גבי המזבח (כמו שהסכין מקדש את כלל חלקי הקרבן שבבהמה), והקידוש השני היה בעבור התקדמות חלק הקמיצה להיות ראוי לאש המזבח^{רמב"ם}. (ומה

רמג. להרחבת ביאור הענין עיין במה שנתבאר לעיל במאמר "קבלת הדם בכלי שרת" בקטע "משמעות הקידוש הנוסף".

שמצאנו חילוקי דינים בין הקדשה להקדשה, אין זה ממטרות ההקדשה, אלא הוא תוצאה של שלבי ההקדשה, ודו"ק).

קידוש הלבונה

בו יבואר: הטעם שהלבונה מתקדשת בכלי באופן נפרד מהקמיצה עצמה.

לאחר הכנסת הקמיצה לתוך הכלי שרת, היה הכהן מלקט את הלבונה משיירי המנחה שבכלי ונותנה באופן נפרד מעל הקמיצה, כלומר, לצורך ה'לבונה' נעשתה שוב, פעם נוספת, עבודת הקמיצה (ואף שנעשתה בדרך ליקוט, ענינה שווה לקמיצה) וכן עבודת קבלה בכלי שרת.

בהלכה זו שוב מתקבל הרושם, שהלבונה אינה ממש חלק מהמנחה, אלא מגיעה כנספח, שהרי אין שיעורה תלוי בכמות המנחה, ואף אינה נבללת עימה.

וביאור הדבר כפי שנכתב לעיל: הלבונה מסמלת את ה'אושר' ושביעות הרצון של האדם, ולדבר זה יש סולם ערכים בפני עצמו, ואינו תלוי בכמות הממון שברשות האדם. יש אדם שיש לו מעט והוא שבע רצון, ולעומת זאת יש אדם שיש לו הרבה והוא אינו שבע רצון. לכן, הלבונה - המסמלת את שביעות הרצון של מביא הקרבן - אינה נבללת עם כל המנחה, שהרי אין זה חלק מעצם הממון והרווחה הכלכלית אלא דבר המגיע בצדו.

הולכת הקומץ

◆ ביבואר: משמעות עבודת הולכת הקומץ למזבח
הטעם שנצרך כהן כשר עם כל פרטי הדינים.

אחר שסיים הכהן את הכנת הקומץ להקטרה באש המזבח, קיים הכהן מצות 'הולכה' לגג המזבח, וכפי שנתבאר בארוכה בענין הולכת הדם, ההולכה אינה פעולה טכנית של קירוב הקומץ למזבח כדי שיוכלו להקטירו, אלא זו 'עבודה', שלעשייתה נדרש כהן כשר עם כל פרטי הדינים. בכדי לקרב אותו אל המזבח צריך הכהן לפעול באופן אקטיבי בתנועת רגליו^{מד}, ואם יחשוב בשעת ההולכה מחשבת פסול הרי הוא יפסול בזה את הקרבן.

אלא שיש להתבונן ולהבין: בשלמא בהולכת 'דם הבהמה' ביארנו שיש ענין שלא תהיה הפסקה רעיונית בין תכונת הנפש המיוצגת בדם לבין ההקדשה בכלי ונתינתו על גבי המזבח, כי התוצאה של הפסקה זו היא שהדם אינו מייצג את תכונת הנפש אלא סתם דם של בהמה הוא. אולם איזו עבודת קודש מיוחדת ישנה בהולכת הקמיצה?

ונראה לבאר, ע"פ מה שנתבאר לעיל, שענין הקמיצה הוא להיות הנציג של שאר המנחה בהעלאתו על גבי אש המזבח לזכרון לפני ה'. א"כ יש לשמור שלא יהיה הפסק לאחר מעשה הקמיצה בין שאר המנחה לחלק הנקמץ העולה ע"ג אש המזבח, משום שאם יהיה הפסק יהיה ניתן לעלות על הדעת שהקמיצה באה בשם עצמה, ולא כחלק

רמז. כפי שנתבאר במאמר "הולכת הדם"

וכנציג של השיריים. משמעות מחשבה זו היא שכביכול הקב"ה נהנה מכך שאנו מחזירים לו את מה שהוא נתן לנו, והרי ודאי שאין זו השקפת האמת של התורה^{ימה}, כי כל הנתינה היא רק ל'מזכרת', ולא להחזרה חלילה. לכן צריך שהכהן המקרב את הקמיצה אל אש המזבח יעשה זאת באופן אקטיבי, שלא יהיה ח"ו מקום להפסק.

רמה. וז"ל הרש"ר, ויקרא ב, ג: "אך עין הא-ל האלילי צרה באושרו של אדם, לא ברצון ישפיע על בני תמותה שפע רב של מזון ועושר ושמחת חיים, הנאה טהורה ושמחת חיים יעוררו בו רגשי קנאה, ולא תנוח דעתו אלא בהקרבת האדם הגוזר צמצום על עצמו", וכו'. ומתפיסה מעוותת זו אנו באים להוציא, בהבאת קומץ המנחה. ש"ק קומץ אחד – לא פחות ואף לא יותר, יימסר לאש המזבח, וגם בכך אין השמדה, אלא 'אזכרה' וביטוי סמלי לתורת המנחה, דיו לאדם שישמח בחייו ויאכל בקדושת כהנים – וכבר מובטחת לו ברכה מיד ה' המלאה!"

מליחה

◆ כו יבואר: הטעם למצות ה'מליחה' בכל הקרבנות
מדוע מצוה זו מעכבת במנחה יותר משאר הקרבנות
◆ מהות ברית המלח ◆ המלח בא משל ציבור – גם
לצורך קרבן יחיד.

הגם שבכל הקרבנות ישנה מצוה לשים מלח על האימורים העולים על
אש המזבח, מליחה זו אינה מעכבת בכשרות הקרבן. לא כן קרבן
המנחה, שהמליחה בו מעכבת את כשרותו, ואם לא מלח את הקומץ
העולה על אש המזבח – המנחה פסולה^{רמז}, וצריך ביאור במה התייחד
קרבן המנחה משאר קרבן לענין זה.

עוד יש לדייק, שאת מצות מליחת הקרבנות כתבה התורה לגבי קרבן
מנחה, ושאר הקרבנות נלמדים ממנה, ויש להבין מהו הקשר והתלות
של 'קרבן מנחה' עם ה'מלח'.

כדי להבין זאת נקדים ונבאר את ענין מליחת הקרבנות.

בתורה כתוב^{רמז}: "וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלֶח תִּמְלֹחַ וְלֹא תִשְׁפִּית מֶלֶח
בְּרִית אֱלֹקֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל קָרְבְּנְךָ תִּקְרִיב מֶלֶח".

רמו. וז"ל הרמב"ם, הלכות איסורי המזבח פ"ה הי"ב: "הקריב בלא מלח כלל לוקה,
שנאמר: 'ולא תשבית מלח ברית אלקיך', ואע"פ שלוקה – הקרבן כשר והורצה, חוץ מן
המנחה, שהמלח מעכב בקמיצה, שנאמר: 'ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל
מנחתך'". ועיין ב'כסף משנה' שם שביאר, שמסוגיית הגמ' במנחות כ, ע"א נראה שזו
מחלוקת רבי שמעון ורבי יהודה, ופסק הרמב"ם כרבי יהודה.
רמז. ויקרא ב, יג.

מהי אותה ברית המונחת במלח, ושעליה נאמר: "מלח ברית אלוקיך"? בגמרא^{רמח} הובאו דברי רבי שמעון למקור הדין שמליחה מעכבת את הקרבן: "נאמר כאן 'ברית מלח עולם הוא' ונאמר להלן 'ברית כהונה עולם', כשם שאי אפשר לקרבנות בלא כהונה כך אי אפשר לקרבנות בלא מלח".

ואף נקודה זו טעונה ביאור, מהו הקשר שבין ברית הכהונה לברית המלח.

ה'מלח' הנו חומר המונע התפתחות בריאה חדשה. כידוע, אדמה שנזרעה במלח לא תצמיח עוד כל עשב. כמו כן, אדמה שאינה מצמיחה נקראת 'מלחה'^{רמט}, וכן המלח שומר על המוצרים האורגניים שלא יבואו לידי ריקבון, והרי ענין הריקבון הוא התפתחות של התהוות חדשה, והמלח מונע זאת.

נמצא, שהמלח מייצג הוויה ללא שינוי.

זו ענינה של הברית. כל מטרתה של הברית היא סיכום בין שני כורתי הברית יעשו הכל בכדי להגיע למטרה הנרצית על ידם, ושום דבר לא ימנע מהם להגיע לתוצאה - לא שינוי של מצב הרוח או אילוף כזה או אחר. רק כאשר נכרתת 'ברית' כזו - שני הצדדים יהיו רגועים שאכן הדבר יצא לפועל.

רמח. מנחות כ', ע"א

רמט. כנאמר בתהלים, קז, לד: "ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה", וכן בשופטים ט, מה: "ואבימלך נלחם בעיר כל היום ההוא וילכד את העיר ואת העם אשר בה הרג ויתץ את העיר ויזרעה מלח".

זה גם ענינו של 'ארון ברית ה', בו נתונים הלוחות, ללמדנו כי "ההשפעה האלוקית על עם ישראל המגיעה מקודש הקדשים, תלויה בקיום הכתוב בתורה הקדושה הנתונה שם"^{רנ}.

נתבאר לעיל במאמר 'עבודת הקרבן רק ע"י שבט הכהנים' - שמעלת הכהנים היתה במה שכרתו ברית עם הקב"ה, שכאשר עם ישראל חטא משיקוליו בחטא העגל, שבט לוי לא הכיר את אחיו ולא נתן לשיקולי נגיעות כלשהם לשנות את רצון ה', אלא נענה מיד לקריאת "מי לה' אלי", ובזה זכה לעבודת בית המקדש, משום שעבודת ה' אמיתית צריכה להיות נקיה מכל שיקול אישי ולא להיות תלויה במצבי הרוח של התקופה או של אדם כלשהו.

מטעם זה זכה פנחס ל"ברית כהונת עולם" עקב קנאותו לדבר ה' ללא שיקולים כלל של השתלבות בחברה או בפגעי הזמן.

זהו המסר שמחוייבים אנו להעביר בעת העלאת קרבן המנחה על אש המזבח, שכן המנחה הינה הודאה על כלי שנתן הקב"ה לאדם, והאדם משתעבד אליו בעקבות ההסתכלות הראויה על הכלים שקיבל, וכאן היה מקום למחשבת הבל, שכפי שהיציבות הכלכלית של האדם משתנה מעת לעת - כך גם עבודת ה' שלו יכולה לסבול שינויים, ובתקופות מסוימות חלק ממצוות התורה כבר לא כ"כ רלוונטיות - ח"ו.

רנ. וכן זה ענין "ברית י"ג מדות", שהקב"ה מבטיח לעם ישראל שאהבתו אליהם היא ללא תנאי, ויעשה הכל בכדי שלא ידח ממנו נידח, וכבוד ה' בעולם ותיקון העולם יבא ע"י ישראל, ואפי' שחטאו ישראל, הקב"ה ינקה אותם כאשר הם מצידם יחזרו אליו, ויתן להם את ההזדמנות לעלות חזרה על דרך המלך. ואילולי הברית הזו לא היה מקום לחידוש הקשר בעולם הזה לאחר החטא.

על כן ישנה חובה מיוחדת לתת את 'מלח ברית ה' על המנחה טרם יקריבוה על אש המזבח, לומר שההשתעבדות להשי"ת אינה ניתנת לשינויים בשום פנים ובשום מצב רוח או רווחה כלכלית ברמה כזו או אחרת!^{רנא}

עתה נבין את פשר ההלכה^{רנב} שה'מלח' בא רק משל ציבור, כלומר, הגם שעל היחיד הנודב את הקרבן להביא את כל מרכיבי הקרבן - את המלח עליו להביא משל העם, וטעם הדבר משום שהברית שבמלח צריך שתבוא מעושי הברית, והעם בכללותו הוא המחויב לברית עם אלוקיו.

דין מליחת הקרבן קיים בכל דבר העולה על אש מזבח העולה, כי בכל דבר שאנו מקריבים לרמת שעבוד מוחלטת באש המזבח, עלינו להצהיר באופן ברור שהשתעבדותנו מוחלטת לפי כללי התורה, הקדושה, ואינה בנויה על פי מצבי רוח משתנים. אולם בקרבן המנחה, שהוא עצמו מורה על השתעבדות מחמת התלות ברווחה הכלכלית - כאן דבר זה מחויב שבעתיים ומעכב את כשרות הקרבן.

רנא. ובזה מבואר מה שדן החזו"א - מנחות סימן כה ס"ק יח - האם מליחה הנעשית ע"י קוף נחשבת כמליחה לגבי שלא ילקה משום 'ולא תשבית מלח', שהלא מחד יש בו מלח, ומאידך לא נתקיימה בו המצווה של מליחה, והכריע שם שלוקה, משום שאין כאן שם מליחה.

ולפי הדברים כאן הענין הזה ברור מאד, שהרי אין ענין שיהיה טעם של מלח, אלא שנעשה פעולת מליחה שמשמרת את הברית שנעשה בין ישראל להקב"ה, ודו"ק.

רנב. וז"ל הגמ' מנחות, כא ע"ב "ברית מלח עולם הוא' ולהלן הוא אומר 'מאת בני ישראל ברית עולם' מה להלן משל ציבור אף כאן משל ציבור".

ההקטרה באש המזבח

בו יבואר: ענין הקטרת הקמיצה באש המזבח ♦ מדוע
אם נחסר מהשירים של המנחה לפני הקטרת
הקמיצה השירים נפסלים ♦ ומה הטעם לשיטה
הסוברת שבאופן שנחסר מהשירים אין מקטירים
את הקומץ כלל.

מעשה הקטרת הקומץ מקביל לזריקת הדם של קרבנות הבהמה, ולכן
מעשה ההקטרה צריך שיעשה ע"י זריקת הקומץ מהכלי, ולא באופן
שיקח הכהן את הקמיצה בידו. כמו כן, צריך שהכהן יחזיק את הכלי
ביד ימינו כשהוא זורק את הקמיצה, ובנוסף, עבודת הקטרת הקומץ
צריכה להיעשות רק ביום, ולא כאימורי קרבן בהמה שהקטרתן כשרה
כל הלילה.

הקטרת הקומץ מתירה את השירים באכילה, כדין זריקת הדם המתיר
את הבשר להקטרה ולאכילה, ולא עוד אלא שנתחדש בהקטרת
הקומץ חידוש שלא מצינו כדוגמתו בשום קרבן אחר, שאם נחסר
מהשירים בין הקמיצה להקטרה - השירים נפסלים^{רנ}, וישנה שיטה
שאף לא מקטירים את הקומץ כלל, ואילו בקרבן בהמה, אם נשאר
כזית בשר לאכילה - לכולי עלמא זורקים את הדם, ואותו כזית מותר
באכילה.

רנ. בגמ' מנחות ט' ע"א "איתמר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה, רבי יוחנן אמר:
מקטיר קומץ עליהן, וריש לקיש אמר: אין מקטיר קומץ עליהן". והגמ' דנה שם "איבעי'
להו לדברי האומר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהן אותן שירים
מה הן באכילה אמר זעירי אמר קרא והנותרת ולא הנותרת מן הנותרת".

ביאור דין מיוחד זה שבמנחה, קשור לעצם ענין הקטרת הקומץ, אשר כפי שנתבאר לעיל, מטרתו להיות 'מזכרת' עבור השיריים, ואם חסר משהו מן השיריים - בזה נפסק הקשר בין מה שנקמץ למה שהוקטר, וכביכול נהפכו השיריים להיות בעל מום. לכן נפסלים השיריים, כי הקומץ לא היה נציגם, שהרי השתנו, ממילא לא הותרו השיריים.

שיירי המנחה נאכלים ע"י הכהנים

בו יבואר: הטעם שהשיירים נמסרים לכהנים ◆ מדוע
מנחת כהן עולה כולה על אש המזבח.

לאחר הקטרת הקומץ, שיירי המנחה ניתרים לאכילה, והם נמסרים לידי הכהנים משרתי ה', שיאכלום בעזרה.

במסירה לצורך אכילת כהנים טמון מסר חשוב מאד^{יד}:

הקרבת הקרבן לא נועדה להביע ויתור על ההנאות והנכסים החומריים שנתן לנו הקב"ה, אלא שמקריב הקרבן מקדיש את החומריות, לנהוג בה במסגרת 'רוח התורה', והכהנים משרתי ה' הם הראויים ביותר להביע זאת, ובפרט בעומדם במקום הקדושה - העזרה.

מנחת כהן לא נאכלת

כל האמור לעיל הוא דוקא בקרבן הבא ע"י ישראל, אולם קרבן הבא ע"י כהן אין בו קמיצה, אלא עולה כולו על אש המזבח^{יג}, וממילא אין בו שיירי מנחה.

זאת משום שקיים שינוי מהותי בין שבט הכהונה לשאר שבטי ק-ה:

רנד. הרש"ר ויקרא ב, ח ד"ה בספר מלכים.
רנה. ויקרא ו, טז "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל".

הארץ התחלקה לכל השבטים חוץ מלשבט לוי, משום שתפקידם לעבוד את ה' בבית המקדש^{רנ}. זאת על אף שלא כל הכהנים עובדים כל הזמן בבית המקדש, שהלא ישנם כ"ד משמרות, וכל משמרת עובדת פעמיים בשנה, ובשאר הזמן הם פנויים ויכולים להתעסק בעבודת הקרקע, וכן ישנם בעלי מומים.

שכן, שונה תפקיד שבט הכהונה מתפקידם של שאר השבטים. כל השבטים תפקידם לקדש את החומר בעולם ע"י שהם חיים את חיי החומר ע"פ הדרך שמתווה התורה, ואילו שבט הכהנים תפקידם להיות מרוכזים בחיי הקדושה בלבד, וכל חיי החומר אצלם נועדו לאפשר להם לחיות את אותם חיי קדושה. לכן גם הכהנים שאינם עובדים בפועל בבית המקדש אין להם נחלה, כי הם באו לעולם למטרה מרוממת יותר^{רנ}.

והרי כפי שנתבאר לעיל, ה'מנחה' באה לבטא את שעבוד נכסי האדם לקיום רצון הבורא, וזאת ע"י שחי את חיי החומר על פי הכוונת התורה, אך אין בזה משום ויתור על החיים החומריים. משום כך המנחה נקמצת, ורק קמיצתה עולה על אש המזבח - בכדי לזכור שהכל מאת ה' ועבור קיום מצוותיו, אבל עיקר המנחה נאכל בקדושה ע"י אלו המקיימים את מצוותיו באופן המרומם ביותר - שבט הכהנים.

אבל שבט הכהנים שאין תפקידם לקדש את החומר ע"י חיים של חומריות, הרי ויתרו בזאת על חיי החומר, והם יביאו לא רק קומץ מן המנחה אל אשי ה' אלא יעלו את כולו על אש המזבח, כי כל מהות

רנו. דברים, יח א-ב: "לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל אשי ה' ונחלתו יאכלון" ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו ה' הוא נחלתו כאשר דבר".
ובדברים י ט, וברש"י שם "לפי שהובדלו לעבודת מזבח ואינן פנויים לחרוש ולזרוע".
רנז. עין היטב ברמב"ם פרק י"ג מהלכות שמיטה ויובלות הלכה י"ב וי"ג.

◆ שיירי המנחה נאכלים ע"י הכהנים

חיהם היא חיי רוח, ולחומריות אין בהם מקום כלל אלא לצורך קיומם
הבסיסי בלבד^{רנח}.

רנח. עיין רש"ר ויקרא ז, טז ד"ה אכן כל.

**סדר
עבודת
קרבנות ציבור**

מאמר קרבן התמיד

כדי לקבל מבט מושלם על קרבן התמיד עלינו להתבונן בלשון התורה בפרשה זו, ולדייק בה מספר דיוקים.

"פרשת התמיד" מוזכרת בתורה פעמיים: פעם ראשונה בחומש שמות בפרשת תצווה, בענין עבודת המזבח החיצון, ופעם שנייה בחומש במדבר בפרשת פינחס, כהקדמה למוספים - קורבנות המועדים.

מסמיכות העניינים הללו נמצינו למדים על שתי בחינות בקרבן התמיד:

א. קידוש וייעוד מטרת המזבח.

ב. קרבן שנועד לקדש את הזמן.

בשורות הבאות ננסה לעמוד על משמעות הדברים:

בפרשת פנחס מצווה התורה על קרבן התמיד במספר פסוקים, כדלהלן:

"צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו".

"ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה' כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה תמיד".

"את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים".

"ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן כתית רביעית ההין".

"עלת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחוח אשה לה".

"ונסכו רביעית ההין לכבש האחד בקודש הסך נסך שכר לה".

"ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבוקר ונסכו תעשה אשה ריח ניחוח לה".

הפסוק הראשון עוסק ברעיון הכללי של הקרבן, כשהתורה איננה יורדת לפרטיו, והראייה לכך היא העובדה שבפסוק הבא, מתחילה התורה שוב במילים "ואמרת אליהם".

והנה, בפסוק זה נאמר שיש לשמור קרבן זה במועדו, בניגוד לפסוק השלישי, בו מבואר שיש לעשות את האחד בבוקר והשני בין הערבים^{רנט} - ועלינו להבין מהי, אפוא, משמעות הכתוב 'במועדו'?

מלבד זאת, אנו מוצאים בפסוק זה כפלי לשון: 'קרבני', 'לחמי', 'לאשי', 'ריח ניחוח' - מה בא כל אחד מהם ללמדנו?

שאלה נוספת מתעוררת על פסוקים אלו: תמצית הפסוק השני והשלישי היא שקרבן זה הוא קרבן אחד שנחלק לשני כבשים, וחילקו אותו מבחינת הזמנים שלו לשנים: אחד בבוקר והשני בערב.

לפי זה, ראוי היה להיות שאם לא הקריבו בבוקר את קרבן התמיד, יצטרכו להביא שניים בערב, או שלא יביאוהו כלל. אולם ההלכה היא,

רנט. ואין לומר שלולי הפסוק הזה היה מקום לומר שהחלוקה של הקרבן לשחר ולבין הערביים אינו לעיכובא והעיקר שיביא "שנים ליום" כפי הכתוב בפסוק השני, שהרי כל מה שהתורה הדגישה בפסוק השלישי את ענין הכבש השני הוא כדי שלא נטעה בזה, דהרי אין מקומו כאן אלא בפסוק השביעי ששם כתוב דיני הכבש השני, ודו"ק.

שאי הקרבת תמיד של שחר איננה מעכבת את התמיד של בין הערביים^{רס}, ואם כן צריך ביאור בכוונת התורה שמדגישה "שנים ליום"? בנוסף לכך, הפסוק החמישי צריך כולו ביאור, ויש להבין, מה בא להוסיף? ומה הקשר בין קרבן זה להר סיני?

תמיד כנגד מה?

הגמ' במסכת יומא^{רסא} מבארת את דברי הפסוק "שנים ליום", שעשיית התמיד צריכה להיות כנגד אור היום, דהיינו בשחרית צריך התמיד להישחט בצפון מערב שכן השמש המגיעה מן המזרח שולחת את קרניה אל הקצה המערבי, ואילו בערב כשהשמש נוטה לשקוע במערב היא שולחת את קרניה האחרונות לקצה המזרחי, ועל כן תמיד של בין הערביים צריך להישחט בצפון מזרח.

נמצינו למדים, שענינו של קרבן התמיד הוא כנגד האור השולט בעולם, ומשום כך זמנו דווקא ביום אל מול קרני השמש.

הוכחה נוספת לכך היא מן התפילות שנתקנו כנגד התמידין^{רסב}, תפילת

רס. רמב"ם - הלכות תמידין ומוספין פרק א הלכה יב: "טעו או שגגו אפילו הזידו ולא הקריבו תמיד של שחר, יקריבו תמיד של בין הערבים".

רסא. יומא סב, ע"ב: "שנים ליום כנגד היום, אתה אומר כנגד היום או אינו אלא חובת היום? כשהוא אומר את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, הרי חובת היום אמור, ומה אני מקיים שנים ליום? כנגד היום, כיצד תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה, ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שניה".

רסב. מסכת ברכות כו, ע"ב: "מפני מה אמרו תפלת השחר עד חצות, שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד חצות, ורבי יהודה אומר עד ארבע שעות, שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד ארבע שעות, ומפני מה אמרו תפלת המנחה עד הערב, שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד הערב, רבי יהודה אומר עד פלג המנחה שהרי תמיד של בין

שחרית היא כנגד תמיד של שחר, ותפילת מנחה כנגד תמיד של בין הערבים.

אולם במדרש¹ מובא "כך אמר הקב"ה לישראל, לשעבר הייתם מקריבין לי שתי פעמים ביום את הכבש אחד תעשה בבקר וגו', וגלוי וידוע לפני שבית המקדש עתיד ליחרב ומכאן ואילך אי אתם יכולין להקריב קרבנות, אלא מבקש אני תמורתן של קרבנות: 'שמע ישראל' בבקר, 'שמע ישראל' בערב, ועולה לפני יותר מכל הקרבנות".

לפי דברים אלו נראה כי קריאת שמע של בוקר הריהי כנגד תמיד של שחר, וקריאת שמע של ערב כנגד תמיד של בין הערבים, וקשה, הלא מצוות קריאת שמע של ערבית הינה דווקא בלילה ולא באור יום של בין הערבים? ואילו זמן המנחה הינו לפנות ערב, ולא בלילה - אם כן, כיצד מתיישבים הדברים זה עם זה? מה בא כנגד קרבן תמיד של בן ערביים: תפילת מנחה, שזמנה בן הערביים או קריאת שמע של ערב, כדברי המדרש?

בהמשך דברינו נראה לבאר בע"ה עניין זה.

מהות קרבן התמיד

מהותו של קרבן התמיד תתבאר לפי הנאמר בפסוק הראשון: "את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו".

הערבים קרב והולך עד פלג המנחה, ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע, שהרי אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלילה".
רסג. ילקוט שמעוני דברים רמז תתלה.

הסיפריס¹ מבאר את החלוקה שבין ההגדרות הרבות שמופיעות בפסוק לקרבן: קרבני - הוא הדם, לחמי אלו האימורים, לאשי - אלו הקמצים ולבונה, ריח ניחוחי - אלו נסכים (לגרסת הגר"א).

במאמרים לעיל נתבאר, שמטרת עבודת הקרבן היא ההתקרבות לה', נתינת הדם על מזבח ה' מסמלת את שאיפת נפשו ורצונותיו של המקריב אל ה', לפי שהדם הוא הנפש, לפיכך "קרבני" הוא "הדם".

הקטרת הבשר והאימורים, אשר הם חומריים יותר מן הדם הנוזלי, מסמלת את הקדשת הכח הפיזי של האדם והמערכת החושנית התאוונית של האדם אל ה', בהקטרה על אש המזבח, המקביל לאש התורה, שהיא מפרקת ומנצלת את החומר לצורך הרוח.

מכאן יבואר מדוע "לחמי" אלו ה"אימורים", שכן לחמי - מלשון 'הלחמה' - הם האמצעי המחובר בין האדם לבוראו, וזאת על ידי ההוצאה לפועל של הרצון הטהור.

שיאה של ה'אש' השורפת בא לידי ביטוי בהקרבה של ה'חומר ממש' שהוא המזון המחיה את האדם, שהוא בא להורות על כך שאנו מאמינים שכל מה שיש לנו מאת ה' הוא בזכות קיום המצוות, וכל הכלים החומריים שניתנו בידינו נועדו אך ורק לצורך המשך עשיית רצון ה'. משום כך, "לאשי" אלו הם "הקמצים והלבונה", שכן האש המיוחדת הזאת ששורפת את החומר של מנחת הנסכים נקראת בשם "אשי".

שלוש העבודות הללו: הקרבת הדם, הקטרת האימורים ושריפת המנחה, מקבילים לציווי הקב"ה: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאודך".

"בכל לבבך", זהו הציווי שנאמר כנגד הרצון, כשהאדם מצטווה לכפוף את רצונו ולהקדישו לשם אלוקיו, ודבר זה נעשה בהקרבת הדם, המסמל את השאיפות והרצונות, לפני ה'.

"בכל נפשך", זהו ציווי שבא כנגד העבודה המעשית בהקטרת האימורים, והוא בא לידי ביטוי בהוצאה המעשית והפיזית מן הכח אל הפועל.

ו"בכל מאודך" המסמל את רכושו של האדם, המוקדש אף הוא למען מטרת עבודת ה', והוא בא כנגד המנחות שהן מייצגות את הרווחה הכלכלית של האדם.

על הכל ציווה הקב"ה: "ואהבת" - דהיינו, ענין השמחה שבקיום מצווה זו, בא לידי ביטוי בניסוח היין, וזוהי "קורת הרוח" שיש להקב"ה בזה, ועל כן נקרא ניסוח היין "ריח ניחוחי".

נמצינו למדים, שקרבן התמיד מקביל מאד למצוות "קבלת עול מלכות שמים" שאנו מקיימים מידי יום.

ביטוי נוסף לקשר בין קרבן התמיד לבין קבלת עול מלכות שמים אנו מוצאים במין הקרבן, אשר בא מכבש בן שנה. כפי שנתבאר ב"ביאור עבודת הקרבן", הכבש מסמל כניעה מושלמת אל הרועה, ובפרט בהיותו צעיר, כבן שנה אחת בלבד, בשונה מן האיל, אשר הוא שבע-שנים, ולא מן הנמנע שתהיינה לו נקודות אחדות של גאווה ורכושנות. כניעה זו היא מהותה של קבלת עול מלכות שמים.

בהמשך הדברים ממשיכה התורה ומצווה: "עלת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחוח אשה לה".

הזיקה בין הר סיני ובין עבודת המזבח מתקיימת לאור העובדה שבהר סיני נעשה הקשר בין השמים והארץ בשני קשרים: האחד מצד כלל ישראל שבארץ, אשר אמרו "נעשה ונשמע", והשניה מצד הקב"ה, אשר נתן לבני הארץ תורה מן השמים.

והנה, עיקר עבודתנו בעולם הוא חיבור הארץ אל השמים באמצעות קידוש החומר. מהלך זה נעשה גם כן על ידי המזבח, שבו אנו מקריבים לפני ה' את החומר, אותו אנו מקדישים לשם ה', בצירוף התוכן הפנימי של הכוונות שלנו המתלוות אל הקרבן.

משום כך מובא קרבן התמיד בפרשת תצווה, כדי לסמל את קידוש המזבח ואת ייעודו.

'קרבן התמיד' הוא הפותח של עבודות המזבח מידי יום, והוא אף המסיים את עבודות הדם של כל הקרבנות, מאחר שהוא עיקרה של עבודת הקרבנות. טמונה בו נקודה עמוקה של השתעבדות העם אל הבורא, וכל הקרבנות הבאים במשך היום מסתפחים לאותה עוצמה.

ובזה תבואר שיטת בית שמאי^{רס} שזמן אמירת קריאת שמע של בוקר הוא עם עמידתו של האדם בתחילת היום, וזמן אמירת קריאת שמע של ערב ב'שכיבה' ממש, וזאת על מנת להורות שהתחלת היום וסיומו הינם בעלי רעיון זהה, כשכל העבודה שלנו, מרגע הקימה ועד רגע השכיבה, נספחת לאותה עוצמה המתבטאת בקריאת שמע של הבוקר והערב.

רס. מסכת ברכות י, ע"א, ובגמ' שם בע"ב: "אמרי לך בית שמאי אם כן נימא קרא בבקר ובערב, מאי בשכבך ובקומך? בשעת שכיבה - שכיבה ממש, ובשעת קימה - קימה ממש".

על הציבור או על היחיד

בגמרא^{רס} מובא שבין חכמים והצדוקים התעורר דיון בשאלה מי חייב בהקרבת קרבן התמיד. הצדוקים סברו שכל אחד מישראל יכול להביא קרבן תמיד, ודייקו דין זה ממה שכתב התורה "תעשה" בלשון יחיד.

וחכמים ענו להם: כתיב "תשמרו", כלומר זהו דין על הציבור, שכן התמידין באין מתרומת הלשכה.

וביום שבו נקבע התמיד כקרבן ציבור בהתאם לדעת חכמים, גזרו רבנן שאין להתענות בו.

ועלינו להבין, מדוע אכן אמרה התורה "תעשה" בלשון יחיד?

יש לבאר, שחובת הקרבתו של קרבן התמיד מוטלת על כל יחיד ויחיד, בהיותו חלק מן הציבור.

ונראה כי ההוכחה לכך היא מתקנת הנביאים הראשונים שיהיו כ"ד משמרות, וכמו שהגמרא^{רס} מביאה ברייתא "וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו? התקינו נביאים הראשונים כ"ד משמרות, על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים לויים ושל ישראלים". אנשי המעמד היו עומדים על הקרבנות, ואנשי מעמד אחרים מתכנסים בערים ומתענים ומתפללים שיתקבלו הקרבנות לרצון, והם היו שלוחי ישראל לעמוד על קרבנם.

רס. מנחות סה ע"א: "מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד, שהיו צדוקים אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד, מאי דרוש את הכבש האחד 'תעשה' בבקר ואת הכבש השני 'תעשה' בין הערבים, מאי אהדרו, את קרבני לחמי לאשי תשמרו, שיהיו כולן באין מתרומת הלשכה".

רסז. תענית כו, ע"א.

לפי זה נבין את שורש הויכוח בין חכמים לצדוקים. לשיטת הצדוקים כל אחד בכלל ישראל הוא יחידה נפרדת ויכול להתקרב לה' על פי פרשנותו והרגשתו האישית, ואילו חכמים סוברים שדרך עלייתו של היחיד הוא דווקא דרך הכלל.

ומאחר שהויכוח הזה היה נידון השקפתי בסיסי שבין חכמים לצדוקים, כאשר חכמים נצחו עשוהו ליום מיוחד, שאסור להתענות בו.

נמצא, שקרבן תמיד הינו קרבן של קבלת עול מלכות שמים ברמה הגבוהה ביותר והוא נעשה בצוותא על ידי כלל הציבור מתרומת כל יחיד ויחיד, כשאף היחידים שותפים בריצוי הקרבן על ידי המעמדות המורכבים מכלל ישראל, כשחלקם עומדים בשעת הקרבת הקרבן, וחלקם נשארים בעריהם ומתענים ומתפללים שיתקבל הקרבן לרצון.

תמיד של שחר

מהי הסיבה לחלוקת התמיד לבוקר ולערב?

הרש"ר הירש זצ"ל בבארו את הקשר שבין התמיד למוספי המועדים כתב, וז"ל:

"פרשה זו כוללת את המאורעות "היום יומיים" עם המאורעות "היחידים במינם" של ההיסטוריה האנושית, שהרי היא מצרפת את זריחת החמה ושקיעתה אל עלילות ה' של מצרים מתן תורה והמסע במדבר, המעידים על ה' ומזמינים אל ה' וכו'.

ובהמשך הדברים כתב:

"וכעין זה דוקא הקביעות שבחליפות העיתים של סדר הטבע מעידה על מציאות ה', יתר על כן עלילות ה' שביטלו את סדרי

הטבע לא באו אלא להורות שה' הוא המסדר את הסדר הזה והוא המוחק את החוקים האלה וכו' רס"ח.

יסוד דבריו הוא שאין אנו מתפעלים מנס, אלא משום שעל ידו מתגלה, שהקב"ה הוא האחראי על הטבע, הוא האומר לטבע להיות ולהתקיים, והוא שולט עליו להפסיקו בשעת רצונו.

נמצינו למדים, שענין הקרבת הקרבן במועדים הוא מחמת האמונה שאנו סופגים אל מול ראיית מציאותו יתברך, ומכאן, שאף 'קרבן התמיד של שחר' בא לחזק אותנו באמונה, שכן כשאנו קמים בבוקר ורואים את זריחת השמש, האור והאנרגיה של היום בבריאה, אנו רואים את מציאות ה' יתברך בעולם!

זהו ביאור הפסוק הראשון "תשמרו להקריב לי במועדו", שביאורו הוא: ענין התמיד הוא כענין המועדים.

לאור דברים אלו יובן שענין הקרבת קרבן עם שחר, מיועד לצורך חיזוק האמונה אל מול זריחת השמש מדי יום ביומו.

אולם, מה טיבו של קרבן התמיד של בין הערביים, המוקרב בשעה שהבריאה איננה כביכול בתפארתה?

אין זאת אלא שדווקא מחמת עובדה זו, של היחלשות הבריאה בשעות בין הערביים, מקריבים את קרבן התמיד בשעה זו, שכן בהקרבה זו אנו מביעים את החילוק בין ההתייחסות של אומות העולם אל מציאות היום לבין ההתייחסות של עם ישראל אליו.

רס"ח. וכלשון רמב"ן הידוע, שמות יג, טז: "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם".

אצל אומות העולם מתחיל היום בחצות הלילה, משום שמנקודה חשוכה זו מתחיל "אֶל השמש" בפעולתו. לקראת עלות השחר עולה, לפי הבנתם, כוחו, עד שבחצות היום הוא מגיע לשיא עוצמתו, ומכאן ואילך כוחו הולך ונחלש עד לחצות הלילה. חולשתו מהווה, לדידם, חידלון, וזהו החלק הבלתי מושלם של כח "אל השמש".

אולם אנו, מאמינים בני מאמינים, ויודעים כי הקב"ה הוא יוצר אור ובורא חושך, ואין החושך העדר האור מחמת חידלון וחולשה, אלא **בריאה של ממש!**

משום כך, אילו היינו מקריבים קרבן אחד בלבד - בשעת עוצמת האור, היתה עולה חלילה מחשבה שאנו סוגדים לכח האור. וכדי לעקור כל מחשבה כזאת אנו מקריבים אף בבין הערבים, אל מול קרני האור האחרונות שבמזרח, בהביענו שאף את שקיעת החמה יצר הבורא יתברך למעננו.

לפי זה יוצא, שתמיד של בין הערביים מהווה השלמה לתמיד השחר, וזהו ביאור עניין "שנים ליום".

החילוק בין תמיד לקריאת שמע

עניין נוסף שדורש ביאור הוא ההקבלה בין קבלת עול מלכות שמים הנעשית פעמיים ביממה: האחת ביום והשניה בלילה דווקא, לבין הקרבת התמיד, המהווה גם היא קבלת עול מלכות שמים, שנעשית דווקא באור יום.

כדי לבאר עניין זה, עלינו לעמוד על החילוק המהותי שבין היום ללילה.

היום הינו זמן שבו העולם מוחשי ומציאותי, ואילו הלילה זהו זמן שבו העולם שרוי בהעדר, כפי שנאמר בתהילים^{רסט} "להגיד בבוקר חסדיך ואמונתך בלילות" - בבוקר האור שבבריאה מראה באופן מוחשי את ה'חסדים', ואילו בלילה שבו החושך שולט, יפי-הבריאה הוא בגדר 'אמונה' ולא מציאות מוחשית.

כתוצאה ממצב הלילה והחשיכה העוטפת את האדם, האדם אינו רואה ואינו מתחבר אל הסובב אותו, כמו בשעות היום, שבהם האור והעולם החיצוני מוחשיים וברורים לפניו, אלא מתכנס ומתרכז בתוך עצמו.

התכנסות זו בכוחה להביא לשתי השלכות מנוגדות: מחד גיסא, יתכן שכתוצאה ממנה יתחבר האדם אל גופו, שהוא הדבר המוחשי הקרוב אליו ביותר במצב החשוך הזה, וידבק בטומאה.

אולם, מאידך גיסא, יתכן שהוא דווקא יתחבר אל הקדושה, דהיינו: הרוח והעומק הפנימי שבו.

נמצא, אפוא, שתכונת ההעדר הקיים בעולם יוצרת מצד אחד מציאות של טומאה בעולם^י, אולם מנגד זהו זמן מסוגל להשיג את העומק שבבריאה, ולא רק את החומריות שבה. מבחינה זו הלילה הוא זמן טוב יותר שבו נקל להתקרב אל הקב"ה, וזהו ענין לימוד התורה בלילה, ואכמ"ל בזה.

חילוק מהותי זה בא לידי ביטוי בקריאת שמע של לילה השונה לחלוטין מקריאת שמע של יום, שכן בלילה תפיסת העולם אינה דומה כלל וכלל לתפיסה ביום.

רסט. צב, ג.

רע. עין בדרך ה' להרמח"ל חלק ד' פרק ו'.

בעוד בלילה הקרבת העצמיות נעשית מתוך תחושה של העדר העולם, ביום נלקחים כל עוצמת הבריאה והעולם החומרי שפרוש לפני האדם, והוא עומד ומקדיש אותם לבורא יתברך, מתוך הכרה שהוא יוצר הכל והוא מהווה את המציאות היחידה שבעולם.

מחד גיסא קריאת שמע של יום מבטאת עבודה נעלית יותר מן העבודה הלילית, שבה לא נראית עוצמת הבריאה.

אולם מאידך גיסא, קיימת מעלה באמירת קריאת שמע בלילה, שכן בכך מקדיש האדם את כל פועלו במהלך היום, תוך כדי כך שהוא מפנים את התובנות החיוביות שהוא ספג במהלך היום.

והנה, כל זה מתאים באמירת קריאת שמע, שהיא הפנמה פנימית הנעשית באמצעות אמירה, אולם בקרבן מתבצעת קבלת עול מלכות שמים על ידי הקרבת החומר.

הקרבה זו עניינה שתיעשה דווקא ביום, שכן זהו הזמן שבו החומר שולט בעולם. לפיכך אין מקריבים כלל קרבנות בלילה. הקרבת הרצון, אשר היא עיקרו של הקרבן, נעשית באמצעות זריקת הדם דווקא ביום. בלילה רק משלימים את העבודה בהקטרת האימורים, אשר מהווים הוצאה לפועל של הקרבת הרצון והשאיפה המובעים דרך הדם.

וסימוכין לדבר, במדרש אליהו רבה^{רע"א}, וז"ל: מתי נתקנו שני כבשים אלו, אמרו אותו היום שהעלה אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח תיקן הקב"ה שני כבשים אחד בשחרית ואחד בין הערבים שנאמר את הכבש האחד וגו', וכל כך למה? שבשעה שישראל

מקריבין תמידין על המזבח וקוראין את המקרא הזה "צפונה לפני ה'" זכור הוא לפני הבורא מעשה עקדת יצחק" וכו' עכ"ל המדרש.

ונשאלת השאלה: מדוע הפסוק "צפונה לפני ה'" מזכיר את עקידת יצחק?

אלא, כפי שנתבאר ב'ביאור עבודת הקרבן', קדשי קדשים שחיטתן בצפון, משום שהצפון הוא מקום החומר, ודווקא שם נעשית השחיטה המורה שהכל מאיתו יתברך ולכבודו.

זהו יסודה של עקידת יצחק, הנעשית במסירת הנפש ממש, וזהו אף יסוד ענין קרבן התמיד, ולכן עשייתו היא דוקא ביום ולא בלילה, ודו"ק.

תפילות כנגד אבות וכנגד תמידין

דברי המדרש שהובא לעיל, המקשר בין קרבן התמיד לעקידת יצחק, צריכים ביאור, שכן לפיהם, לשם מה יש להקריב שני קרבנות לתמיד, ולא די בקרבן אחד שיזכיר את העקידה?

כדי ליישב עניין זה, עלינו להתבונן בדברי הגמרא בברכות^{עב}, שם מובאת מחלוקת אם התפילות תוקנו כנגד האבות או כנגד התמידים שהוקרבו.

למאן דאמר כנגד אבות -

שחרית כנגד אברהם שנאמר 'וישכם אברהם בבוקר' וגו'.

מנחה כנגד יצחק שנאמר 'ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב'.

מעריב כנגד יעקב שנאמר 'ויפגע במקום וילן שם' וגו'.

רעב. ריש פרק ד', כו ע"ב.

למאן דאמר כנגד תמידין -

שחרית כנגד תמיד של שחר

מנחה כנגד תמיד של בין הערבים

מעריב כנגד הקרבת האימורים, וכמ"ד מעריב רשות - שהרי הקרבת האימורים לא מעכבת.

מסקנת הגמרא שם, שאף למאן דאמר אבות תקנום, לא תקנום חובה עד שאסמכינהו רבנן לקרבנות, כלומר עד שרבנן הסמיכו זאת לקרבנות.

לפי המדרש שהובא לעיל, נראה בברור שאין זו סתירה, שכן גם התמידין הם כנגד האבות, ואבאר:

בתפילת שמונה עשרה אנו מתפללים "האל הגדול הגיבור והנורא". במילים אלו אנו מבטאים את ג' דרגות ההכרה שלנו בהקב"ה:

הראשון הוא הגדול, דהיינו חסד השופע ללא גבול כלל, אך בצורה שזה מגיע לעולם, אנו רואים בגבולות שהוא הציב, שזהו חסד יחסי. חסד יחסי הינו גבורה, כלומר להתגבר על השפע ללא גבול וליצור לו צורה, שהם הכוחות הנראים לנו בעין, וגבול זה הוא מידת הדין, כלו' שפע שיורד לכל אחד לפי מה שראוי לו לצורך תיקונו ותיקון העולם. ועל פי זה נבאר:

אברהם הוא עמוד החסד ועבודתו היא במידת האהבה, וזאת משום שהוא רואה את גדלות הקב"ה כתוצאה מראיה עמוקה על העולם ועל עוצמתו, ובהבנה שהכח המניע הוא טוב ללא גבול, שהרי אין סיבה אחרת לקיום העולם. עבודתו היתה, אם כן, לדבוק במידה זו של קונו בעשיית חסד ללא גבול, וזוהי מידת האהבה - להידבק ולהתחבר אל החיצון החיובי ולמלאות את העולם בטוב.

יצחק בנו לקח מסר זה והוסיף עוד הבנה, והיא: אותו בורא אדיר שכולו טוב ללא גבול ברא את העולם הזה עם גבול ברור ב"גבורה", אם תטיב שאת ואם לא לפתח חטאת רובץ, משום כך, עבודתו בעולם היא "יראה", דהיינו: לראות את המציאות הקיומית באופן הברור ביותר, שאין עוד מלבדו וכל הבריאה והברואים אין להם קיום מלבד עשיית רצונו.

יעקב בנו סיכם והפנים את דברי סבו ודבר אביו, וזוהי מידת האמת, שהיא שילוב של אהבה ויראה, והיא ה"תורה", כלומר: הדרך הישרה אשר ילך בה האדם.

נמצא, שקיים שינוי מהותי בין העבודה של אברהם אבינו בעקידת יצחק לבין עבודת יצחק אבינו בעקדתו: אברהם מתוך עבודתו לתת ולהתחבר עם כל החיצוני ממנו, וזאת על מנת לקדשו ולמלאותו בטוב, הקריב לה' את בנו-עתידו, שהוא הדבר החיצון הקרוב ביותר שיש לו בעולם.

בהקרבה זו הוא נתן את כל האהבה שיש לו לבוראו, מתוך ידיעה שאין כל מטרה לאהבה, אם היא לא בעבור המציאות האחת והיחידה שהוא קיום רצון הבורא הנצחי.

לעומת זאת, יצחק במעשה העקידה הביא לידי ביטוי את היראה ברמה הגבוהה ביותר על ידי שנתן את כל מה שיש לו, כל כולו ממש, מאחר וזה רצון הבורא וזהו "דינו".

לפי זה יבואר עניין תפילת שחרית שנתקנה על ידי אברהם, בבוקר, בשעה שהאדם נמצא בתחילת היום וכל היום לפניו, הוא רואה את הפוטנציאל שהבורא נתן לו למשך יום זה, ומקריב את כל התוכניות העתידיות שלו באותו היום עבור הבורא - זהו עומק תפילת הבוקר.

ואילו מנחה הוא פסק זמן בתוך העמל שביום, כמו שנאמר ביצחק: "לשוח בשדה", האדם שכבר נמצא בגבולות המציאות והפרקטיקה,

מקדיש את מה שכבר עמל ואת החיים בפועל אל בוראו, ותפילה זו היא מכוח מידת היראה של יצחק.

שני כבשים כנגד עקידת יצחק

עתה מבואר היטב מה ענין שני התמידין כנגד 'עקידת יצחק':

האחד, המוקרב עם שחר, הוא כנגד העבודה של אברהם והיינו עבודת הבוקר.

ואילו השני מוקרב כנגד עבודתו של יצחק, לפיכך הוא בא לידי ביטוי בשעת בין הערבים, שהיא לקראת סוף עמל היום. בשעה זו מקריבים לפני הבורא בעבודת הדם את ביטוי הרצון, כשהמטרה היא להקדיש הכל ולהקריב הכל לפני הקב"ה.

הלילה זהו זמן שהאדם מפנים את מה שעבר עליו במשך היום, וזהו זמן סיכום של תפילת הבוקר ותפילת המנחה, לפיכך יעקב, שהוא המפנים והמסכם את תורת סבו אברהם ואביו יצחק, קבע את תפילתו תפילת מעריב, וכנגד זה באה הקרבת האימורין, אשר, כפי שביארנו, היא ההוצאה מן הכח אל הפועל של הרצון הבא מן הדם.

אמנם ההפנמה של האירועים הפוקדים את האדם הינה טבעית, אולם על מנת להפיק את המירב שניתן באמצעות הסקת המסקנות הנכונות, כך שיהיה אפשר להתחיל למחרת היום דף חדש, אשר כולו מתבסס על עליית יום האתמול, נדרשת מן האדם עבודה!

זוהי עבודתו של האדם מדי ערב בערב, והיה אם היא איננה נעשית - אין הדבר מעכב, אלא יש בכך רק חסרון מעלה. על כן, יש מאן דאמר הסובר שתפילת ערבית הינה רשות, ובזה יבואר גם הטעם לכך שעבודת הבשר איננה מעכבת את הכפרה.

◆ להבין – ביאור עבודת הקרבן

וזהו ביאור "שניים ליום": הראשון להקדיש את מה שיהיה, והשני הוא כנגד מה שיש, ושניהם עניינים נפרדים זה מזה, ולכן אי הקרבת אחד מהם לא תעכב את השניה, אלא האחד משלים את השני.

מוסף של שבת

פרשת קרבן 'מוסף של שבת' מתרכזת בשני פסוקים^{רעג}:

**"וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשורים סלת
מנחה בלולה בשמן ונסכו".**

"עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה".

מספר שאלות מתעוררות בעניין זה:

בכל קרבנות המוסף, מוזכר לשם מה בא הקרבן לפני הפירוט, כגון:
תקריבו עולה לה' פרים וכו', ואילו כאן, לא ביאר הכתוב באיזה קרבן
מדובר, אלא המשיך מענין פרשת התמיד לשני הכבשים של מוסף
השבת.

זאת ועוד, ברוב המוספים שמוקרים במהלך השנה מביאים פר ואיל,
ושבעה כבשים, ואילו כאן מוקרים רק שני כבשים, ועלינו להבין,
מדוע?

ולא זו בלבד, אלא שבכל המוספים מוקרב בנוסף לעולה גם שעיר
לקרבן חטאת, ואילו במוסף של שבת מקריבים רק עולה, ויש להבין
מהו, אפוא, החילוק בין שאר המוספים למוסף זה?

כשנתבונן היטב נגלה, שמוסף שבת הוא ממש כקרבן תמיד, אלא
שבמקום כבש אחד מביאים שני כבשים, ולכן התורה לא פותחת

רעג. במדבר כח, ט-י.

בכותרת נוספת לבאר באיזה קרבן מדובר משום שהוא המשך של קרבן התמיד המובא לפניו.

אך עלינו לבאר מה ענינו, ומה הוא בא להוסיף על התמיד שכבר הובא בבוקר?

החילוק בין תמיד למוסף של שבת

הרש"ר הירש^{יד} מבאר שהחילוק בין ציבור שמביא בהמה אחת לקרבן, לציבור המביא שתי בהמות לקרבן אחד הוא, ש"האחד מסמל את הציבור ככלל המתאחד תחת הרעיון והמסר שהקרבן אמור לסמל, לעומת זאת שתי בהמות מסמלות את הריבוי שבציבור ביחס למה שהקרבן מסמל".

ביאור דבריו הוא, כענין החילוק בין אמירת "קדושה", שהיא ענין דווקא לציבור, שהוא מורכב מיחידים, לעומת "תפילה בציבור" שהיא דין על היחיד, אך יש ענין שכל היחידים יתרכזו יחד להוסיף את מעלת הציבור. כן הדבר כאן: התמיד שבכל יום הוא דין הציבור - כקדושה, ואילו בשבת זהו דין על היחידים - כתפילה בציבור, וזהו הריבוי שבציבור.

וכבר נתבאר לעיל במאמר "קרבן התמיד"^{רעה}, שקרבן התמיד הוא דין על הציבור וכל אחד מישראל מצווה להיות חלק מהציבור, והטעם בזה הוא משום שקבלת עול מלכות שמים צריכה לבוא בצורה המושלמת ביותר וללא פרשנויות אישיות של כל אחד ואחד - כמו שהצדוקים חשבו בטעותם, ולכן התמיד בא דווקא בכבש אחד, להורות שהציבור כולו מתאחד תחת הרעיון האחד העומד מאחורי

רעד. במדבר כח, ט

רעה. בפרק "על הציבור או על היחיד וביאור מחלוקת הצדוקים וחכמים"

הבאת הקרבן הזה. לעומת זאת 'שתי בהמות' מסמלות את הריבוי שבציבור, כלומר, היחידים המתרכזים בדעתם להיות ציבור, ובה ישנה סכנה שמא כל אחד יתחבר לרעיון של הקרבן לפי הבנתו האישית ורגשותיו.

אך אם כן צריך ביאור, מדוע בשבת מביאים שני כבשים, ולא מפריע מה שיש 'ריבוי שבציבור', הרי קבלת עול מלכות שמים צריכה שתיעשה על ידי כבש אחד ממש, כנ"ל?

כל עיסקא דשבת כפול

איתא במדרש תהילים מזמור צב:

"מזמור שיר ליום השבת. אמר ר' יצחק, ראו כי ה' נתן לכם השבת (שמות טז, כט). מהו ראו. אמר רבי יוסי, מרגינתא דיהיבת לכוון. אמר רבי יצחק, כל עיסקא דשבתא כפול. עומר כפול, (שם, כב) שני העומר לאחד. קרבנו כפול, (במדבר כח, ט) וביום השבת שני כבשים. עונשה כפול, מחלליה מות יומת (שמות לא, יד). שכרה כפול, וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד (ישעיה נח, יג). (וכן זוכה להמשך הפסוק "והאכלתיך נחלת יעקב אביך" והיינו כבוד וירושת הארץ). אזהרותיה כפולות, זכור ושמור. מזמורו כפול, "מזמור" "שיר" ליום השבת."

וצריך להבין, מה המיוחד בשבת שהכל כפול בה?

בפרקי דרבי אליעזר פרק נ"א מובא היסוד להבנת הדברים, וז"ל: "עולה שמקריבין בכל שבת שני כבשים, ובראש חודש שני פרים, כנגד שני עולמות העולם הזה ועולם הבא".

ונראה שכל מקום שבו מחוברים העולם הזה והעולם הבא יש בו כפילות, ואף על פי שנתבאר לעיל שלכאורה לריבוי יש חיסרון, למרות זאת יש פעמים שבהם הריבוי הוא עיקר המעלה, כאשר הריבוי מכווין אל דבר אחד. תחילה אבאר את המדרש מסופו:

'מזמור' ו'שיר' - המלבי"ם מבאר שמזמור הוא יותר משיר, כמו שכתוב שירו לו זמרו לו, ה"שיר" הוא על הנהגת הטבע וה"מזמור" הוא על הניסים, ועל השגחה פרטית, והיינו הודאה על הנהגת העולם הזה - לפי הטבע, והנהגת עולם הבא - מעל הטבע.

'זכור' ו'שמור' - זכור הוא 'עשה', ושמור הוא 'לא תעשה'. והביאור בזה שה'זכור' הוא קיום המצוות שדרכם מתקרבים לה', וזהו בחינת עולם הבא, ו'שמור' הוא זהירות מפני העולם הזה, שלא יכשילו החומר וענייניו את עבודת השבת.

'כבוד' ו'נחלת יעקב' - השכר בזה מתחלק לשתיים, ענין הכבוד הוא דוקא בעולם הבא, שאין כבוד אמיתי בעולם הזה, ואילו נחלת יעקב היינו ירושת הארץ - בעולם הזה.

מחלליה **'מות' ו'ימות' - עונשו** כפול שהוא פגע בחיבור שלו בעליונים, אך גם בתחתונים, ולכן האחראים על התחתונים דהיינו בית דין מצווים להוציאו מן העולם, וכך כתב ה"אור החיים" ע"ז הפסוק, "מות יומת - כבר פירשתי בפרשת משפטים טעם הכפל, כי זה האיש בן מות הוא לשמים, ומרשה ה' התחתונים להמית בן מות זה".

נמצא שהדברים הללו משתלבים יפה עם הפרקי דרבי אליעזר "עולה שמקריבים בשבת כנגד עולם הזה ועולם הבא", שזהו ענין הכפל של שני הכבשים.

רעו. 'אייר אור' להמלבי"ם אות ז' סימן ט.

ועתה יש לבאר מהו ענין הכפל של העולם הזה והעולם הבא בשבת?

ענין ה"נשמה יתירה" – "כנסת ישראל"

הנה ידוע שבשבת יש לאדם נשמה יתירה, ולכאורה גם הוא מורה על כפל הנשמות.

המקור לזה הוא מאמר הגמ' ^{רע"ז} "אמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש, כיון ששבת ווי אבדה נפש", וביאר שם רש"י בד"ה נשמה יתירה - "רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה, ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו" עכ"ל, ולכאורה הביאור הוא שמחמת שהגוף מתעלה וחומר מתקדש ולכן הוא לא מכביד על האדם, אך צריך תוספת ביאור מהי אותה "נשמה יתירה"?

איתא בספרי הק' ^{רע"ח} שה'נשמה יתירה' שיש בשבת היא בבחינת 'חיה', ואבאר:

ידוע שהנשמה של האדם מורכבות מחמש כוחות: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. הנפש היא הנפש הבהמית שיש אותה גם לכל בהמה, רוח הוא האישיות של האדם וכוח הבחירה שלו, נשמה היא חלק אלוהי ממעל הנמצא בכל אדם באופן פרטי, וחיה היא שורש כל הנשמות, הנקרא "כנסת ישראל".

שונה ה"חיה" מה"נשמה", שהנשמה היא ענף, וחיה היא כמו שורש העץ עצמו - שכל הענפים מחוברים אליו. נמצא, שיש לנשמה

רע"ז. מסכת ביצה טז ע"א.

רע"ח. במגלה עמוקות פרשת ואתחנן אופן קעה ד"ה הקדמה.
ובכתבי הרמ"ע מפאנו בכמה מקומות.

היהודית' שתי בחינות: האחת במה שהיא נפרדת, והשניה במה שהיא חלק מהעץ - כנסת ישראל, וזוהי משמעותה של "הנשמה היתירה".

כשבאה השבת לפני הקב"ה ואמרה לו שאין לו בת זוג, אמר לו הקב"ה: "כנסת ישראל" היא בת זוגך, ולא אמר לה "בני ישראל השומרים עליך", אלא "כנסת ישראל", כלומר: אותה נשמה יתירה.

וכיוצא בכך, ביאר ה"שפת אמת"^{רעט}: מדוע דיני שבת שנאמרו בפרשת ויקהל מתחילים במילים "ויקהל משה את כל העם"? משום שענין השבת שייך לציבור ככלל.

ה'מבט הכללי' - המשלים את ה'מבט הפרטי'

נקדים את דברי המהר"ל^פ "השבת שהוא שביעי הוא תכלית הימים של ימי החול".

כדי לבאר את הדברים ניעזר בדוגמא הבאה: שולחן מורכב מארבעה עמודים ולוח עליון. כל חתיכה וחתיכה אין לה משמעות מעבר למה שהיא, העמוד עמוד והלוח לוח, ורק החיבור שלהם יחד לצורת שולחן יוצר להם משמעות של 'שולחן'.

כמו כן קוביה מורכבת משש צלעות המחוברות באופן שהן יוצרות ארבע רוחות, שלהן כיסוי מלמעלה ומלמטה. ששת הלוחות המרכיבות את הקוביה יכולים להתחבר בצורה אחרת, כזו שלא תיצור כלל קוביה, מכאן שרק חיבור של כל החלקים אל מרכז אחד הוא היוצר לו את שם ה"קוביה".

רעט. פרשת ויקהל שנת תרל"ז.

רפ. ספר חדושי אגדות חלק ראשון עמוד צו - על מסכת ראש השנה.

באותו אופן, כל יום ויום מששת ימי המעשה איננו שלם אלא חסר, וזאת משום שהוא מהווה רק חוליה אחת מן המושג הכללי "שבוע". רק החיבור שלו למרכז אחד יוצר לו שם שמשלים אותו להיות "שבוע בעולמו של הבורא".

המרכז הוא היום השביעי שבו שבת ק-ל, וזאת משום שעל ידי ששבת בו הק-ל מכל מלאכתו מתגלה לכל שהכל נעשה ממנו, כי הוא המחליט מתי לפעול ומתי לנוח מלפעול.

ובזה שאנו גם כן נחים בו ואיננו ממשיכים לדאוג לעצמנו ולפרנסתנו, אנו מגלים שהדאגה לעצמנו בעולם זה איננה העיקר, אלא העיקר הוא: עשיית רצונו יתברך. מאחר והוא זה שאמר לנו "בזיעת אפיק תאכל לחם", בימות החול אנו עוסקים בעניני החול, אולם השקפת השבת היא העיקרית בחיינו! נמצא, שהשבת ממרכזת את כל השבוע אל המטרה העיקרית, ויוצרת לו שם חדש, כך שאין זה רק איגוד ימים אלא דבר שלם: "שבוע" המורכב מימים.

במבט שטחי על העולם נראה שיש בו 'טוב' ו'רע', אך בהגיענו אל עולם האמת יתברר שהכל לטובה, משום שרק אחרי שיושלם העולם כולו, נראה שהכל היה למען מטרה אחת, והכל הולך למרכז אחד. בדיוק כשם שלפני הרכבת שולחן נראה כל עמוד ולוח כחסר משמעות, אולם בחיבור לשולחן שלם מתבררת למפרע מטרתו מתחילה.

עניין זה מתחדד בעיקר מול התופעה של "צדיק ורע ורשע וטוב לו", לכאורה תמוה, מדוע יצליחו רשעים בעולמו של הקב"ה? אך במבט של שלימות וראיית התמונה בשלמותה נעלמת התמיהות והקושיות.

את התובנה הזאת חידש אדם הראשון בשבת הראשונה במאמרו "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון. להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות... מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו

מחשבתך. איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת: בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי עד... וגו' - וכל זאת למען מטרה אחת: "להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו".

מדוע נאמר כל מזמור זה בכפילות?

משום שההתייחסות לכל פרט בתוך הבריאה הנקראת "עולם" מורכבת משני היבטים: האחד ביחס לכלל, והשני הוא ההבנה של הפרט עצמו בשביל הכלל, כמו תמונה שמתבוננים בה על כלל התמונה, ואף על הפרטים המשלימים את התמונה כולה.

כך הוא המבט על "כנסת ישראל"; לכל נשמה יש מטרה פרטית המשלימה את הכלל, שהוא "כנסת ישראל". כשמתבוננים בכל אחד ואחד מישראל באופן פרטי, ניתן להבחין באי אלו חסרונות בכל אחד ואחד, אולם במבט כללי על כנסת ישראל, מתוך התייחסות אל המטרה של קיום עם ישראל, מבחינים בשלימות.

מבט זה, של ראיית העולם מכיוון המטרה והשלמות, שהוא מעין מבט של עולם הבא, הוא המבט שמסמלת השבת, הממרכזת את ימות השבוע אל המטרה האחת. מתוך מבט זה נראית ההתאמה בין השבת לבין בת זוגו "כנסת ישראל" הממרכזת אף היא את כל מעשיה למען מטרה אחת, כששתי המטרות הינן בעצם אותה מטרה ממש.

ובזה יבואר הרמב"ן^{רפא} שכתב "שאין במוספי שבת חטאת כשאר כל המוספין מפני שכנסת ישראל בת זוגו והכל שלום", ולפי האמור לעיל הדברים נפלאים: אין מקום לחטאת, משום שהחטא שייך ליחידים ולא לכלל!

לפי זה נבין, מדוע כל ענייני השבת הינם כפולים?

רפא. במדבר כח, ב.

משום שכל מבטו של האדם אל השבת הוא כפול, מאחר שהוא מתבונן בה כפרט וכחלק מתוך הכלל.

זוהי הסיבה לכך שקרבן מוסף שבת מובא משני כבשים. האחד כנגד מבט העולם הזה, והשני כנגד מבט העולם הבא, כדברי הפרקי דר"א המובא לעיל.

מוסף של שבת - כנגד היחידים המרוכזים בציבור

עתה יבואר מה שהבאנו לעיל בשם הרש"ר הירש, המסביר שהחילוק בין בהמה אחת בקרבן לשתי בהמות בקרבן אחד הוא, ש"האחד מסמל את הציבור ככלל המתאחד תחת הרעיון והמסר שהקרבן אמור לסמל, לעומת זאת שתי בהמות מסמלות את הריבוי שבציבור ביחס למה שהקרבן מסמל".

בחול יש להביא רק את קרבן התמיד, משום שענינו הוא ציבור כאחד והוא בא להוציא את העם כפרטיים, ואילו בשבת מביאים שניים, על אף שמשמעותו היא ריבוי של הציבור המורכב מיחידים.

והקשינו, שהרי לכאורה יש בכך סכנה, כאילו קבלת עול מלכות שמים יכולה להיות אינדיוידואלית כפרשנות הצדוקים, אך לפי ביאורנו כאן נראה, שאין בזה חיסרון כלל, משום שבשבת אנחנו מחדשים שכל הפרטיים של כלל ישראל אינם פרטים נפרדים אלא הם "כנסת ישראל", כלומר: המבט הכללי על כל ענפי האילן מורה על כל האילן כגוף אחד גדול וחזק, ודבר זה מתחדד בהבאת שני כבשים להורות על הכפילות של השבת, המורכבת מיחידים ומהחיבור של היחידים ל"ציבור", ודו"ק.

היוצא מכל זה, שענין "מוסף של שבת" בא כהמשך ל"קרבן התמיד", אך בצורה מושלמת יותר, הראויה במיוחד למבט הכללי שיוצרת השבת.

בזה יבואר, שענין התמיד של שחר הוא כנגד אברהם אבינו, ותמיד של בין הערבים כנגד יצחק אבינו, וקרבן שבת הוא כנגד יעקב אבינו, כדכתיב "וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד והאכלתיך נחלת יעקב אביך".

חסד ודין שייכים בעיקר לצורת ההתמודדות עם העולם הזה שהוא מוגבל, ולעומת זאת האמת, שהיא התורה, שייכת לעולם הבא.

המבט של העולם הבא בא לידי ביטוי בעיקר בשבת, כנ"ל, ועל כן זוכה שומר השבת ל"נחלת יעקב" שהיא נחלה ללא מצרים.

בימות החול ומתוך מבט אופייני לעולם הזה, כל הצורה של השפעת החסד הינה עם גבול, כדי שלא נגיע לבחינת "וישמן ישורון ויבעט".

אולם כאשר ההתייחסות לעולם הזה הינה במבט השבת, כלומר באופן שהכל מרוכז למטרה אחת ויחידה של "לעשות רצונו בלבב שלם" אין חשש מפני "השמנה יתירה"! ולפי זה נבין את דברי רש"י, המבאר בעניין הנשמה היתירה כי "אין האדם מוגבל באכילתו בשבת".

מוסף ר"ח - כח החידוש והתשובה

קרבן מוסף של ראש חודש הוא הבסיס לכל מוספי המועדים, מפני שבשונה מקרבן מוסף שבת, זהו המבנה הבסיסי לכל שאר המוספים.

ותחילה נדייק בלשון הפסוקים בבמדבר פרק כח, יא - טו:

ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד
כבשים בני שנה שבעה תמימים.

ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני
עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד.

ועשרון עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עולה ריח
ניחח אשה לה'.

ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעית ההין
לכבש יין זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה.

ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עולת התמיד יעשה ונסכו.

ראשית, ראוי לשים לב לפתיחה של הפרשה: "ובראשי חדשיכם",
בניגוד לשאר המועדים שבהם לא מוזכר המועד כ'מועדיכם' - אלא
כ'מועדי ה'", כגון: "ובחודש הראשון וכו' פסח לה'", או "ביום
הביכורים".

עוד יש לבאר, מה המשמעות של שבעת הכבשים הבאים בקרבנות מוספי המועדים^{רפב}?

וכן, מה המשמעות של שאר מרכיבי קרבן המוסף, שהם: שני פרים, איל אחד, ושעיר אחד לחטאת? ומדוע במוסף של שבת מדלגים עליהם?

בכל המוספים שבפרשה, התורה מזכירה את קרבן החטאת של כל מועד בתוך סדר הבאת המוספים, ואילו בראש חודש מובא קרבן החטאת, רק בסוף סדר הקרבן, לאחר שאמרה התורה "זאת עולת חדש בחדשו", - נאמר "ושעיר עיזים חטאת לה". הפרדה זו מעידה כי זהו עניין בפני עצמו.

שינוי נוסף הנראה בפסוקים הוא שבכל המוספים נאמר 'שעיר חטאת' או 'לכפר עליכם', ואילו בראש חודש נאמר 'חטאת לה', כפי שבדרך כלל כתוב בעולה 'עולה לה', ועלינו לעמוד על ההבנה בדברים אלו.

כדי לבאר את כל הענינים הללו, יש להקדים ולבאר את המועד הנקרא "ראש חודש".

מהותו של "ראש חודש"

בפרשת בא באר הרש"ר הירש זצ"ל^{רפג} את מהותו של 'ראש חודש'. ואנסה לבאר על פי שיטתו:

רפב. במאמר "קרבן מוסף של שבת" התבאר בארוכה משמעות הקרבת כבש אחד בשם הציבור במסגרת קרבן התמיד, בהיותו בא בשם העם המאוחד להכנעה לה' יתברך, ולשם קבלת עול מלכות שמים, ומשמעות שני הכבשים שבקרבן מוסף של שבת, המסמלים את ריבוי היחידים שמהם מורכב הציבור.

רפג. שמות יב, א.

החודש הוא מחזור של קבלת אור הירח מן השמש, ועל כן נקרא ה'חודש' בשם "יָרֵחַ". נמצא שראש החודש הוא הזמן שבו מתחדש מולד הלבנה, דהיינו: זהו זמן תחילת קבלת האור.

ולכאורה, נראה שכל פעם שהירח מתחיל לקבל את אורו אנו חוגגים את נפלאות הטבע וסוגדים לו, אולם לא יתכן לומר כך, שהרי זהו מנהג אומות העולם, כפי שנתבאר במאמר 'קרבן התמיד'.

לפי תפיסתם של אומות העולם מתחיל היום בחצות, משום שמשעה זו מתחיל תהליך שבו השמש מראה את כוחה. זוהי הסיבה שהיום שבו מתחילה אצלם השנה הוא בפסגת החורף, שזהו, לדידם, הזמן שבו החושך מתחיל להיחלש והאור מתחיל להתגבר.

הסיבה לכך היא משום שהם רואים בכוחות הטבע 'אלים' המשפיעים בעולם, ולכן הם סוגדים לאור ולכוח הפעיל, כשהלילה והחושך אצלם הינם מציאות של חידלון.

אולם אנו - עם ישראל - מאמינים ויודעים, שכפי שהקב"ה ברא את האור כך הוא ברא את החושך והוא מנהיגם בכל רגע.

מדוע, אפוא, אנו חוגגים את תחילת הופעת האור של הלבנה?

התשובה לכך היא שאין אנו חוגגים זאת כלל וכלל.

למעשה, אין ללבנה כלל כח מצד עצמה, וכל כוחה נובע רק מהיותה מושפעת מאור החמה, השפעה אשר איננה קבועה אלא משתנה. זאת הסיבה, שהגויים אינם מונים ללבנה, אלא לחמה, שהיא מרכז האור ואורה קבוע ולא משתנה.

אולם, דווקא משום חולשת הלבנה - ישראל מונים לה. משום שדומה הלבנה לישראל, שאף הם מקבלים שפע מאור ה' ואין להם מאומה משל עצמם. לא זו בלבד, אלא שגם עובדה זו איננה קבועה, שהלא

לעיתים ישראל חוטאים, ואז נסתר אורו של ה', והוא מתחדש שוב רק על ידי כך שהם שבים בתשובה.

חידוש זה, של יכולתו של האדם לחזור ולהתעלות חזרה על אף חטאו, זהו חידוש השייך רק לעם ישראל, ואין אומות העולם מאמינים בו.

עם זאת יש לזכור, שההתחדשות הזאת איננה נעשית מאליה, אלא רק לאחר שרוצה האדם בכך, והקב"ה, ברוב טובו, משפיע שפע רב למביט ולמבקש.

"ראש חודש" איקרי "מועד"

ראש חודש נקרא "מועד", כפי שנקראו החגים. פירושה של המילה "מועד" הוא מלשון 'ועד' או 'התוועדות', כלומר: 'מפגש'.

מפגש זה בין החמה ללבנה מתקיים לפחות פעם אחת בחודש, וכפי שבפגישה שני הנפגשים מתאמים ביניהם את מקום הפגישה ואת זמנה, כך ציווה הקב"ה על ישראל שיטלו חלק בקביעת הפגישה, והם יהיו אלו שיקבעו את המועד, על פי הסימנים שהקב"ה נתן להם.

משום כך נאמר "ובראשי חדשיכם", דהיינו: אתם קובעים לי את הפגישה הזו, הנעשית דווקא על ידי שישראל יתבוננו כלפי מעלה ויראו את צורת המפגש בין החמה ללבנה, וכיצד אור השמש מתחדש ונשקף אל הלבנה, לאחר שהתעמעם בסוף החודש שעבר.

וכל זאת על מנת להורות וללמד על היכולת להתחדש, כשבכל חודש וחודש מקבל האדם תפקיד חדש המתאים במיוחד להשפעת החודש הנוכחי.

חמה כנגד עולם הזה ולבנה כנגד שני העולמות

הדברים יבוארו על פי המדרש^{רפד}:

"דבר אחר, למה נקרא ישראל בני בכורי? לפי שכתוב בתורה: (דברים כא יז) 'כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים', כך ישראל יורשים שני עולמות: העוה"ז והעוה"ב. ולכך מסר הקב"ה סוד הלבנה לישראל שיהיו הם מונים בה, והעובדי כוכבים מונין לחמה, לומר: מה חמה אינה אלא ביום כך אין מושלים אלא בעולם הזה, ומה החמה היא של אש כך הם עתידין לידון בה שנאמר: (מלאכי ג יט) 'כי הנה היום בא בוער כתנור', וכשם שהלבנה נראית ביום ובלילה, כך ישראל מושלים בעולם הזה ובעולם הבא, וכשם שהלבנה היא של אור כך ישראל נוחלין האור שנאמר: (תהלים צז יא) 'אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה', ואומר: (ישעיה ס א) 'קומי אורי כי בא אורך'."

יש להתבונן, מהו הקשר בין הלבנה לשני העולמות: העולם הזה והעולם הבא?

ועוד, מה הקשר בין מה שהם מונים לחמה לכך שהם עתידין להיות נידונים בה?

ואקדים לבאר על פי דברי הגמרא^{רפה} -

"רבי שמעון בן פזי רמי כתיב: 'ויעש אלוקים את שני המאורות הגדולים' וכתב: 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן', אמרה ירח לפני הקב"ה: 'רבנו של עולם, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד?'".

רפד. שמות רבה פרשה טו פסקה כז.

רפה. חולין ס ע"ב.

לכאורה, טענתה של הלבנה צודקת, שכן כל המושג "מלכות" הוא שליטה אחת על המכלול כולו.

אולם ממשיכה הגמרא ואומרת: "אמר לה: 'לכי ומעטי את עצמך'", וכשתמעטי את עצמך תמשול אך ורק החמה.

"אמרה לפניו: 'רבונו של עולם, הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי?' אמר לה: 'לכי ומשול ביום ובלילה'", כלומר: המיעוט יתן לך מעלה של ממשלה ביום ובלילה, לעומת השמש המושלת רק ביום.

"אמרה לה: 'מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני'", שפירושו: אין מעלה במה שאני קיימת ביום, ואין זו מלכות כלל וכלל.

"אמר לה: 'זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים'", דווקא מחמת המיעוט ימנו ישראל על פיה ימים ושנים, משום שקל יותר למנות כך. נמצא שהמיעוט שהתמעטה הלבנה הוא מעלה.

"אמרה לה: 'יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופתא, דכתיב: 'והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים', הלא מעברים חודש אחד במיוחד, כדי שיסתדרו הזמנים עם החמה, אם כן, אני עדיין טפלה ללבנה".

"זיל ליקרו צדיקי בשמיך, יעקב הקטן, שמואל הקטן, דוד הקטן, חזייה דלא קא מיתבא דעתה", - אמר לה הקב"ה: צדיקים רבים יקראו בשם "קטן" כמוך, המכונה "המאור הקטן".

אך עדיין לא התפייסה הלבנה, וְהִצָּרָה על המעלה שנחסרה ממנה.

"אמר הקב"ה: 'הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח', והיינו דאמר ר"ש בן לקיש: 'מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו לה?' אמר הקב"ה: 'שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח'".

דברי הגמרא צריכים ביאור: מהי תשובתו של הקב"ה ללבנה שצדיקים יקראו בשמך? וכן: כיצד שייכת כפרה אצל הקב"ה, וכי שייך אצלו חיסרון כלשהו, חלילה?

תפקיד החטא והרע בעולם - והתיקון על ידי ר"ח

לכאורה, הרע היחידי הקיים בבריאה, הוא: יכולת האדם לחטוא, אולם, אלמלא ניתנה בידו יכולת זו לא היה האדם אדם, אלא בהמה או מלאך.

זאת אומרת, שמעלת האדם היא חירותו ויכולת הבחירה שלו לבחור בין טוב שהוא קדושה, לרע שהוא טומאה.

אם כן, שלמותו של האדם נמצאת דווקא ביכולת החיסרון שלו, וזהו שנאמר^{רפ"ו}: "כי... אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא".

התיקון לכך שהאדם יכול לחטוא, הוא במה שהוא יכול לשוב בתשובה. תשובה זו נותנת מעלה מיוחדת שיש ל'בעלי תשובה' יותר מצדיקים גמורים שלא חטאו מעולם^{רפ"ז}, זאת אומרת, שכל נצחון על חטא הוא כפרה ותיקון על המציאות שמאפשרת לחטוא.

מידי חודש אנו מתעוררים לתשובה, בכך שאנו רואים את אור הלבנה מתמעט, ומיד יש לכך תקווה, שמתחדשת הלבנה בקבלת אורה מחדש, כן אנחנו - שאמורים לקבל את האור ממנו יתברך, והטומאה שבעולם מכניעה אותנו להתרחק מהאור, יש לנו תקווה בכך שיש לנו אפשרות לחזור ולהתחבר אל האור חזרה.

דבר זה בא לידי ביטוי במיוחד בקרבן הכפרה שמביאים ישראל בראש חודש, המכפר על טומאת מקדש וקדשיו, כשלא היה לו ידיעה בתחילה ולא בסוף^{רפ"ח}, דהיינו חטא שרק ה' יודע עליו. וכך מבארת

רפ"ו. קהלת ז, כ.

רפ"ז. ע"פ דברי רבי אבהו ברכות לד, ע"ב.

רפ"ח. כשיטת ר"י במסכת שבועות ט, ע"א.

הגמרא את דברי הפסוק "חטאת לה'" - "שאין מכיר בחטא אלא ה' בלבד".

משמעות חטא זה היא מציאות החיים שלנו כאן בעולם הזה. הטומאה מפריעה כל הזמן לקדושה, ולעיתים נכנע האדם לטומאה שלא בדיעתו, אך זו המציאות שהקב"ה טבע בעולם, המעניקה לאדם חירות לחטוא.

בכח הקרבן הזה לשחרר את האדם מכבלי הטומאה המתלבשים עליו במשך הזמן, ולאפשר לו להתחדש ולעמוד כלבנה בחידושה, שהרי זהו התיקון שיש ללבנה בעולם, בהיותה מורה לאדם את יכולת החידוש מתוך החידולן שכביכול קיים בעולם, שבזכות זה זוכים ישראל לעולם הבא.

נמצינו למדים, שכח החמה הוא לשמש לתושבי העולם הזה, במה שהיא מאירה את העולם באור יקרות, וראיית העולם על ידי בני האדם אמורה להביא אותם להתבוננות ולהגיע אל האמת הצרופה שיש בורא לעולם.

אולם, אומות העולם שהשתמשו בחמה לצורך עצמם, ולא התבוננו באמת שמגלה החמה על פני העולם - אותם תדון החמה.

לעומת זאת, מעלתה של הלבנה מרובה, משום שהיא מיועדת לבאי עולם שמאמינים כבר בבורא, אך רוח הטומאה ששולטת בעולם מורידה אותם למטה. להם באה הלבנה לבשר את בשורת הגאולה, וללמד שיש יכולת לאדם לצאת מהמצב הזה ולזכות לחיי עולם.

על כן, הלבנה היא כנגד שני העולמות: היא זו המעניקה לאדם את המבט הנכון על העולם הזה ואף את המציאות של העולם הבא. ואכן, האור שבעולם הבא הוא כעין אורה של הלבנה, שאין היא עצמה מקור אור, ופירושו: הידבקות וקבלת השפע מן האור האמיתי, שהוא אור

פני ה'. אור זה מגיע על ידי שהאדם ממעט עצמו, בבחינת הצדיקים הדומים ללבנה.

בזה מבוארת הסיבה לכך שהמצווה הראשונה שהקב"ה נותן לישראל ביציאתם ממצרים, היא מצוות "קידוש הלבנה", וזאת על מנת להורות על יכולת ההתקדשות וההתחדשות.

זהו אף הטעם לכך שחודש הגאולה, הוא חודש ניסן, שנקרא "ראש חדשים", שכל ענינו של החודש הזה הוא גאולה, ויכולת לקבל מהקב"ה שפע של אור באיתערותא דלעילא כמעט מוחלט.

קרבן העולה של מוספי המועדים

מהי משמעותו של קרבן העולה, המצטרף כמוסף ליום מיוחד זה?

קרבן העולה של מוסף ראש חודש דומה מאד לכל המוספים, שהם שני פרים, איל אחד ושבעה כבשים, אשר לכל אחד ואחד מהם קיימת משמעות בפני עצמו^{רפט}:

הבקר מסמל יותר מכל את עולם העשייה והנשיאה בעול, הוא כח שעובד ומתקדם בעבודתו, ההפך מן הצאן.

הצאן חסר עצמאות, זקוק לרועה שיגן עליו וידאג למחסורו, כמו כן זקוקים הכבשים למסגרת של עדר. על בני הצאן נמנים: שעיר עיזים וכבש. הכבש כשמו כן הוא, מלשון "נכבש", אין לו דעה עצמית משל עצמו, והוא יודע ומכיר בכך שכל מה שיש לו הוא מן הרועה הדואג למחסורו, והוא מצפה שימשיך הרועה לתת לו ולהעניק לו די מחסורו. כלומר: סגולתו של הצאן היא הכנעה לרועה ולמנהיג.

רפט. כפי שמובא במאמר 'סוגי בעלי החיים הראויים לקרבן'.

האיל מסמל את הכבש בשנות בגרותו, כשלאחר ההשקעה הרבה של רועהו, הרי הוא בעל כח ועוצמה, מלשון 'אל'. לאיל יש כבר כושר מנהיגות, אך הוא עדיין מכיר ויודע שכל מה שיש לו הוא מאדונו.

העז כשמו כן הוא "עז". ניחן הוא בטבע העקשנות ומגן בלהט על עצמאותו בתוך העדר.

גם למספר הבהמות הבאות לקרבן ישנה משמעות:

אחד - מורה על התאחדות כל האומה כאחד, לאותו ענין שמסמל הקרבן.

שנים - רומז על היחידים שבציבור, כלומר: כל אחד באופן אישי מהציבור מורה את הענין שמסמל הקרבן.

שבעה - מאחר וכל דבר בעולם הזה מורכב משבע^{רצ}, הרי קרבן של שבע מורה על **סמל הקרבן** עם הירידה לפרטיו ולפרטי פרטיו (כלומר לכל החלקים שמהם הוא מורכב).

כפי שנתבאר לעיל, בראש חודש אנו מתחזקים אל מול החידוש הגדול שחידש הקב"ה בעולמו, המאפשר לצאת מן הטומאה ומן העבר, ולהתחדש מחדש בעבודת ה'. ועל כן כל אחד ואחד מהעם מקבל על עצמו ביום זה להתחזק מחדש בעבודת ה'. עובדה זו באה לידי ביטוי בהבאת "**שני פרים**", כלומר היחידים שבציבור מתחזקים כ'פר' בעבודת ה'.

ישראל הם סמל ודוגמה לאומות העולם, והם המובילים את 'דעת ה' בעולם, וכל רעיון ורעיון שיש לאומה המגיע כתוצאה מראייה נכונה ומהסתכלות אמיתית על העולם, אמורים ישראל להורות אותו לכל

^{רצ}. לכל מציאות בעולם יש ארבעה צדדים, ולמעלה ולמטה, ופנימיות הדבר (שהיא מהותו), סך הכל שבע.

האומות. דבר זה בא לידי ביטוי בקרבן ה"איל" האחד, כלומר העם מאוחד כולו ומראה לכל העולם את האמת האחת היחידה על כך שהקב"ה מנהיג את הבריאה בכל רגע, ואפילו הנהגת הטבע שהם סוגדים לה כל כך נתונה בידו, והוא נתן בידינו את האפשרות לקבוע מתי יחול ראש חודש.

בכל המועדים מביאים **שבעה כבשים**. הכבש מורה על הכניעה להקב"ה ועל הידיעה שכל מה שיש לנו מגיע מאיתו יתברך. מסר זה איננו מסר כללי המועבר על ידי כבש אחד, אלא הוא יורד לכל פרטי הבריאה, כלומר: מכל פרטי הבריאה, המתחלקים לשבע, אנו רואים שהכל מאיתנו ולמענו, ועל כן אנו נכנעים לו בקבלת עול מלכות שמים, וזהו פשרם של שבעת הכבשים.

החילוק בין שבת לשאר מועדים

מוסף של שבת שונה ממוסף של שאר המועדים בכך שבו מקריבים רק שני כבשים ולא שבעה, על אף שהוא עצמו הינו היום השביעי, ועלינו לעמוד על משמעות הדברים.

כמו כן, עלינו לבאר, מדוע בשבת לא מוקריבים כל הקרבנות הנ"ל, המורים על התחזקות בני האומה לעבודת ה', כדי להורות לכל האומות את כל ענייני השבת והאמונה הצרופה?

לבאור עניין זה יש לבאר את החילוק בין שבת למועדים:

בתפילות אנו מבחינים בתופעה שצריכה באור - בשבת מסתיימת ברכת היום במילים "מקדש השבת", במועדים מסיימים "מקדש ישראל והזמנים", ואילו בשבתות שבמועדים אומרים "מקדש השבת וישראל והזמנים", ולא "מקדש ישראל השבת והזמנים", כך שנוצר רושם, שאין קשר בין מקדש ישראל ל"שבת", וקידוש ישראל הינו מעלה אך ורק ביחס למועדים, והעניין תמוה.

ויש להוסיף ולברר, דהרי כל החגים סופגים את כוחם דווקא משבת, כמאמר חז"ל^{רצא} על הפסוק "וישבתו העם ביום השביעי, רבי יהושע אומר אמר להם לישראל אם תשמרו שבת זו עתיד הקדוש ברוך הוא ליתן לכם שלשה מועדות, חג ניסן, וחג סיון, וחג תשרי, כיון ששמעו דבר זה קבלו עליהם ושבתו", ומשמע שהחגים תלויים בשבת.

ויש להבין, מדוע לא רצו כלל ישראל את השבת עד שבא משה ושכנעם שהקב"ה יתן להם גם כן את החגים? ומדוע מהווים החגים פיתוי שעבורו כדאי להם לקבל את השבת?

עוד דייק הרש"ר הירש זצ"ל בפירושו על פרשת המועדים^{רצב}, שיש לכאורה הבדל בלשון התורה בין החגים לשבת. בחגים כתוב "מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש", וכן "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם", ואילו בשבת כתוב "שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו", ולא מוזכר אשר תקראו אותם וכדו'.

ביאור החילוק הוא פשוט, שהמועדים נקבעים על פי מה שקבעו ישראל מתי יחול ר"ח, ואילו שבת היא מועד קבוע מאת הבורא, אין ישראל מקדשים את השבת אלא השבת קדושה ועומדת.

שבת היא הקידוש של ישראל לקראת המועדים

ומוסיף שם הרש"ר הירש לבאר, וזה לשונו:

"והנה מועדי ה' הם ימי זיכרון, הם מזמינים אותנו להתאחד עם ה' על יסוד התגלותו בטבע ובהיסטוריה, ובעצם דרישתם המופנית אלינו הרי הם נעשים מקראי קודש, והם קוראים אותנו אל הקודש

רצא. מכילתא על פרשת בשלח – פרשה ו.

רצב. ויקרא כג, ב.

רק משהכריזה עליהם האומה, ואילו השבת היא כשלעצמה מקרא קודש, היא אב טיפוס ומקור לכל קדושת האדם, יתר על כן הכניעה לשלטון ה' בטבע ובהיסטוריה מיוצגת על ידי השבת, והיא מובעת על ידי שבתון האדם, וזו הנחה קודמת יחידה לכל רעיון החובה בכלל, משום כך השבת היא הנחה קודמת לכל המועדים היא היום היחיד שה' קבעו לקודש בלא הכרזה מצד האדם", עכ"ל.

ונראה לבאר את דבריו על פי דברי הגמרא^{רצג} "ומה ראו לומר בינה (חונן הדעת) אחר קדושה (הק-ל הקדוש)? שנאמר "והקדישו את קדוש ישראל ואת אלוקי ישראל יעריצו" וסמיך ליה "וידעו תועי רוח בינה".

באור הדבר, שכדי להגיע להכרה, להבנה ולהתרגשות מנפלאות ה' בעולם, לא מספיק לחיות בעולם עם שכל, אלא צריך מתנה אחת קודמת לכך: מתנת ה"קדושה". הקדושה מעניקה לאדם מבט גבוה יותר, והיא אינה יכולה לבא על ידי האדם בהתבוננות גרידא, זוהי מתנה טובה מבית גנזי ה'.

ולאחר שזוכה היהודי במבט קדוש של השבת, ורואה את כל העולם במבט של "עולם העשיה למען מטרה", ולא סתם "עולם עשיה" ריק מתוכן, יכול הוא להתפעל מכל ארוע שיש בתוך הטבע ולראות בתוכו את יד ה'.

משל למה הדבר דומה? לאדם שנכנס לחדר ורואה בו כל מיני עיצובים ותופעות מיוחדות שאינו מכיר אותם. כל עוד שלא יבין את מטרת החדר הזה, אין לו סיכוי להבין מה מבין התופעות והעיצובים הללו חשובים יותר ומה פחות, מה מיוחד ומפעים ומה נמצא שם כך באקראי?

רצג. מגילה יז, ע"ב.

הנמשל ברור: כל קדושת ישראל נעשית על ידי השבת, ורק לאחר שהשבת קדשה את ישראל יכולים ישראל לקדש את המועדים על פי התפעלותם מהתגלות ה' בטבע ובהיסטוריה.

כשאדם מתפעל ומתרגש, הוא פועל ומוציא מן הכח אל הפועל את תחושותיו, וזוהי משמעות העבודה הנדרשת מן האדם בחגים ובמועדי ישראל.

לעומת זאת, השבת אינה מפעימה את האדם, אלא יוצקת תוכן רוחני לששת ימי המעשה, על כן קרבן המוסף בראש חודש שונה מהותית מקרבן המוסף בשבת. בשבת קרבן המוסף הוא כענין התמיד שיש לכל כלל ישראל, כשכל אחד ואחד מהכלל מתחבר אליו באופן אישי, ואלו שני הכבשים של שבת, כמו שנתבאר במאמר "מוסף של שבת".

אולם, ראש חודש, שהוא מועד הנובע מהתרגשות ומראית החידוש המפעים שקבע הקב"ה בבריאה, מביא את האדם לידי פעולות חיוביות, הגורמות לו להביא פרים על מנת להורות על התחזקות מידית של כל אחד ואחד מכלל ישראל, וכן שבעה כבשים על הודאה בהתפעלות מכל פרטי הבריאה, אשר כולם משמשים את רצונו יתברך, ואף איל אחד כדי להראות לאומות העולם את האמת שאין הם יכולים להשיגה על פי שכלם, מאחר ולהם אין את מעלת השבת.